

BEKTAŞI ŞAİRLERİ

SADETTİN NÜZHET

Erenköy Kız Lisesi Edebiyat Muallimi

1930
İSTANBUL
DEVLET MATBAASI

Maarif Vekâleti Millî Talim ve Terbiye Dai-
resinin 18/8/1929 tarih ve 2174 numaralı
emrile 3000 nüsha tab'edilmiştir

PL
232
.B68
1930
C.1

230818

BEKTAŞI ŞAIRLERİ

İçtimai işbölümünün edebî tekâmül üzerinde tesiri mes'elesini, senelerce ev-vel izaha çalışmıştım. Türkler islâm medeniyeti dairesine girdikten sonra, türk edebiyatının tekâmülü, türk cemiyetinin içtimai tekâmülüle müterafik olarak devam etti. Tasavvuf cereyanları Türkler arasında kuvvetlenince, türk edebiyatının umumî çerçevesi içinde bir tasavvuf edebiyatı vücade geldi; bu cereyanlar muhtelif tarikatler halinde tebellür edince, hemen hemen her tarikatın kendine mahsus bir edebiyat vücade getirdiği görüldü. İşte, Anadolu'da ve Rumelide asırlarca büyük bir nüfuz kazanmış, bilhassa halk kütlesi üzerinde büyük tesirler bırakmış olan «Bektaşılık» ta bu umumî kaideden hariç kalamazdı: Sadettin Nüzhet Beyin bugün ilim âlemine takdim ettiği bu büyük cilt, Bektaşî edebiyatının en zengin kısmını teşkil eden bektâşî şîrinin zengin ve güzel nümunelerini ihtiva ediyor.

Bektâşî şîrinin menşei ve başlıca seciyelerini, bundan on on iki sene evvel «Türk edebiyatında ilk mutasavvıflar» da kısaca teşrihe çalışmıştım. O satırları buraya aynen naklederek, bu büyük cildi okumak isteyenlere mevzu hakkında umumî bir fikir vermeği faydasız bulmuyorum:

XV inci asır esnasında teessüs ve tekarrür etmiş olan bektâşîlik, daha ilk takarrürü zamanlarında bile batınî bir mahiyet almıştır. Babailik, Ahilik, Abdallık gibi üç muhtelif mesleğin ihtilâtından hâsıl olduktan sonra Hurufiliğin de tesiri altında kalan bir tarik, bundan başka bir sima ahzedemezdi. İşte Yunusun serbest ve cür'etkâr ifadeli açık şiirleri, halkın en aşağı kütlesine kadar inebilmek için âyin ve evratlarında bile türkçeye büyük bir mevki ayıran bektâşîler nazarında sırf bundan dolayı ehemmiyet kazandı. Bektaşî babaları, diğer şeyhler gibi uzun medrese tahsili görmüş adamlardan olmadıkları gibi, bektâşî dervişleri de avam halk arasından yetişmiş basit, sade insanlardı. Bu sebeple Acem lisan ve edebiyatına kıymet vermiyorlardı. Aralarından yetişen şairlerin — ekseriyetle medrese tahsili görmemiş — lâkin millî zvk'e, ince ve zarif düşünceli, her basit şeye kolayca ve âdeta hurafepereş bir zihniyete malik olmaları, sonra aruz vezni ve aruz şekillerini — ekseriya — çok fena ve kusurlu — kullandıkları halde, bilâkis millî vezni ve şekilleri tamamen türk zevkine mutabık bir şekilde istimal edebilmeleri bundan dolayıdır. Zevkleri acem edebiyatının yüksek nümunelerine karşı duyduğumuz hayret ve heyecanla bozulmuyarak halka hâs safiyet ve asliyetini muhafaza eden bu bektâşî ba-

balaramın, Yunusun zevkini en iyi duymaları ve ona en fazla yaklaşabilmeleri gayet tabiidir.

Bektaşî şîrinin milli vezn ile ve milli şekiller altında yazılan asıl kıymetli ve orijinal parçaları «Nefes» namile maruftur ki, tekkelerde muayyen bestelerle okunmağa mahsustur; diğer tarikatlerdeki ilâhiler, nutuklar, ve Yesevîlerdeki hikmetler gibi. Ayrıca bundan başka da «Hazreti Ali» ye veya sair Âli Resule ait methiyeler, merşiyeler, destanlar, devriyeler vardır ki, hep hece veznile yazılır: Meselâ «Şîrî» nin devriyesi, «Mir'atî Baba» nın destanı, sonra «Türabî, Şem'î, Ecrî, Perişanî, Pir Sultan, Kalender Abdal, Kul Nesimî, Hamdî, Deli Şükrü, Şahî, İbrahim Baba, Niyazî, Gövenç Abdal, Seher Abdal, Kemterî, Hatayî, Kul Himmet, Rümuzî, Veli Baba,... v. s.» gibi muhtelif zamanlara ait dervişlerin nefesleri hep hece veznile ve tamamile Yunus edasından muktebes — hatta daha şuh, daha kinayeli, daha zarif — bir tarzda yazılmıştır. Bu şairlerin zaman ve mekânı, fikir ve itikatları hakkında sarîh ve kat'î fikirler serdi hemen hemen imkân haricindedir diyebiliriz. Çünkü bunlardan bir kısmı — meselâ Hatayî, Kul Himmet, Rümuzî, Veli Baba ve daha birçokları — Hurufîliği ve «Fazlullahî İsterabadî» nin ülûhiyetini kabul etmiş oldukları gibi, bektaşîlikle alakası olmakla beraber ondan ayrı olan kızılbaş zümresine ait birtakım şairler de bunların arasına karışmıştır; keza «Kalenderîler» ve «Hayderîler» den de bunlar arasına karışmış şairler vardır. Şu halde, burada bektaşî şîrinden ve bektaşî şairlerinden bahsederken, aynı zamanda «Kızılbaş», «Kalenderî», «Hayderî», «Hurufî» şîirlerinin milli vezn ile yazılanlarından ve Yunusun onlar üzerindeki tesirinden de bahsetmiş oluyoruz. Esasen birbirine pek müşâbih birtakım akaidi esasiyeye malik olan bu bâtinî mesleklerinden meselâ birine ait şîirler, daima diğerleri arasında da makbul olmuş, lezzetle okunmuştur.

Bektaşî şîri dediğimiz ve hakikati halde «Bektaşîlik, Ahilik, Abdallık, Hurufîlik, Kızılbaşlık, Kalenderîlik, Hayderîlik» akaidinden mürekkep mu'dil bir halitai itikadiyeyi şerh ve terennüm eden bu manzumelerde, aşk ve muhabbete, «Allah - Muhammet - Ali» teslisine, sonra Âliabâya, Fazlın ülûhiyetine, esrarı hurufa, «Haçî Bektaşî Veli» nin «Muhammet» ve «Ali» den ayrı olmadığına tarîkî müşkilâtına, âyin usullerine, «Piri abdalân», «Seyit Gazi» nin, sonra «Kızıl Deli Sultan», «Balım Sultan» gibi bektaşî aâzımızın menakıbına, «Yezid» in mel'ânetine ait birçok şeylere tesadüf olunur. Eda itibarıyla Yunus tesiri o kadar sarîhtir ki, bazan aynı mevzua hatta bazan aynı mısralara rast bile gelinir. Lâkin bektaşî şîri, umumiyetle, onunkinden daha serbest, daha zarif, daha nükteli ve incedir. Yalnız, Yunus'taki inanmak ve inandırmak kuvveti bunlarda yoktur; bunlar daha az inanırlar ve ekseriya şîirlerinde şüpheyle karışık derin bir istihza lem'asına tesadüf olunur gibi olur. Yunusun «Muh-yiddini Arabî» ve «Mevlânâ Celâleddin» gibi yüksek bir felsefi sofîyeye ma-

lik olduğu halde, bunların, birbiriyle lâyrıkryle istinas edemiyerek bir sistem haline girmekten çok uzak kalmış birtakım itikadâtı tıflâneye — meselâ tenasuba, hulûl ve ittihadâ — sahip olmaları, tabii kendilerinde bu şüphe ve istihazayı tevliet etmiş olabilir. Maamafih bir tasavvuf sistemi, bir manzumei itikadiye olmak itibarıyla bu halitai itikadâtın kıymeti ne kadar dûn olursa olsun, şurası muhakkaktır ki, bektaşî şîri dediğimiz tarzı edebî, zevk ve eda itibarıyla, en çok milli ve Yunustan belki en çok müteessir olmuş bir şubei san'attır. «Bektaşîlik, Kızılbaşlık, Hurufîlik» namı altındaki garaibi itikadâtın halk arasında bu kadar kuvvetle intişarına, belki de, bu sade, herkesin anlayacağı kadar basit, milli zevke uygun güzel şîirler her şeyden çok yardım etmiştir.

İşte Sadettin Nüzhet B. bu yeni eserile, tasavvufî türk edebiyatının bu zengin ve orijinal sahasını aydınlatmış oluyor. Gerçi ondan evvel, «Derviş Ruhullah» ve «Besim Atalay B.» bu edebiyata ait birtakım nümuneler neşretmişlerdi; lâkin Sadettin Nüzhet B., onlarla mukayese edilemeyecek kadar zengin malzeme toplamış, sonra, bektaşî şairlerinden bir kısmının zamanı ve hayatları hakkında malûmat vermeğe muvaffak olmuştur. Eski tarihî membalarda bu şahsiyetler hakkında hemen hiç malûmata tesadüf edilmediğini bilmiyenler, bu ciltte rastgeldikleri malûmatı çok az, çok müphem bulabilirler. Lâkin bu saha üzerinde az çok çalışmış olanlar, Sadettin Nüzhet Beyin büyük ve zahmetli mesai mahsulü olarak verdiği o malûmatı takdir ve şükranla karşılayacaklardır. Bir defa bu esas kurulduktan ve bu eser elde olduktan sonra, ilrede yapılacak tetkiklerle onu tevsi, tashih, ikmal imkânı daima mevcuttur.

Yalnız milli edebiyat noktasından değil bektaşîlik tarihi noktasından da pek mühim olan böyle bir eser vücude getirdiğinden dolayı eski ve kıymetli talebemi tebrik etmek benim için hem bir vazife, hem de en büyük bir vicdanî hazdır.

Pr. Dr.

Köprülüzade Mehmet Fuat

XIV üncü asır

BEKTAŞI ŞAİRLERİ

Sahife

- 437 Sadettin
127 Gövenç Abdal (?)
4 Abdal Musa (?)
196 Kaygusuz Abdal

XVI inci asır

BEKTAŞI ŞAİRLERİ

Sahife

- 134 Hatayî
342 Seyit Ali Sultan (?)
419 Balım Sultan (?)
274 Muhyiddin Abdal (?)
337 Sersem Ali Baba (?)
22 Azmî Baba (?)
191 Kalender Abdal (?)

XVII inci asır

BEKTAŞI ŞAİRLERİ

Sahife

- 429 Kul Âdil
232 Kul Hüseyin
208 Kul Himmet
430 Kul Mazlum
307 Pir Sultan Abdal
124 Geda Musli
17 Âşık Hasan (?)
390 Vahdetî
55 Dertli Kâtip

XVIII inci asır

BEKTAŞI ŞAİRLERİ

Sahife

- 335 Selim Baba
389 Uzletî Baba
356 Şiri (?)
20 Âşık Hıfzî (?)

XIX uncu asır

BEKTAŞI ŞAİRLERİ

Sahife

- 306 Pir Mehmet
302 Veli Baba (?)
21 Azbî Baba
116 Esat Baba
42 Cesarî
53 Dertli
343 Sırrî
8 Agâhî Dede
413 Zahmî
376 Tûrabî
249 Mahzunî Muharrem Baba
404 Viranî (?)
77 Didarî
422 Fehmî Baba
264 Mir'atî
301 Perişan Baba
247 Lokmanî
9 Ahmet Talibi İrşadî Baba
257 Meknunî
340 Seyranî (?)
353 Şemimî
169 Hatifî

BEKTAŞI ŞAIRLERİ

Sahife

46	Ceyhunî
47	Ceyhunî
341	Recaî Baba
416	Zikrî
420	Bürhanî
315	Rifat Paşa
190	İkbal Bacı
71	Derviş Tevfik
117	Fennî Baba
184	Hüsni Baba
354	Şemsi Baba
426	Kadrî
257	Mehmet Bey Baba
243	Kemterî
186	İhlâsî
315	Rıza Efendi
322	Sadık Baba
318	Ruhî Bey Baba
181	Hulkî Baba
49	Çinari

Sahife

434	Nazmî
251	Matlubî
43	Cemalî Baba
131	Hakkî
423	İsmail (?)
7	Âbidin Baba
121	Ferdî
254	Mehmet Ali Hilmi D. B.
355	Şeref Bacı
408	Yesarî
186	İbrahim Baba
289	Münire Bacı
129	Hafız Baba
79	Edip Harabî
261	Mihrabî
310	Ramî
15	Ali Uulvî Baba
185	Hüsni Baba
127	Gülsüm Bacı

YAŞIYAN BEKTAŞI ŞAIRLERİ

Sahife

16	Ârife Bacı
26	Basri Baba
68	Derviş Ruhullah
115	Emine Beyza Bacı
333	Selman Cemalî Baba
352	Şehrihanu Bacı

BAŞLANGIÇ

Bugüne kadar «Hacı Bektaşî velî»nin tarihî ve ilmî şahsiyeti, tamamen meçhuliyet perdeleri arkasında saklı idi. Gerek şarkta yapılan tetkikler^[1], gerekse garpte müsteşrikler tarafından neşredilen monografiler^[2] hakikî manası ile ilmî bir ihtiyacı temine kâfi değildi; nihayet, Pr. Köprülüzade M. Fuat B. 1923 senesi teşrinievvelinde Pariste toplanan «Beynelmilel tarihi edyan kongresi»nin İslâm şubesinde okudukları kıymetli bir raporla^[3] «Hacı Bektaşî velî»yi ve meslekini ilim âlemine vazih bir surette tanıttılar, binnetice, «Vilâyetname»lerde görülen ve yakın zamanlara kadar tarihî bir kıymet verilmiyen bazı rivayetlerin doğruluğu sabit oldu.

[1]Hacı Bektaşî velîye dair «Aşık Paşazade tarihi»nde muhtasar malûmat vardır. «S. 200, 204, 205» Bu eseri tahşiye eden Ali B. Vilâyetnamelere istinaden «Hacı Bektaşî V.»nin «680» de Rûma geldiğini «92» yıl yaşadığını ve «646»da «Nişabür»de doğup «737» de öldüğünü yazmaktadır.

«Beha Sait B.»de Türkyurdu mecmuasında neşrettiği muhtelif makalelerde «Ali B.»in noktai nazarını kabul etmiş ve Anadolu'da tesadüf ettiği bazı tarihî yazma eserlerle bu iddiayı tevsika çalışmıştır. Bu membalardan istifade eden «Hilmi Ziya B.»in «Anadolu tarihinde dinî ruhiyat müşahedeleri» atlı makalelerinde de Hacı B. ve tarikati hakkında malûmat vardır. «Mihrap mecmuası sayı 15, 16»

Müverrih Âli «Künhül'ahbar»ında doğrudandogruya Bektaşî an'anesine istinaden «Hacı B. V.» hakkında uzun boylu tafsilât vermektedir. «Nefehatül'üns tercümesi»—S. 691 — «Şekayık tercümesi» —C. 1, S44 —te de muhtasar malûmat münderiştir.

«Hacı B. V.»nin mesleği hakkında en doğru malûmat «Eflâkî» —vefatı H 761 —nin «Menakibül'arifin»i ile «Aptülvehhabî Hemedanî»nin —vefatı H. 954 — «Sevakibülmenakip»ında mevcuttur.

Bu zikrettiğimiz eserlerden maada Bektaşîliğin leh vealeyhinde yazılmış birçok eserler daha vardır ki hiçbirisi tarihî kıymeti haiz değildir; bunlar, ifrat ve tefritten kurtulamamışlar, eserlerini, ya Bektaşîliği müdafaa etmek veya reddetmek maksadile yazmışlardır; yalnız, içlerinde, Mısır fevkalâde komiserliği başkâtibi «Mehmet Ârif B.» «Bin bir hadisi şerif şehri» unvanlı eserinde Bektaşîlere ait müşahedelerini yazmıştır ki oldukça mühimdir. «Hoca İshak Efendi»nin «Kâşifül'esrar ve Dafiül'eşrar» unvanlı eseri, Bektaşîliği, daha doğrusu Hurufiliği reddetmek maksadile yazılmıştır. «Ahmet Rifat Efendi»nin «Mir'atülmekasıt fi def'ilmefasit»i, «A.Rıfkı B.»in 3 cilt «Bektaşî sırrı», «Süreyya Baba»nın «Tarikati aliye Bektaşîye», «Ali Ulvi Baba»nın «Bektaşî makalâtı»... gibi eserleri ise, sırf Bektaşîliği müdafaa maksadile yazılmış ve hemen hepsinde «Takrye» düsturu esas ittihaz edilerek Bektaşîliğin diğer tarikatlerden ayrıldığı hiçbir noktanın bile mevcut bulunmadığı iddia olunmuştur.

[2]«P. Bravn»ın «Fruther notes»i — Londra: 1907 — ile «P. Yakob»un iki küçük monografisi, «M. Huart»ın Hurufî metinlerine yazdığı mukaddeme — «Gibb» silsilesi 1909 — «Çödi»nin İslâm Ansiklopedisindeki «Hacı Bektaşî» maddesi, «Coldziher»in İslâm akait ve kavanini, «M. Masinyon»un «Hallaç» hakkındaki ciltleri «Minorskiy»nin «Ehli hak taifesi hakkında tetkikat» atlı eseri.

[3]Türkyurdunun ikinci cildinin sekizinci sayısında — sahife 121 — «Bektaşîliğin menşei» unvanı altında neşredilmiştir. Bu raporda yukarıda zikrettiğimiz müsteşriklerin eserleri hakkında tahlil ve tenkitler vardır.

Kezalik, «Beha Sait B.» Anadolunun muhtelif yerlerini dolaşarak Hacı B.V. ve tarikatine ait birtakım malûmat topladı ve bunları «Türkyurdu» mecmuasında neşretti. [1] Aksaray Meb'usu Besim Atalay B. de H 1340 tarihinde «Bektaşılık ve Edebiyatı» unvanı altında neşrettiği bazı Nefeslerin [2] başlangıcında Bektaşılığa hasolan itikatlar hakkında izahat verdi.

Anadolu tarihi dinisi noktai nazarından gayet kıymetli olan bu tetkikatı burada mevzuubahs etmek, maksadımızın haricindedir. Şu mukaddeme, kari- lere, Bektaşılığın ciddi ve etraflı bir surette tetkik edilmekte olduğunu bildirmek için yazılmıştır. Yalnız şunu da nazarı itibara almak lâzımdır ki, bu mem- balardan ve bir de «Menakıpname»ler, Tarihler ve «Vilâyetname»lerden maada, Bektaşılığa ait diğer bir malûmat membar da «Nefes»lerdir.

Ehli-sünnet akadine tamamen muhalif olan ve müfrit «Şii-Batmî» akidelerini negre çalışan her Bektaşî Şairi, yazdığı şiirlerde «On iki İmama ikrar», «Te- vellâ», «Teberra»yi tavsiye suretile «Şiai isnaaşeriye» esaslarını müdafaa eyle- miştir. Bektaşîların «Allah—Muhammet—Ali»den bahsetmeleri ise Sofiye aka- idine müşabih olmıyan ve «Vahdetivücut»un başka bir manada tefsirinden ibaret olan «Tevhit» esasına müstenittir.

Bektaşî edebiyatı deyince, göz önüne celi bir hatla yazılmış «Ali» levhası gelmelidir; Ali Haktır, Ali Muhammettir, Ali, velhasıl herşeydir. Bunlardan başka, Bektaşî Şairleri tarafından vücude getirilmiş müteaddit «Mersiye»ler ve «Devriye»ler de vardır; ilkinde, «tevellâ» ve «teberra» esasına, ikincide «Tena- süh», «Hulûl ve İttihat» şemmesine tesadüf edilir. Bektaşî edebiyatını teşkil eden bu mahdut mevzua «Fazl»ın ulûhiyeti, esrarı huruf, Muhammet ve Alinin Hacı Bektaşî veliden ayrı olmadır, şarap ve rakımın ehline helâl olduğu, sırrı ifşa etmenin zararları, Yezit ve Âli Yezide daha doğrusu İmam Aliye muarız o- lanlara lânetin lüzumu, tarikat müşkülleri, âyin usulleri... gibi Bektaşî aazımı- nın menkıbeleri de dahil edilecek olursa, bu zümre edebiyatı içinde hemen he- men başka bir telâkkiye tesadüf etmek kabil olmaz. İşte, Bektaşılığa hasolan bugibi akidelere Babaların veya bunlara mensup dervişlerin şiirlerinde sık sık tesadüf olunur; maamafih, şunu da unutmamalıdır ki, Bektaşî Edebiyatı, mu- ayyen bir zümrenin mahsulü değildir; bu edebiyatı vücude getiren şairler ara- sında «Bektaşîlar, Ahiler, Abdallar, Hurufiler, Hayderiler, Kızılbaşlar, Kalen- deriler» de vardır; fakat bunlar, meslek ve meşrep itibarile birbirlerine okadra yakındırlar ki, tetkik edeceğimiz bir şairin, bu zümrelerden hangisine mensup olduğunu kat'i ve sarih bir surette tayin edebilmek imkân haricindedir. Bekta- şî Edebiyatının tetkikinde, Anadolu Tarihi dinisi noktai nazarından elde edile- cek faideden maada ve muhakkak ondan daha mühim bir faide mevcuttur ki,

[1]Türkyurdu: cilt 5 sayı 22'den 28'e kadar bakınız.

[2]Besim Atalay B. in «Bektaşılık ve Edebiyatı» atlı eserinde «137» Nefes vardır, fakat, bu şiirlerin mühim bir kısmı «Hüdaî, Eşrefoğlu Rûmî, Seyit Nizamoğlu, Sürurî, Ruzî, Rüştî, Mahfi» gibi Bektaşılıkla münasebatı olmıyan zevata aittir.

o da bütün bu şairlerin, Türk zevkına mutabık bir şekilde millî lisan ve edebi- yata rağbet göstermiş olmalarından neşet etmektedir.

«Yunus»ün açık şiirleri Anadolunun her tarafında yayılmağa başladığı zaman- danberi alefûmum Bektaşîlar, onun mukallidi olmuşlar ve ince, zarif, nükteli şiirlerle bu millî tarzı en güzel bir şekilde ileri götürmüşlerdir. «Sait Emre»ve «Kaygusuz Abdal»dan başlayarak ta zamanımıza kadar devam eden bu Bektaşî Edebiyatı, daha doğrusu «Batmî zümreler Edebiyatı» hiç şüphe yok ki Yunus Emreden en çok müteessir olmuş olan bir san'at şubesidir; [1] maamafih, Bekta- şî şairlerinin ekserisini sazşairleri teşkil ettiği cihetle, [2] «Divan, Semai, Kalen- dari» gibi sırf aruz vezni ile manzumeler de vücude getirmişlerdir. [3]

İşte Batmîlik ve müfrit Şiîliği terennüm eden bu zümre şairlerinin bulabil- diğimiz eserlerini bir araya getirmeyi ve bunları harsî bir ihtiyaca tekabül eder ümidile «Bektaşî Şairleri» unvanı altında neşretmeği faydeli bulduk.

Eserimizde şiirleri görülen Bektaşîların, şimdye kadar ihmal edilmiş olması yüzünden, elde ettiğimiz tercümeihalleri, biliyoruz ki, çok noksandır; hatta, bazılarınm hayatına ait ufak bir malûmatımız bile yoktur; fakat, bugün, bu noksanı izale de bizim için kabil değildir; eğer tesadüf, bize yeni bazı vesikalar bahşederse, bunu takip edecek olan kitaplarda yanlışlarımızı tashih, noksanla- rımızı ikmal etmek en büyük emleimiz olacaktır.

*Erenköy Kız Lisesi Edebiyat Muallimi
Sadettin Nüzhet*

[1] İlk mütesavvifler: Pr. Köprülüzade M. Fuat —sahife 386—

[2]Sazşairlerinin mühim bir kısmı Bektaşîdır. Bunlar, muhtelif memleketlerde seyahat eder ve gittikleri yerlerde saz çalarlar. Bektaşîlarca «Saz» mukaddes addedilir. Her Bektaşî kendi kudreti nispetinde «dolaştığı yerlerde iz bırakmak» yani tarikatını mümkün olduğu kadar neşre çalışmak mecburiyetindedir; bilhassa «Mühtedi» olmayanların ekserisi küçük yaşta iken saz öğrenir. Babası Bektaşî olmayıp yalnız kendisi Bektaşî olan kimseye mühtedi derler.

[3]Bektaşî sazşairleri arasında bazı ermeniler de vardır. Bunlar da diğer Bektaşîlar gibi ikrar vermişler; nasip olmuşlardır. Besim Atalay B. in «Bektaşılık ve Edebiyatı» unvanlı eserinde —sahife 58— «ermenî Mahcubî»ye isnat ettiği Nait, meşhur «Seyranî» nindir. —Sey- ranînin matbu divanı: sahife 144, 145—

[4]Şimdye kadar Bektaşî şairleri hakkında bir eser yazılmış değildir; yalnız, «Derviş Rû- hullah» isminde bir zat «70» Bektaşî «Nefes» i neşretmiş «Süreyya Baba» da «Bektaşılık ve Bektaşîler» ve «Müncî Baba Tarikati aliyei Bektaşîye» atlı iki eserinde «25» kadar «Nefes» yazmıştır. Fakat bu üç eserde de Bektaşî olmıyan şairlerin meselâ «Fuzulî, Muhtî, Olanlar şeyhi İbrahim Efendi, Lâmekânî» gibi zevatın manzumeleri vardır.

ABDAL MUSA

Bektaşlıların büyük bir hürmet ve muhabbetini celbetmiş olan Abdal Musa «Şekayık tercümesi»—sahife: 33—ve «Evliya çelebi.» —cilt: 2,sahife: 46— gibi membalara göre, «Yesevî» fukarasındandır. Gerek «Âşık Paşazade» tarihinde ve gerek «Şekayık tercümesi»nde bu zatın Bektaşî olduğuna dair hiçbir kayıt yoktur. Maamafih, onun Anadolu hayatı diniyesinde çok mühim tesirler bırakan abdallardan olduğuna şüphe edilemez.

Kendisinin meşhur Bektaşî azizlerinden olarak kabul edilmesi ve «Elmlar» [1]da namma izafetle büyük bir bektaşî tekkesi vücude getirilmesi, bunun bir neticesi olsa gerektir. «Kaygusuz Abdal»ın şeyhi [2] olmakla da şöhret kazanan bu zatın bugün elimizde bir «Nasihatname»si ile üç, dört parça da manzumesi vardır; fakat, bu ufak eserle, aşağıda yazdığımız şiirlerin ona ait olduğu kat'i olarak kestirilemez; hususile «Balım Sultan»dan bahseden manzumenin başka bir şair tarafından söylendiği muhakkaktır.

Kim ne bilür bizi nice soydanuz
Ne zerrece ottan ne de sudanuz
Bize meftun olan marifet söyler
Biz, Horasan elleründe baydanuz

[1]«Abdal Musa»nın «Elmalı» bektaşî tekkesinde meftun olduğu söylenmektedir; halbuki «Âli»nin «Kühül'ahbar»ında «mezburun kabri Bursada vaki ve ziyaretgâhı müslimin idüğü sayıdır» — cilt:5 sahife: 64 — kaydine tesadüf olunuyor. Herhalde, bu zatın nerede meftun olduğunu kat'i olarak söyleyebilmek mümkün değildir. Muhtelif yerlerde kendi namına izafetle kabirler yapılmış olması muhtemeldir.

«Bektaşî sırrı» atlı eserde — cilt:2 sahife 131 — «Nailî Efendi» isminde bir zat mezkûr kitabın müellifine yazdığı bir mektupta diyor ki:«On üçüncü cüzde tahrir buyrulan Abdal Musa Elmalıda meftun Abdal Musa olmayıp bu Abdal Musa başkasıdır; çünkü bu hususta fakirane pek çok tetkikat ve taharriyatta bulundum. Bu bapta istihsal eylediğim malûmatı beyana mecbur oldum. Şöyle ki: Elmalıda meftun olan Abdal Musa Sultan, Hazreti Pir Efen-dimizin ammisi Haydar Atanın mahdumu Hasa'nın Gazinin sulbünden zuhura geldiği «Kitabül-ensabussadat» nam risalede muharrer olduğu bir mecmuai atıkada görüldü.....»

Şu malûmat tamamile mevsuk olmasa bile, diğer bir Abdal Musanın mevcut olması ihtimalini haber vermek itibarile mühimdir. «Ragıp Hulûsi B.» in tercüme ettiği «Bektaşlıların coğrafi tevezzüü» atlı eserde Abdal Musanın Piri olarak «Yatağan Baba» gösterilemekte ve Abdal Musanın Elmalıda meftun bi aziz olduğu zikredilmektedir.

[2] Kaygusuz Sultanın Abdal Musa dergâhına gidip o sayede nailî irşat olduğu Kaygusuz Sultanın menakıbında tafsilen münderiçtir. «İlk mütesavvifler: Pr. Köprülüzade M. Fuat» —sahife 55 —

[3] Ankara Maarif Kütüphanesi AI 2/131

Bizüm zahmumuza merhem bulunmaz
Biz kudret okunda gizlü yaydanuz
Yedi derya bizüm keşkülümüzde
Hacm umman ise biz de göldenüz
Hızır İlyas bizüm haldaşumuzdur
Ne zerrec Günden ne hot Aydanuz
Yedi tamu bize nevbahar oldu
Sekiz uçmak içindeki köydenüz
Mûsa gibi «Lenterani» denürüz
Aslumuzu sorar isen soydanuz
«Abdal Musa» oldum geldüm cihana
Ârifler anlar bizi ne boydanuz

*
*

Ben hocamdan aldum böyle dersümü
Okur idüm eliften baya deyu
Kimse bilmez şu dünyada sırrumu
Ta ezelden çağururam Hû deyu

Kimin azatlayup kimin fakırdur
Kimin döğüp söğüp kimin okudur [1]
Dediler bu meydan kimin hakkıdır
Kim dedi ki şu murdarı yu deyu

Evvel ekşi narken, üzüm çoğ iken
Davut sofradayken, bıçak yoğ iken
İsmaile inen kurban sağ iken
Kime dedi şu lokmayı soy deyu

Fatma ana can Alinin gülünü
Miraçtan inerken öpmüş elinü
Hak, Yezide kokturmadı gülünü
Muhammedin yadigârı bu deyu

«Abdal Musam» anda bir tolu içtüm
İçtüm ol tolu y kendümden geçtüm
İşkun ateşine yandum tutuştum [2]

*
*

[1] Bazı mecmualarda bu beyitten evvel şu iki mısra da yazılır:
Ali oldum, Adem oldum bahane
Güvercin donunda geldim cihane

[2] Bu manzumenin son mısraı noksandır.

Horasandan Rûma zuhur eyleyen
Pirim Hacı Bektaş veli değül mü?
Binüp cansuz divarları yürüten
Pirim Hacı Bektaş veli değül mü?

Toksan altı bin Horasan Pirleri
Elli yedi bin de Rûm erleri
Cümlesinin serfirazi, serverü
Pirim Hacı Bektaş veli değül mü?

Balum Sultan arkadaşı, yoldaşı
Kızıl Deli Sultandürür hem eşi
Abdal Musa Sultan dersen ne kişi
Pirim Hacı Bektaş veli değül mü?

Gözlerin kör olsun ey kanlı Yezit
Bu meydanda ne var Aliden gayri^[1]
Güvercin donuyla Urûma uçan
İmamlar evinün kapusun açan
Cümle evliyalar üstünden geçen
Var mıdır hiçbir er Aliden gayri?

Sofi Abdal erkânını yürüden
Aynıcemde sevdüklerin sürüden
Nişteri Selman kırk vücudü birêden
Var mıdır hiçbir el Aliden gayri

Muhammet Miracın yoluna girdi
Bu sır gayet sır içinde sır idi
Şir donunun Hatem mühürünü verdi
Bu sırrı kim eder Aliden gayri

Cümle evliyalar, imamlar bunda
İkrar alan kimse düşer mi derde
Yeknefesle durma meydanı erde
Kimdür baba rehber Aliden gayri

[1] Bu manzumenin ikinci beyti noksandır.

Her kimin çırağın yaksa Hak yakar
Rızaya başkoyup Teslimün takar
Aslumuz on iki İmama çıkar
Babamız her kim var Aliden gayri

Selman bir deste gül Şaha uzattı
Kendü tabutuna kendüzü yattı
Cemii Mushaftan nikabın attı
Kur'an yok gördüler Aliden gayri

Erenler erkânı gerçek bellüdür
«Abdal Musa» fakir anun kuludur
İmamlar sırrile gönül tołodur
Var mıdır hiçbir el Aliden gayri

ÂBİDİN BABA

1877«H1293»te «Yanya»da «Leskovik» dergâhını uyandırmıştır. Son zamanlar-
da mefluç bir halde idi. İsmi sordukları zaman, karatahtaya «Ali» diye yazar-
dı. Vefatı 1909 «H 1325» tarihine tesadüf eder. «Leskovik» tekkesi için yazdığı
kitabe şudur.[1]

Gel ey can durma bigâne makamı aşınadır bu
Garibü binevalar meclisi cayı safadır bu
Derunü hankaha zikrü tevhit ile saykal ur
Nazargâhı Huda vü Mustafa vü Mürtezadır bu
Hatice Fatımadır müminatın badii feyzi
Rûmuzı şehri ilmin rehberi şahı gedadır bu
Bu dergâhın mukimi çakeri Şepperü Şeppirdir
Gel ey zakir bu zikre tekkei Zeynel'abadır bu
Muhammet Câferi Sadık dahi Kâzım Rıza tahkik
Takî takvagehi oldu Nakîi canfezadır bu
Sipahı Askerîdir cümle dervişi bu dergâhın
Nigehdarı Muhammet Mehdîi sahiplivadır bu
«Âbidin» bin iki yüz doksan üçte bermurat oldu
Mücerrethanei Bektaşî Balım rehnümadır bu

[1] «Bektaşîların coğrafi tevezzüü» unvanlı eserde şu malûmata tesadüf olunur: «Leskovik
Bektaşî» dergâhının otuz beş sene kadar eski olduğu söylenmiştir; Âbidin Babanın kabrini
havidir. İçinde yedi, sekiz derviş oturur. Şimdi tamamen harap olmuştur. —Edebiyat Fakül-
tesi mecmuası: cilt: 6, sayı: 1 —

AGÂHÎ DEDE

«Belgrat» İrdır. Asıl ismi «Yaşar», mahlası «Agâhî» dir. «Kırşehir» Bektaşî dergâhının «Kilervi» ne vakfettiği bir nefes mecmuasında mührünün tarihi «H 1275» olduğuna göre bundan kırk, elli sene evvel vefat ettiği tahmin olunabilir. Şu Semai ile kalendarı onundur.

Tevellasm, teberrasım bilen abdala aşkolsun
 Temennasm, tesellasm bulan abdala aşkolsun
 Havayı «Seyrillâh» eyleyen dervişe şeydallah
 Fenâfillâh sevdasın eden abdala aşkolsun
 Tecerrüt cür'asın nuşeyleyen abdala eyvallah
 Harabat ehli sevdasın çeken abdala aşkolsun
 Abasmdan, kabâsından geçüp bu dehri faninin
 Fenâ vü fakr dibâsın giyen abdala aşkolsun
 Dilâ bu «çilleimerdan» çıkarmış cana teslimiz
 Bu «Esmâ»nın «Müsemma»sın duyan abdala aşkolsun
 Niyaz ile vücudün eyleyüp mir'atı yezdanî
 Gönül âyinesi pasım silen abdala aşkolsun
 Muhibbi Hanedana sathezaran aferin olsun
 Olar kim şol ahıbbasın seven abdala aşkolsun
 Erenler talibi esrara bizden çok niyaz eylen
 Şarabı aşkın âlâsın bulan abdala aşkolsun
 Ey «Agâhî» yine bir tarzı dervişane nazmettin
 Hezaran hüsnü hemtasım bilen abdala aşkolsun

..

Ey sofi bana mescidü meyhanê de birdir
 Savtı zühüdü narei mestane de birdir
 Haktan sana ermez ise esrarı hidayet
 Bu zikrî ibadet ile peymane de birdir
 Gel geç bu riyadan, hele gör tahtı cihanla
 Bu fanîde bir gûşei virane de birdir
 İllâ başı Dünyaya gönül verme diriga
 Ârif olana âkilü divane de birdir
 «Agâhî» gibi nurolagör ey gözü âma
 Bu aşka yanan şem'ile pervane de birdir

AHMET TALİBİ İRŞADÎ BABA

«Bektaşî» olduğu halde kendisini zarardan vikaye maksadile «Uşsakî» olarak halka tanıtmış ve sonra Bektaşîliğini izhar etmiş olanlardan biri, Ahmet Talibi İrşadî Babadır.

Gayri matbu divanı olan bu zatın şiirlerinde diğer bektaşî nefeslerinde görülen muayyen telâkkilere tesadüf edilmez ve bu manzumelerde az çok Sofiliğin tesiri göze çarpar; fakat, onun bu hâli «Takiye» düsturunu kabul etmseinden neşet etmektedir; zira, yakın zamanlarda teessüs eden «Nazenini Uşsakî» tarikati bektaşîlikten başka birşey değildir. Bu itibar iledir ki, sırf «Uşsakî» olan sofiler, kendi vazettikler esasat ile bunların hiçbir veçhile alâkadar olmadıklarınr söylerler. İrşadî, «Hulûsî Baba»nın mürididir. Bilâhara «Kasaba» ır «Hakkî Mürebî» den icazet almıştır ki ilk ve son babasının bektaşî oldukları ve Uşsakî kisvesi altında saklandıkları muhakkaktır. 1883«H.1298» de vefat eden bu zatın manzumelerinde edebî kıymet aramak beyhude bir meşakkattir. Asıl bizi alâkadar edecek olan cihet, onun tasavvufî ve batmî fikirleridir. Şu üç manzume onundur.

Ta ezelden kılmışam ikrarü imanım Hulûs
 İtmişem sen şah ile ben abdü peymanım Hulûs
 Zatma muhtaç olaldan mestü hayran olmuşam
 Vuslatı vâdin atâ kıl canda cananım Hulûs
 Nazenin aşkın gönülde isterim şahım senin
 Hup cemale âşıkam şemsi dirahşanım Hulûs
 İhtiyakım vaslı didarm senin ey mehlika
 Zerrei, aşkın gönülde derde dermanım Hulûs
 Vermemek şanım değildir padişahı madilet
 Aşıkânım feyzi aşkı pirü sultanım-Hulûs
 Firkati hicrinle yakma «Talibi İrşidiyi»
 Yak visali şem'ihüsnün dilde tâbanım Hulûs

..

Bir günah ettimse ya Rap affü gufran sendedir
 Bir sevabım yok benim her cürmü isyan bendedir
 Mağfîret kânı keremsin ey şehinşahi cihan
 Rahmetin deryasma düşse günahım kandedir
 Hayrî şer senden idüğün bilürem amma yine
 İctinap etmek gerektir nehyden çün tendedir

Âşıkânın korkusu Haktan cüda olduğudur
 Bir nefes kılma cüda gönlüm sana efkendedir
 Kullarına sen yakınsın daima ya Rabbena
 Gaflet içre bilmediler dilleri berkendedir
 Dücihanda pâkolan diller nazargâhın senin
 Zatını dillerde ispat eyleyen gülşendedir
 Çün Azimüşşan bildin hamdülillâh «Talibâ»
 Pir Hulûsî nazenin uşşakîye dil bendedir

Eşya sıfâtından soyun /
 Gel gör bizim esrarımız
 Kalbin evin pürnur eder
 İman ile ikrarımız

Çün Hak buyurdu «küllüşey»
 Sen Haliki bilmez misin
 Bir yüz kalır bakî heman
 Gör sen bizim pazarımız

İlmelyakin bildin ise
 Aynelyakin ermek dile
 Hakkalyakin gördük ayan
 Ref'eyledik inkârımız

Layık mıdır insan olup
 Hayvan sıfatında kala
 Ahsen sıfat âdemdürür
 Tevhidi Hak ezkârımız

«İrşadi»yi irşat eden
 Viranesin abat eden
 Hakkı, Hulûsî aslı zat
 Mürşidimiz, mimarımız

ÂHÛ DEDE

İkrar verdim dönmem bezmielestten
 Verdiğim ikrarı imandan aldım
 Başka seyran gördüm çeşmim neminde
 Mehabeti ben ol seyrandan aldım

Nârü badü abü hâkten halkoldum
 Kendi kendim anarahminde buldum
 Devir^[1] tamam oldu Dünyaya çıktım
 Bu ibret namesin cihandan aldım

Dert bulur dil hergiz isterim imdat
 Bildiğim unuttum eylerim feryat
 Tekrar ile talim etti bir üstat
 Dersimi mektebi irfandan aldım

Cangözü gafletten açılardıştü
 İkilik birliğe güç ile geçti
 Hazinei hakka^[1] elim ulaştı
 Leali gevheri mercandan aldım

Nefes sunup akla verdim pendimi
 Uyandırm gafletten çezdim bendimi
 Ol hâl ile teslim ettim kendimi
 Sonra kendi kendim men andan aldım

Bu bir gizli iştir kimse duyamaz
 Sofi aşkın katarına uyamaz
 Deme gevherleri hurca koyamaz
 Bu dürrü yektayı ummandan aldım

Dünyadan el çektim erkândır işim
 Çeşmi pürhunumdan akıttım yaşım
 Pirlere hediye eyledim başım
 Ol yeşil bayrağı^[1] Selmandan aldım

[1]Yaprağı: nüsha

Acep görünmezler [1] bilmem nerededir
Gerçeklere ayan bize perdedir
Esrarı hakikat [2] gizli yerdedir
Hakikati Şahımerdandan aldım

Âlem baştan başa bir şeyrangâhtır
Gir gönül şehrine [3] gör ne dergâhtır
Bu bir gizli sırdır kudretullahtır
Yazılı defteri divandan aldım

Çalış bu girdabın çık karşına
Derman da sırrolmuş [4] dert arasına
Merhem emolur mu [5] aşk yarasına
Bu ilmi hikmeti Lokmandan aldım

Hakikat sözüne hile katmazsam
Her kişiye sırrı beyan etmezsem
Bilinmeyen yerde cevher satmazsam
Ben bu nasihati bir candan aldım

Gerçi hata ile isyanım çoktur
Kalbimde benliğin eseri yoktur
Zebur Tevrat İncil dört kitap haktır
Ledünnü ayeti kur'andan aldım

Şeriat sancağı geldi dikildi
Marifet yoluna terler döküldü
Hayırhimmet oldu gülbank çekildi
Tarikat kemendin erkândan aldım

Marifet yoluna..... aşımı
Gözümden akıttım kanlı yaşımı
Pirler meydanma koydum başımı
İcazet verdiler meydandan aldım

[1] Hakikat görünmez: nüsha

[2] Mehabbet: nüsha

[3] Evine: nüsha

[4] Gizlenir: nüsha

[5] Merhem mi sarılır: nüsha

Mûsaya tecelli göründü Türda
Mestedip aklını götürdü nurda
Enelhak sırrını görüp Mansurda
Hakikat kemendin gerdandan aldım

Gel düşünme akla sığmaz bu ilim
Bir ulu dergâha uğradı yolum
Kudret haznesinin miftahı dilim
Bilmeyenler sanır dükkândan aldım

Müminlerin elde olur beratı
Mümin olan anda bulur necatı
Miraçtan indirdi savmu salâtı
Hak budur Hazreti Sultandan aldım

«Âhû» yam utandım kendi sözümden
Mestolup türaba [1] düştüm özümden
Kanlı yaşlar akaroldu gözümden
Macerayı çeşmi giryandan aldım

ALIOĞLU

Bu âlemi ekvan yaradılmadan
Evvel yokken vara uğradım geldim
On sekiz bin âlem, dünya yoğiken
Kâmildeki nura uğradım geldim

Pirimdir rehberim oldur üstadım
Hak, Muhammet dine girdim dost dedim
Hızr elile abhayat istedim
Zulmette cevhere uğradım geldim

Pirim himmet etti ben de açıldım
Hak budur ki batm dinden seçildim
Zekeriya Peygamberle biçildim
Kavakta ben zâra uğradım geldim

[1] Bazı mecmualarda türap kelimesinden istidlâl edilerek, bu manzume «Türabı» şamına kaydedilmiştir.

Aşık olur hem pirine bağlanan
Ver salâvat zikrilen, safa ile
Arş yüzünde server Mustafa ile
Miraçta Kırklara uğradım geldim

Yâkup dahi Yusüfünü ararken
Varup Ken'an elinde sorar iken
Veyselkarani hem taç örer iken
Mansur ile dâra uğradım geldim

Bindim Mansur ile dâra dâr iken
Mucizatı Mûsa dahi Tûrdayken
Hakkın emri ile hem gülzar iken
İbrahimle nâra uğradım geldim

Gelenden geçmedim, geçenden geçtim
Hakkı bildim erden eri seçmedim
Gördüğüm kapuyu örttüm açmadım
Ali ile sırâ uğradım geldim

«Alioğlu» medresede kaldılar
Kitapların önlerine koydular
Sen bu ilmi kanden aldın dediler
Üstadım var Pire uğradım geldim

*
**

Eğer âşık oldu isen
Dost yüzü ayan görünür
Ârife kuloldu isen
Sohbetine can görünür

Gel gir erenler izine
Yüz sür ayağı tozuna
Bak gel ârifin sözüne
Şûlei iman görünür

Yürür erenler hâl ile
Uğraşmaz kilûkal ile
Oturma gel cahil ile
Aklma ziyan görünür

Aşk eri kırçtan atr
Cahillerin gönlü katı
Ârife cahil sohbeti
Berrü beyaban görünür

«Alioğlu» gel katma
Girme Yezit sohbetine
Gönül binmiş aşk atma
Kendisi yayan görünür

ALİ ULVÎ BABA

Ali Ulvî Baba H. 1341 de «İzmir» de tab'olunan «Bektaşî makalâtı» unvanlı küçük bir eserin sahibidir. «Mehmet Ali Hilmî dede Baba» dan ikrar almıştır. Mezkûr eserin mukaddemesinde «Makalâtı Mehmet Ali Çerkeşî elmülâk-
kap Ali Ulvî Baba» tabiri vardır. Kitabın nihayetindeki mühürden de kendisinin Balpınar Bektaşî tekkesi Babası olduğu anlaşılmaktadır. Muallim Bakî B. in verdiği malûmata göre: 55 yaşlarında olan Ali Ulvî B. İzmirin işgali esnasında Yunanlılar tarafından öldürülmüştür.

Bak veçhi yâra ya Hay
Gelmiş kemale ya Hay
Bakî vü lâyezaldir
Ermez zevale ya Hay
Kim secde eylemezse
Böyle cemale ya Hay
Dünyada ahrette
Ermez visale ya Hay
Didarı Haktır işte
Sıtk ile gel niyaz et
Divara secde etme
Girme vebale ya Hay
Allah kabul eder mi
Riya ile namazı
Bihudedir kapılma
Böyle hayâle ya Hay
Geç küfr ile imandan
Ahret ile cihandan

Uğraşmayı nihayet
 Bu kilükale ya Hay
 Vasil olur mu Hakka
 Ehli riya olanlar
 Ey soft hiç sığar mı
 Mızrak çuvala ya Hay
 Methylemişken Allah
 Kur'anda bu şarabi
 Niçün haram diyorsun
 Böyle helâle ya Hay
 «Ulvi Baba» bu nutku
 Hakkın dilile söyler
 Saki inayet eyle
 Doldur piyale ya Hay

ÂRİFE BACI

1868 «H1284» te «Rahva» da doğmuştur. Babası tüccar Ârif Ağadır. Akrabasından Çivicizade Mustafa Ef. ile beraber H1294 te İstanbula gelmiştir. Şimdi Kadıköyünde oturmaktadır. Şu nefes onundur.

Kar yağdı dergâhın ettik ziyaret
 Cemalini gördük Hafız Babanın
 Ol güzel canlarla sürdük mehabbet
 Cemalini gördük Hafız Babanın
 Ol demde açıldı bir âli meydan
 Çekilip gülbankler sürüldü erkân
 Cümlemiz olmuşuz hüsnüne hayran
 Cemalini gördük Hafız Babanın
 Cümlemizi mesti müdam eyledi
 Gitti kesret kudret dili söyledi
 Kendimiz unuttuk bizi neyledi
 Cemalini gördük Hafız Babanın
 «Ârife» gel kaldır gözün perdesin
 Hakkın cemalini sen de göresin
 Böyle bir müşdidin hâlin bilesin
 Cemalini gördük Hafız Babanın

ÂŞIK HASAN

Bektaşîler arasında «Karpuzu büyük Hasan Baba» diye şöhret kazanan bu zat «Hasan, Âşık Hasan, Kul Hasan, Hasan Dede» gibi muhtelif mahlaslar kullanmaktadır. Köprülüzade M.Fuat B. in «Türkyurdu» mecmuasında bir makale ile bize tanıttıkları «Tamşırvarlı Gazi Âşık Hasan» m, bu zat olmasa memuldür^[1]. «Eşrefoğlu al haberi, bahçe bizim gül bizdedir» ^[2]matlalı manzumeyi görerek onun «Eşrefoğlu Rûmî»^[3] zamanında yaşamış olduğunu kabul etmek yanlıştır. Âşık Hasanın, Bektaşîlik aleyhinde bulunan bir müte-savvif olması dolayısıyla, Eşrefoğlu Rûmîye uzun bir zaman sonra bu reddiye yazmış olması varittir.

Âşık Hasanın tevellüdü, hangi tarihlerde olduğu malûm değilse de «H.11» inci asrın son nısfında doğduğu tahmin olunabilir.

İkinci Viyana muhasarasını takip eden bozgunlar esnasında, mütemadi harplere iştirak etmiş ve Türkülerile serhat halkının derin elemelerini terennüm etmiştir^[4].

Köprülüzade M.Fuat B. diyorlar ki: «Âşık Hasanı alelâde münferit bir şair olarak değil, bütün bir sınıf serhat şairlerinin mümessili gibi telâkki etmeliyiz.»

Nefeslerini neşrettiğimiz bu kıymetli halk şairinin ismini iştihiyen ve onu «karpuzu büyük Hasan Baba» diye yad etmeyen bir Bektaşî yoktur. Gerçi soft bir ruh taşıyan adamın nasıl Bektaşî olabileceği hatıra gelir ve denilebilir ki «Âşık Hasan başka, Kul Hasan da başkadır.» Fakat biliyoruz ki bazı namaz kılan, Hacca giden bektaşîler da vardır. Hasanın da bunlardan biri olması muhtemeldir. Kat'î bir hüküm vermemekle beraber «Hasan Dede» ve «Âşık Hasan»ın aynı adam olduğu ihtimalini serdedebiliriz.

Eşrefoğlu al haberi

Bahçe bizim gül bizdedir

[1]Esasen «Dervişi abâpuş ve bir merdi gazi ve sahibi huş olan Âşık Hasan», H. 1110 müsalehasından sonra, gazilik hayatını bıraktı. Ölünceye kadar bir sene hacca gider, bir sene de bostan ekmekle iştigal eylerdi. Tamşırvara bir saat mesafede «Tamış» nehri kenarındaki bostanlar arasında onun da bir dönümlük bir bostanı vardı. Gazi Hasanın karpuzları beyaz kabuklu, kırmızı içli ve gayet tatlı olup beheri on dört on beş okka gelirdi. Tanımadığı müşterilere ve gayri müslimlere asla satmazdı. «Hacı Hasan karpuzu» diye şöhret kazanan bu karpuzları Tamşırardan, Belgrattan arabalarla gelip alırlardı... — Türkyurdu mecmuası: cilt 4, sayı 19 Hadikatüşşehadadan naklen: Pr. Köprülüzade M. Fuat —

[2]1285 te Hacı Bektaşî veli dergâhına Baba olan ve 1291 de vefat eden «Hasan dede» isminde bir Bektaşî da vardır; fakat, Bektaşîlerbu nefesi de karpuzu büyük Hasan Babanın söylediğini kabul etmektedirler.

[3]Vefatı H 874 Âşık Hasan hakkında mufassal malûmat almak için Türkyurdu mecmuasında Pr. Fuat B. in makalelerine bakınız. — Türkyurdu, numara:19 —

Biz de Mevlânın kuluyuz
Yetmiş iki dil bizdedir

Erlin midir eri yormak
Irak yoldan haber sormak
Cennetteki ol dört ırmak
Coşkun akan sel bizdedir

Âdam vardır cismi semiz
Aptes alır olmaz temiz
Halkı dahleylemek nemiz
Bilecümle vebal bizdedir

Arı vardır uçup gezer
Teni tenden seçüp gezer
Canan bizden kaçup gezer
Arı biziz bal bizdedir

Kimi sofî, kimi hacı
Cümlemiz Hakka duacı
Rasulü ekremin Tacı
Aba, Hırka, Şal bizdedir

Biz erenler gerçeğiyiz
Hasbahçenin çiçeğiyiz
Hacı Bektaş köçeğiyiz
Edep, erkân, yol bizdedir

Kuldur «Hasan Dedem» kuldur
Manayı söyleyen dildir
Elif Hakka doğru yoldur
Cim ararsan dal bizdedir

Hayali gönlümde yadigâr kalan
Hünkâr Hacı Bektaş Ali kendidir

Darağacı üstünde namazın kılan^[1]
Hünkâr Hacı Bektaş Ali kendidir

Alinin işleri daim sir ilen
Kisvetini kırmızıdan örünen^[2]
Nâr içinde Cebraile görünen
Hünkâr Hacı Bektaş Ali kendidir

Aslan olup yol üstünde oturan
Selman idi ana nerkis getiren
Kendi cenazesin kendi götüren
Hünkâr Hacı Bektaş Ali kendidir

Mûsa kahramanı Dive gönderen^[3]
Münkirin gözüne perde indiren^[4]
Doksan bin küffarı dine döndüren
Hünkâr Hacı Bektaş Ali kendidir

Yerlerin göklerin binasın düzen
Ak üstünde kara yazılar yazan
Engür şerbetini Kırklara ezen
Hünkâr Hacı Bektaş Ali kendidir

«Kul Hasanım» var mı sözümde yalan
Münkirin gönlünü gümana salan
Doksan günlük yolu kuşlukta alan
Hünkâr Hacı Bektaş Ali kendidir

[1]Nakildir ki Horasan erenleri eyittiler. Ya Hacı Bektaş Hünkâr, bu menzilde sizin müşidiniz kimdir ve müşidiniz kimdendir. Lûtfedüp buyur ki biz dahi bilelim mütabaat kılalım. Ol sahibi keşifi ledün yani Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş veli nutka gelüp etti. «Her kim gol susam yaprağı üzerinde seccade salup iki rekât namaz kılarısa biz anı şhlikle kabul edüp kendilerimizi ana teslim edelim. Tarikat içinde müşidimiz olsun» dedi. Horasan erenleri, bu kelâmı işidicek mütehayyir olup ettiler. «Ya Hacı Bektaş Hünkâr, siz buyurduğunuz gibi edersiniz cümlemiz seni pir edüp fahr libasını sende kabul edelim» dediler. Ol fahrî madîni erkân yani Hacı Bektaş Horasanı seccadeyi mübarek eline aldı dahi bismillâh deyüp ol susam yaprağı üzerine saldı. Bekudreti Haliki zülcelâl seccade muallâk durdu. Ol züptei ervahr rahmet ol seccadenin üzerine çıkup iki rekât namaz kıldı dahi fariğ olup dua kıldı. «Hacı Bektaşmenkıbesinden naklen»

[2]İmam Alinin bazan kırmızı renkli sarık sardığına işaret ediyor.

[3]İmam Alinin Mûsa isminde bir bendesinin o zaman zuhur eden bir dive galip geldiğini anlatıyor.

[4]İman Alinin bulunduğu mecliste münkirlerin gözlerine perde iner ve kendilerini görmezlermiş.

ÂŞIK HIFZÎ

«Bolvadin»lidir. 60 yaşlarında Üsküdarlı Şair Farkî Efendiden aldığımız malûmata göre tahminen bundan 150 sene evvel yaşayan ümmi bir çobanmış. Bektaşî imiş. Şu Mersiye onundur.

MERSIYE

Geldi gün mahı Muharrem kıldı dehri ruşenâ
Hatırı uşşaka düştü macerayı Kerbelâ
Çünkü ol menzil musahip mecmai bahrı belâ
Teşnedil oldu şehit anda Hüseyini muçteba
Cem'olup Kûfe diyarında/güruhu eşkıya
Âlü Evlâdı Rasule gördüler cevri reva
Bir azim fitne uyandırdı Yezidi bihaya
Söyle Vallahi sezadır canma lânet seza

Ol vefasız birahmler kavli mergup ettiler
Kûfeye davet kilup irsali mektup ettiler
Sanasın bin can ile cananı matlup ettiler
Sonra ahti bozdular akvali mekzup ettiler
Set çeküp mebzul Fıratı anda mahcup ettiler
Bir azim fitne uyandırdı Yezidi bihaya
Söyle Vallahi sezadır canma lânet seza

Çün bilirdi nuru çeşmi Ahmedi Muhtar idi
Validi Âli cenabrı hazreti Kerrar idi
Maderi binti Rasuli Hazreti Zehra idi
Daderi paki Hasan hulku Rıza Hünkâr idi
Nesli Peygamberliğin âya kim inkâr eyledi
Şanı valâsı anm günden dahi rızhar idi
Bir azim fitne uyandırdı Yezidi bihaya
Söyle Vallahi sezadır canma lânet seza

Birtakım namertleri münkat edüp fermanma
Ol livayi nahsı dikti Kerbelâ meydanma
Kahrı müstahsen görüp Âli Rasulün şanma
Bigünah mazlumların girdi o zalim kanma
Mansırı dehri değıştı devleti imanma
Tabemahşer lânet olsun kendine âvanma

Bir azim fitne uyandırdı Yezidi bihaya
Söyle Vallahi sezadır canma lânet seza

Allah Allah öyle betbahtın olup fermanberi
Saymadı asla hukuku Hazreti Peygamberi
Bir içim suyu diriğ etti Havariç leşkeri
Sureta İslâm idi sirette kâfir ekseri
Olmadı böyle musibet devri Âdemden beri
Ya nice yaş dökmesin erbabı aşkın gözleri
Bir azim fitne uyandırdı Yezidi bihaya
Söyle Vallahi sezadır canma lânet seza

Bu Muharremdir zeminü asüman ağlar bugün
Vakti matemdir muhibbi Hanedan ağlar bugün
Eşki hasretler döküp ta tende can ağlar bugün
Aşkanın didei gıryanı kan ağlar bugün
Hasılı feryat edüp cümle cihan ağlar bugün
Ağla «Hifzî» aşk ile üftadegân ağlar bugün
Bir azim fitne uyandırdı Yezidi bihaya
Söyle Vallahi sezadır canma lânet seza

AZBÎ BABA

«İstanbul»ludur. Sazşairlerindedir. «Karaağaç»ta metfundur. Bektaşî tek-
kelerinde hizmet eden bir derviş imiş. 1855 «H.1241» deki yeniçeri vak'asın-
dan evvel vefat etmiştir. Şu Nefes onundur.

Sana yerden gökten büyük nasihat
Gördüğün ört, görmediğin söyleme
Erenlerden, Pirden budur emanet
Gördüğün ört, görmediğin söyleme

Ben dahi âşıkı raholam dersin
Evcî semavata maholam dersin
Selâmet şehrine şaholam dersin
Gördüğün ört, görmediğin söyleme

Kendi bilgisine gidene lânet
Kizbe tevil olmaz haktır bu sohbet
Kimseye dilolma ey ehli huccet
Gördüğün ört, görmediğin söyleme

Bu yola yol ile giden velidir
Bu yola sıtk ile giren bellidir,
Allah Hak Muhammet şahım Alidir
Gördüğün ört, görmediğin söyleme

«Azbi» küstahlıklar sende ayandır
Sen, ben deme daim hâli Şeytandır
Ahte sabitkadem ehli imandır
Gördüğün ört, görmediğin söyleme

AZMÎ BABA

Aşağıya yazdığımız nefesi «Azmi», «Kazmi» şekillerinde gördük. Kitapçı Ahmet Hamdi B.yedinde mevcut H. 997 tarihli bir mecmuada harekeli olarak «Kuzma» şeklinde mukayyettir. «Rıza Tevfik» bu manzumeyi «Edebî Peyam» da neşretmişti.

Yeri, göğü, insü cinni yarattın
Sen ey mimarbaşı eyvancı mısın?
Ayı, günü, Çarlı, bürcü varettil
Ey mekân sahibi!.. rahşancı mısın?

Denizleri yarattın sen kapaksız
Suları yürüttün elsiz, ayaksız
Yerleri temelsiz, göğü dayaksız
Durdurusun acep iskânci mısın?

Kullanırsın kanatsızca rüzgârı
Kürekle mi yaptın sen bu dağları
Ne yapıp ta öldürürsün sağları
Can verip alırsın sen cancı mısın?

Sekiz cennet yaptım sen Âdem için
Adm büyük bağışla onun suçun
Âdemi Cennetten çıkardın niçün?
Buğday nene lâzım harmancı mısın?

Bir iken bin ettin kendi adını
Görmedim sen gibi iş üstadını
Yaşardırsm, kurudusun odunu
Sen bahçevan mısın, ormancı mısın

Cibrile perde altında söylerdin
İnip Beytullahta kendin dinlerdin
Bu ateşi cehennemi neylerdin
Hamamın mı var, ya külhancı mısın

Hafaya çekilip seyrana durdun
Aklı yetmezlerin aklını uurdun
Kıldan ince köprü yaptın da kurdun
Akar suyun mu var, bostancı mısın?

Bu kışlara bedel bu yazı yaptın
Evvelbahara karşı güzü yaptın
Mizanı iki göz terazi yaptın
Bakkal mısın, yoksa dükkânci mısın?

Kazanlarda katranların kaynarmış
Yeraltında balıkların oynarmış
On bu Dünya kadar ejderhan varmış
Şerbet mi satarsın, yılancı mısın?

Esirci misin koydun cehenneme arap^[1]
Hoca mısın okuryazarsın kitap
Aslın kâtip midir görürsün hisap
İhtisabın mı var? yok! hancı mısın?

Yüzbin Cehennemim olsa korkmam birinden^[2]
Rahman ismi nazil değil mi senden
Gaffârüzümubum demedin mi sen
Affet günahımı yalancı mısın?

[1] İki hece fazla.

[2] Keza

Beni affeylesen düşen mi sandan
Sahlar bile geçer böyle hayandan
Ne dokulur ne eksilir hazneden
Affeylesen volmaz mı noksaner misin

Samna düşer hat noksan görürsün
Her gönülde oturursun yürürsün
Bunca canı alıp gene verirsin
Götürüp getiren kervancı miram

Bilirsin ben kulum sen sultanımsın
Kalpte zikrim müdde tercemanımsın
Sen benim camında camın marımsın
Gönülümün yansıması bacer miyim

Beni delil eder kendin soylersin
İçerden Azim vü pazar seylersin
Yanclardan yüce sevrani seylersin
İlim sevrani kendin sevrani misin

BABA YAHSİ

Gene havalandın divane gönül
Olsah iklimin eli göründü
Saknasalma özüm yabana gönül
Sırrı Hayder Kalıbeli göründü

Seriat babına konak olalı
Tarikat pirine çirak olalı
Zahidin neslinden irak olalı
Evliyann doğru yolu göründü

Ben de marifetten cüzü habirim
Rah hakakatte Mahi minnim
Dedim cemalını göster ev Pirim
Hünkâr Hacı Bektas veli göründü

BASRÎ BABA

Nedir «Baba Yaşı» sende bu hâlet?
Atâ bahçolundu sana begayet
On iki İmamı kıldın ziyaret
Her kande baktınsa Ali göründü^[1]

BALLI BABA^[2]

Muhammet Ali postunda oturan
Dörtkapuyu kırkmakamı bilmeli
Muhammet Aliye talibim deyen
Evvel farzdır müşidini bulmalı

Bir bina yap dört duvarın üstüne
Bir selâm ver dörtkapunun dostuna
Üç sünnetin, yedi farzın aslı ne?
Gizli gizli bu sırlara ermeli

Müşidini bul da müşkülün ara
Gene müşidinden bulunur çare
Kavuşturur müşit seni ol Şara
Ol Şardaki pazarbaşın bulmalı

Ol Şardaki pazarbaşı Alidir
Orda açılan mehabbet gülüdür
Bu yolun evveli Bektaş Velidir
İsteyenin muradını vermeli

Hiç bina gördün mü duvarı üçlü
Nice sırlar vardır sırlardan içli
Cihanda var mıdır «Ballı» dan suçlu
Herkes vücudünde Hakkı bulmalı

[1] Besim Atalay B.in Bektaşılığında — sahife 98 — bu nefes yazılıdır; fakat, bununla onun arasında nüsha farkı vardır.

[2] Ballı kelimesinin aslı «Balı»dır. Bektaşılar Balı ismini ballı ve balım şeklinde kullanmışlardır.

BASRÎ BABA

«Üsküdar»ıdır. İsim ve mahlası «Basrî» dir. 1874 «H 1290» te doğmuştur. İdadî tahsili vardır. İstanbulda Kapalıçarşıda yağlıklarlıkla iştiğal etmektedir. «Kadirî, Rifaî, Uşşakî» gibi birçok tarikatlere intisap etmiş ve nihyet Bektaşî olmuştur. Yazdığı şiirlerde tasavvufî telâkkilere ve beктаşî şairlerinde görülmeyen fikirlere tesadüf olunmaktadır. İntisabı Hüsnu Baba isiminde bir beктаşî-yadır. Şiirlerinde «melâmet» neşesi vardır. Şu Nefesler, onundur.

Abit kisvesinde görünen Hakır
Sen anı gayride aramâ ey can
Batını Hakkolmuş zahiri halktır
Gizli sırlarını edeyim ayan

Esmâ, sıfât, zattan vücut istedi
Kendi vücudüyle mevcut eyledi
Allemel'esmayı talim eyledi
Oldu Âdem ol dem natığı Kur'an

Evvel, âhır, zâhir, Bâtn Âdemdir
Her bir sırrı anın için mahremdir
Mazi, müstakbelde dem hep bu demdir
«Küllü şeyin Halik». «El'an Kemakân» [1]

Melâmet rahının olan talibi
Enfüsü Âfakta görür Mahbubu
Her tarikin bunlar oldu mergubu
Hakka vuslat etti bu yolda pıran

[1] «كَانَ اللَّهُ وَلَمْ يَكُنْ مَعَهُ شَيْءٌ» yani «Allah vardı ve onunla beraber hiç bir şey yoktu» Hadisini İmam Ali «Hâlâ gene öyledir»

manasına olan «الآنَ كَمَا كَانَ» kelâmile ikmal etmişti. Mütessavvife, Vahdeti vücudun ger'an sabit olduğuna bu Hadisi delil getirirler. Şair de bunu anlatmak istiyor.

İfna et sıfâtın fenâfillâhta [1]
Yokeyle zatını Bakabillâhta [2]
Zahir, bâtn sensin, kulsun Allahta [3]
«Basrî» nihayette olmuştur hayran

Melâiksıfâtım zatımdır Âdem [4]
Sıfâtım zatıma eyledi sücut
Zatımla sıfâtım her anda hemdem
Ârif olmıyanlar oldular merdut

Kesrette zatını eyledim ayan
Tevemdir buyurdun Âdemle Kur'an
Anlamaz bu remzi sireti hayvan
Çünkü verdi anlar kendine vücut

[1] «Fenâfillâh» Tasavvuf istilâhında yedinci makamdır. Sofiyeye göre, bu mertebeye erişenler «İlmullah» mertebesinde nasıl müstehlek bir halde iseler gene öylece madum olduklarını müşahade ederler. Netekim «Mansur» bu mertebede iken «Enelhak» demmiştir.
[2] Bu merbebe Fenâfillâhtan sonradır. Beşeriyete nüzul makamındadır. Buna «Sahrı badel-mahıv» makamı da derler.

[3] Mütessavvıfeye göre insanın zâhiri ve bâtnı hakır. Hadisi bu sırâ işaretir. İnsanın hakikati Allah isminin «خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ» mazharıdır. Kâmil olsun, nakıs olsun bütün insanlar bu sırâ sahiptir; fakat kâmil olanlar nefislerini tasfiye ederek mebdîe rüçü ve kendi mevhum olan varlıklarından fânî olurlar, diğerleri bundan haberdar değildirler. Mevlânâ «O kimse ki kendinden fânî ve dost ile bakîdir; hayret olunur ki hem vardır, hem yoktur. İşte böyle olanlar tevhîd erbabıdır. Diğerleri hotperesttir» manasına olan şu iki beyti bu maksatla söylemiştir.

فانى زخود وبدوست باقى
این طرفه که نیستند وهستند
این طائفه اند اهل توحید
باقی همه خویشین پرسند

[4] Sofiyeye göre, insanın üç mertebesi vardır; bunlar da, «Behimiyet, Melekiyet, Âdemiyet» tir. Bu meratibi ikmal etmeyen «İnsanı kâmil»olamaz. İlk mertebede bulunanlarda celâlin timsali olan şeytan mutasarrıftır; onlarda zalim olan haller hep behimîdir. Bunlar Hakkın Celâl isminin mazharı olurlar. İkinci mertebede bulunanlarda nurun timsali olan melek mutasarrıftır bunlar, Hakkın Cemal ismine mazhardırlar. Mevlânâna:

حمله دیکر بمرم ازبشر
تا برآرم از ملائک پروسر

Yani «melâike mertebesinde kanat ve baş çıkarmak için diğer bir hamle ile beşer mertebesinde ölüyorum» demesi bu noktâ nazara göredir. Asıl kemal, Âdemiyet sırrına sahip olmaktır ki buna sahip olanlar «tecelliyatı İlahiye»ye mazhar olurlar.

Zatı Hakta ifna eyleyen varım
Çıkarır gönlünden kamu ağyarm
Her nazarda görür veçhini yârm
«Semmeveçhullah» ta sacidü mescut

«Basrî» basiretten dürolma zinhar
Dünya vü mafiha budur eyi kâr
Görünen kendinsin bil yoktur ağyar
Anasır donunda kulsun hem Mâbut

..

Talip ol cismin aşk ile yansın
İç câmrı Tevhit kalbin uyanısın
Sahilde gezme gevherler çıkar
Necata mazhar sen bir ummansın
Enfüste mevcut, Âfakta meşhut^[1]
Kur'anı natık kâmil insansın
«Vemaersehnâk» sırrı sendedir.^[2]
Fehmeyle ey can canü canansın
Cümle eşyanın sensin matlubu
Mazharı câmi sahipfermansın
Cemali yârı zevkle görenler
Her renge «Basrî» gibi boyansın

..

Zühtü terkeyleyip girdim meydana
Çırağlar uyandı ikrara geldim
Attım inkârımı geldim imana
Okundu ayatım esrara geldim

^[1]Şair, burada insanın «züpteî âlem» olduğu telâkkisine temas ediyor.

^[2]Ayetindeki «kâf» hitabı Hazreti Muhammededir; fakat Sofiyeye göre, avalimin hakikati «Hakikati Muhammediye» olduğundan ve o da «insanı kâmil»

den ibaret bulunduğundan, Şair bunu, bütün insanlara teşmil ediyor. «Hakikati Muhammediye» diğer tabirlerle «Akli Evvel» «Mertebeî Vâhidîyet» hakkında malûmat almak için «Fusu-sülhikem» serhlerine müracaat lâzımdır.

Farkı cem'i ^[1] zevkeyledim o demde
Cem'ülcem'i [] buldum kendi özümde
İşiden söyleyen Haktr dilimde
Nutku Kur'an Hayderkerrara geldim

Kur'an ben imişim bildim anladım
Geçen suçum için pekçok ağladım
Pendi erenleri bele bağledim
Pirlerin sultanı Hünkâra geldim

Tecelli eyledi Aliden zatı
Cemalinde gördüm e'âl sıfâtı
«Basrî» içti andan abı hayatı
Yüzüm hâke sürüp hüşyara geldim

..

Tarikat sırrından olmuşum agâh
Okudum başımı başa başoldum
Seraser görmüşüm «Semmeveçhullah»
Yetmiş iki^[3] ile ben kardaş oldum

Elvana aldanmam birdir görünen
Gayri yoktur odur seven sevilen
Haktr elhak her cilveye bürünen
Sırrussırrı bildim de sırdaş oldum

Kadirî, Rifaî, Nakşî, Halidî
Uşşakî müsemma, esma söyledi
Yedi asıl, beşi feridir dedi ^[4]
Hacı Bektaş ile hem bektaş oldum

^[1]Fark: Tasavvuf istilâhında, Haktan mahcup olmak ve haktan başka birşey görmemektir. Cemî, eşyayı Allah ile görmektir.

^[2]Cem'ülcemî: masivadan tamamile fanî ve hakta müstehlek olmaktır.

^[3]«سَتَفْتَرُقُ أُمَّتِي ثَلَاثًا وَسَبْعِينَ فِرْقَةً كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا وَاحِدَةً»

Hadisine işaret ediyor. Yetmiş ikiden kastettiği mana hadiste zikredilen yetmiş üç fırkadır.

^[4]Uşşakî tarikinde yedi esma asıl, beş esma da feridir. Srasile şunlardır. «Lâilâheil-lâllâh, Allah, Hû, Hak, Kayyum, Kahhar» «Fettah, Vâhit, Ehat, Samet, İllâllâh».

Melâmetle buldum ne'ei tamı
 Tecerrüt eyledim attım hem namı
 Aradığın buldun «Basrî» encamı
 Anım ile ben her dem haldaş oldum

Kelâmı ehfüllah Kelâmullahtır
 Nutk ile kâfiri müslüman eyler
 İnsanı kâmil bil heybetullahtır
 İsmi camiinden nümayan eyler

Ahü zareylemez aşkehli olsa
 Baran gibi yağsa ana belâya
 Cifeyi pâkeder bu azim derya
 Dilerse heman demde tufan eyler

Bülbül güle aşık, gül de bülbüle
 Betkelâm getirme ârif ol dile
 Oku esma, müsemmayı da belle
 Kuşdilin bilen, Hak, Süleyman eyler

«Basrîya» noktadır aslı mevcudat
 İncinmesin senden asla mahlûkat
 Hep sıfâtı Haktır bu taayyünat
 Bu zevki gönülde o sultan eyler

Kelâmın kadrini bilene söyle
 Şalgampazarında cevher satılmaz
 Bulduğün yeri bir süzde söyle
 Huzurla mehabet eden yanılmaz

Nadan sohbetinden içtinap eyle
 Ketum ol geleni söyleme dile
 Zevraki gönlünü kaptırma sele
 Her gördüğün şahsı bilme sen insan

Kırarsan dümeni sonra yapılmaz
 Sureti Âdemdir, sireti hayvan

Haber verdi bana bu remzi Kur'an
 Rümuz anlamıyan muhip sayılmaz

Talipsen matlubun rengine boyan
 Gaflet uykusundan gel artık uyan
 Görmek istemezsen kardeş sen tufan
 Erkânı erenler oyuncak olmaz

Rahr erenlerde muhkem dur «Basrî»
 Farku temyiz eyle hayr ile şerri
 Zevket derununda lûtf ile kahrı
 Camı vahdet için elbet ayrılmaz

Kayıttan olduk azade
 Biz nazenin Bektaşîyız
 Erdik hamdolsun murade
 Biz nazenin Bektaşîyız

Erkânımız erkânı Hak
 Esrarımız anlamaz halk
 Biziz işte abdi mutlak
 Biz nazenin Bektaşîyız

Gördük biz Hakcemalini
 Cemalinde kemalini
 Talibiz hem visalini
 Biz nazenin Bektaşîyız

Yoktur bizde havfü reca
 Gayri bir yana iltica
 Okuduk mürşitten heca
 Biz nazenin Bektaşîyız

Ayrı gördük nefsimizde
 Nefsimizi kırdık mürde
 Sultanı rûb oldu zinde
 Biz nazenin Bektaşîyız

Nasibi olanlar erden
Geçerler can ile serden
Dem urur Kalübeliden
Biz nazenin Bektaşiyız

İçtik ol camı vahdetten
Dersaldık nakşı suretten
Kurtulduk «Basri» kesretten
Biz nazenin Bektaşiyız

BEHLÛL

«Şebî Karahisar» civarında «Barugun» da meftun olan Semerkantlı Behlûl isminde bir zat Bektaşîlar arasında fevkalâde şöhrete sahip olmuştur; fakat, bu yazdığımız manzumenin ona ait olduğunu tevsik edebilmek kabli değildir.

Âdemi balçıktan yağurdun yaptın
Yapıp ta neylersin bundan sana ne?
Halkettin insanı saldı cihana
Salıp ta neylersin bundan sana ne?

Bakkal mısın teraziyi neylersin
İşin gücün yoktur gönül eğlersin
Kulun günahını tartıp neylersin
Geçiyer suçundan bundan sana ne?

Katran kazanını döküver gitsin
Mümin olan kullar didara yetsin
Emreyle yılana Tamuyu yuvsun
Söndür [1] şu ateşi bundan sana ne?

Sefil düştüm bu Alemden kaçarım
Kıldan Köprü yaratmışın geçirim
Şol Köprüden geçemezsem uçarım
Geçir kullarını bundan sana ne ?

[1]Yuttur: diğer nüsha

«Behlûl Danam» eder cennet yarattın
Nice kulları Cehenneme attın
Nicesin ateşi aşk ile yaktın
Yakıp ta neylersin bundan sana ne? [1]

BENGÎ

Gel koma Hakkı gönülden anda bulursun necat
Rehberim ol Mustafayı Şah Ali âlâyı bil
Hak yolun ger kim yoluyla görmek istersen eğer
Gel inan Hayrünnisaya.... anayı bil
Bil Hasan sırrı Hudayı Şahrîhide inan
Ol Hüseyin dürrü Bahayı merdi çün sehayı bil
Çün keremkârı Hüseyin kıldı anı yadigâr
Hanedana oldu kible Şah Zeynel'abâyı bil[2]
Bâkırâ hem Câfere Kâzıma eyle sen niyaz
Şah Aliyyelhorasanı Şah İmam Rızayı bil
Hem Takiyi gör Muhammettir inan sırrıyakın
Bil Aliden....
Şah Hasan Askeriye sıtk ile ikrar et
Şah Muhammet Mehdîi kârı kerem livayı bil
Bil Hacı Bektaş Veliyi Şah İmam Rızadır ol
On yedi giri kemerbest Şahrî hanedanı bil
Fatihidir Rûmelinin Şah Ali ulumuz
Evliyalar serfirazı Abdal Musayı bil
Bil Ricalülgayabı ol hükmü hükümdariyi bil
Uçleri bil, Beşleri bil, Yediler, Kırkları bil
Hazır gaibi gerçek varolan sultanı bil
Sin göründü hemçü dem üstadımızdan yadigâr
Hem kepenkli denildi «Baba Bengî» varı bil

[1] Bu manzumenin ihtiva ettiği fikirler «Azmi Baba»nın eserinde de görülüyor. Derviş Rûhullah bu nefesi «Kaygusuz» ainsat ediyor.— Bektaşî nefesleri: sahife 20 —

[2] Bu mısradaki vezin yok

BOSNAVÎ

Makamı Vahdetten düştüm yabana
Peymane yolların geçtim de geldim
Ârifim esrarı açmam nadana
Âriflerin sırrın seçtim de geldim

Anasır libasın giydirdi ana
Melâik manendi düştüm seyrana
Henüz Âdem olup geldim cihana
Yedi kat gökleri aştım da geldim

Mehabbet cemidir erenler demi
Erenler ceminde sürerler demi
Kırkların ceminde buldum Âdemi
Hakipaye yüzüm sürdüm de geldim

Ârif isen dinle ey kalbi selim
Canımı mürşide edegör teslim
Gürhunacıye olunca nedim
Cemali Hazreti gördüm de geldim

«Bosnavî»yim sözüüm gitti özümden
Âşık olan çıkmaz kâmil sözünden
Bu ilmi okudum bâtm yüzünden
Bin yıllık namazı kıldım da geldim

Mehabbet kapusun açayım dersen
Açanla açtıran Alidir Ali
Hakkım cemalini göreyim dersen
Görenle gösteren Alidir Ali

Muhammet Mustafa cihan serveri
Miraçta açıldı bu yolun sırrı
Kimseler bilmezdi Aliden gayri
Bilenle bildiren Alidir Ali

Derviş ol gel kardaş düşme inade
Safi kıl gönlünü ol külli'sade
Benliği terkeyle iriş murade
Erenle erdiren, Alidir Ali^[1]

Münkirin Askeri Şama çekildi
Mümin olanlara name yazıldı
Kırkların ceminde şerbet ezildi
Ezenle ezdiren Alidir Ali

Muhammet, Alidir Kırkların bağı
Anları bilmeyen nice olur ^[2]işi
«Bosnavî» akıttı gözünden yaşı
Akanla aktıran Alidir Ali

*
* *

Dervişim deyip te meydana geldim
Varlığım terkedip geçebildin mi?
Bu meydana geldin erkâna girdin
Bu erkânın sırrın seçebildin mi?

Hakikat ehlinin doğrudur yolu
Mehabbetin gülü aşkın bülbülü
Hülku Muhammettir, meşrebi Ali
Bu meşrepten şerbet içebildin mi?

Pire hizmet edip erkânı için
Bir amel kazanıp imanım için
Aşk ile çalışıp öz canım için
Mehabbet hırkasını biçebildin mi?

Varlıkla, yoklukla pazar eyleyip
Küfr ile imanım hem yâr eyleyip
Kalbini arıttıp imar eyleyip
Şek ile gümandan kaçabildin mi?

[1]Akan da aktıran, Eren de erdiren... Bazı nüshalarda

[2]«Nicolur» tarzında okunacak.

Bunda neler vardır bir nazar eyle
Yahşi, yaman sakın sen olma dile
Nasihatin tutup «Bosnavî» dinle
Can gözünü bilmem açabildin mi?

*
* *

İbadetten eğer sual edersen
Kiblemdir Muhammet, secdemdir Ali
Kulluğundan benim cevap istersen
Kiblemdir Muhammet, secdemdir Ali

Yedi gök, yedi yer bünyat olmadan
Ay ile Gün, Yıldız icat olmadan
Dünya dedikleri âbat olmadan
Kiblemdir Muhammet, secdemdir Ali

Münkir fırkasından kalmadı eser
Fırkainaciden almışım haber
On sekiz bin âlemi viran eder
Kiblemdir Muhammet, secdemdir Ali

Aşık isen bugün gezme havada
Muhammet, Alinin nuru Dünyada
Yer ile Gök durmuş hep inkıyada
Kiblemdir Muhammet, secdemdir Ali^[1]

*
* *

Mehabbet neydüğün bileyim dersen
Erenler ceminde birdir mehabbet
Bu aşkın sırrına ereyim dersen
Gönül deryasında dürdür mehabbet

Mehabbet bağında munafık kalmaz ^[2]
Öter bülbülleri gülleri solmaz
Bu bir sırrullahtır aşikâr olmaz
Kudret haznesinde sırdır mehabbet

[1] Bu manzumenin son hanesi yok

[2] Mehabbet bağına girenler çıkmaz: diğer nüsha.

Hadsrikutside buyurdu Mevlâ
Mehabbet hil'atini giydi Mustafa
Melekler miraçta kıldılar nida
Haşrolan ruhlara sürdür mehabbet

Muhammet, Aliden sakın çekme bağ
Ne derlerse sana desinler kardaş
Niyazı Mûsadır fehmeyle sırdaş
«Bosnavî» ednaya Türdür mehabbet

*
* *

Aşkı çoktur benim candan yenilmez
Günahkârım kapuna geldim Şahım
Bu fanî Dünyada mihman eğlenmez
Günahkârım kapuna geldim Şahım

Bir ündür işidip avaza geldim
Canı feda edüp serbaza geldim
Yüzüm yerde koyup niyaza geldim
Günahkârım kapuna geldim Şahım

Sırrım sırrolmuştur sırrım bilince
Herkes murat alır hali halince
Kendimi tanıdım Hakkı görünce
Günahkârım kapuna geldim Şahım

«Bosnavî» bir sırdır aşikâr olmaz
Hayat sahrasında yarığar olmaz
Erenler bezminde ahü zar olmaz
Günahkârım kapuna geldim Şahım

*
* *

Neden şad olursun bugünkü günde
Cümle muhiplerin gönlü gabdedir
Aşıklar sadası kesildi anda
Feryadı artmada, gözü nemdedir

Lişarı hâl ile çektiler ahı
Hak yedinde iken kıydılar Şahrı
Böyle gün görmemiş kimse billâhi
Ne İsada vaki, ne Meryemdedir

Mehabbet ehline vâdi Kerbelâ
Elestü bezminde olmuş müheyya
Böyle haber vermiş Şahrım Mürteza
Aşıkların ahı Muharremdedir

Yedi kat gök başlar birden figana
Şehitlerin teni boyandı kana
Melekler çağırır lânet Mervana
Görün bu âlemi ki ne demdedir

«Bosnavî» döktenler gözden hunabrı
İçerler Aliden Kevser şarabı
Verdiler şüphesiz ana cevabı
Şehadet şerbeti bu matemdedir

*
* *

Arzu ile veğhin görenler ey Mah
Hurşidi Haveri Dünyayı neyler
Bu Cihan mülküne olup padişah
İkbalü devleti dârayı neyler

Fenâ deye geldi Dehre gelenler
Bu sözümden hisse alsın alanlar
Mecnun gibi özün bunda bulanlar
Mevlâsını arar Leylâyı neyler

Asla zahmet vermez kendisine âkil
Elbette bellidir sohbetten kâmil
Mâna ne olduğun bilmiyen cahil
Faidesiz kuru davayı neyler

«Bosnavî» kelâma dili olmıyan
Sırrı hakikatte eli olmıyan

Yâr için çeşminde selî olmıyan
Çekip bu çillei sevdâyı neyler

*
* *

Kerbelâ kâtibi döktü rakamlar
Evlâdı Aliye sefer görünür
Al, yeşil sancaklar, altın alemler
Alliyelmürteza Hayder görünür

Hasan ile Hüseyin gözümün nuru
İmam Âbidindir gönlüm süruru
Muhammet Bâkırdan buldum huzuru
Rehberimdir şahrım enver Görünür

Mûsâyı Kâzımdır dilimde virdim
Mûsâyı Rızadan kesmem ümidim
Muhammet Takîdir benim mürşidim
Aşıklara yüzü Kamer görünür

İmamı Alidir hâdîi Nakî
Sürenler erkânı olur lâyıkı
Tavafı Kâbedir nurdan ışığı
Mehabbet babında ol er görünür

Hasan, Askerî ol merdi enâm
«Bosnavî» bendesi olmuştur gulâm
Mehdîi zamana edenler kıyam
Erenler ceminde server görünür.

*
* *

Mürşidi kâmile baş eğmeyene
Erenlerdeminde ziyan görünür
Günahtan arııp pâkoldum deyen
Bilmiş ol sözleri yalan görünür

Mürşit nasihatın gûşeylemeyip
Deryayı aşk gibi cûşeylemeyip
Mehabbet tasını nuşeylemeyip
Aynicem içinde beyan görünür

Aşk kisvesin giyip gûreşmiyenler
Güreşip nefsile savaşmıyanlar
Pirler adabına erişmiyenler
Yol ile erkânda noksan görünür

El ele, el Hakka razı olmiyan
Mürşidi kâmile razı olmiyan
Muhammet Aliye razı olmiyan
Mehabbet sırrında Mervan görünür

«Bosnavî» düğme gel sen de inada
İnada düğenler ermez murada
Ne söyleyim sana bundan ziyade
Müminlere Dünya zindan görünür

* *

Behey kardaş yolumuza
Giremezsin demedim mi
Bizim gizli sırrımıza
Eremezsın demedim mi

Bu sırrı her kişi bilmez
Bilenler de haber vermez
Bu sırrı gayri göz görmez
Göremezsın demedim mi

Evvel bir mürşide ulaş
Akıt gözünden kanlı yağ
Yezitten kaç behey kardaş
Kaçamazsın demedim mi

Erenlerden bu bir name
Gezersin Şark ile Şame
Gel uy Oniki İmame
Uyamazsın demedim mi

Üçler, Yediler erkânın
Binlerle sürer devranın
Kırklardeminde kurbanın
Kesemezsin demedim mi

Ali ismi Allah derler
Yüzüne secde ederler
Taş yerine başkoyarlar
Koyamazsın demedim mi

«Bosnavî» ta ezelden
Himmat almış ol Veliden
Okur ilmini Aliden
Duyamazsın demedim mi

* *

Küntükenzin huccetü bürhanıdır beктаşılar
Sırrı Miraç mazharı irfandır beктаşılar
Hem mücerret ruhukutsün rehberi Zatü sıfat
«Fakrûfahri» remzinin derbanıdır beктаşılar
Levhimafuzu nübüvvet Hateminde nakşı hat
Ayeti İlmî Ledün fûrkanıdır beктаşılar
Leylei necmi şeref ol kıblei İslâmü din
Beyti mamurü hudanın kânıdır beктаşılar
Mahremi sadrı Risalet sayei Arşı mecit
Bu saadet Mahmm rahşanıdır beктаşılar
Kâşifi sırrı vilâyet Câferî mezhepdürür
Bu cihanın serverü sultanıdır beктаşılar
Vâkıfı esrar iken kıl «Bosnavî» canım feda
Çün Şehidi Kerbelâ kurbanıdır beктаşılar

CÂFEROĞLU

Bu anasır dört guruhtur
Dördünden biridir İnsan [1]
Bu sırrı duyan ârifdir
Hep değil yarıdır İnsan

[1]Şekli insan dört guruhtur.
Dört guruh biridir insan: diğer nüsha

Kimse vardır yola gelmez
Öğüt versen öğüt almaz
İkrarsızda imam olmaz
Nutkunun eridir İnsan

Mevlâm adın kendi kodu
Adına Âdemsin dedi
Âdemi melekler yudu
Pâktir hem arıdır İnsan

Câferoğlu yoldan azma
Sakın yanlış fikir düzme
Rabbini yabanda sezme
Mevlânın sırrıdır İnsan

CESARÎ

Yazma divanı Ankara Maarif Kütüphanesinde AI 3/58 numarada mahfuz olan «Cesarî»nin tercümei haline vâkıf değiliz; yalnız, Divanının sonunda kendi elyazısıyla yazılır olan «temmet bu divanı ey âşık Cesarî, tûlü ömür versin Cenâbı Bâri. sene 1243» beytinden ve tarihten anlaşılıyor ki Cesarî, bundan 90 sene evvel yaşayan bir şairdir. Divanında, Mevlevî olduğunu söylemektedir; fakat, eserinin kabında ve iç sahifesinde «Divanı Cesarî sakini meydan» sözüne tesadüf olunduğu gibi, «Belgratlı şair Yaşar Agâhî»nin nefes mecmuasında da tamamen bektâşî telâkkilerile dolu Cesarî mahlaslı bir şiir münderiştir.

Zamanın en iyi Meydan şairlerinden olduğu ve birçok şairleri taşıdığı divanından anlaşılmaktadır.

Eş'arımızı şeri meydan olan anlar
Esrarımızı ehli sühandan olan anlar
Dilmektebi içre okuduk Mantıkıtayrı
Güftarımızı Dehre Süleyman olan anlar

fahriyesini söyleyen Cesarî, aruz vezninde en fazla muvaffak olan âşıklardan-
dır.

Biz ki Rûm abdalyız her yerde var dergâhımız
Hankahrı aşkolur her dem ziyaretgâhımız

Hacı Bektaşî velinin erleri derler bize
Bendei mukbilleriz sırrı Alidir şahımız

Terkü tecridi fenâ bulduğumuzdur lütfu Hak
Görmüşüz biz kendimiz pirmenziline müstahak
«Men aref» sırrı rûmuzundan yürü al bir sebak
Okuyup ilmi Ledünnü olağör agâhımız

On şekiz bin âlemin, bu kâinatın aynıyız
Nûshai kübra vü suğra mümkinatin aynıyız
Halkolunmuş ne ki var eşyayı Zatın aynıyız
Nur ile pertev salar dünyaya Mihrü Mahımız

Zahidâ bu aşka salık âşıkı sadıklarız
Nutku Hak güftara malik âşıkı sadıklarız
Sür'at ile hakezalik âşıkı sadıklarız
İrgörür maksut menzilgâha âli rahımız

Ey «Cesarî» müptelâlardır seririri daima yerler çeker
Çilleimerdanı Rüstem, ya bodur ester çeker
Gâh olur inler derunum, gâh olur gamler çeker
Artar eksilmez gider bu nalei cankâhımız

CEMALÎ BABA

«Tekirdağ»lıdır. «Mahmut Babazade Nafi Baba»dan icazet almıştır. Eyi saz-
çalar ve eyi nefes okurmuş «Risalei Agâhdil» unvanile sülûke ait manzum bir
eseri vardır. Tahminen 1904 «H.1320»de «Tekirdağ»da vefat etmiştir.

Teveccüh eyledim mihrabı yâra
Göründü gözüme kıblei hacet
Ruberu gelince veçhi didara
Salâtrı daime eyledim kamet

Cephei dildara ettim ihtida
Göründü gözüme Kâbei ulya
Okudum «Süphanerabbîyel'âlâ»
Muktedabih oldu Şahvilâyet

İki aynı kıblem İmama uydum
İbadet neydüğün ol demde duydum
Aşk ile başımı secdeye koydum
Mabudü bilhasa kıldım ibadet

Edayi salâta oldum müdavim
Rükûum, sücudum salâtrdaim
Kıyamım, kuudum Hak ile kaim
Çokşükür tevhide erdim nihayet

«Cemalî» âyine oldu Cemale
Ülül'epsar vâkıf olur bu hâle
Görünen Hak ne hacet kılükale/
«Fesemmeveçhullah» hakkında ayet

∴

Dilâ gûşet bu nushu pendî candan^[1]
Reha eyler seni şekkü gümandan
Şeriat ilminin ahkâmını bil
Tamamile edâ kıl oku ey dil
Tarikat ilmîni candan kıl ezber
Usul, adabü erkânla beraber
Okuyup marifet ilmîni cânâ
Olursun marifet babında dânâ
Hakikat ilmîne geldik te ey yâr
Olursun bu ilimlerden haberdar
Vilâyet sırrıdır bu sır birader
Veliyyullahta bulunur bu gevher
Velilerdir hazinedarı Rahman
Hakikat sözleridir dürrü mercam
Kelâmı mürşide daim kulak tut
Ezel bildiklerin filcumle unut
Bulursun mektebi irfanı anda
«Aref»ten dersalırım doğru sen de
Olursun ol zaman ârifü kâmil
Hakikat neydüğün anlarsın ey dil

[1] Agâhdil Risalesinde

Kılup şep ta seher Hakka münacat
Bihamdillâh risalem buldu gayat
Nazar ettikçe her zümrei ihvan
Fakirane niyazım budur her an
Okuyup hayr ile yadeylesinler
«Cemalî» rûhunu şadeylesinler

CEMALÎ

Muhammetle Ali bir nurdan geldi
Cemalî Âdemde pertevler saldı
Cümle kâinatı ziyadar kıldı
Kemalî Zatullah beyana geldi

Sureti Âdemde zâhir oldu Hak
Kemal seni sende bulmaktır ancak
Kendin bilen bilir Hudayı mutlak
Aşikâr etmeğe cihana geldi

Hak mevcut olunca mâsiva mefkut
Bunu bilir ancak erbabı şühut
Ne bilsin bu sırrı güruhu anut
Ehli basirete ayana geldi

Dedi «Men reanî fekad reelhak»^[1]
Kelâmı rasulden alanlar sebak
Remzini fehmeden oldular elyak
Mazharı tamolup insana geldi

Veçhinde yazılmış mânâyı Kur'an
Âşına olanlar okur inü an
Âdemîni gehrini eder her zaman
Evhamda kalanlar gümana geldi

Güruhunacîden olan erenler
Hanedanı Mustafayı sevenler

[1] « من رأى فقد رأى الحق » Hadistir. Beni gören muhakkak Hakkı görür manasıdır.

Dilinde zikrini daim edenler
Vartai helâkten amana geldi

İmamların katarına katılan
İrfan pazarında yarı satılan
Dostun didarına çeşmi açılan
Ehli ikrar olup imana geldi

Kim ki bir mürşidin elin tutmadı
Ehlibeyte elbet mülhak olmadı
Âdemiyet menziline bulmadı
Bu Âlem içinde hayvana geldi

Sakımp aldanma Dünya varına
Fırsat elde iken koyma yarına
Vücudünü yakan aşkın narına
Canlara Tûrolup canana geldi

Âdemin veçhini anlatmak için
Semmeveçhullahı bildirmek için
Salâtı vahdeti kıldırmak için
«Cemalî» bu demde bürhana geldi

CEYHUNÎ

Bu Şairin ismine ve bir Şathma «Talât B.» in «Halk şiirlerinin şekli ve nev'i» atlı eserinde tesadüf ettik. Ahmet Talât B., kitabının «160» mcr sahifesinde, bu Âşık hakkında şu malûmatı veriyor. «Ceyhunî, Çorumludur. Alevî olduğu şay'dır. Beyaz sakallı, müşekkel, beyaz külâh ve abâni sarıklı altmış beşlik bir âşık olarak tanıyorum. On iki telli çoğür çalardı. Sesi gür ve dinçti. H318 senesinde, «Çankırı» ya «Cemalî» ile beraber gelmişler ve «İlgaz» ır «Nailî» yi de aralarına almışlardır.» Gene aynı eserde —sahife 157— «Ceyhunî»nin son zamanlarda vefat ettiği yazılıdır. Mezkûr eserdeki Şatih şudur.

Evvel ateş püskürürken ağzımızdan
Şimdilik pamuğu yakamaz oldum
Tâbü fer kesildi iki gözümden
İpliği iğneye takamaz oldum

İçip içip asla bakmaz idim ben
Kimsenin hatrını yıkmaz idim ben
Eyvel meyhaneden çıkmaz idim ben
Nedendir bugünler çakamaz oldum

Diyarı gurbette eğlenip kaldım
Ömrüm telef edip çürüyüp kaldım
Kupkuru, kaskatı kuruyup kaldım
«Ceyhunî» yim lâkin akamaz oldum

CEYHUNÎ

«Erzurum» ludur. Saz çalar ve irticalen şiir söylemekte muvaffak olurdu. Şiir mecmuası, «Âşık Mahmut» isminde bir çırağı elinde kalmıştır. İstanbulda, birçok âşıklara hocalık eden «Ceyhunî» nin en kıymetli ve en sevdiği talebesi «Çinari»dir. Yüz yaşına kadar yaşayan bu âşık, son zamanlarda bile fazla rakı içerdi. «Çinari» nin oğlu «Berber Hacı Haşim E.» ona bitap bir vaziyette bulunduğu zamanlarda hizmet etmiş ve ağzına kaşıkla çorba akıtmıştır. Vefatı tahminen 1888 «H1304» senesindedir. İntisabı Yedikulede «Hacı Hasan Baba» ya idi. Şu nefesler onundur.

Ey Şahrîvilâyet Hayderi Kerrar
Kerrar oldu ismin keramet ile
Keramet sendendir gün gibi ızhar
Esrarın söylenir rivayet ile

Rivayettir senden bürcü şeriat
Şeriatın bait olmaz tarikat
Tarikatten ifşa olur hakikat
Hakikatin dilde şecaat ile

Şecaatin duydu «Ceyhunî» geda
Gedayı babından eyleme cüda
Cüda etmek değil lâyrık şanma
Mürteza okunur tilâvet ile

Rahı hakikate diloldu bende
Biz sırrı «İllâ» nm tevellâsıyız
Merdolan namerde olmaz şermende
Biz anların evvel teberrasıyız

Sirişki çeşmimden döner asiyâp
Yağ yerine gözden dökerim hûnâp
Teşnediller bizden hep oldu sirâp
Biz kuruçeşmenin baş sakasıyız

«Ceyhunî» çok vakıt gurbette kaldım
Ömür telef edip kuruyup kaldım
Ta temelden çürüyüp şöyle kaldım
Ceyhunîyiz lâkin kum deryasıyız

*
*
*

Ey şuhu müstesna çeşmi sahharım
Pençe salıp bu çeşmimden mü çeker
Ey kameti dîlcü zülfü tatârım
Kan ağladıp dü çeşmimden cü çeker

Ruzü şep rakseder girdabı çeşmim
Arttırır mevcini hizabı çeşmim
Devreder daima dolâbı çeşmim
Dilmülkünden Asümana su çeker

Gönül bendolmuştur aşkın bağında
Müekkiller bekler sol ve sağında
Hâp görmez gözlerim, gönülbağında
Bir bülbül var gül dalında Hû çeker

«Ceyhunî» dil verdim Hayder vaktında
Okudum ismini ezber vaktında
Bir kerre ahetsen seher vaktında
Bâdi saba hup zülfünden bü çeker

ÇERKEZOĞLU

Çoktan âşık oldum didarımıza
Güzel Şahım gazilere [1] aşkolsun
Dervişane geldim nazarımıza
Güzel Şahım gazilere aşkolsun

Acep didarını görem mi dersin
Pirimin kûyuna erem mi dersin
Bahçesinin gülün derem mi dersin
Güzel Şahım gazlere aşkolsun

Bahçe Şahım, gül Muhammet, Alinin
Şahrı seven kölesidir yolunun
Bülbülüym goncasımın, gülünün
Güzel Şahım gazilere aşkolsun

«Çerkezoğlu» daim kuldur, gedadır
Kudretten söyleyen yüce sadadır
Kendisi söylemez, sözcü Hudadır
Güzel Şahım gazilere aşkolsun

ÇINARÎ

Bulgaristanda «Çırpan» kazasında doğmuştur. Asıl ismi «Mehmet» tir. Ontelli saz çalardı. İstanbulda ve Anadolunun muhtelif şehirlerinde bulundu. Erzurumlu Ceyhunînin çırağı idi. İntisabı Münir Babaya idi. 1901 «H1317» de 75 yaşında olduğu halde vefat etti. Mahdumu elyevm Yeniciami avlusunda berberlik eden Hacı Haşim Efendidir.

Âşık ol serseri gezme âlemd
Bir kadem bas bezmi irfana yâ hû
Neler var farkeyle sırrı müphemde
Sarılıp dameni pirana yâ hû

[1]B. Atalay B.in kitabında —Sahife 60— «gazilerin», bir cönkte gazaların yazılır.

Mürşidi kâmil dir sakii ebrar
Gün gibi oluptür cihanda ızhar
Mehabbet bezmini etme âşikâr
Gelsé de gerdanım urgan yâ hû

«Çinari» girsene hırkai gale
Yaşım yetmiş oldu erdin kemale
Evvelâ kuloldun bir hup cemale
Kul olma bir başka sultana yâ hû

*
* *

Biz geştü güzariş haneharabız
Tamir kabul etmez viraneyiz biz
«Sekahüm» gölünden kandık sirabız
Ol sebep mestolup mestaneyiz biz

Pek katı yürektik taştan da pektik
Hallolup puteden sızdık eridik
Kırklar meydanında dâra çekildik
Her yüzden seydiğim merdaneyiz biz

Ruzü şep eylerim ah ile zâri
Âşıkım ahı deler mermeri
Bir hup cemal için sefil «Çinari»
Şehri Asitanda divaneyiz biz

DAĞISTANLIOĞLU

Gönül aşka konu mu
Girip aşka kandı mı
Bilemedim kendmi
Aşkla kardaş olalı

Görün aşkı neyledi
Taşrı yürek çağladı
Can hülbülü uyandı
Aşkla kardaş olalı

Görün aşkım virdini
Sor hülbülün derdini
Attr güle kendini
Aşkla kardaş olalı

Dağistanlıoğlu^[1] sözlerim
Hakcemalin gözlerim
Hasta oldum inlerim
Aşkla kardaş olalı

DEDEMOĞLU

Muhammedi eğer candan seversen
Varınca bir tel ver Pirime turnam
Hasan, Hüseyinden imdat umarsan
Varınca bir tel ver Pirime turnam

Zeynel'âbidinin gonca gülleri
Bakar kılavuzdur sürer yolları
Gül yüzlü yârimin zülfü telleri
Varınca bir tel ver Pirime turnam

Câferi Sadıkla Mûsâyı Kâzım
İmamı Rızaya bağlıdır özüm
Bir de benim için eyle niyazım
Varınca bir tel ver Pirime turnam

Muhammet Takîdir Aliyi Nakî
Hasanı Askerî zülfünün bağı
Yerin, Göğün, Arşın, Kürsün direği
Varınca bir tel ver Pirime turnam

«Dedemoğlu»^[1] Haktan tuttum dâmeni
Küfür deryasında buldum imanı
Seversen Mehdîi sahipzamanı
Varınca bir tel ver Pirime turnam

*
* *

[1] «Dağistanlıoğlu» gibi okunacak.

Medet hey Allahım medet
Gel derdime derman eyle
İriş yâ Muhammet, Ali
Gel derdime derman eyle

Hasan, Hüseyin aşkına
Yardım edesin düşküne
Zeynel'âbidin aşkına^[1]
Gel derdime derman eyle

İmam Bâkırın katına
İmam Câferin zatına
Mûsa Kâzım hürmetine/
Gel derdime derman eyle

Hem Takînin, hem Nakînin
Kemteriyim Askerinin
Yarlıgamak senin şanım
Gel derdime derman eyle

Var Haktan dileğin dile
Mehdî sahipzaman gele
«Dedemoğlu» secde kıla
Gel derdime derman eyle

*
* *

Hasretin ciğerim büryan eyledi
Gözlerim yolları gel efendim gel
Kalktı gönül kuşu cevân eyledi
Gözlerim yolları gel efendim gel

Evvel sen, âhır sen geçmezem senden
Bunca mehabbetin çıkar mı candan
Kalktı göçeyledi keynü mekândan
Gözlerim yolları gel efendim gel

Rûm sofilere de bildiğin şaşır
Rahipler çokoldu pek hatten aşır

Şimdi gayret Şahmerdana düştü
Gözlerim yolları gel efendim gel

Horasandan kalktı Hindi yararak
Kâfirleri toptop etti kırarak
Cümlesine usul nizam vererek
Gözlerim yolları gel efendim gel

«Dedemoğlu» Allah Allah deyelim
Gel nefsanîyeti elden koyalım
Emir buyruk Hakkın biz ne edelim
Gözlerim yolları gel efendim gel

DERTLİ

Halkşairleri arasında yüksek bir mevki ihraz eden ve yarım asırdan beri, şiirleri Anadolunun her köşesinde zevkle okunan Dertli «Bolu»ya sekiz, «Gerede»ye bir saat mesafede «Çağa» nahiyesinin «Şahneler» karyesinde «Kara Hüseyin» oğullarından «Bayraktar Ali Ağa» isminde bir rençperin oğludur. 1770 «H.1186» da doğmuştur. İsmi «İbrahim»dir. İstanbul ve Konyada bulunmuş, Mısır'a gitmiş, Haymana aşireti Beylerinden «Âlişan B.» ile Bolu Beylerine intisap etmiş, son defa da Ankaraya gitmiş ve orada iken 1847 «H. 1263» tarihinde vefat ederek «Koyunpazarı» ndaki caminin kabristanına defnedilmiştir.

Şimdiye kadar pek hatalı olarak birkaç defa tab'olunan Dertli Divanını «Çankırılı Ahmet Talât B.» mufassal bir tercümeihal ilâvesile tashih olunmuş bir şekilde neşretmeğe muvaffak olmuştur; şükadar var ki Talât B. Dertlinin hangi tarikate mensup olduğunu kat'î surette tayin edememiştir. Evvelce «Halkbilgisi mecmuası»— numara:1. sahife:162 — nda neşrettiğimiz bir tenkitte de söylediğimiz veçhile Dertli, bidayette «Halvetî» tarikatine mensup olmuş sonra bazı bektâşî sazşairleriyle düşüp kalkmasından dolayı yavaş yavaş ehli sünnet akaidinden soyunmuş ve bektâşî olmuştur; netekim:

Ayp görmen Dertlinin sizler kızılbaş olduğun

mısrar bunu ispat ettiği gibi, divanında «Hulefâyi selâse»ye dair ufak bir kayıt olmaması, Ali ve Evlâdı Aliye ifrat derecede muhabbet ızhar etmesi, Nefesler söylemesi dahi bu kanaati teyit etmektedir.

«116» numaralı «Hayat» mecmuasında «Kırklareli» «Halkmusikisi» Cemiyeti Reisi ve muallimi» «Vahit B.»in «Ahmet Talât B.»in «Dertli Divanı» hakkında neşrettiği bir tenkitte şu kaytlara tesadüf olunuyor ki bu da noktazararımızı takviye etmektedir. «Âşık Dertli, evvelce Halvetiye tarikinden olduğu halde, sonra, «Mustafa Bâba» isminde bir zattan nasip alarak beктаşı olduğu muhakkaktır.» Filhakika,

Söyleme ey zahit yalan dinlemem
Bir pâk mürşide bağlı destim benim
Sen gibi günde beş vakit kirlenmem
Bir vakit bozulmaz aptestim benim

deyen Dertlinin halvetilikten uzaklaşmış olmamasına imkân yoktur. İşte bu itibar iledir ki «Dertli»yi «Bektaşî Şairleri»ne ithal ettik. Dertli Anadolunun en kıymetli sazşairlerinden biridir. Fuzuliden ilham aldığı divanında bariz bir surette görülmektedir. Pr. Köprülüzade M. Fuat B. 27 teşrinievel 928 tarihli «İkdam» gazetesinde, «Dertli Divanı» hakkında neşrettikleri bir tenkitte diyorlar ki «Dertlide Fuzulî tesiri olması da pek tabiidir; çünkü, bilhassa «Âşık Ömer»den beri sazşairlerinin aruz ile yazdıkları parçalarda Fuzulî tesiri daima görünür. Bence Dertlide en çok «Cevherî» ile «Âşık Ömer»in tesirâtı mahsustur; maamafih halk vezni ile yazdığı parçalar arasında, onun hususiyetini, ruhunu gösteren pek kıymetli parçalar da eksik değildir.»

Ahmet Talât Beyin kitabında Dertliye dair kâfi derecede malûmat olduğu cihetle bu hususta yazılmış şeyleri tekrar etmek istemedik; yalnız evvelce Bektaşî tekkelerinde okunan iki Nefesi dercetmekle iktifa edeceğiz.

Bir yere cemolmuş beş, on âşıklar^[1]
Biribirleriyle meydan ederler
Dönmez ikrarından kavli sadıklar
Mehabbet sırrını pinhan ederler

Olsaydım onların dârında berdâr
Mehabbetlerle olduk tarûmar
On iki Koyunum on dört Kuzum var
Gönül yaylâsında cevân ederler

«Dertli» dertlerine düşeldenberi
Gâhi geri gider gâhi ileri

[1] Bir araya gelse üç beş âşıklar
Anlar birbirlerin seyran ederler: nüsha

Çağırısın münkiri gelmez içeri
Mehabbete kuru bühtan ederler

*
* *

Ervah ezelde evvelki safta
Elest hitabında ben beli dedim
Koyma beni anasırda gilafta
Canım Cemaline müptelâ dedim

Ruhlar aşkmeyinden oldu mestane
Kimi küfre daldı, kimi imane
Safbesaf olarak durduk divane
Münkirler «Lâ» dedi ben «İllâ» dedim

Ne çare «Kün» emri zuhura geldi
Eşya vü mahlûkat zahir oldu
Her ervah kendini bir yolda buldu
İmanü İkrarı ben, sana dedim

«Dertli» çok hikmetten irşat olmadı
Sensiz mahşer yeri küşat olmadı
Çok nebiye vardım imdat olmadı
Şefaât kânısın Mustafa dedim

DERTLİ KÂTİP

«Şumnu» ludur. «Deliorman» da Bektaşî tekkesi Babası «Timur Baba»nın müritlerindedir. Ali Nutkî Babanın verdiği malûmata göre tahminen 1694 «H.1100» tarihinde hayatta imiş. Şu Nefes onundur.

Arzulayup sana geldim
Ol mübarek yüzün gördüm
Eşiğine başım koydum
Timur Babam Hû

Kubbeleri yazılıdır
Kandilleri dizilidir
Anda Allahr gizlidir
Timur Babam Hû

Matbahında kaynar ağı
Odur anların hem bağı
Hüseyin Dedem kardaşı
Timur Babam Hû

Başucunda durur tacı
Erenler ana duacı
Ana varan olur hacı
Timur Babam Hû

Etrafında yeşil bağlar
Ortasında sular çağlar
«Dertli Kâtip» durmaz ağlar
Timur Babam Hû

DELI ŞÜKRÎ

Köprülüzade M. Fuat Bf. vaktile «İkdam» gazetesinde neşrettikleri makalelerden birinde «Kütahyalı Deli Şükrî» isminde bir halkşairinden bahsediyorlardı. Biz de, ramazanda oruç yediği için ağızından kurşun akıtmak suretile öldürülen ve kuvvetli bir ihtimal ile «Selânik» te doğan «Deli Şükrî» isminde bir Bektaşî şairinin mevcudiyetinden haberdarız. Muallim Bakî B. Topkapulu büyük Abdullah Babanın rivayetine istinaden diyor ki: Deli Şükrî Kavalalı Mehmet Ali Pş.nm Mısır Hidivliği esnasında Kaygusuz dergâhı postnişinliği etmiştir. «Deli Şükrî», «Kul Şükrî» gibi muhtelif mahlâslar taşıyan nefeslerin bu Şükrîlerden hangisine ait olduğunu kat'iyetle söylemek pek te mümkün değildir. Hususile, tanımadığımız Şükrî isminde diğer bir şairin de bulunmadığı iddia olunamaz.

Şah Abdal Musaya bende olalı
Çilenin muradını verir tez elden
Kara sancağına niyaz edeli
Muhammedin yadigarı ezelden

Mermer çırağ batıl olmaz bâtından
Hucceti var Şahımerdan zatından
Halâs etti bizi nâr katarından
Eşiğin bekleyip tozun tozaldan

Ateşi kül oldu gösterdi nişan
Huda emreyleyip oldu gülistan
İmana getirdi çok Yezit Mervan
Kim Ali kahrını yıkıp bozaldan

Nefes etti yedi dağı yürüttü
Tuttu mesken tuzağını yeretti
Nuşeyledi yedi derya sıretti
Hakikat sırrını bize çözüldü

Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Velidir
Kokmak için İmamların gülüdür
«Kul Şükrî» der Abdal Musa Alidir
Ağlayıp ta.....

*
* *

Derdim vardır deye neye ağlarsın
Aliyi sevenin derdi mi olur
Derdinden şikâyet kime eylesin
Aliyi sevenin derdi mi olur

Muhammet Alidir, Ali Muhammet
Hasan ile Hüseyin çektiler zahmet
Aliden özgeye eyleme minnet
Aliyi sevenin derdi mi olur

İmam, Zeynel Bâkır ile göründü
İmam Câfer halyüzünü büründü
Aleviler yüzüstüne süründü
Aliyi sevenin derdi mi olur

İmam Kâzım Rıza Şahr Horasan
İmam Takî, Nakî dertlere derman
Yakın bize bizden ol Şahrımerdan
Aliyi sevenin derdi mi olur

İmamı Askerî Mehdî zaman
Daima etmekte erenler cevân
«Deli Şükrî» dertsizlerin bu meydan
Aliyi sevenin derdi mi olur

*
* *

Bâtm âleminde seyran ederken
Şah Abdal Musayı gördüm eyvallah
Bin bir eri bir katrada yederken
Zatı Haktır anı bildim eyvallah

Hazreti Allahın budur sırdaşı
Güruhunacidir Kırkların başı
Hacı Bektaş kendi Hızır yoldaşı
Hacım Sultan geldi dedi eyvallah

Kaygusuz Abdaldır eylemen güman
Yerden göğe direk imiş bu Sultan
Gadaba gelirse ol Şiriyezdan
Zâhirde, bâtmıda çalar seyfullah

Dinleyin Pir Abdal neler eyledi
Ali Rûma kalktı sırrın söyledi
Budala Sultanı gözcü eyledi
Kalmadı zerrece anda havfullah

Seyit Ali bu esrarı anladı
Tahtadan kırıcı taşa dağladı
İndi eşğine niyaz eyledi
Rûmeline ol dem etti azmullah

«Kul Şükrî» eder ki geçmişim candan
Korkmazam dünyada ölümden, kandan
Seyit Hasanoğlu ister kim senden
Kerbela çölüne edem azmullah

*
* *

Hey erenler gelin güzel sevelim
Güzel sevmek bize Aliden kaldı
Kokalım, koçalım meydan olalım
Güzel sevmek bize Aliden kaldı

Güzel sevmeyen didara ermez
Didarı görmeyen Allahı bilmez

Sevelim güzeli hatası olmaz
Güzel sevmek bize Aliden kaldı

Yiyelim, içelim güzel hâl ile
Ezelim şerbeti şeker bal ile
Güzellik almıyız dünya malile
Güzel sevmek bize Aliden kaldı

Şu fanî dünyada canan güzeldir
Güzel gelen güzel giden güzeldir
Güzel Allah, güzel Merdan güzeldir
Güzel sevmek bize Aliden kaldı

Güzel yaratmış ezelden Pirim
Güzeller yoluna koymuşum serim
«Kul Şükrî» bu dem ben güzel severim
Güzel sevmek bize Aliden kaldı

DERUN ABDAL

Gel gönül mülküne gir nazar eyle
Mehabbet arzeder hâllerimiz var
Aynicemde bugün aşkı yâr ile
Hakka doğru gider yollarımız var

Rehberim Muhammet, müşidim Ali
Hacım Sultan On iki İmam gülü
Gönüller aynası Şah Kızıl Deli
Okuruz ismini dillerimiz var

Müminin Kâbesi gönül evidir
Kudret hazinesi Hakmı yeridir
Pirim cansız duvarları yürütür
Balım Sultan gibi ballarımız var

Aşık olan aşkın yolundan anlar
Gerçekler çırağı sabahtan yanar

Bu pir meydanıdır açolan doyar
Susuzlar kandırır göllerimiz var

Kırklar meclisinde selman içinde
Fatma Ana huri gilman içinde
Aynicemde bugün devran içinde
«Derun Abdal» gibi kullarımız var

DERVİŞ ALİ

Ağlaya ağlaya murada geldim
Ver benim muradım Şah Hızır Baba
Yüzsürüp dergâha feryada geldim
Ver benim muradım Şah Hızır Baba

Dergâhma geldim ben derviş oldum
Hakikat madinin ben anda buldum
Tuttu elimden de ummana daldım
Ver benim muradım Şah Hızır Baba

Senin dervişlerin semâ'la oynar
Pişerek özleri kazanda kaynar
Hakikat kânım çırağım yanar
Ver benim muradım Şah Hızır Baba

«Derviş Ali» diler özüne himmet
Mahrum etme bizi nesli Muhammet
Pirim Ali sensin senden mürüvvet
Ver benim muradım Şah Hızır Baba

*
* *

Erenler veliler Kırklar Yediler
On iki İmamlar kurbanıyız biz
Okundu tekbiri durduk kıbleye
On iki İmamlar kurbanıyız biz

Şahım kimseye bulma behane
Bir zaman söylensin iki cihane
Rıza lokmasını ulu divane
On iki İmamlar kurbanıyız biz

Anamız Meryemdir atamız Cibril
Nefesten zâhirdir hükmüne kail
Bizi Şaha kurban etti Azrail
On iki İmamlar kurbanıyız biz

Yedi kerre yünceğizim kırptılar
İbrahimin sürüsüne kattılar
Etimi de pare pare ettiler
On iki İmamın kurbanıyız biz

Kurbanlık koç ile bile yazıldım
Feriştehler çaldı ben de sayıldım
Kırklar makamında ben de doyuldum
On iki İmamın kurbanıyız biz

«Derviş Ali» yim kanım nahak dökme
El ne derse desin sen ana bakma
Şahım yürümedikçe posttan çıkma
On iki İmamlar kurbanıyız biz

DERVİŞ HERDEMİ^[1]

Gönül güllüğe düşme inada [2]
Dur dediğim yerde dur kerem eyle
Ya ne için geldik biz bu cihana
Âdem ol aslını bil kerem eyle

Neceleri Dünyasma maildir
Haram ile hilesine kaildir
Eli dahleylemek eyi değildir
Kesilsin gibetten dil kerem eyle

[1] Bazı nüshalarda «Hemdemi»

[2] Gel ey gönül gille düşme inada: nüsha

«Herdemî» kulunun yıldızı ışık
Erenler yoluna âşıktır âşık
Methini edemem dilim dolaşık
Kapunda kulunum bil kerem eyle

DERVİŞ İBRAHİM

Ta ezleden bendesi olup etmişem
Rahma can feda Balım Sultanım
Aynıma tutiya ayak türabım
Çekem kühlü cilâ Balım Sultan

Bir menzile yettim erenler cemi
Farkederler anlar eyiyi, kemi
Vasfını ketbiğin aldım kalemi
Etmedeyim imlâ Balım Sultan

Emr ile yürüttün cansız duvarı
Pirim Hacı Bektaş Velinin yârı
Edenler cümbüşü naz ihtiyarı
Sürer demin hâlâ Balım Sultanım

Dervîşi müznibim ismim «İbrahim»
Eflâke çıkmada dudu siyahım
Suphu şâm istiyor ey yüzü Mahım
Himmetin bu geda Balım Sultanım

DERVİŞ MEHMET

Dervîş Mehmedin aşağıya yazdığımız manzumelerini «Millî mecmua» —sayı 107— da «Mehmet Halit B. in yazdıkları bir makaleden ve gene Halit B.e ait bir mecmuadan aldık. Mehmet Halit B. şairin tercümeihalin elde edememiştir; muharrir yalnız, mezkûr makalede «Dervîş Mehmet» hakkındaki edebî görüşlerini zikretmekte ve ona tasavvufî halk edebiyatımızın tarihinde bir mevki verilmesi lâzımgeleceğini söylemektedir.

Her sabah her sabah hânım dağırır
Ver benim muradım İmamı Hüseyin
Âşık bülbüllerin boynu bükülür
Ver benim muradım İmamı Hüseyin

Yaslanayım eşigine durayım
Görmediğim yeri göster göreyim
Senden gayri kim var kime varayım
Ver benim muradım İmamı Hüseyin

Garibim türbene geldim ey kerim
Gümansız şüphesiz seni severim
Sailim kapunda boynum eğirim
Ver benim muradım İmamı Hüseyin

Seni seven âşık divane olur
Arar Hakkı kendi özünde bulur
Yaşını silmeğe kapuna gelir
Ver benim muradım İmamı Hüseyin

İkrar ehli olan ikrarım bulur
Aliyi sevenler çığıra gelir
«Dervîş Mehmedin» sana yalvarır
Ver benim muradım İmamı Hüseyin

*
* *

Bir mi, bin mi bu kubbenin kapusu
Deyen bilmez, bilen demez ne seyran
Nur mu sır mı o uçmağın yapusu
Deyen bilmez, bilen demez ne seyran

Kulu için halkedilen cenneti
Erenlerin kimseye yok minneti
Ali ile Muhammedin sünneti
Deyen bilmez, bilen demez ne seyran

Yaratmıştır on sekiz bin âlemi
Cebrail indirdi Arştan kelâmı

Dört kitabın yazıldığı kalemi
Deyen bilmez, bilen demez ne seyran

Hak aşkına nida eden sakiyi
Arş üstünde nişan duran ikiyi
İnsü cinne sada veren nakiyi
Deyen bilmez, bilen demez ne seyran

«Derviş Mehmet» Hacı Bektaş çırağı
Herkes bilir bu Dünyada gereği
Ulu Hakkın eğlendiği durağı
Deyen bilmez, bilen demez ne seyran

*
* *

Cümle işler malûm ol efendime
Nice türlü türlü işetti gönül
Ne deliyim, ne sarhoşum, ne ayık
Divane mecnunum çuşetti gönül

Viranım ezelde mâmur küyidim
Cümle bet eşlikte ben de çok idim
Bir zamanlar akıl başta yok idim
Aklımı başıma düşetti gönül

Hep melekler el kaldırmış duada
Ciğerciğim kavurdular tavada
Bir zamanlar gezer idik havada
Yere türap edip düşetti gönül [1]

Hakikat meyinden içenler kanar
Doğrusun söylesem el beni kınar
Âşık olanların yüzleri solar
Derdim üç dört idi beşetti gönül

«Derviş Mehemedim» şimdi zamanda
Mahlûk anın için kaldı güm anda
Nice zalimleri çekmiş kemende
Âkili cümleye başetti gönül

*
* *

[1]«Gönül, düş emrini verdi» demek istiyor.

Niyazım var Muhammetle Aliye
Cümle günahıma İmamlar medet
Bağışla suçunu bu günahkârım
Cümle günahıma İmamlar medet

Ağu kattılar Hasanım payıma
Lânet indi Muaviye soyuna
İmamı Hüseyin yüzüsuyuna
Cümle günahıma İmamlar medet

Zeynel'âbidindir benim penahım
İmam Bâkır kutbevinde mihmanım
Ol İmam Câferdir efendim benim
Cümle günahıma İmamlar medet

On iki İmama niyaz eylerim
Hasan Askeriye hâlim söylerim
Muhammet Mehdîde tamam eylerim
Cümle günahıma İmamlar medet

Miraçta oturan ol Fahrı Ahmet
Yardım eyle bize çekirtme zahmet
Muhammet Aliye eylerim minnet
Cümle günahıma İmamlar medet

«Mehammed» im zikreylerim erleri
Beyan eylediniz gizli sırları
Rûm erleri Horasanın pirleri
Cümle günahıma İmamlar medet

*
* *

Allâh medet yâ Muhammet yâ Âli
Bizi dergâhından mahrum eyleme
Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli
Bizi dergâhından mahrum eyleme

Âdem Safiyullah atam hakkıçün
Eyyuba sürdüğün sitem hakkıçün

Muhammet Mustafa Hatem hakkıçün
Bizi dergâhından mahrum eyleme

Hasanım aşkına kılarım zarı
Hüseyindir dinimizin serveri
Âlemler canısın Cenabı Bâri
Bizi dergâhından mahrum eyleme

Zeynelin canına kıldılar cefa
Muhammet Bâkırdır sırrı Mürteza
İmam Câfer Kâzım Mûsaya Rıza
Bizi dergâhından mahrum eyleme

«Mehemmet» eder ki ey Gani, Kadir
Taki Nakî hem Askerî Rahmandır
Muhammet Mehdiye niyazım vardır
Bizi dergâhından mahrum eyleme

*
* *

Ol yeşil kandilde balkılıp duran
Şahmerdan [¹] Mürteza Ali Hayderdir
Çalıp ejderhayı çar pare kılan
Şahmerdan Mürteza Ali Hayderdir

Yerlerin göklerin binasını uran
Muhammet Alidir bu yolu kuran
Arşta Cebrailin üstünde duran
Şahmerdan Mürteza Ali Hayderdir

Selmanın çiğninde çıkıp oturan
Yusüfü kuledip Hakka yetiren
Miraçta engûra elin batıran
Şahmerdan Mürteza Ali Hayderdir

Muhammet Alidir cemde oturan
Ol Zühre yıldızın tutup donilen
Şüle verip Cebraille görünen
Şahmerdan Mürteza Ali Hayderdir

[¹]Şahmerdan takdirinde

Hallaç Mansur gibi dağlar attıran
Yusüfü kuledip şarda sattıran
Mikâil elinde mizan tutturan
Şahmerdan Mürteza Ali Hayderdir

İncil yazılınca indi İsaya
Zebur Davudadır Tevrat Mûsaya
Kur'an verdi Muhammet Mustafaya
Şahmerdan Mürteza Ali Hayderdir

Selmana dalga verip çuettiren
Mümini münafıkı taçettiren
Lâmelif âhırî yâya başeden
Şahmerdan Mürteza Ali Hayderdir [¹]

*
* *

Nasrunminallahın lûtfu dokuna
Vefethünkaribe el'ihşan indi
Veçhinde Kur'anı Azîm okuna
Hakkında surei Errahman indi

Yüz yigirmi dört bin peygamber haktır
Anların ervahı ezelden pâktir
İllâ Muhammedin menendi yoktur
İncil, Zebur, Tevrat, Kaf [²] Kur'an indi

Yüz dört kitap indi gayettir kamu
Bir elif halketti cim ile mimi
Bunca âlemlerin hatmi tamamı
Uç İhlâsı Şeriften Elham indi

Hak Rasulüne eyledi inayat
Yine bugününde eyledi imdat
Âhrnebi ile eyledi irşat
İptida şanma Eliflâm indi

«Mehemmed» im eder ol nazar kimde
Herşeyde var amma illâ âdemde

[¹]Maktâ bendi yok

² Kur'anın azametini kast ederek mükerrer söylemiştir. Kaftan maksadı cüz'ü zikrederek küllü yani Kur'anı söylemektir.

Velekadkerremna dediği demde
Akıl, ilim, kelâm küllü kân indi

*
* *

Gerçek olan yolun evvelin izler
Eğer yolcu isen yol kâmil ister
Kişi ne söylerse ne acep söyler
İrfan tanıştığı dil kâmil ister

Sofî olan neyler benliği kini
Farkeyle özünü kendini tanı
Terziye verirler biçmeğe seni
Senin de tuttuğun el kâmil ister

Şeriat babında hizmettir karar
Mürşit talibinin günahın sorar
Kâmil talip tarikatte bikarar.
Marifette hizmet kul kâmil ister

Âredenler bu meydana gelemez
Özü sudan olan himmet görmez
Kul ham ise hakikate eremez
Bülbüle cevretme gül kâmil ister

«Sultan Mehemmed»im meyil katılır
Varrır gider Hak katında satılır
Servetler bağlanır yükler tutulur
Varrırdurur Haktan han ekli ister^[1]

DERVİŞ RÛHULLAH

«Bektaşî nefesleri» atlı küçük bir eseri olan bu zatın tercümeihaline vâkıf değiliz. Mezkûr eserdeki nefesleri aynen naklediyoruz.

[1] Manzumenin sonunda kafiye bozukluğu var.

Hakikat şehrinde mâna bağmdan
Güller dernlere Allah eyvallah
Tecelli bezminin nur ırağmdan
Didar görenlere Allah eyvallah

Hak ırağm yakıtı Pir Bektaş Veli
Mehabbet neş'esi mesttetti dili
Behakkı envarı Mürteza Ali
Cemler sürenlere Allah eyvallah

Ayandır hakikat birtek noktadan
Noktada gizlidir esrarı Yezdan
Noktanın sırrını bize anlatan
Gerçek erenler Allah eyvallah

Gerçi hakipayiz meclisi yâra
Her lâhza mailiz lûtfu didara
Enelhak uğruna çekilip dâra
Can, baş verenlere Allah eyvallah

Sofî dahleyliyor cem'i vahdete
Ne yapım şaşırılmış düşmüş gaflete
Şimdi «Rûhî» gibi arşı uzlete
Postu serenlere Allah eyvallah

*
* *

Vahdet badesile mestiz ezelden
Elest kadehinden tatanlardanız
Nur alır çeşmimiz her bir güzelden
Arıyız bala bal katanlardanız

Öyle bir didara müptelâyız ki
Tektir bu Âlemde yoktur şeriki
Bizi harap etti çeşmi seprengi
Cünun girdabına batanlardanız

Harabat mülkünün sultanı olduk
Melâmet ufkunun tâbanı olduk
Öyle bir didarın hayranı olduk
Üryan eşiginde yatanlardanız

Görmüşüz Mansurun kanlı dârmı
Anlatıp o dârm hak esrarını
Dünyanın ukbanın bütün varını
Bir çürük akçeye satanlardanız

Hey «Rûhî» aşkolsun bu irfanına
Neş'eler yağdıran Cem meydanına
Münkir haricinin paslı canına
Kantarlı kütükler atanlardanız

**

Çıkılmaz benlikle Arşı didara
Varını yokunu yak ta gel derviş
Enelhak uğrunda çekilip dâra
Mansurun câmmı çak ta gel derviş

Erenler bağından koku al koku
Ârif ol kitabı Elesti oku
Mâna destgâhında dibalar doku
Hulleyi sırtına tak ta gel derviş

Mürşide teslim ol mevtalar gibi
Sükût eyle görme âmalar gibi
Lâkin zamanında deryalar gibi
Coşup çağlıyarak ak ta gel derviş

Çıkması Sekahüm remzi dilinden
Mürşidini hak bil çıkma yolundan
Koku alacaksın mâna gülünden
«Rûhî»nin, kalbine bak ta gel derviş

**

Niyaz ehlinde zannetme zahit
Meşhuru cihandır nazımız bizim
Sözümüz mutlaka canana ait
Enelhak çağırır sazımız bizim

Erenler bezmidir meydanı irfan
Zulmeti nureder, inkârı iman
Sofî ise olur tilkisi aslan
Kaplandan müthiştir bazımız bizim

Kapıdan girmeden düşün derince
Pek dardır yolumuz Sıratın ince
Mâna ustasından okuduk hece
Benzer muammaya yazımız bizim

Lâyı unutmuşuz hep deriz illâ
Bu yolda çekmişiz Dehre essalâ
Kitmandır şahrımız dönmeyiz asla
Açılmaz münkire razımız bizim

Bulmuşuz Mevlâyı vicdanımızda
Edep müncelidir erkânımızda
Birdir her bir millet meydanımızda
Türkümüz, Kürdümüz, Lâzımız bizim

«Rûhullah» bulmuşuz bu demde zâtı
Bir zatta seyrettik ismü sıfâtı
Bir elden içtik ki' abıhayatı
Kalmadı kişimiz, yazımız bizim

DERVİŞ TEVFİK

«İstanbul»'ludur. «Mızıkayı Hümayun» mensuplarındandır. Nuri Babanın muhiplerinden olan bu zatın vefatı tahminen 1889 «H1305» tarihelindedir. Şu Nefesler onundur.

Selâm olsun canım Ali
Ehli Beytin Şahr Ali
Kendi Ali, şarı Ali
Medet senden Hünkâr Ali

Noldu ol nuru mücessem
Bir dahi ben nerde görsem
Yoluna canü ser versem
Medet senden Hünkâr Ali

Elimiz bağlanıp kaldık
Aşkm gülşenine daldık

Gül verdik te tiken aldık
Medet senden Hünkâr Ali

Makamında daim ola
Elin tutan safa bula
Korkma ey can gir bu yoal
Medet senden Hünkâr Ali

Kurban olsam erkânıma
Hem dinü hem imanma
Razırım ben fermanma
Medet senden Hünkâr Ali

Seni inkâr eden cahil
Ol kendi nefesine kail
Oldum ben hüsnüne mail
Medet senden Hünkâr Ali

Gülünü koklasın nadan
Kilükal çıksın ardan
Kurtulayım bu yaradan
Medet senden Hünkâr Ali

Ateş saçıldı canıma
Gele cananım yanıma
Yüzler sürem sultanıma
Medet senden Hünkâr Ali

Nazar eyle benden yana
Taze hayat gelsin bana
Canım kurban olsun sana
Medet senden Hünkâr Ali

Kul oldum bendeyim bende
Benim âşırkı efkende
Rahatım kalmadı tende
Medet senden Hünkâr Ali

Ali Baba başlar tacı
Şüphesiz ol Bektaş Hacı

Odur dertlerin ilâcı
Medet senden Hünkâr Ali

Zikrü fikrim sensin her dem
İnayet kıl eyle kerem
Aman saki getir bir dem
Medet senden Hünkâr Ali

Benim «Tevfik» söyler sözü
Doğru ola Hakka özü
Eşiğine sürem yüzü
Medet senden Hünkâr Ali

**

Medet senden medet sultanım Ali
Dertliyim derdime dermanım Ali
Her dem gönlüm içre mihmanım Ali
Gülüm gülistanım seyranım Ali

On iki İmamın ol şahı sensin
Muhammet Alinin hemrahı sensin
Bunca düşkünlerin penahı sensin
Gülüm, gülistanım seyranım Ali

Aman erenlerim amana geldim
İsmail oluben kurbana geldim
Her ne emir olur fermana geldim
Gülüm, gülistanım seyranım Ali

Göster cemalini eyleme nihan
Yakıyor derunum ateşi hicran
Pervaneyim dostlar şem'ine hayran
Gülüm, gülistanım seyranım Ali

İkrar eyledim ben inkâr gelmedim
Ağlayıp ağlayıp yaşım silmedim
Divane mi oldum kendim bilmedim
Gülüm, gülistanım seyranım Ali

Ey canımın canı güzel cananım
 Kapuna gelmeğe yoktur dermanım
 Başım üzre tacım dinü imanım
 Gülüm, gülistanım seyranım Ali

«Derviş Tevfik» kendin üryan eyleme
 Yıkıp mahzun gönlüm viran eyleme
 Erenlere karşı isyan eyleme
 Gülüm, gülistanım seyranım Ali

Lûtfeyle her nazarda
 Nurî Baba sultanımız
 Kabul etmiştir ezelde
 Nurî Baba sultanımız

Kim ki girer bu meydana
 Durmak gerek edibane
 Vâsıl eder Hak canane
 Nurî Baba sultanımız

Ârif isen idrak eyle
 Kulak tut sözümü dinle
 Andan başka var mı söyle
 Nurî Baba sultanımız

Bilmediğin bilsen gerek
 Erenlerden eyle dilek
 İster isen Hakkı görmek
 Nurî Baba sultanımız

Pirden aldık ikrarımız
 Verdik ahdü peymanımız
 Her derdedir dermanımız
 Nurî Baba sultanımız

İrfanına, kemaline
 Çevirdik yüz cemaline

Götür bizi visaline
 Nurî Baba sultanımız

Fakir «Tevfik» her dem söyler
 Bundan başka kapu neyle
 Elbet bize himmet eyler
 Nurî Baba sultanımız

Allah Allah deyüp gel bu meydana
 Can, baş feda edüp götür kurbana
 Boyun eğüp yüzsür Şahımerdana
 Erenler bu meydan er meydanıdır

İşittinse ey dil mürşit pendini
 Takırver boynuna aşk kemendini
 Varlığın soyunup kurtar kendini
 Erenler bu meydan er meydanıdır

Bîsmi Şahır cümlemizin penahrı
 Medet senden medet şahların şahır
 Hoş nazarla gör bunda yüzü Mahr
 Erenler bu meydan er meydanıdır

Bu meydanda kelâm atm pek sürme
 Uyanmış çırağın cehtet söndürme
 İkrarına bağlan gönül gezdirme
 Erenler bu meydan er meydanıdır

Uyansın çırağlar erkân kurulsun
 Açılın goncalar güller kokulsun
 Sırrımı sırreden cana aşkolsun
 Erenler bu meydan er meydanıdır

Fakir «Tevfik» gayri derdin bitmez mi
 Hakerenler sana derman etmez mi
 Bu sersemlik artık senden gitmez mi
 Erenler bu meydan er meydanıdır

Horasan mülkünden Rûma geçenler
Hünkâr Hacı Bektaş, Şah Seyit Ali
Hakikat tasımdan şarap içenler
Hünkâr Hacı Bektaş, Şah Seyit Ali

Biri müminlerin kıblegâhıdır
Biri Rûmelinin padişahıdır
Biri Asümanın Mihrü Mahdır
Hünkâr Hacı Bektaş, Şah Seyit Ali

Biri yürütmüştür çansız duvarı
Biri tığlamıştır cümle küffarı
Biri âşkların dili güftarı
Hünkâr Hacı Bektaş, Şah Seyit Ali

Biri sülâlei Hayrülbeğerdır
Biri Âli Ahmet nesli Hayderdir
Bu iki birlik te Hakka mazhardır
Hünkâr Hacı Bektaş, Şah Seyit Ali

Geda «Tevfik» böyle oldu beyanım
Tatiki müstekim rahır erkânım
Ervahrı ezelde benim imanım
Hünkâr Hacı Bektaş, Şah Seyit Ali

Cemolup heryerde gürhunacı
Allah dost Muhammet, Ali çağırır
Naciler bilüptür sırrı miracı
Hünkâr Hacı Bektaş Veli çağırır

Erenler serdarı fatihül'ebvap
Müminlere Haktan buyruldu kitap
Dergâhına şahım ettim intisap
Dilde zikrim kızıl Deli çağırır

Hakcemalin ezel görenler mail
Mektebi irfandan dersalan âmil

Sadık olan rûhu İnsanr kâmil
Ervahrı Ezelde beli çağırır

Mürşidin eteğin koymaz elinden
İsmi Hayder okur ezber dilinden
Mürteza babında canü göntülden
Geda «Tevfik» Seyenceli çağırır

DİDARİ

«Kayseri» lidir. «Bor» lu şair Vahdî Efendiden aldığımız malûmata göre saz çalmakta mahir olan Didarî, 80 yaşını müteceviz olduğu halde 50, 60 sene evvle vefat etmiştir. Eserleri âşklar tarafından çokça okunmaktadır. Şu nefesler o-nundur.

Lâmekân elinden bir sada geldi
Nevruzunuz canlar mübarek olsun
Kalbi müminana bir safa geldi
Nevruzunuz canlar mübarek olsun

Velâdet günüdür Hak Mürtezanım
Şemşiri kudretle ol Kibriyanım
Nârei Hayder çek açıp dehanım
Nevruzunuz canlar mübarek olsun

Bugün huruç eder eümle mevcudat
Bu dem kıyam eder Yevmiarasat
Bu demde açılır mümine mir'at
Nevruzunuz canlar mübarek olsun

Zirûh, gayrı zirûh başkeser Şaha
Bu dem izin olup gelirler caha
«Fescüdû» emrile ol yüzü Maha
Nevruzunuz canlar mübarek olsun

Bunda handan olur kalbi mükedder
Gözyaşları olur lâlû mücevher

Lânet et Yezide «Didarî» kemter
Nevruzunuz canlar mübarek olsun

Sabahtan gözüümü açtım uyandım
Hakikat bağımın gülü göründü
Nuru Muhammede şöyle dayandım
Sakii meveddet Ali göründü

Mukaddem âlemi bezmi ülfette
Cemalini görüp kaldım hayrette
Kandili kudrette, Bürcü esette
O Şahm hayali celi göründü

Hâberdar olanlar bu vakıradan
Bir vakıt ayrılmaz ahde vefadan
Huruç edüp geldik mülkü bekadan
Hünkâr Hacı Bektaş Veli göründü

Kırklar karar kılmış mülkü kadime
Anda erdirirler sırrı Kelime
«Si vü dü»^[1] dersinden bahrı azime
Silâbrı giryemin seli göründü

Konar canbübülü o asitana
Tahassür eylemez hak gülüstana
Cehdedip gelenler devri insana
Şeşcihetten sağrı solu göründü

Enfüs keştisini engine saldım
Meylü mehabetle ucunda kaldım
Câmını nuşettim külâhım çaldım
Hızıra seyahat yolu göründü

Bir katre nuşeden aşkım tasından
Bir vakıt ayrılmaz yâr belâsmdan
Mâzurum bu nutkun intihâsmdan
«Didarî» divane, deli göründü

Şükür olsun ol Hudanm demine
Hacı Bektaş Veli Sultan Balım var
Methi vasfım eylediğim kimsene
Hacı Bektaş Veli Sultan Balım var

Hacei Yesevî anm piridir
Vilâyeti dağlar taşlar yürütür
Hazreti Hakkım güzide sırrıdır
Hacı Bektaş Veli Sultan Balım var

Bir güneştir doğdu Dünya yüzüne
Cümle erler niyaz etti özüne
Bakan âşık nur göründü gözüne
Hacı Bektaş Veli Sultan Balım var

Hasan Dededir postunda oturan
Rûm abdalları hizmetin yetiren
Zemherirde dost elmasın getiren
Hacı Bektaş Veli Sultan Balım var

Dedim biat ediniz öl uludan
Mehabbet kokusu gelir seherden
«Didarî» den ayırma Şahmerdan
Hacı Bektaş Veli Sultan Balım var

EDİP HARABİ

Edip Harabîyi son devrin en velût ve en şuh bir bektâşî şairi olarak tanıy-
ruz. «600» sahifadan ibaret bir divan tertibine muvaffak olan bu büyük halkşai-
ri meslek ve meşrebini vazih bir surette ilândan çekinmemiş ve olduğu gibi gö-
rünmüştür.

«İmamı Âzam»a adavetini açıktan açığa söyleyen, rakımın ehline haram ola-
mıyacağımı sarih bir surette ifade eden Harabî İstanbul Bektaşîlarma daima ken-
dini sevdirmiş ve onun bazı Nefesleri, Anadolunun hemen hertarafındaki bektâ-
şî tekkelerinde büyük bir neşe ile okunmuştur. Bilhassa:

«Kafünun» hıtabı ızhar olmadan
Biz bu Kâinatın iptidasıyız

matlâr Nefesin, kendine mahsus bestesile bilmeyen bektâşî yoktur denilebilir.

Harabî, 1853 «H1269»da doğmuştur. On yedi yaşında iken şair «Mehmet Ali Hilmî Dede Baba» ya intisap etmiştir. Asıl ismi «Ahmet Edip», mahlası «Harabî» dir. Bazı manzumelerinde «Edip» mahlasını da kullanmaktadır. Bahriye Birik kâtibi idi.

İrticalen şiir söyler, hece ve aruz vezinlerinin her ikisinde muvaffak olurdu. malûmatı çok yüksek olmamakla beraber «Muhyiddini Arabî» ve «Mevlâna»nın bazı eserlerini tercüme veya şerhlerinden takip edecek kadar vukufa sahipti. Bizzat yazdığı Divanında birçok imlâ yanlışlarına tesadüf edilmektedir; buna rağmen, kendisini tanıyan bütün şair ve âlimlerin hayret ve takdirlerini celbetmiştir.

Divanında, «Edebiyatı Cedide» aleyhinde yazılmış bazı beyitlere tesadüf edilir, bilhassa meşhur «Dekadan» tabiri onu şiddetle alâkadar etmiştir. «Şair Müstecabizade İsmet B.»in teşvikile yazdığı şöyle bir gazeli vardır.

Kadrin biliriz merdi sühandanı zamanın
Âsarı bütün saçmasapandır Dekadanın
Rüyası yeşil, leyli kızıl, faytonu refref
Teşbihleri gayetle yamandır Dekadanın
Hem sarı, siyah rengi felâtuna bakın siz
Elvanı da bambaşka ayandır Dekadanın
İtnabrı sühan etme yeter gayri Harabî
Bak sözlerine hep hezeyandır Dekadanın

«Harabî»nin hicve de meyli vardı; fakat ekseriya bu vadideki şiirlerini tahkir ve tezyif için değil de lâtife yollu yazardı; meselâ, Divanında şu fıkraya tesadüf olunuyor ki çok tuhaftır. «Adliye hulefasından Ziya B. bir gece mestolduğu halde hanesinde beslemekte olduğu bir kazı kümesinden çıkarup kendi odasına götürüp kazın burnundan tutup döğmeğe başlayınca kaz feryat ve fiğan etmeğe başlar. Hanesi halkı beyefendi böyle geceyarısı bu kazdan ne istiyorsun? dediklerinde «siz susun bilmezsiniz, ben bu kazı terbiye edeceğim» cevabını vermiş. Ertesigün bu hali komşularından birisi fakire haber verdiği için zirdeki gazeli yaptım. Bir gece oturduğumuz meykedede kendisine verince şaşırıp kaldı. O-rada bulunan cümle ahbap gülüşüp o gece güzel bir eğlence olduğundan mezkûr gazeli buracığa yazdım.»

Bir kaz beni rüyada gelip etti ziyaret
Şaştm bu ne halet
Ahvalini feryat ederek kıldı hikâyet
Dinle dedi lütfet

Vardır bir Efendim ki anm ismi Ziyadır
Başma belâdır
Zulm ile beni eyledi duçarî sefalet
Bilmem ne adavet
Zilzurna olup her gece tutmakta kafamdan
Bıktım bu adamdan
Vermez bu efendi gece gündüz bana rahat
Bicürmü kabahat
Ey kaz dedim efkârı nedir söyle seninle
Az dur dedi dinle
Terbiye beni etmeyi ister bu hiyanet
Bu miri cehalet
Mümkün mü ki terbiye ola kaz gece vaktı
Çok canımı yaktı
Yumrukla beni dövmeğe kalktı bu cenabet
Yok bunda hicabet^[1]
Vardır sebebi var dedim erken bağırırısın
Gak gak çağırırısın
Taciz edyorsun Bey Efendiyi a lânet
Şekvaya ne hacet
Bâlû perini sen de Ziya her gece yolma
Cahil çocuk olma
Bu zulmu teaddiye verin gayri nihayet
Berveçhi adalet
Sen merdû sühandanü edibü ukalâsın
Hem mîr Ziyasın
Bir kaz seni lâyrık mı ede böyle şikâyet
Billâhi rezalet

Hayatının son zamanlarında en çok temas ettiği şairler merhum «Emin Hakî» ile «İhsan Mahvî» ve «Kesriyeli Sıtkı» Beylerdi. Yazdığı bazı gazellerini «Saadet» gazetesinde negrediyordu. Harabî, yalnız nefesler, kalendariler yazan bir bektâşî şairi değildi; o, divan edebiyatının bütün şekillerile eserler vücade ge-

[1] Hicap yerine kullanmış

tirmiş, «Namık Kemal» ve diğer sevdiği şairlerin bazı şiirlerini de tahmis etmiştir.

Vatanın istibdat zamanındaki elim vaziyeti de onu son derece müteesir ediyor ve bu teessürlerini birçok eserlerinde samimi bir eda ile ızhar ediyordu. Bütün şiirlerini ihtiva eden ve bizzat şairin hattıdestile yazılmış bulunan yegâne divanı şair «İhsan Mahvî» Beyin hususî kütüphanesinde mahfuzdur. Mezkûr divanın nihayetinde «H. 1334»te vefat ettiğine dair kayıt vardır.

VAHDETNAME

Daha Allah ile Cihan yok iken
Biz anı varedip ilân eyledik
Hakka hiçbir lâıyk mekân yok iken
Hanemize aldık mihman eyledik

Kendisinin henüz ismi yok idi
İsmi şöyle dursun cismi yok idi
Hiçbir kıyafeti, resmi yok idi
Şekil verip tıpkı insan eyledik

Allah ile işte burda birleştik
Noktai Amâya girdik yerleştik
Sırrı Küntükenzi orda söyleştik
İsmi şerifini Rahman eyledik

Aşıkâr olunca Zatü Sıfâtı
Kün dedik varetтік bu semavâtı
Birlikte yarattık hep kâinatı
Namü nişanını cihan eyledik

Yerleri gökleri yaptık yedi kat
Altı günde tamam oldu kâinat
Yarattık içinde bunca mahlûkat
Erzakını verdik ihsan eyledik

Asılsız fasılsız yaptık Cenneti
Huri gılmanlara verdik zineti
Türlü vaitlerle her bir milleti
Sevindirip şadü handan eyledik

Bir cehennem kazdık gayetle derin
Lâf ateşi ile eyledik tezyin
Kıldan gayet ince, kırkıçtan keskin
Üstüne bir köprü mizan eyledik

Gerçi «Kün» emrile varoldu cihan
Arşü Kürsü gezdik durduk bir zaman
Boşkalmasın deye bu kevnü mekân
Âdemîn halkını ferman eyledik

İrfan olan^[1] bilir sırrı müphemî
İzhar etmek için İsmiâzamı
Çamurdan yoğurduk yaptık Âdemi
Rûhumuzdan bir rûh revan eyledik

Âdem ile Havva birlik idiler
Ne güzel bir mekân bulduk dediler
Cennetin içinde buğday yediler
Sürdük bir tarafa puyan eyledik

Âdemle Havvadan geldi çok insan
Nebiler, veliler oldu nümayan
Yüz bin kerre doldu boşaldı cihan
Nuh Neciyyüllaha Tufan eyledi

Salihe bir deve eyledik ihsan
Kayanın içinden çıktı nagehan
Pek çokları buna etmedi iman
Anları hâk ile yeksan eyledik

Bir zaman Eshabıkehfî uyuttuk
Hazreti Mûsâyı Tûrda okuttuk
Şite çulha yaptık bezler dokuttuk
İdrise hiçtirip kaftan eyledik

Süleymanı Dehre sultan eyledik
Eyyuba acıdık derman eyledik
Yâkubu ağlattık nalân eyledik
Mûsâyı Şuayba çoban eyledik

[1] Ârif olan takdirinde

Yuşüfü kuyuya attırmış idik
Mısırdı kul deye sattırmış idik
Zelihayı ana çattırmış idik
Zellesinden bendi zindan eyledik

Davut peygambere çaldırdık udu
Kazadan kurtardık Lût ile Hûdu
Bak ne hâle koyduk nârı nemrudu
İbrahime bağı bostan eyledik

İsmaile bedel Cennetten kurban
Gönderdik şadoldu Halilürrahman
Balrım karnımı bir hayli zaman
Yunus Peygambere mekân eyledik

Bir mescide soktuk Meryem anayı
Pedersiz doğurttuk orda İsayı
Bir ağaç içinde Zekerıyyayı
Biçtirip kanını rızan eyledik

Beytimukaddeste Kudüs gehrinde
Nehri Şeriada Erden nehrinde
Tathir etmek için günün birinde
Yahyâyı İsayı üryan eyledik

Böyle cilvelerle vakıt geçirdik
Bu enbiya ile çok iş bitirdik
Başka bir Nebiyyizişan getirdik
Anm her nutkunu Kur'an eyledik

Küffarı Kureyi ettiğ bahane
Muhammet Mustafa geldi cihane
Halkı davet etmek için imane
Mürtezayı ana ihvan eyledik

Ana kıyas olmaz asla bir nebi
Nebiler şahıdır Hakkın habibi
Dünyanın Ukbanın odur sebebi
Biz anı nebiyyizişan eyledik

Hak Muhammet Ali ile birleştiğ
Hep beraber «Kabekavseyne» gittik
O makamda pek çok mehabbet ettik
«Leylele'esra»yı seyran eyledik

Bu sözleri sanma her insan anlar
Kuşdilidir bunu Süleyman anlar
Bu sırrı müphemî ârifan anlar
Çünkü cahillerden pinhan eyledik

Hak ile Hak idik biz ezeliide
Ta ruzu Eleste Kalûbelide
Mekânı Hudada bezmi celide
Cemalini gördük iman eyledik

Vahdet âlemini bilmeyen insan
İnsan suretinde kaldı bir hayvan
Bizden ayrı değil Hazreti Süphan
Bunu Kur'an ile ayan eyledi

Sözlerimiz bizim pek muhakkaktır
Doğan, ölen, yapan, bozan hep Haktr
Her nereye baksan Hakkı mutlaktr
Ahvali Vahdeti beyan eyledik

Vahdet sarayına girenler için
Hakkı hakkalyakin görenler için
Bu sırrı «Harabî» bilenler için
Birlik meydanında cevân eyledik

HECELER

Ey zahit aldanma sözü yalandır
Hace heyetinde haramzadeye
Her kavli hilâfı mağzı Kur'andır
Cehtetme bihude istifadeye

Can sıkır vâzını gidip dinlesen
Ehlibeytini bize söyle söyleyen

Evlâdı rasulü sual eylesen
Muktedir değildir bir ifadeye

Haberdar değildir sırrı Süphandan
Vâzü nasihati huri gilmandan
Birşey hasıl olmaz böyle yalandan
İnanma günahdır böyle maddeye

Cahillere halî kelâm edermiş
Güya ki varisi peygamber imiş
Allah lânet etsin haram der imiş
Haktan bizê ihşan olan badeye

Bu hamervah vâiz kâmil olaydı
Dini «Harabî»ye kail olaydı
Müslüman olurdu nail olaydı
Şarapla yıkanmış bir seccadeye

*
* *

Hak kendini halka bildirmek için
İnsanı kendine timsal eyledi
Kur'anmatıkım tefsiri için
Kur'anısamiti^[1] inzal eyledi

«Senürîhim ayatına fil'âfâk»
Kur'anda buyurmuş ol Rabbülfelâk
Aç çeşmîni kendi özüne bir bak
Hak sun'unu sende ikmal eyledi

İnsan Kâinatta olmuş bibedel
«Vettini» suresin şerhetmiş güzel
Halkı ikaz için Hallâkı ezel
Bunca peygamberler irsal eyledi

[1] Mütesavvıfeye göre Kur'anısamitten maksat kitap olan Kur'andır. Kur'anmatıktan maksat ta İnsanı kâmindir. Bu itibar ile insana «Kitabmatık» dahi derler. Mevlânânın:

انا القرآن والسبع المثاني
وروح الروح لاروح الاواني

demesi bu noktainazara göredir.

Vâiz bu esrara değildir agâh
Leylei Miraçta Hazreti Allah
Bir sureti şabi emrette nagâh
Peygambere arzı Cemal eyledi

Ephem ol uzatma sözü «Harabî»
Güzel sev sıtk ile vardır sevabi
Zahit şükür Allah nuşü şarabi
Sana haram bize helâl eyledi

*
* *

Ey zahit şaraba eyle ihtiram
Müslüman ol terket bu kilükali
Ehline helâldir naehle haram
Biz içeriz bize yoktur vebali

Sevaba girmekçün içeriz şarap
İçmezsek oluruz duçarî azap
Aklm ermez senin bu başka hesap
Meyhanede bulduk biz bu kemali

Kandil geceleri kandil oluruz
Kandilin içinde fitil oluruz
Hakkı göstermeğe delil oluruz
Fakat körolanlar görmez bu hali

Sen münkirsin sana haramdır bade
Bekle ki içesin öbür dünyade
Bahsaçma «Harabî» bundan ziyade
Çünkü bilmez haram ile helâli

*
* *

Şer'i şerif inkâr olunmaz amma
Şeriat var şeriaten içeri
Tarikat sırrullah bulunmaz amma
Tarikat var tarikatten içeri

Gördüğün şeriat şeriat değil
Gittiğin tarikat tarikat değil

Hakikat sandırğın hakikat değil
Hakikat var hakikatten içeri

Veçhi «Harabî»ye gel eyle dikkat
Hakkın Cemalini eylersin rüyet
Sade Hak var demek değil marifet
Marifet var marifetten içeri

*
* *

Ey sofî Dünyayı boş mu sanırsın
Her zamanın vardır bir peygamberi
Sen kendi dinini hoş mu sanırsın
Niçin farketmezsin hayr ile şerri

Bul o peygamberi sen biat eyle
Her bir hâdisine itaat eyle
Kıldırğın namaza nedamet eyle
Müslüman ol kalma böyle serseri

Vâizlere uyan Hakkı bulamaz
Nuru nübüvvetle gönlü dolamaz
Hakikat bağma vâsıl olamaz
Bir âdemin karga olsa rehberi

Bu «Lâ» dan vazgeçip «İllâ» der idin
Rahrı hakikate sen gider idin
Hem küfrü imanı farkedir idin
Sevmiş olsa idin Ali Hayderi

Hangi Hakkı bilmezlerden dersaldın
Neden böyle bahrı Süfyana daldın
Dalâlet zulmeti içinde kaldın
At elinden böyle sönük feneri

Şarap içme zembemsuyu iç dersin
Allahın mekânı yoktur hiç dersin
Meryemin oğluna zımnen piç dersin
Biz biliriz vardır anın pederi

Mescitte Meryemin kefilî biziz
Nikâh olur iken vekilî biziz
Cibrilin «Harabî» delilî biziz
Tehi mi zannettin hakerenleri

*
* *

Vâiz riya ile namaz kılmazdır
Kalbi selim abdi Süphan olaydır
Boynuna günahrı halkı almazdır
Vâkıfı esrarı Kur'an olaydır

Bu hâl bir ibrettir merdi kâmile
Çünkü vâzeyliyor cahil cahile
Derya kadar ilmi olsa nafile
Yeterdi bir katre irfan olaydır

Rahrı dalâletten ayak çekerdi
Rahrı hakikate doğru giderdi
Ehlibeyti canü dilden severdi
Eğer kendisinde vicdan olaydı

Bu sehvisücuda vermezdi cevaz
Taş duvara karşı kılmazdı namaz
Kiblei tahkike eylerdi niyaz
Gönlünde mayei iman olaydı

Esrarı Hudayı ayan ederdim
Mekânını size ilân ederdim
Bu sırrı «Harabî» beyan ederdim
Eğer mekân, zaman, ihvan olaydı

*
* *

Ey ehli teberra kapanmaz aslâ
Pir Balm Sultanın ulu meydanı
Haşredek sürülür böyle biperva
Pir Balm Sultanın demü devranı

Bendeleri rahı Hudada hâktir
Vâkıfı esrarı Şahrı Levlâktir
Merdi mücerrettir tahirü pâktir
Pir Balım Sultanım hep dervişanı

Avni Hakla nail olduk bu deme
Agâh olduk şükür sırrı müphemme
Çünkü nasip olmaz her bir âdeme
Pir Balım Sultanın yolu erkânı

Gayetle muğlaktır esrarı Huda
Biz agâhız ammâ etmeyiz ifşa
Namahrem olana söylenmez aslâ
Pir Balım Sultanım razı nihanı

Muhammet Mustafa, Cenabrı Hayder
Fatımatüzzehra Şepperü Şüpper^[1]
Enbiya, evliya cümle erenler
Pir Balım Sultanım çoktur ihsanı

*
* *

✓ Mezhebinden zahit sual olunsa
Dersin ki mezhebim Ebûhanife
Zerre kadar senin imanım olsa
İmam demez idin böyle herife.

Hâşâ sümmeşâşâ imam değildir
Vallahi İmamrâzam değildir
İmamlık bertaraf islâm değildir
Kulak asma böyle bir eracife

Cenabrı Hazreti Nebiyyizişan
Evlâdına oldu bu herif düşman
«Harabî» sen İmam Câfere bağlan
Başka mezhepleri etme vazife^[2]

*
* *

[1] Şüpper, Şeppirin yanlış olarak istimalidir. İzahat için lûgatçeye bakınız.

[2] Bu husus için lûgatçeye bakınız.

Yâ Rap senin mekânım yok
Yatağım yok, yorganım yok
Hem dinin hem imanım yok
Herbir şeyden münezzehsin

Sesin çıkmaz avazım yok
Aptesin yok, namazın yok
Hiçbir yere niyazım yok
«Kulhüvallahüehad» sin

Kapım büyük açan yoktur
Seni kapıp kaçan yoktur
Anan yoktur, baban yoktur
Yâ Rap «Allahüssamed»sin

Elmasım yok, boncuğun yok
Aban, keben, kocuğun yok
Karm, kızım, çocuğun yok
«Lemyelidü Lemyüled»sin

Derya senin, sahra senin
Dünya senin, ukba senin
Bu görünen eşya senin
«Velemyekünlehu küfven ehad»sin

Her birşeye kudretin var
Akla sığmaz hikmetin var
Yetmiş iki milletin var
Sen Hallâkı Künfekânsın

Sağın da var solun da var
Eğri doğru yolun da var
Bir«Harabî» kulun da var
Sen Hallâkı Künfekânsın

Bir zaman camiye devam ederdin ✕
Aklımca sanırdım müslüman oldum
Vâiz dinlemeğe her gâh giderdin
Me'mul ederdim ki ziiman oldum

Sonra puthaneye eyledim devam
Baktım ki Muhammet orada imam
İmameyn, Mâsüman cümlesi tamam
Eski taatıma peşiman oldum

Gördüm ki Muhammet Dede Babadır
Kible kendi, namaz, niyaz anadır
Ben de secde ettim emri Hudadır
«Harabî» yeniden müslüman oldum

*
*

Mûsa Haktan sordü Tûru Sinâda
Yâ Rabbi yok iken bu Kevnü mekân
Seninle bir kimse yoktu arada
Ne suretle, nasıl oldun nümayan

Görüyorum lâşek kudretle oldun
Seni kim yarattı nasıl varoldun
Sen bu Allahlığır nereden buldun
Beyan et gönlümde kalmaşm güman

Bizim üstümüze Haklanıyorsun
Gâh varlanıp gâhi yoklanıyorsun
Niçin bizden böyle saklanıyorsun
Göster Cemalini gel işte meydan

Hak dedi ben seni yarattım insan
Kendimi kendimde eyledim pinhan
Sırrımı cahile etmedim ayan
Ârifibillâha eyledim ihsan

Hak Mûsaya böyle etti hitabr
Beni görmekliğin budur cevabr
Tıpkı bana benzer kulum «Harabî»
Git anı ziyaret eyle her zaman

*
*

Herkesin matlubu bir gül olurdu
Bu gülşenden gonce dermiş olaydın
Aynelyakin görüp Hakkı bulurdun
Bezmi erenlere ermiş olaydın

Kendini bileydin Hakkı bilirdin
Eğri yoldan doğru yola gelirdin
Bir sofraya konsan belki yenirdin
Böyle çiğ kalmayıp pişmiş olaydın

«Harabî» seninle düştü dâvaya
Giriftar olmadan derdü belâya
Daha âlâ idi öbür Dünyaya
Ey Şanî postunu sermiş olaydın^[1]

*
*

Yâ Rap sen Allahı azimüğşansın
Her yerde her ferde makbul olursun
Mekândan müezzeh bir Lâmekânsın
Velâkin her şeye methul olursun

Bu Kevnü Mekânı sensin yaradan
Cümlesi mahvölür çıksan aradan
Sensin doğurturan, sensin doğuran
Kendin fâil kendin mef'ul olursun

Doğup gelen, ölüp giden ben sensin
Âdemi hayvanı öldüren sensin
Bu ne hikmet gene o ölen sensin
Kendin katil, kendin maktul olursun

«Lâyüs'elüammâyef'al»sin elhak
Sual etmem lâkin yaptığma bak
Yâ Rap sen kendini etsen istintak
Kabahatin çıkar meş'ul olursun

Sensin icra eden her cinayeti
Sensin ifa eden her rezaleti

[1] Derviş Şanî isminde biri hakkında söylenmiştir. «Harabî Divanından naklen»

Verip «Harabî»ye hep kabahati
Çıkarsın aradan meçhul olursun

«Yedullah» ayetin bilemez ise
Hak nasip etmemiş zâhit neylesin
Allahın emrini dinlemez ise
Cankulağı yoktur nasıl dinlesin

Bu remzi fehmeder irfan olanlar
Ne bilsin cahilü nadan olanlar
Vâkıfı esrarı Kur'an olanlar
Hakikati gelsin bize söylesin

Ey vâiz efendi «Harabî» der ki
Dinle bu nutkumu bilmezsin çünkü
Ben öyle mukaddes bir Kâbeyim ki
Kâbe gelsin beni tavaf eylesin [1]

Ey sofi nutkuma gel eyle iman
Her sözüm mevlânın sözü gibidir
Tıpkı bana benzer Hazreti Süphan
İşte yüzüm anm yüzü gibidir

Eğri olanları sözle düzlerim
Çünkü hep ayettir benim sözlerim
Her gizli ahvâli görür gözlerim
Gözüm Hakkın kudret gözü gibidir

[1] «Harabî»nin bu beyti tamamen tasavvufidir. Mütessayyifeye göre Âdemin sureti tabiri diğerle kalibi bir nikap ve perdeden ibarettir. Bu suretin manası, insanın hakikatidir. Bu da «Sureti İlâhiye» dir, yani, Allah isminin mazharıdır. Kâbe, nasıl ki bilûmum seedelerin kır-lesi olmuşsa insanın hakikati de böyledir ve belki hakiki Kâbe insandır. Netekim meşhur

sofi «Ebülhaseni Harkanî», «لَوْ عَرَفْتُمُونِي لَسَجَدْتُمُونِي» yani «Eğer benim hakikatimi

bileydiniz, bana secde ederdiniz» demiştir. Mevlânın da:

ما قبله "الله سجدتها يم

demesi, aynı fikri izah maksadiledir.

Allahtan «Harabî» beri değilsin
Her yerde her vakıt ayrı değilsin
Rabbül'âleminden gayri değilsin
Senin özün Hakkın özü gibidir

*
* *

Heyderi Kerrara canım fedadır
Çünkü kendileri Şahrı velidir
Bazı müfsitlerin sözü hebadır
Söylüyorlar hâşâ Allah Alidir

Sırrı Hakka bunlar agâh değildir
Hakka gidenlere hemrah değildir
Ali Haktır, fakat Allah değildir
Böyle zannedenler mutlak delidir

Alinin pek büyük kerameti var
Kerâmetten büyük vilâyeti var
Halik deyenlerin dalâleti var
Zira Hak Muhammet Ali celidir

Dinle bu söz vâiz pendî değildir
Benden Hak söylüyor indî değildir
İman «Harabî» şimdi değildir
Ta bezmi Elestü Kalûbelidir

*
* *

Yâ hû burada olan muhibbana bak
Öyle sarga burğa kardaş değildir
Edebinle otur yahut buradan kalk
Herkes senin gibi kallâş değildir

Hak yüzüdür burda gördüğün yüzler
Velâkin göremez körolan gözler
Bezmi erenlerde söylenen sözler
Hakkın esrarıdır haşhaş değildir

Muhibbim, dervişim demesi güçtür
Demirden leblebi yemesi güçtür
Tarikat libasın giymesi güçtür
Çünkü o ipekli kumaş değildir

Putperest, Yahudi, Hıristiyan olan
Ayrı gayrı değil nümayan olan
Hakka iman edip müslüman olan
Yeşilbaş, kızılbaş, akbaş değildir

Söylenen sözlerin cümlesi hoştur
Dolulara dolu boşlara boştur
«Harabî» Kemteri sanma sarhoştur
Yer, içer, zevkeder ayyaş değildir

*
* *

Varlık deryasına dalma ey kardaş
Kardaşlıkta birlik dirlik isterler
Benlik dâvasından geç yavaş yavaş
Muhiplikte birlik dirlik isterler

Erol hakkiyetle geçir bu demi
Berzaha düşürür benlik âdemi
Rasulullah dedi «Lâhmüke lâhmî»
Dervişlikte birlik dirlik isterler

«Harabî» kemteri söyleten Haktır
Senlik, benlik lâfzı burda yasaktır
Kendini beğenmek çıkmaz sokaktır
Hakerenler birlik dirlik isterler

*
* *

Aşkm ocağımı yandırmak için
Haktan İhsan olmuş yelpazem vardır
Kâlâyı irfanı hem ölçmek için
İdris Peygamberden endazem vardır

Hayli mürşitlere oldum rehnüma
Ölmeden öldürüp eyledim ihya
Sırrı «Mûtû kable entemûtû»ya
Mazhar olmuş pek çok cenazem vardır

Sureti zâhirde «Harabî» yim ben
Fakat Hakkım başka hesabryım ben
Cümle enbiyanın kitabryım ben
Bozulmaz çözülmaz şirazem vardır

*
* *

Cahiller çekemez ehli kemali
Zira sözlerinin hikmeti vardır
Nasıl anlatayım bilmem bu hali
Ehli dilin şanü şöhreti vardır

Vücutü merdümü kâmilü irfan
Sızdırılmış altın gibidir her an
Her nereye gitse olsa nümayan
İtibar ederler kıymeti vardır

Kâmillerin ilmi irfanı malûm
Aklü fikri fazlu iz'anı malûm
Gözü, özü doğru vicdanı malûm
Her müşkili halle kudreti vardır

Bir insan cahilü nadan olursa
İnsan suretinde hayvan olursa
«Harabî»ye karşı düşman olursa
Mutlak anda haset illeti vardır

*
* *

Kün dedi varetti Kevnü Mekânı
Bu kudret Hazreti Kibriyanımdır
«Levlâkelevlâke» [1] emri Süphanî
Âlemler Muhammet Mustafanımdır

[1] Eğer sen olmasaydın felekleri yaratmazdım manasına olan «لَوْلَاكَ لَمَا خَلَقْتُ الْآفَلَكَ» Hadisi Kutsiye işaret.

Akla fikre sığmaz hikmeti Settar
Yârı ağyar eder nârı da gülzar
Surei «Hel eta» Seyfi Zülfikar
Cenabı Aliyelmürtezanmdır

Her gemisi olan kaptan değildir
Her zengin olanlar sultan değildir
Bu nutkun sahibi irfan değildir
«Edibi Harabî» budalanmdır

*
* *

Hak Mûsaya Türda etti hitabı
Bana gelen bende birleşmiş olur
Fakat bir kulum var ismi Harabî
Ana eren bana erişmiş olur

Kahhar olduğuma iman edenler
Harabîyi sevsin beni sevenler
Edip Harabîye karşı gelenler
Benimle kavgaya girişmiş olur

Kulum Harabîye hürmet eyleyen
İzzet bulur ana izzet eyleyen
Anımla riyasız sohbet eyleyen
Bizzat benim ile söylemiş olur

Her kim ister ise olmağa bakı
Abıhayat üzre edip'tir saki
«Edip Harabî»ye olan mülâki
Tahkik benim ile birleşmiş olur

..

Enbiya içinde Şakkulkamerin
İcrası Ahmedî Muhtara mahsus
Zülfikarü Düldül, Fethi Hayberin
Cenabı Hayderi Kerrara mahsus

Ne erler halketti Hazreti Bâri
Kimi şire bindi gemetti marı
Velâkin yürütmek cansız duvarı
Hacı Bektaş Veli Hünkâra mahsus

«Men aref» sırrımı idrâk eylemek
Mansur veş Enelhak nutkun söylemek
Mürşidi kâmilin pendin dinlemek
«Harabî» vâkıfı esrara mahsus

*
* *

Ey sofî Cenabı Haliki mutlak
Bu şarabı bize in'am eylemiş
Çok methetmiş anı Kur'anı aç bak
Mümin olanlara ikram eylemiş

Vakti saadette rezalet eden
Muhammet Aliye adavet eden
Evlâdı Rasule cinayet eden
Münkir munafıka haram eylemiş

Biz içeriz lâkin etmeyiz isyan
Helâl etti bize anıçün Süphan
Namaz kıldırmağa bize her zaman
Bir pirimugarı imam eylemiş

Zemzemi terkedip geçelim deye
Haramı helâlden seçelim deye
Mukaddes şarabı içelim deye
Allah bize mahsus selâm eylemiş

Ey Hacı bu sırra değilsin ağâh
Anıçün şaraptan eylersin ikrah
Kalbi «Harabî»ye Hazreti Allah
Bu doğru sözleri ilham eylemiş

*
* *

Ey derviş açlıktan etme şikâyet
Tekkeyi bekleyen çorbayı içermiş
Derya kenarında kalma nihayet
Atı alan Üsküdarı geçermiş

Bir insanın doğru özü olursa
Hakkı ispat eder sözü olursa
Kendini göreceğ gözü olursa
Pirincin taşını görüp seçermiş

Hazreti Peygamber bak ne söylemiş
«Harabî»de ana iman eylemiş
Dünya mezreai Âhret imiş [1]
İnsan ektiğini mutlak biçermiş

*
* *

Ey zahit götürmez seni cennete
Aldığın aptesle bu savmü salât
Gel bihude yere girme zahmete
Cübbeyi, tesbihi, seccadeyi at

Zemzemi terkeyle nüşeyle şarap
Hakikatte şarap içmek pek sevap
Bir pirimugana eyle intisap
İhsan etsin sana iç abıhayat

Cenneti, huriyi, gılmanı terket
Srtk ile gönünü Allaha berket
Camilere gitme puthaneye git [2]
Allaha vâsıl ol Allahla kalk yat

[1] «الدنيا مزرعة الآخرة» Hadisinin aynen tercümesidir.

[2] Harabînin «Puthaneye git» demesi «Vahdeti vücud»a kail olduğunu ispat eder ki bu hususta biraz izahat vermek mecburiyetindeyiz. Mütesavvıfeye göre, Hak, Hüviyetile bütün zerrelere mevcuttur; binaenaleyh, her Mâbut, Hakkın bir «veçhi has»ı demektir. «Feeynemâ tüvellâ fesemme veğhullâh» ayeti buna işaretir. «Hasanî Sencerî»nin «Kâfirler, putların yüzü-ne secde ederler, halbuki bütün yüzler senin canibine, bütün yüzler senin canibindedir» manasında olan:

کافران سجده که بر روی بتان میکردند
همه روسوی تو بود وهمه روسوی تو بود

beyti, bu telâkinin güzel bir misalidir. Maamafih, bugibi sözleri söyleyen mütesavvıf putpe-

Mermerin üstüne ne eksen bitmez
Zühdü riya ile yol Hakka gitmez
Bizim indimizde beş para etmez
Metar vâzını başkasına sat

İncitme Allahın derdmandini
Gönül kırma asla Hakkın kendini
Lûtfet «Harabî»nin dinle pendini
Yorganına göre ayağın uzat

*
* *

Ne çare zahida kızılbaş olduk
Daima badei gülfam süzeriz
Bezmimize mahbup bir saki bulduk
Anın için böyle sarhoş gezeriz

Bektaşîyız yâ hû etmeyiz inkâr
Namımız söylenir dillerde her bar
Bizlere bir mahbup olursa şikâr
Kırk kişile anı heman

«Harabî» nedir bu melâmet hâli
Efsane söyleyip uzatma kali
Zahit ağzı aynı tobra misali
Çekince yuların ağzın büzeriz

*
* *

Ak üzre karadan sorma ey zahit
Biz Haktan dersaldık zorlu âlimiz
Cahilsin, müfsitsin Allah ta şahit
Hükmümüz doğrudur âdil hâkimiz

restliği caiz görmezler; onların maksatları, bir adamın puta tapması da, tahayyül ettiği bir mâbuda ibadet etmesi de gene Allaha râci olduğunu, fakat bugibi kimselerin irfan ve mükâşefeleri olmadığı için hicap içinde kaldıklarını izah etmekten ibarettir. Netekim:

اکر کافر زبت آگاه کشتی
چرا در دین خود کراه کشتی

diyen «Mahmudu Şebüsterî»de bu noktalarını müdafaa etmiştir. Harabînin «puthaneye devam et» demekteki maksadı işte bunu anlatmaktadır.

«Lâilâhe» lâfzın kale almayız
Bahrı dalâlete asla dalmayız
Sen gibi beş vakt namaz kılmayız
Lâkin ibadeti Hakta daimiz

Sanma biz mazharı Miraç değiliz
Miracımız vardır muhtaç değiliz
Ramazanda gündüz yer, aç değiliz
Karnımız tok fakat daim saimiz

Harabî Allahtan ayrı değildir
Allah Harabîden gayrı değildir
Epsen ol «Harabî» yeri değildir
Biz sözünde senin daim kaimiz

**

«Kafünun» hitabı ızhar olmadan
Biz bu kâinatın iptidasıyız
Kimseler vâsıl didar olmadan
Ol Kabekavseynin Ev ednasıyız

Yok iken Âdemle Havva âlemde
Hak ile Hak idik sırrı müphemde
Bir gececik mihman kaldık Meryemde
Hazreti İsanın öz babasıyız

Küntükenz sırrının olduk agâhr^[1]
Aynelyakin gördük Cemalullahı
Cy hace bizdedir sırrı İlâhî
Hünkâr Hacı Bektaş fukarasıyız

Bize peder dedi tıflı Mesiha
«Rabbi Erini» deye çağırır Mûsa

[1] «Ben bir gizli hazine idim bilinmekliğimi istedim ve bunun için Kâinatı yarattım» ma-

nasına olan « كُنْتُ كَنْزًا خَفِيًّا فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَعْرِفَ فَخَلَقْتُ الْخَلْقَ لِأَعْرِفَ »

Hadisi Kutsisine işaret. Mütesavvifin riayet ettiği bu Hadis ekser mütekellimin ve muhaddi-
sınca mevzûdur.

«Lenterâni» deyen biz idik ana
Biz Tûru Sinanın tecellâsıyız

Zahida şanıymız «İnnafetahnâ»
«Harabî» kemteri serseri sanma
Bir kırk kırk yarar kâmiliz amma
Pirim Balım Sultan budalasıyız

..

Ey vâiz sen bize vâzedemezsin
Çünkü herbir ilmin deryasıyız biz
Bizim yurdumuza hiç gidemezsin
Hakikat Kafının Ankasıyız biz

Haberdar olaydım sırrı Süphandan
Feragat ederdin küfrü imandan
Bir şey anlamadım mağzı Kur'andan
Kur'anın esrarı mânasıyız biz

Biz tertip eyledik Kabekavseyni
Kurbu Ev edna da kurduk âyini
Fehmeyleyemezsin sen o mabeyni
Miracın Leyletel'esrasıyız biz

Türda biz Mûsaya irşat eyledik
İsayı çarımıhtan azat eyledik
Çıkardık göklere imdat eyledik
Bunların sebebi ihyasıyız biz

Kâfünundan daha nişan yok iken
Bu görüp bildiğin cihan yok iken
Hakka sığınacak mekân yok iken
Bizde gizlenmişti Amâsıyız biz

İbrahime nârı gülzar eyledik
«Tecri mintahihel'enhar» eyledik
Yok iken «Harabî» biz var eyledik
Bu kevnü Mekânın Hudasıyız biz

ARUZZLAR

Agâh olaydı vâiz
Ayatı zülcelâle
Düşmezdi kürsi üzre
Asla bu kilükale

Farkeylese nedir bu
Dâvayı küfrü iman
Küfrün ederdi iman
Girmezdi hiç vebale

Sırrı salâtü savmı
Fehmeylemiş olaydı
Sehvisücu du halkı
Vermezdi ihtilâle

Ger kıblei hakikat
Nolduğunu bileydi
Yüz döndürdü mutlak
Bu kıbleden Cemale

Hilmî'ye peyrev olmak
Haddin midir «Harabî»
Hiç şehsüvarı takip
Mümkün müdür topale

**

Vâiz şer işlemekçün
Şer'i eder bahane
Keenne içtihadı
Kur'anî azze şane

Gilmanü hurui Cennet
Ümmidi pek rezalet
Allaha meyledenler
Meyleyemez Cinane

Savmu salâtr âdet
Etmek değil ibadet
İsyan olur bu cür'et
Hallakı Künfekâne

Büthane Kâbe birdir
Hak bir iki değildir
Bir görmemek Hudayı
Lâyik mi müslümâne.

Hak ile oldular Hak
Bil böylece muhakkak
Aç çeşmini güzel bak
Hor bakma dervişane

Dervişlere yakın ol
Allah ise müradm
Mekânları mekândır
Lârayp Lâmekâne [1]

İmanü dini küfre
Sen galiba değıştin
Ephem ol ey Harabî
Söylenme kâfirane

**

Ey vâizi hamervah
Terkeyle o kitabı
Bu kıldığım namazın
Yoktur sana sevabı

Bir kıblei hakikat
Bul secde eyle durma
Gel doğru müslüman ol
Fehmeyle bu hitabr

Zemzem suyu içersin
Yok anda neş'ei Hak

[1] Gönülleri Lâmekân olan Allaha mekân olmuştur demek istiyor.

Hak neş'eyi ararsan
Bu meclisin şarabı

Mey ehline helâldır
Naehline haramdır
Geç bu taassubundan
Nuşet bu abı nabı

Hakka takarrup etmek
İsterse bir müselman
Pirimugana mutlak
Elzendir intisabı

Gel mutribe niyaz et
Çaldığı sazı dinle
Tehzip eder kulûbu
Vicdanü şeyhü şabr

Zannetme ney hevâdır
Bihude bir sadadır
Güset sadayı Haktır
Bu çeng ile rebabı

Merdî Hudapereste
Lâzım değıldir asla
Cennetlerin safası
Cehennemîñ azabı

Abdiyetinle Haksın
Haklığın eyle ızhar
Ref'eyle gel nikabı
Göster yüzün «Harabî»

* *

Ben müslüman iken ah
Aptestimi alırdım
Taştan divara karşı
Bir kalkar bir yatırdım

Terkeylemezdim asla
Savmu salâtr zira
Allaha vâsıl olmak
Böyle olur sanırdım

Cennetle huri, gilman
Sevdası vardır dilde
Bu hâl ile meğer ben
Haktan uzaklaşırdım

Beş vakte beş katardım
Pek çok namaz kılardım
Camileri gezerdim
Bihude uğraşırdım

Mesçit sanıp ta bir gün
Bir deyre dahil' oldum
Anda görünce Hakla
Peygamberi şaşırdım

İmanü dini küfre
Orda heman değıştım
Her canibe «Enelhak»
Mansur gibi çağırdım

Hablülmetini Settar
Zünnar imiş meğer kim
Bilmiş olaydım evvel
Evvelce bağlanırdım

Büthanenin içinde
Bu miraç olmasaydı
Vallahi yarı yolda
İsa gibi kalırdım

Kâfir bırakmadım hiç
Hakkın cehenneminde
Araftan ey «Harabî»
Cümlesini aşırırdım

* *

Beyti Hudadır ey Şah
Uğsaka asitanm
Hem krlbegâhr tahkik
Mabeyni ebrüvanm

Cayı niyazımızdır
Didarı pakin ey dost
Kur'anadır imanı
Elbette müslümanm

Uğsaka ruşen eyler
Dünya vü mafihayı
Şemsi fûruğu veçhin
Mısbahr dücihanm

Küffardan eşettir
Her kim ki secde etmez
Çünkü gümanımız yok
Mânasısın ezanm

Herkes gibi «Harabî»
Muhtacı himmetindir
Lütfeyle kesme bizden
Gülbangi ermeganm

*
**

Guşeyleyin çrenler
Bu başka bir beyandır
İrfan olanlar anlar
Zira sözüm ayandır

Allah idi müradım
Leylü nehar arardım
Derlerdi hiç bulunmaz
Çünkü o Lâmekândır

Merdiiman [1] köyünde
Şahkulu dergehinde

[1] Merdivenköyü

Miraca nail oldum
Bir haylice zamandır

Hariç değıldir Allah
Me'vasıdır o dergâh
Meyyit giden olur hay
Böyle bir asitandır

Pirpostu postnişini
Hilmî Dede Babayı
Göçtü deyen olursa
Bil ki sözü yalandır

Ölmez veli olanlar
Nassu Hadisle sabit
Kendisi burda lâkin
Gözsüzlere nihandır

Abıhayat içirdi
Bir şep bana yedile
Ölür sanan fakiri
Bihude bir gümandır

İrşadına hemişe
Çok sâyü himmet etti
Mürşidime bu nazmım
İşte bir ermegandır

Çok kilükal eden var
Bu zat için «Harabî»
Berraniler de vardır
Yok çare bu cihandır

*
**

Ey Hâce kabekavseyñ
Bizim makamımızdır
Hizmet için demadem
Cibril gulâmımızdır

Surette rindü meyhar
Mestü harabız amma
Sirette Hak ile Hak
Olmak nizamımızdır

Divara karşı secde
Etmek bize ne hacet
Bizim namazımızda
Allah imamımızdır

Ey vâizi riyakâr
Kur'anı bilmiyorsun
Gel bizden anla zira
Kur'an kelâmımızdır

Şer'i şerifi tağyir
Etme sakın «Harabî»
Zahitlerin helâli
Bizim haramımızdır

KALENDARİLER

Yâ Rap beni ol dilberi rânanadan ayırma
Bir lâhze seri kûyi dilâradan ayırma
Ben bülbülü ateşdemi nalendeside oldum
Lûtfu kerem et ol gülü zibadan ayırma
Zenciri cunun oldu bana halkai zülfü
Bu Kayısı dili gayri o Leylâdan ayırma

Gisuyu semenbusuna koyma beni hasret
Rahmeyle bana zülfü semensadan ayırma
Me'yusu mükedder beni zulmette bırakma
Bir şep beni ol şem'i şebaradan ayırma
Yâ Rap bu «Harabî» kuluna merhamet eyle
Bir lâhza dili zârı bu sevdadan ayırma

*
**

Ey badr seher ol gülü râna nerelerde
Çıkmaz sesi hiç bülbülü şeyda nerelerde
Bir hayli zamandır bizi terkeyledi gitti
Ol yârı vefadarımız âya nerelerde
Pervane gibi cismimi suzane giderdim
Bilseydim eğer şem'i şebara nerelerde
Cûlar gibi yüz sürmeğe eşkim ki revandır
Elbet bulur ol kameti ziba nerelerde
Lûtfeyle «Harabî» ye gel ey badr seherhiz
Bir Bû getir ol zülfü semensa nerelerde

*
**

Meyhanede kandil gecesi bir iki çaktım
Gönlümdeki minarede kandilleri yaktım^[1]
Herkes koşarak taat için camiye gitti
Ben bir fıçıya yaslanarak zevkima baktım
İçme dediler böyle mukaddes gecelerde
Zanneylediler mezhebi rindanı bıraktım
Her nutkuna ben pirmuganım edüp iman
Hem ripkai emrin öperek boynuma taktım
Ol muğbeğenin payine yüz sürmeğe her an
Cûlar gibi billâhi «Edip» durmayup aktım

*
**

Zahit bizi sen maili efsane mi sandın
Kendin gibi hep âlemi divane mi sandım

[1] Memuren Prevezede bulunduğum sırada bir gece demhanede bir fıçıya arka verip işret etmekte olduğumu arkadaşların görüp «Bu gece kandil gecesidir yâhu» demeleri üzerine bedaheten söylediğim bir gazeldir. «Harabî Divanı: Sahifa 65»

Biz maili envarı çırağı ebediyiz
 Fanusu hayalâtına pervane mi sandım
 Sus sus hele biz mahremi esrarı Hudayız
 Şaşkınlığa bak sen bizi bigâne mi sandım
 Çarpar seni git aldığım aptesle girilmez
 Bu kâbeyi sen mescidü büthane mi sandım
 Câmı ezeli bezmi «Harabî» de bulundu
 O genci Hudadır tehi virâne mi sandım

**

Ey sofî meyın neşvefezasın ne bilirsın
 Meyhâr olanın zevku safasın ne bilirsın
 Bimara şifa, mürdeye can bahşediyor hep
 Sen meykedenin abu havasın ne bilirsın
 Bir bade hezar derde devadır dedi Lokman
 Ey hastei şehdabe şifasın ne bilirsın
 Meyhane eder kiblei mânayı irae
 Sen mestü Huda kiblenümasın ne bilirsın
 Olmakta heman vâsırî didarı İlâhî
 Zahit meyi nabın şühedasın ne bilirsın
 Bu sakii simsaktan içtikçe «Harabî»
 Sen seyrine bak dur büdelâsın ne bilirsın

**

Sofî bu gidışle bize yoldaş olamazsın
 Hem bendei sadık Hacı Bektaş olamazsın
 Biz ilmi ledün dersini gördük hele var git
 Bu hâl ile bu kal ile kallâş olamazsın
 Sen zümrei akbaşü yeşilbaş kuloldun
 Şimdengeru kurbanı kızılbaş olamazsın
 Ta hamr ile çün gaslû vuzû eylemeyince
 Bu kâbei cananede ferraş olamazsın
 İtnabrî sühan eyleme kim sen de «Harabî»
 Ol dergehi rindanede bir taş olamazsın

**

Ey hace Felâtun dediğin cahilimizdir
 Mecnunu beyaban bizim âkilimizdir

Âlem bize muhtaç ki biz genci Hudayız
 Karunu cihan olsa bile sailimizdir
 Meftun bize hüsn içre Zeliha bile olsa
 Yusüf ki bizim ta ezeli mailimizdir
 Rindolmıyan âdem ne bilir Âli Hüseyini
 Her kim ki mey içmezse bizim katilimizdir
 Yârdan bize gelmekte haber çünkü «Harabî»
 Bu badrî seher daima Cebrailimizdir

**

Miraç dediğin sofî bizim menzilimizdir
 Kim anda melekler şütürü mahmilimizdir
 Adabü hicap üzere perü bâl ile Cibril
 Hahişgeri carupkeşi mahfilimizdir
 Bir bahrı amikız ki anın umku bulunmaz
 Çünkü yediderya denilen sahilimizdir
 Dünyaya gelen kâffeı peygamberi zişan
 Lâşek ki bizim cümlesi de mürsilimizdir
 Ol Tûru tecellâyı nihanz ki «Harabî»
 Mûsa bile göremez bizi bir gafilimizdir

**

Cevretmesin uşşaka deyin yâre ayıptır
 Var sen de saba söyle o dildare ayıptır
 Madamki firkatle bizi eyledi bimar
 Bulmazsa eğer derdimize çare ayıptır
 Ahvali perişanımız olmakta diğergün
 Gezdirmesin artık bizi avare ayıptır
 Siz söyleyiniz vaslma etsin bizi şayan
 Biz söyler isek yârı vefadare ayıptır
 Aşk ile fena halde harap oldu «Harabî»
 Zulmeylemesin gayri o gamhare ayıptır

**

Yâ Rap beni hasrette koma yâre kavuştı
 Firkatle harap eyleme dildare kavuştı
 Halim yine olmakta diğergünü perişan
 Lûtfet beni ol yârı vefadare kavuştı

Baykuş gibi viranede koyma dili yârı
 Bir cayı ferahnakü çemenzare kavuştı
 Arzetmeğe ahvali perişanımı bir bir
 Bir kânı kerem vâkıfı esrare kavuştı
 Yâ Rap yalnız koyma «Harabî»yi bu yerde
 Bir yârı vefadarı kafadare kavuştı

**

Zahit ne için etmedin imanı harabat
 Zor geldi sana var ise erkânı harabat
 Gel cübbe vü destarma zinhar güvenme
 Sonra seni herbat eder irfanı harabat
 İman götürmektedir ol sofîi bîdin
 Kendin gibi çün kâfiri merdanı harabat
 Dünyada ve ukbada fûruzan olacaktır
 Sönmez ebedî şem'i şebistanı harabat
 Tevratü Zebur, İncilü Kur'an ile gör kim
 Mevlâ bile olmakta senahânı harabat
 Bâl açtı gülistanı harabata «Harabî»
 Bak oldu yine mürgu hoşelhanı harabet

MÜSTEZAT

Şer'in içine hîle katan hep fukaradır
 Erbabı riyadır
 Tahrif eden ahkâmı Hudayı ulemadır
 Bunlar cühelâdır
 Siz bunları zannetmeyiniz Hakka yakındır
 Şeytanı lâindir
 Âmaline, ef'aline bak hubbü sivadır
 Haktan da cüdadır
 Allah yalnız camide taatle bulunmaz
 Memul de olunmaz
 Meyhane de büthane de bir beyti Hudadır
 Zühhada salâdır
 Her yerde olur hakbîn olan naili miraç
 Ey sofî gözün aç

Miraç denilen sanma sakın seyri semadır
 Didarı Hudadır
 Allaha şükür doğru imiş dini «Harabî»
 Hiç çekmez azabi
 Zira ki o kıtmiri deri Âli Abadır
 Bir lûtfu atâdır

EMİNE BEYZÂ BACI

«İzmir»lidir. «Mora Yenişehir»li «Abdullah Baba»nın mensuplarındandır.
 Üsküdar'da oturmaktadır. Şu nefes onundur.

Bugün ben Pirime vardım
 Hayırlı himmetin aldım
 Aşkım deryasına daldım
 Kerem senden Şahım Ali
 Yetiş Hünkâr Bektaş Veli^[1]

Hazreti Hatice Fatma
 Katardan kemteri atma
 Cürmü isyanıma bakma
 Kerem senden Şahım Ali
 Yetiş Hünkâr Bektaş Veli

Pirelinden dolu içtim
 Can ile hem serden geçtim
 Erenler rahma düştüm
 Kerem senden Şahım Ali
 Yetiş Hünkâr Bektaş Veli

Erenlerin yolu birdir
 Mürsidim Abdullah Nurdur^[2]
 Mûsanın çıktığı Tûrdur
 Kerem senden Şahım Ali
 Yetiş Hünkâr Bektaş Veli

[1] Medet senden Hünkâr Veli: nüsha.

[2] Ali Nutkî Babaya göre; Mürsidim hem Abdal Nurdur.

Şahım ululardan ulu
 «Emine»dir geda kulu
 Kevserden himmet bir dolu
 Kerem senden Şahım Ali
 Yetiş Hünkâr Bektaş Veli

ESAT BABA

«İstanbul»ludur. Aksarayda Şekerci sokağında otururdu. 1825 «H.1241»de Yeniçeri ve Bektaşılar ortadan kaldırıldığı zaman bu da Aksaray Camiinin civarında öldürülmüştür. Vefatında yetmiş yaşlarında idi. Şu nefes onundur.

İkrarü imandan haber sorarsan
 İkrarü iman «Kalübeli»den gelir
 Yol ile erkândan rehber sorarsan
 Yol ile bu erkân «Ali»den gelir

Dediler bu sır ezelden gelir
 Kaygusuz Sultandır anın talibi
 Kırkların serdarı Şah Musahibi
 Hünkâr Hacı Bektaş Veliden gelir

Dün gece yerimde bir âli divan
 Kırklar oturmuş ta sürerler erkân
 Tiğbendi takımp ettiler kurban
 Dediler bu sır ezelden gelir

Horasan kapusu mübarek kapu
 İçine girende yokdürür korku
 Hayder Postunda oturur bir ulu
 Nasip almış Kızıl Deliden gelir

«Derviş Esat» biçaredir derdiment^[1]
 Erenlerden umar mürüvvet medet
 Mürşit lisanından işidilen pent
 Üsküdarı Merdimanlıdan gelir

[1] «dardiment» gibi okunacak.

FAHRÎ

Muhammet Alidir her seher virdim
 Hayderiyim Câferiyim ne dersin
 Hünkâr Hacı Bektaş Velidir pirim
 Hayderiyim Câferiyim ne dersin

İmam Hasan oldu dinü imanım
 Hüseyini Kerbelâ canım cananım
 İmam Zeynel'aba nuru zişanım
 Hayderiyim Câferiyim ne dersin

Muhammet Bâkırın olmuşum kulu
 Câferi Sadıktan içmişim dolu
 Mûsâyı Kâzımdan öğrendik yolu
 Hayderiyim Câferiyim ne dersin

İmam Ali Rıza Şahrı Horasan
 Muhammet Takidir derdime derman
 Aliyyünnakidir cümleye ser can
 Hayderiyim Câferiyim ne dersin

Hasanı Askerî aşkıma devret
 Muhammet Mehdîdir sahibi huccet
 «Fahrî» bunların kemteridir elbet
 Hayderiyim Câferiyim ne dersin

FENNÎ BABA

«Mora Yenişehir»lidir. Kendi evinde Bektaşî âyini icra eder, başka bir işle meşgul olmazdı. Vefatı tahminen 1890 «H.1306»dadır. Şu manzumeler onundur.

Yâr istedi bizden dür gibi sözler
 Tefekkür haberine daldık bakalım
 Vücudüm mülkünü gayet engine
 Dümeni şikeste saldı bakalım

Nice dem firkatte ağladık güldük
Dost ile dostluğun kadrini bildik
Dördümüz, beğimiz bir yere geldik
Beşaret tablını çaldık bakalım

Yol içinde yol var ince seçilmez
Akl ile rehbersiz öte geçilmez
Doğrusu bu bade susuz içilmez
Şevk ile dolusun aldık bakalım

«Fennî» gül açıldı bahçede gonca
Ol elif kameti inceden ince
Mestetti bizleri bezme gelince
Yıkıldık bu yerde kaldık bakalım

**

Sail olma cahilden sorma sırrı
Gözü bakar amma körden sayılır
Akl ile temyiz eder hayrî şerri
Hayırdır surette şerden sayılır

Gel beri gel beri ey yüzü Mahım
Senden özge yoktur dilde penahım
Bu ne sırrım sırrı de bana Şahım
Şabnemret kendi pirden sayılır

Kâmil olan âşık hâke sürünür
Türlü libas giyer atlas bürünür
Gâhi olur bin bir dondan görünür
Gâh cemolur topu birden sayılır

Ekmel idi Havva geldi sonunda
Hilkati de ahsen oldu önünde
Kim dedi er gelmez avret donunda
Avret ise erdir erden sayılır

«Fennî» bize Haktan elçiler geldi
Zaptolundu kanun cümlesi bildi

Âdemi defterden de niçin sildi
Âdemin tarihi nerden sayılır

**

Şehri ulüm Mustafadır babı Hayder din eri
Öp eşiğin dâra dur meydanına merdane gel
Gel Hasan ile Hüseyin Âli Abaya bende ol
Koyma Zeynelâbidini menbai irfane gel
Ger İmamı Bâkırın oldun ise gerçek kulu
Kavlü fi'lin Câfere uysun yürü uslane gel
Mûsii Kâzım Ali Mûserrızadan çekme el
Gel Takî vü hem Nakîden dersi al canane gel
Askerinin askeri ol kalma can kaydında sen
Mehadii sahipzamana uy yürü meydana gel
Ol İmamın cümlesin Mâsumu pâki bir bilüp
Gel beri Hünkâra arz et halin ey divane gel
İrişir çün el ele, el Hakka düşür kendini
Koyma elden yüzürüp gel gel tutul damane gel
Gördüğün Hünkâr Hacı Bektaş Veli meydanıdır
Durma ol darüşşifadan işte dârû, kâne gel
Ehlihâl olmak dilersen «Fennî» derket sözlerin
Hoğnazar kıl ömr ile kalma sakın noksane gel

**

Kabili baranı feyzoldunsa sahralar gibi
Bahrı hikmet mevcuttur gönlünde deryalar gibi
Meşkin olmaz noktai Vahdet özündür söz senin
Hattı hüsnün sana bürhan oldu inşalar gibi
Sensin ol kenzi maani züptei Arzu Sema
Sana beste kâinat ecza vü âzalar gibi
Sade kıl levhi derunun doğa nuru marifet
Durma gönlün içi put dolmuş kelisalar gibi
Nazır ol her kande baksan Hak cemalin seyr kıl
Sen seni bir sen ile hasretme tersalar gibi
Fazlı Feyyazın nesiminden nasibin yok ise
Bil ki kaldım «Fennî» mecnun yolda şeydalar gibi

**

Desti dilberden olar kim bir kadeh nuşettiler
Geçtiler Kevneyî bir demde feramuş ettiler
Akli kasır derkeder mi mahfidir gözden olar
Terkü tecrit hırkasına anları puşettiler
Kâfünun emri rumuzun bildiler mânası ne
Anlar eşyadan Enellah nâresin gûşettiler
Bu maarif gülşeninde tutiler dembestedir
Nice irfanı ricâli anda hamuş ettiler
Fahreder bekler eşîğin eylemez azat kabul
O gulâmın deldiler gûşunda mengûş ettiler
Ta harimi kutste olmuştu sermesti belâ
«Fennî» kendinde değıldir anı sarhuş ettiler

*
**

Ben elif kaddin görüp ey zülfü reyhan iptida
İtti ol zülfün gibi aklım perişan iptida
Zatı mutlak nurunu Zatında pinhan eyledi
Oldu sacit sırma ol sırrı Süphan iptida
Kaşların mihrabına geldi hitabı «Üscüdü»
Ol melâik zümresine oldu ferman iptida
Sensin ey nuru basar kevnü mekânın mebdei
Olmasan olmazdı bu âlemde insan iptida
Çünkü zatından temevvüç eyledi deryayı aşk
Oldu sırrım «Fennî» ol demde nümayan iptida

*
**

Ey gönül bu aşka dıçar olmayan bilmez bizi
Aşk elinden derd ile yâr olmayan bilmez bizi
Hızır elinden cârı aşkı nuşeden gelsin beri
Meclisinde mestü hüşyar olmayan bilmez bizi
Men arefle Maremeyte remzi çün oldu ayan
Şüphesiz irfan ile yârolmayan bilmez bizi
Bu celâli perdesinden Hakcemalin seyr kıl
Bu şebi yeldada bidar olmayan bilmez bizi
«Fennî» çün zulmet çırağın ref'kıldım sineden
Bu havayı hûda tayyar olmayan bilmez bizi

FERDÎ

«Tekirdağ» İdrîr. Asıl ismi «Rasim» mahlâsı «Ferdî»dir «Erzurum»da Tapu Müdürü iken tahminen 1909 «H1325» de vefat etmiştir. Şu Nefesler onundur.

Erenlerin kıldan ince yolları
İnce yoldan geçen cana aşkolsun
Her seher açılır gonce gülleri
O güllerden deren cana aşkolsun

Aynicemin gören canlar bayılır
Mestü methuş olup derhal ayılır
Nutkî Baba demi nurdan sayılır
O demilerden içen cana aşkolsun

Vâiz çıkar yüksek kürsü üstüne
Cennetleri verir kendi dostuna
Kılıç sallar müminlerin kastına
O meclisten kaçan cana aşkolsun

Muhibbana sengi târı vururlar
İp çekip pâyine hayli sürerler
Gözlüyü gözsüzler nice görürler
Bu rumuzu seçen cana aşkolsun

Nutkî Baba aslı gürhunacı
Nuru cemalinden gönlüm siracı
«Ferdî» durmaz ister vâdolan tacı
Tacı dikip biçen cana aşkolsun

*
**

Gel gülüm çıkarma gönülden bizi
Sevdiğin Bektaş Veli aşkına
Gönülden çıkarıp yabana atma
İstinatgâhımız Ali aşkına

Bizler hizmet eder himmet bekleriz
Canımız yoluna kurban ederiz
Bizler sizden cüda düşsek neyleriz
Olma bizden cüda celi aşkına

Sahibine verdik cümle varımız
 Hep yoklukta kaldı bizim kârımız
 Meydanı erenler oldu dârımız
 Alinin sevgili gülü aşkına

Biz gidelim erenlerin yoluna
 Bakmayalım hem de sağı soluna
 Medet mürüvvet kıl «Ferdî» kuluna
 İmamı Hüseyin yolu aşkına

*
 **

Vardım Kırklar meydanına /
 Gel otur be can dediler
 Yüzsürüp ayaklarına
 Doğru gel canan dediler

Niyaz edip dâra durdum
 Mürüvvet/kapusun buldum
 Derdimin dermanım sordum
 Bu meydan derman dediler

Kurdular erkânı, yolu
 Kim demiştik ezel beli
 Verdiler ol cemde eli
 Pirden bu ihsan dediler

Pirden nasibini aldım
 Rehberim nolduğın bildim
 Tiğbentle [1] niyaz kıldım
 Yol budur ey can dediler

Kırklar taşı doldu geldi
 Erenlere hep sunuldu
 «Ferdî»ye bu nutuk oldu
 Nuşedip te kan dediler

[1] «tigibent» gibi okunacak, doğrusu yukarıya yazdığımız şekildedir.

GARBİ

«Viran Abdal» divanının eski bir yazma nüshasında «Garbî» namına şu nefes mukayyettir.

Bai bismillâhi bilmiyen faki^[1]
 Fatiha okusa imam olamaz
 «Elhamdü» Muhammet «lillâh» Mürtezi^[2]
 İki^[3] birlemeyen Hakkı bulamaz

«Rabbül âlemin» dir Hatice Hatun
 Makbulü salâvat Fatıma Zehra
 «Errahmanü» Bakidir Hulku Rıza
 Bahre girmiyenler dürrü bulamaz

«Errahîm» İmam Hüseyne ermeyen
 İsmi zikredip Hasanın görmeyen
 İkrar verip biatinde durmayan
 Nakşî hayal geçer amel kılamaz

«Maliki Yevmüddin» Zeynel'abadır
 Muhammet Bâkır da hak rehnümadır
 Bâtının bilmiyen âlim âmadır
 Bin sene okusa âlim olamaz

«İyyakena'büdü» Câferi Sadık
 Anların yoluna serimiz koduk
 Marifet abından cesedi yuduk
 Murdar olan kalp aynasın silemez

Varlık Hakkın biz bir edna kuluyuz
 «Veiyyake» Kâzımın bendesiyüz
 «Nestein» Rıza yolunda ölüyüz
 Şükür cenazemiz Deccal göremez

«İhdinessirate» Takî bilmeyen
 Nakînin nutkundan haber almayan

[1] Fakih.

[2] Mürteza

[3] İkiyi takdirinde.

Sevadr âzama secde kılmayan
Namazı fasittir mihrap bulamaz

«Sıratellezîne» Askerî beyan
On dört Mâsumpâk bunlardadır ayan
«En'amtealeyhim» Mehdîdir imam
Münkir secdeyi bu harflerden alamaz

«Fatiha» bunlardır bilmeyen nadan
«Gayrilmagdûbine»ye secde kılan
Hünkârı Veliden gayriye varan
Arayıp derdine derman bulamaz

«Veleddâllin» organunu oldu dûr
Medet mürüvvet yetiş Hazreti Pir
Muhammet ümmetindeniz biz şükür
«Garbî» gayrilerden derman aramaz

GEDA MUSLİ [1]

Evliya Çelebi Seyahatnamesinin 5inci cildinde «Dördüncü Mehmet» devri çöğür şairlerinden «İtaki»nin garip bir sergüzeştini anlatırken, bilmünasebe birtakım sazşairlerinin isimlerini zikreder. «.....Amma acip çöğür çalardı. Kör-oğlu, Kuloğlu, Fartaloğlu, Kayıkcı Mustafa, Gedik Süleyman, Kayıkçılar Mustafa, Geda Musli, Türabî, Gedâyî, Kâtibî ve sairleri...» İşte Evliya Çelebinin zikrettiği «Geda Musli» çok kuvvetle muhtemeldir ki bizim nefeslerini neşre-deceğimiz Geda Musliden başka bir adam değildir. Maalesef bu kıymetli Halk şairinin 3 manzumesini elde edebildik. Mükremin Halil B. «Bibliyotek Nasyonal» de «Karacaoğlan» la «Geda Musli»niñ bazı manzumelerine tesadüf etmişlerdir. «Ahmet Kutsi B.» «Halk bilgisi mecmuasının» 1 inci nüshasında neşrettikleri «Cezair Türk halk şairlerinin şiirleri» unvanlı neşrettikleri bir makalede de «Geda Musli»nin 2 şiirini yazmışlardır.

Şol feñâ mülkünün vefası yoktur
Konan göçtü nöbet bizim, yol bizim
Belâsı, kazası, mihneti çoktur
Murat bizim, istek bizim, hâl bizim.

[1] «Muslih»in bozuntusu.

Muhammet dininin yoktur şeriki
Olur âlemlerin mülkü maliki
Tarıkımız Hacı Bektaş tarıkı
Hırka bizim, nemet bizim, şal bizim

Din Muhammet dini girdik gireriz
Tarikatte ikrarımız güderiz
Katarımız Hakka doğru yederiz
Katar bizim yedek bizim mal bizim

Biz daneyiz dane gibi biteriz
Tebdil olup aslımıza yeteriz
Aşkehliyiz gülistanda öteriz
Bülbül bizim, gülzar bizim, gül bizim

«Geda Musli» ider niçin ölüürüz
Evvel âhır aslm böyle biliriz
Biz göçeriz gâh bu mülke geliriz
Meyyit bizim, götüren bizim, sal bizim

**

Erenler serveri ol sırrım Ali
Serçeşme olmuştur Urûmeline
Ağaçtan Zülfikar ol gerçekveli
Evvel tekbir aldık Pirin beline

Abdal Musa Sultan Şah himmet kıldı
Dayandı kılıcı Şah taşır böldü
Bütün Urûmeli İslâma geldi
Fetih surelerin almış eline

Kırklar azmeyledi Elmalı şehri
Buğazhisarında ol buldu nehri
Bol yerde küffara eyledi kahri
Ol dem kılıç aldı Pirim eline

Bilin Tanrıdağı Şahın otağı
Hışmı Şaktan kanlar kuşattı dağı
Gelibolu üstünde kuru dağı
Ol dem aşk oldu Şahın eline

Şahımın refiki gaziler, beyler
 Hışmeder küffara ciğerin dağlar
 Gerçek aşıkların methini eyler
 Ol dem âşık oldum Pirin yoluna

Pirim himmet ile sancak getirir
 Kalenin temelini alt üst götürür
 Tanrıdağ kurbünde çökmüş oturur
 Meskenimdir deyu gelir yerine

Seyit Ali Sultan Kırkların başı
 Nevruz Beyleridir yârı yoldaşı
 Görün Sarıkızda ol çaldır taşı
 Ol dem kuvvet verildi Pirin koluna

Horasan mülkünden «Huy» dandır aşır
 Şah İmam Hasandır Pirimin nesli
 Mürşidine bendol ey «Geda Musli»
 Kıyamette olsun eli eline

*
 * *

Bahar eyyamı erdi de
 Şadoluben güldü dağlar
 Şirinê gönül verdi de
 Ferhat seni deldi dağlar

Üstümüzde yüce Gani
 Daima zikreyle anı
 Ziyaret etmeğe seni
 Kaç yiğitler geldi dağlar

Hiç yoktur aklım başımda
 Dilber hayali düşümde
 Sevgili yârim peşimde
 Bana mekân oldu dağlar

Farketmem çok ile azı
 Bozulmaz yazılan yazı
 Arayup sende ayvazı
 Şol Koroğlu buldu dağlar

«Kul Musli» der yârim küstü
 Badı saba gibi esti
 Güz eyyamı kadem bastı
 Gör nice ıssız kaldı dağlar

GENÇ ABDAL

«Genç Abdal»ın Vilâyetnamelerde sergüzeşti hakkında uzunboylu tafsilât münderiç olan «Gövenç Abdal» olduğu hakkında bir kanaat mevcuttur. Fakat bu hususta kat'î bir hüküm verebilmek mümkün değildir.

Sekahüm sırrını söyleme sakın
 Sakla kulum beni saklayım seni
 Cevheri zatını keşfetme sakın
 Sakla kulum beni saklayım seni

Elde ayağmda dilde gözünde
 Hakkıma râzı ol herbir sözünde
 Canından içeri kendi özünde
 Sakla kulum beni saklayım seni

Dizilmiş katarı gerçekler, pirlere
 Hakkım emri ile Hakka giderler
 Hakikat sırrını söyleme derler
 Sakla kulum beni saklayım seni

«Genç Abdal»ım sakla sen seni sende
 Hak seni saklasın can ile tende
 Hak buyurdu ben sendeyim sen bende
 Sakla kulum beni saklayım seni

GÜLSÜM BACI

«Tırhala»lıdır. Eşraftan bir aileye mensuptur. Evvelce Çamlıca Bektaşî tekkesi postnişini Nuri Babanın dervişi iken sonra Fatih Türbedarı Melâmî Amiş Efendiye intisap etmiştir. 75 yaşlarında iken 1928 senesinde vefat etmiştir. Şu nefes oldukça malûmatı olduğunu ispat eder.

Cemalinden senin ey mah
Gariki bahrı envarım
Senin hicrinle ah eyvah
Nedimi bezmi ağyarım

Tecelli eylemiş Rahman
Senin veçhinde ey canan
Hututundur bana Kur'an
Bihamdillâh haberdarım

Dedim cismimdeki cansın
Dedin gönlümde mihmansın
Dedim âşûbu devarnsın
Dedin kim fitnedir kârım

Feragat eylemem senden
Ki akrebsin bana benden
Bu can çıksa bile tenden
Seninle tahtelestarım

Demim ihya eder her dem
Seni ey zadei meryem
Benim ol cevheri akdem
Anınçin kenzi esrarım

Dem urdu bezmi vahdetten
Zebanım dürrü hikmetten
Şarabı riabı vuslatten
Ne mestim ben ne hüşyarım

Gönül çün oldu müştakı
Bana bir mey sun ey saki
Kıl ihsan devleti bakî
Ki ben gayetle bimarım

Cihanın germâ hem serdi
Değildir «Gülsüm»ün derdi
Güruhunacının virdi
Alidir şahrı ebrarım

HAFIZ BABA

«İstanbul»ludur. Asıl ismi «Salih» mahlası «Hafız»dır. Medrese tahsili vardır. «Eyup ta «Karyağdı Baba» tekkesinin Babası idi. Başında beктаşı fahrı olduğu halde camide imamlık edermiş; bazı kimseler, «bize bu adam fahr ile namaz kıldırıyor» diye şeyhülislâma şikâyet etmişler; o da, cevaben «iyi ya, daha ne istiyorsunuz? o adam «Bektaşılar namaz kılmaz» diye şayi olan rivayetin asılsızlığını size ispat ediyor» demiş.

Şen ve şuhmeşrep bir beктаşı olan «Hafız Baba»nın vefatı tahminen «H1329» 1913 tarihindedir. Şu nefesler onundur.

Horasandan gelip diyarı Rûma
Üçler kapusunda iskân eyledi
Ceddi İmam Kâzım nesli Mürteza
Kırkların serdarı Karyağdı Baba

Nice vilâyetler etti aşikâr
Sehavet madini yağdırır karlar
Bahar eyyamında sürüldü demler
Gösterdi bürhanı Karyağdı Baba

Huzurunda niyaz eyleyip duran
Bahtiyardır eden secdei Rahman
Safayı nazarı buldurur derman
Hikmeti Lokmanı Karyağdı Baba

Canü dilden «Hafız» eyle hizmeti
Eşiğine başkoy olsun himmeti
Çeşmei feyzinden nuşet şerbeti
Âlibeyti Şahım Karyağdı Baba

Dün gece seyranım Hakkın huzuru
Hünkâr Hacı Bektaş pirim erenler
Çırağı Muhammet nuri Mürteza
Ayan oldu sırrım kandım erenler

Rehberim boynuma tavketti resen
 Giderip zulmeti şahım erenler
 Eşiğine köydüm canü serimi
 Mürşit cemalini gördüm erenler
 Şeriat nikabı anda açıldı
 Tarikatte sabit oldum erenler
 Tarikat bahrına garkolup geldim
 Marifet beytine girdim erenler
 Yüzüm yere sürüp dârı Mansurda
 Elim bağı kurban oldum erenler
 Makamı vilâyet sırrı Mürteza
 Güşedip mürşidim pendin erenler
 Ayeti «Yedullah»^[1] haktr şüphesiz
 Üstadım eteğin tuttum erenler
 Lâfedip kalbimi niyaza vardım
 Mürşidim Aliye erdim erenler
 O demde çekildi gülbangi Hayder
 Safanazar gördüm şükür erenler
 «Alleme'l'esmâ»^[2] ya uğradı yolum
 Şeş cihet erkânda durdum erenler
 Kalbim ruşen oldu lâyemut buldu
 Müştakım didara vârsam erenler
 «Sekahüm» şerbetin nuşettim kevser
 Kapunda mihmandır «Hafız» erenler

HAKKÎ

Kavmi Yezit yezitliğin bildirdi
 Yetiş Allah yâ Muhammet yâ Ali
 Sürgün edip her dervişi öldürdü
 Yetiş Allar yâ Muhammet yâ Ali

[1] «Allahın kudreti cümle kudretlerin fevkindedir» maalinde olan «يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ» ayetine işaretir.

[2] «Allah Âdeme bütün esmayı talim etti» maalinde olan «وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا» ayete işaretir.

Eridi fakirin yürekte yağı
 Artır münkirlerin kalbi ferağı
 Yanmaz oldu türbelerin çırağı
 Yetiş Allah yâ Muhammet yâ Ali

Türbelerin yıkıldığı gördüler
 Yezidiler ferah edip güldüler
 Her dervişi bir diyara sürdüler
 Yetiş Allah yâ Muhammet yâ Ali

Dalgalandı gönül durulmaz oldu
 Gitti elden talip görülmez oldu
 Rehber ile mürşit sorulmaz oldu
 Yetiş Allah yâ Muhammet yâ Ali

Sene «Bin iki yüz kırk iki» aman
 Dünyada bu fesat olmuştur ayan
 Şimdensonra sürülmez oldu erkân
 Yetiş Allah yâ Muhammet yâ Ali

«Hakkîyâ» çağırır yaradan Gani
 Dertlilerin dertlerinin dermanı
 Bundansonra çok süreriz devranı
 Yetiş Allah yâ Muhammet yâ Ali

HAKKÎ

«Edirne»lidir. «Ali Nutkî Baba»nın müritlerindedir. Edirne Reji İdaresin-
 de muhakemat başkâtibi idi. Vefatı tahminen «H1320» 1904 tarihindedir. Şu
 Nefes onundur.

Sakiyâ sahbada kısmetliyiz biz
 Erenler bezmine davetliyiz biz
 Süflî değiliz biz sofi misali
 Kadri âlileriz rifatliyiz biz
 Meydanı hünerin pehlivanıyız
 Şehsüvarı aşkız sür'atliyiz biz

Surette hakiriz gerçi kim amma
 Âlemi mânada izzetliyiz biz
 Bulanmayız her giz sengi ta'n ile
 Bahri mehabbetiz vüs'atliyiz biz
 En ednamız eder ağyarı zebun
 Galipnefisleriz nusratlyız biz
 «Hakkî»yi göremez zahidi haffaş
 Bezmi mehabbette şöhretliyiz biz

HAMDÎ

Cemolup erenler yerli yerine
 Erler yâ Muhammet Ali çağırır
 Mürşidinin agâh olur sırrına
 Pirlere yâ Muhammet Ali çağırır

Bu meydana nice âşık derilir
 Erenlerin yol, erkânı dirilir
 Muhammet Alinin kadri bilinir
 Diller yâ Muhammet Ali çağırır

Pirimin çevresi bahçeler bağlar
 Kızıl Deli suyu mevcup çağlar
 Çar etrafında Hû çekince dağlar
 Çöller yâ Muhammet Ali çağırır

Seyit Ali Sultan erler atası
 Bâtman ihata elyemiş nası
 Çar alâmet ile kudumun tası
 Gürlere yâ Muhammet Ali çağırır

Gönüller birlenip açılır meydan
 Hep yerli yerinde bunca âşıkân
 Erenler meclisi bağ ile bostan
 Güller yâ Muhammet Ali çağırır

Erenler cemolup Tekfürdağında
 Cümle Üçler, Kırklar, Yediler anda

Kızıl Deli suyu akıp coşanda
 Çağlar yâ Muhammet Ali çağırır

Erenlerin güzel yolu erkânı
 Yüz sürüp «Hamdî» ola mihmanı^[1]
 Yıldı bir kez gelir yayla seyranı
 Dağlar yâ Muhammet Ali çağırır

HÂŞİM

Şepperü Şüpper
 Mürşidü rehber
 Sundular Kevser
 Elhamdülillâh

Sofra Alinin
 Himmet Velinin
 Şöhreti dinin
 Elhmdülillâh

Hakır Muhammet
 Olmuşuz ümmet
 Bulmuşuz rifat
 Elhamdülillâh

Muhammet güldür
 Pirim bülbüldür
 Cümlemiz kuldur
 Elhamdülillâh

Dosta mihmanız
 Cümlemiz canız
 Ehli imanız
 Elhamdülillâh

Pire mehabbet
 Can ile hizmet

[1] Bir hece noksan

Talibe nimet
Elhamdülillâh

Aslımız nurdur
Vaktımız sürdür
Sözümüz budur
Elhamdülillâh

«Hâşim»in zikri
Elfakrû fahrî
Bu demin şükri
Elhamdülillâh

HATAYÎ

Azerî edebiyatının en yüksek simalarından biri olan «Hatayî» «Safevî» saltanatının müessisi olan «Şah İsmaili Safevî»dir.

Asırlardanberi mevcut «Türkmen kızılbaşlığı» cereyanından âzamî surette istifade ile o cereyanın başına geçen ve bir aralık Anadolu'daki Osmanlı hâkimiyetinin temellerini sarsan «Şah İsmail», «Nesimî» ve «Habibî» gibi «hurufî» idi, vecitli ve san'atkâr olan bu genç «reisi ruhanî» kendisine teabbüt eden iraniyülasıl müritleri için birtakım farisî şiirler yazdığı gibi asıl membar kuvvetini ve istinatgâhını teşkil eden Türkler için de küçük bir divan teşkil edecek kadar sofiyane ve âşıkane birçok manzumeler vücude getirdi. Büyük bir «Dinî taife — Secte»nin ruhanî ve cismanî reisi olmak mülâbesesile onun şiirlerinde, san'at gayesinden ziyade mezhebinî telkin ve tâmin gayesi gözetilmiş, yani, eski türk sofilerinin «Hâce Ahmet. Yesevî»den beri takip ettikleri an'aneyle ittibaendir ki «Hatayî» mahlâsını kullanan «Şah İsmaili Safevî» Acem aruzuyla yazdığı eserlerden başka, Azerî sahasında ve Türkmen boyları arasında pek kuvvetli bulunan «Halk edebiyatı»nı ve «Yunus» gibi eski halk sofilerini takliden, parmak hesabıyla de koşma şeklinde «İlâhî»ler yazmıştır.

Anadolu ve İran kızılbaşları arasında bu şiirler hâlâ okunmakta ve âyinî içtimalarda sazla terennüm olunmaktadır. Kızılbaşlar ve sair ona benzeyen «Ali-Allahîler» gibi zümreler arasında «Hatayî»yi takliden o cins birçok manzumeler daha yazılmış ve böylece «mezhebî zümre edebiyatları» teşekkül etmiştir. «Hatayî»nin şiirleri «Bektaşî — Hurufî»ler arasında da — «Nesimî»nin manzumeleri gibi — pek şayidir.

Hurufî akaidine taraftar olan bu şair sarahaten «Nesimî»nin muakkip ve mukallididir; yalnız mevkii ve hitap ettiği zümrenin mahiyeti itibarile onda halk edebiyatı tesiri çok daha kuvvetlidir.^[1] «Hatayî»nin şiirleri, tamamen toplu bir halde değildir. Gerçi muhtelif divançeleri mevcuttur; fakat bunların «Hatayî»ye ait bütün şiirleri ihtiva ettiği söylenilemez. Prof. Dr. Köprülüzade M. Fuat Bf.nin hususî kütüphaneleri ile Ali Emirî E. kütüphanesinde «numara 167» birer yazma Hatayî divançesi vardır. Ali Emirî kütüphanesindeki nüshada — ki çok yanlış — kısmî âzamî aruz veznile yazılmış «896» beyitli «78» manzume mukeyyettir.

Biz «Hatayî»nin, muhtelif mecmualarda tesadüf ettiğimiz hece veznindeki şiirlerini bir araya getirdik.

Gönül ne gezersün seyran yerinde
Âlemde herşeyün varolmayunca
Olura olmaza dost diyüp gezme
Bir ahtine bütün yârolmayunca

Yürü sofî yürü yolundan azma
İlün giybetine kuyular kazma
Varup her dükkâna metâun çözme
Yanunda mürşidün varolmayunca

Kalktı havalandı gönlümün kuşu
Kavga, giybet itmek kötünün işi
Üstadun tanımaz bunda her kişi
Anun kim mürşidi erolmayunca

Varup bir kötüye sen olma nöger
Çerhine değer de tolunu döker
Ne Hudadan korkar ne hicap çeker
Bir kötüde namus, ârolmayunca

«Şah Hata»yem idem bu sırrı beyan
Kâmil midür cahil sözüne uyan
Bir baştan ağlamak ömredür ziyan
İki baştan muhip yârolmayunca

[1] «Fuzulî hayatı ve eseri: Prof. Dr. Köprülüzade M. Fuat»tan aynen nakil

Gele gönül^[1] hoşgörelüm bu demi
 Bu da böyle kalmaya bir gün ola
 Kişi çekmek gerek gussayı gamı
 Haktan gelür ne gelürse bir kula

Er odur itikat ide pirine
 Nazar ide evvelinden^[2] âhrine
 Elbet yol kadimdir ilter yerine
 Sana kim neylerse salagör yola

Biz de bilürüz ki dostu kardaş
 Bulamadum bir karagün yoldaş
 Dost geçinüp yüze gülen kallâş
 Bahsıdur satmak gerek bir pula

Karunu gör bunadı ya buldukça
 İnandı felek yüzüne güldükçe
 Sen iyilik^[3] it durma elden geldükçe
 Didiler «Halk bilmezse Halik bile»

Her kişi bir hayal ile eğlenür
 Daim anun gönlünde ol eğlenür
 Böyle olur sevdiğüm gâh ağlanur
 Kimi gördün kıyametedek güle

Gerçek olan kişi dosttan ayrılmaz
 Değme kişide hakikat bulunmaz
 Sen seni satsan yedürsen bilünmez
 Bu zamanda kimse yaramaz ile

«Hatayî» dünyanın ötesi fanî
 Bizden evvel bunda gelenler kani
 Sanma daim şat yürüye düşmeni
 Bir gün-olup növbet ana da gele

*
 **

[1] Gel ey gönül takdirinde.

[2] Evveline: nüsha

[3] İyilik gibi okunacak.

Gel bir şaha kul olagör
 Hergiz mâzul olmaz ola
 Bir eşiğe yaslanğör
 Kimse elden almaz ola

Bir boyu boylamak gerek
 Bir sudan sulanmak gerek
 Bir dili söylemek gerek
 Ferişteler bilmez ola

Kuşoluben uçmak gerek
 Ovalara göçmek gerek
 Bir toludan içmek gerek
 İçenler ayılmaz ola

Çok behreler almak gerek
 Ummanlara dalmak gerek
 Bir gevher çıkarmak gerek
 Değme sarraf bilmez ola

Bahçelere girmek gerek
 Güllerinden dermek gerek
 Erhak diyüp durmak gerek
 Gerçek aşık ölmez ola

«Şah Hata» yem dir göç otur
 Hizmetini hora yetür
 Gerçeklerden bir er getir
 Cana başa kalmaz ola

İnüp yirden göğe bina kuranlar
 Ali ile Muhammed'ün ışkuna
 Melekler misali secde duranlar^[1]
 Ali ile Muhammed'ün ışkuna

Şeytanı sürdüler düşeyledüler
 Yezid'ün kalbini taşeyledüler
 Kırklar vilâyeti fâşeyledüler^[2]
 Ali ile Muhammed'ün ışkuna

[1] Cökte melekleri secde kırlarlar: nüsha

[2] Kırklar bir üzümü nuşeylediler: nüsha

Muhammet, Alidür kuran bu yolu
Mümine saçıldı tarikat gülü^[1]
Bir ulu dergâhtur sürün bu demi
Ali ile Muhammedün ışkuna

Muhammet Alinün cem'ine vardı
Kırklar da silkinüp ayağa durdu
Doksan bin erenler semâa girdi
Ali ile Muhammedün ışkuna,

«Şah Hata»yem hatmeyledüm kelâmı
Evvelâ Cebraile virdi selâmı
Mahrum olmaz seven Şahı, İmamı^[2]
Ali ile Muhammedün ışkuna

Çıktım Kırklar yaylâsma
Çağırdım üçler ışkuna
Yüzümü yirlere sürdüm
Yediler, Kırklar ışkuna

Gelsün Muhammed'üm gelsün
Canım Hakka kurban olsun
Düşmüşlerün elün alsun
Muhammet Ali ışkuna

Dünya bir kurulu faktur
Bilenlere sözüm yoktur
Allah bir Muhammet hâktur
Bağmun gülü ışkuna

Gelin şu faktan geçelüm
Akr, karayı seğelüm
Abı kevserden içelüm
Elinde tolu ışkuna

[1] Müminleri seçti tarikat gülü: nüsha
[2] Bir içim su viren mahrum kala mı: nüsha

«Şah Hata»yem gel varalum
Anda günahlar görelüm

*
*

Gönül seyranda gezelüm
Şah geldi kondu seraye
Hakka niyaz eyler iken
Bir engel düştü araya

Hakkun kapusundan girdüm
Kendü vücudumu gördüm
Marifet kazanun kurdum
İşkı kaynadan küreye

Mehabbet haslar hasıymış
Mehabbet^[1] Hakkun nesiymiş
Sevgü Hak sevgüsü imiş
Erenler ne dir buraye

Hele küşadun^[2] düşürdün
Firkat kazanun taşırdun
İrfan ategün pişürdün
Tuzun tattırdun bereye

«Hatayî» ihtiyar yarsuz
Neyleyüm Dünyayı yârsuz^[3]
Ol âlemden bihabersüz^[4]
Tuz etmek ister beraye^[5]

*
* * *

Ben anı bilmişem kavli Hudadur
Anmçün okuram lânet Yezide
Ol Yezide lânet etmek sezadur
Anmçün okuram lânet Yezide

[1] Mehabbet itmeyen: Fatih Kütüphanesindeki nüsha

[2] Küşat: tavla ıstılahatından biri.

[3] Kafiye tekrür ediyor.

[4] Halk edebiyatında bugibi lisanî hatalar bililtizam yapılır.

[5] Berâyâ

Âlem fahrı Muhammet Mustafadur
Şahrımerdan Ali sırrı Hudadur
İmamum çün Hasan hulkurrızadur
Anınçün okuram lânet Yezide

Hüseyni Kerbelâdur dürrü gevher
İmam Zeynel'abadur sırrı Hayder
Muhammet Bâkır oldü paki cevher
Anınçün okuram lânet Yezide

Câferi Sadıkun bir kemteriyem
Kâzımı sevmeyenlerden beriyem
Ali Muserrızanun Kanberiyem
Anınçün okuram lânet Yezide

Takî mihmanum oluptür gönlümde
Nakî sultanum oluptür gönlümde
Askerî canum oluptür gönlümde
Anınçün okuram lânet Yezide

Muhammet Mehdî benüm kırblegâhum
Dünügün hem oluptür secdegâhum
«Şah Hatayî»yem Hudadur penahum
Anınçün okuram lânet Yezide

**

Dünügün isteğüm budur Hudamdan
Mürşidümden gayri nem var benüm de
Daima ayırma beni izinden
Mürşidümden gayri nem var benüm de

Mürşide^[1] hîle olmaz doğru gelinür
Yalanun bünyadı yoktur delinür
Her ne ister isen anda bulunur
Mürşidümden gayri nem var benüm de

Yedi yirde İmam Câfer makamı
Virdiler elüme çün evrakımı

[1] Mürşidümden: Fatih Kütüphanesindeki nüsha

Fakr ilinde Şeyh Safinin makamı
Mürşidümden gayri nem var benüm de

Muhammet Alinün doğru erkânı
Mürşidüne var ki göresün seni
Mürşidün gemidür talip yelkeni
Mürşidümden gayri nem var benüm

Bu sözü söyleyen Sultan Hatayî
«Hatayî»den gayri kim var gedayî
Salarum üstüne bin bir kazayî
Mürşidümden gayri nem var benüm de

**

Gel Alim yola gidelüm
Alim kendü yolu ile
Açlar doyar,^[1] susuz kanar
Leplerinün balu ile

Alim bana neler itti
Aldı elüm dâra çekti
Üstüme yürüyüş itti
Elündeki tolu ile

İçilmez tolu içilmez
Sevgilü dosttan geçilmez
İkişi birdür seçilmez
Hasbahçenün gülü ile

Aşır vurur devran döner
Kuş budağa bir dem konar
Doldurmuş tolusun sunar
Alim kendü elü ile

Erenler lokması nurdur
Lokmaya elini sundur

[1] Aç doyunur: nüsha

«Şah Hata»yem doğru yoldur
Alim kendü yolu ile

*
* *

Akıl gel beru gel beru
Gir gönüle nazar eyle
Görür göz işidür kulak
Söyler dile nazar eyle

Baştur göğdeyi götüren
Ayak menzile yetüren
Dürlü maslahat bitüren
İki ele nazar eyle

Sofi isen alup satma
Helâlüne haram katma
Yolun eğrisine gitme
Doğru yola nazar eyle

İki elün kızıl kanda
Çok günahlar vardur bende
Yâ İlâhi kerem sende
Düşkün kula nazar eyle

«Hatayî» ider yâ gani
Viren Mevlâ alur canı
Evvel kendü kendün tanı
Sonra ile nazar eyle

*
* *

Erenler serveri Şahrilâyet
Aldı müminlerün elün elüne
Hânedan dostuna eyler hidayet
Mümin olanları çeker yolune

Eğer bende isen Şahımerdana
Ali gibi sen de kalma noksana
Bir talibi pişür getir meydana
Ezel ebet lâ gelmeye dilüne

Nasihattur benden sana emanet
Sadık emanete itmez hiyanet
Yemek ile içmek için bir âdet
Kurdu Hak Arsları mümin kulune

Erenler gittiği yolları gözle
Gözet bir kâmilün izini izle
Mümin kardaşların aybını gizle
Girmek ister isen rahmet gölüne

Mürşide, rehber eyle itaat
Zahirde bâtımda gözle sadakat
Muhammet Aliden kaldı emanet
Bahçe donanunca güller alune

Muhammet Ali Kırklara katıldı
Anda varlıkları cümle atıldı
Bir yahudiye kuloldu satıldı
«İstek hak» olduğu bundan bilüne

«Şah Hatayî» cennet kapusun açtım
Cömert olanların tolusun içtüm
Bahil olanları ayırdım seçtüm
Bahilden gayrişi cemde bulune

*
* *

Muhammet Aliyi candan sevenler
Yorulup yollarda kalmaz inşallah
İmamı Hasanun yüzün görenler
Hüseyinden mahrum olmaz inşallah

İmamı Zeynelden bir tolu için
İmamı Bâkırdan kaynayup coşan
Sıtk ile İmam Câfere ulaşan
Bundan özge yola sapmaz inşallah

İmamı Mûsadan gelen erenler
Can baş feda idüp cemler görenler

İmamı Rızaya zehir virenler
Divanda şefaât bulmaz inşallah

Bir gün olur okuturlar defteri
Şah oğlunun elindedür teberi
Uyanursa^[1] Takî, Nakî, Askerî
Açılan gülümüz solmaz inşallah

«Hatayî»dir^[2] bu iş bir gün biter a
Özünü katagör ulu katara
Mehdî şevki bu cihanı tutar a
Şah oğluna sitem olmaz inşallah

Tarikatün erkânuna ey mümin
Müşkilimiz halloldu bizi gör imdi
Gönül bizden yolu, erkânı sorar
Üç yüz altmış bin uğrağı var imdi

İtibar etmezler bunda yalana
Virür nasibin yüzürüp gelene
Ay Alidür, gün Muhammet bilene
Gerçek isen ikraruna dur imdi

Gitmez oldu şu gönlümün karası
İşkoduna ciğerciğüm yanası
Kırk makamdan benim bağrum yanası
Merhem eyle dört kapudan sar imdi

Bâtil olup kendü özün saklama
Yüzürüp te kilimini yoklama
Evliyanun gevherini saklama
Müşterisin buldun ise vir imdi

«Şah Hatayî» ahrı arttı talibün
Neyleyeyüm bunda fırsat Alinün

[1] Uyanunca: nüsha
[2] Yem: nüsha

Dil evliyanündür, kulak talibin
Rakipler duymasun süregör imdi

Men dahi nesne bilmem
Allah bir Muhammet Ali
Özümü gurbete salmam
Allah bir Muhammet Ali

Anlar pirdür biroluptür
Bahğma nuroluptür
Dört köşede sırroluptür
Allah bir Muhammet Ali

Mümin müslim etek tutar
Bir gönülde mekân tutar
Hû diyicek gelür yeter
Allah bir Muhammet Ali

İki yavru var yuvada
Muallâk döner havada
Dağda deryada ovada
Allah bir Muhammet Ali

Bindikleri Burakdürür
Yaktıkları çırakdürür
Yerden göge direkdürür
Allah bir Muhammet Ali

«Hatayî» bu yolda serdür
Serin verenler de erdür
Ayda sırdur günde nürdür
Allah bir Muhammet Ali

Güzel Şahum her yirlerde görünür
Güzel Şahum niye^[1] virdün^[2] Bağdadı^[3]
Şahum birdür bin bir dona bürünür
Güzel Şahum niye virdün Bağdadı^[3]

[1] Sen niye: nüsha

[2] Verdün.

[3] Güzel Şahum niye virdün Hüseyini: nüsha

İremedüm ben bu sırrun asluna
Yazık değül mü müminle müslime
Ne getürdün Mervanı Bağdat üstüne [1]
Güzel Şahum niye virdün Bağdadı

Geldi Mervan hendekleri doldurdu
Kırdı hurmalığrı sardı Bağdadı
Geldi kondu yeşil başlı ördeği
Güzel Şahum niye virdün Bağdadı

«Şah Hatayî» ider Üçler Yediler
Kırklar da bu demde hazır idiler
Bağdadı Basrayı alsun didiler
Güzel Şahum niye virdün Bağdadı

*
* *

Serseri meydan değül bu meydan
Gafil yürümeyüp hazer olmalı
Giru [2] düş yatlı fikrî yaman huydan
Öz sözünden özge zikir bulmalı

Efsaneden beri eyle kalbini
Rıza ile bendeyle sen dilini
Temaşa eyle hilkatın yolunu
Tenin kesüp kanun odur bulmalı

Gaziler nadanı istemez nider
Her ot kökü üzere uzayup gider [3]
Bu çekirdek aşlını tarif ider [4]
Arayup bir özge bimar bulmalı

«Hata»yem ikrardan dönen Mervandur
Gaziler dergâha giden kervandur
Musahip dindür mürebbi erkândur [5]
Bir er bu dergâha yeder bulmalı

*
* *

[1] Bir hece fazladır.

[2] Geri.

[3] Her ot kökü üzere uzar gider: Fatih kütüphanesindeki nüsha.

[4] Telif eder: aynı nüsha.

[5] Kervandır: aynı nüsha

Alinün sırruna ireyin dersin
Bir mürşidi kâmil bul da andan gel [1]
Küfrünü imana sayayın dersen [2]
Var kendü [3] küfrünü bil de andan gel

Şeriat mânisi insana sözdür [4]
Tarikat sözlermüz gice gündüzdür [5]
Gönül bahrı ışku derya denizdür
Bahir ol ummana dal da andan gel

Pişürü pişürü söyle sözünü
İki paydan [6] ayırmayı [7] gözünü
Mürşidüne teslim eyle özünü
Musahip kapusun bul da andan gel

Cellât oluben canuna kryagör [8]
Ârif olup her mâniden duyagör
Cesedün kendü elünle yuyagör [9]
Kendü namazunu kır da andan gel

«Şah Hata»yem mâna söylerem dilden
Ayrırlar seni kibr ile kinden
Ölmiyene olmaz nasip bu yoldan
Var ölmezden evvel öl de andan gel

*
* *

Bir güzelüm vücudunun şehrine
Bak nazar eyle de heman ârif ol
Dükkânunda (sen) didüğün metâma
Yok nazar eyle de heman ârif ol

[1] Mehabbet gülüne dal da andan gel: nüsha

[2] Katayın, sınamın: nüsha

[3] Evvel: nüsha

[4] Bir küçük sözdür: nüsha

[5] Hakikat ruşendir daim gündüzdür: nüsha

[6] Baptan: Fatih kütüphanesindeki nüsha. Diğer bir nüshada Hakipaydan şeklinde mu-
kayyet.

[7] Ayırmayı gör: Fatih Kütüphanesindeki nüsha. Bir mecmuada ayırma sen yazılır.

[8] Canını cellâda teslim edegör: nüsha

[9] Cesedünü kendü kendün yuyagör: nüsha.

Seyrit özge erenlerün göresün
 Tabip özge erenlerün göresün
 Çerbeyle sen^[1] mehabbetün çirasun
 Yak nazar eyle de heman ârif ol

Hercâi güzele koşma başını
 Hercailik idüp atar taşını
 Müşteri bulursan çöz kumaşını
 Sat nazar eyle de heman ârif ol

Beş vakit farzudur sünneti de kaç
 Özünü tanış ta müşkilini seç
 Hakikat tarlasına marifet sağ
 İy nazar eyle de heman ârif ol

«Hata» yem dir rahmetmezem yalana
 Özün teslim ider kendü gelene
 Ay Alidür gün Muhammet bilene
 Bak nazar eyle de heman ârif ol

* *

Bu yolun yolcusu olayum dirsən
 Elde iki karpuz tutmalı değül
 Derviş olup şalvar giyeyüm dirsən
 Gâhi giyüp gâhi atmalı değül

Lâden bahçesinde gonce gül olmaz
 Kâmil ile yoldaş olan yorulmaz
 İki mâhlûk vardır Hakka kulolmaz
 Mağrurluk, kibirlük itmeli değül

Mağrurlar orada olurlar yalan
 Kibr imiş yorulup yollarda kalan
 Eğer yolcu isen köprüyü dolan
 Göz göre çamura batmalı değül

Koyun kuzusuna nasıl meledi
 Öküzün kulağın kimler enedi
 Garip bülbül gül dalunda tünedi
 Her çalu başında ötmeli değül

[1] Çerbeyleme: nüsha.

«Şah Hatayî» İmam Câfer muhbiri
 Hakkun yâranudur Veyselkaramî
 Hakkun haznesinden gelen güheri
 Müşteri olmayana satmalı değül

* *

Muhammet Alinün aldum elinü
 Hak diyüp tuttuğum yoldan ayrılmam
 On iki İmamun tuttum yolunu
 Hak diyüp tuttuğum yoldan ayrılmam

Mürşidün nefesi Hak nefesidür
 Bu yol âşıklarun can hevesidür [1]
 Hak diyüp tuttuğum yoldan ayrılmam

Hakerenler bir araya derile
 Cümle âşıklara kısmet virile
 Âşikâre hakgözüyle görüle
 Hak diyüp tuttuğum yoldan ayrılmam

«Şah Hatayî» Hak bil tuttuğun eri
 Zâhirde bâtında ol seni görü [2]
 Gerçek erenlerden aldum haberi
 Hak diyüp tuttuğum yoldan ayrılmam

* *

Bir kandilden bir kandile atıldum
 Türap olup yeryüzüne sağıldum
 Bir zaman Hak idüm Hak ile kaldum
 Gönlüme ot düştü yandum da geldüm

Evvelden evvele biz Hakkı bildük
 Haktan nida geldi Hakka Hak dedük
 Kırklar meydanında yunduk pâkolduk
 İstemem yunmağrı yundum da geldüm

[1] Bir mısra noksandır

[2] Görür

Şunda bir kardaşla kayda görüşmüşem
Kırklar meydanında hem görüşmüşem
Pirler makamında yanup pişmişem
İstemem yanmağr yandum da geldüm

«Şah Hatayî» ider senindür ferman
Olursun her kulun derdine derman
Güzel Şahum sana bin canum kurban
İstemez kurbanı kestüm de geldüm

*
* *

Bir nefescük söyleyeyüm [1]
Dinlemezsen neyleyeyüm [2]
Aşk deryasun boylayayum [3]
Ummana dalmağa geldüm

İşk haramından savruldum
Hem elendüm hem yuğruldum
Kazana girdüm kavruıldum
Meydana yenmeğe [4] geldüm

Ben Hakla oldum aşına [5]
Kalmadı gönlümde nesne
Pervaneyem ateşüne
Şem'ine yanmağa geldüm

Ben Hakkun kemter kuluyam
Kem damarlardan beriyem
Aynıcemin bülbülyem
Meydana ötmeğe geldüm

«Şah Hatayî»dir özümde
Hiç hilâf yoktur sözümde
Eksiklik kendü özümde
Dârma durmağa geldüm

*
* *

[1] Söyleyelim: nüsha

[2] Neyleyelim: nüsha

[3] Boylayalım: nüsha

[4] Yunmağa: nüsha

[5] Ben pirimle oldum aşna: nüsha

Ben de bildüm benlük yoktur özümde
Benlüğü Yezide sattum ezelden
Tuttuğumuz iman, ikrar kapusu
Bir pir eteğini tuttum ezelden

Şeriat öğrendüm binbir at için
Hakikat öğrendüm aynı Zat için
Marifet öğrendüm bu sifât için
Tarikate hizmet ittüm ezelden

Şeriatün ince yolları vardur
Hakikatün derin gölleri vardur
Marifetin gonce gülleri vardur
Bülbülüm gülşende öttüm ezelden

Rahman kılmırdur seyfi Ahmedî
Çaldır çarpareden tiği Hayderî
Fatma Ana Zülfikarı Kanberî
Ademde Kırklara yettüm ezelden

Nuh ile ben bir gemiye binmişem
Yusüfü Tufanda sele virmişem
Sanmayun cihana henüz gelmişem
Bunca geldüm bunca gittüm ezelden

Hüseyniyem bugün meydan içinde
Okudum yâr ismin Kur'an içinde [1]
Yetmiş bin yıl evvel Fûrkân içinde
Cebraile talim ittüm ezelden

«Hatayî» ümidüm kesmezem Haktan
Bizi vareyledi o demde yoktan
Balçığımız yuğrulmuştur topraktan
Türabiyem yirden bittüm ezelden

*
* *

Gel Ali yoluna beli disene
En sonunda garkolursun sele sen
Yetiş bir kerrecük eteğünden tut
Deli mi oldun ne uydun ile sen

[1] Dinledüm gönlüm içinde: nüsha

Ârif isen bir gün seni seslerler
Bülbül diye gülistanda beslerler
Bir gün seni rehberünden isterler
Kimin izni ile girdün yola sen

Kiminle oturur yahut durursun
Kimden mücizat aldun götürürsün
Konma gül dalma har bitirürsün
Bağban olmayunca konma güle sen

Özün eğri ise yola zarar sun
Derdünü yetirmiş derman ararsun
Maslahatun nedür şarı sorarsun
Sarraf olmayunca girme şara sen

Kapudan çıkunca köşe gözetme
İçin karartıp ta tışun düzetme
«Şah Hatayî» ötesini uzatma
Mümin isen bir ikrarda dura sen

*
* *

Muhammet Alinün kurduğu yoldur
Ak üstünde ağır^[1] görebilürsen
Tanrıyan itikat söyleyen sözdür
Hakikat bahrına dalabilürsen

Gel dirler de seni ceme çekerler
Evvel bildüğün yabana atarlar
Andan sonra yularundan tutarlar
Yittikleri yere varabilürsen

Özü Mervan olan ummana dalmaz
Özü Hakka vaslolan canî olamaz
Müminin hisabı yarma kalamaz
Bunda sualünü verebilürsen

Yola beli diyen can ulu olur
Kaynar kudret küresinden eli olur^[2]
Dünyada ahrette doğru yolu olur^[3]
Verdiğün ikrara durabilürsen

[1] Akır, ak

[2] Elolur gibi okunacak

[3] Yololur gibi okunacak

Bu perdeler seni yola götürür
Eksük olan işlerini yetürür
Behey kardaş evünde Hak oturur
Özünden Mervanı sürebilürsen

Evvel iptidadan musahip bulup
Mürebbi yanında pişüp hallolup
Üstat nazarında yanıp külolup
Külfî varlığını virebilürsen

«Şah Hatayî»m ider yola getüren
Perdesin bekleyüp posta oturan
Talibi rehberdür Hakka yetüren
Cenneti Rıdvanı görebilürsen

*
* *

Dervişlük ider bana
Sen derviş olamazsun
Bari diyeyüm sana
Sen derviş olamazsun

Özünden geçmeyince
Birliğe yetmeyince
El etek tutmeyince
Sen derviş olamazsun

Dürlü diller okursun
Yok yirlere fakırsun^[1]
Özün ile fakırsun^[2]
Sen derviş olamazsun

Fakmak eğer oluptu
Muhammet te kaluptu
Derviş terkün kılıptu
Sen derviş olamazsun

[1] Fakmak: Lügatçeye bakınız.

[2] Fakih.

«Hata» yem Hak kuludur
Akar çeşmi selüdü
Dervişlük pek uludur
Sen derviş olamazsun

*
* *

Gel gönül incünme bizden
Kalsun gönül yol kalmasun
Evvel âhır yol kadimdür
Kalsun gönül yol kalmasun

Erenler bize pusudur
Yalan söyleyen âsidür
Bu gerçekler nefesidür
Kalsun gönül yol kalmasun

Bahçede açılan güldür
Hakkı söyleyen de dildür
Pes ezelden yol kadimdür
Kalsun gönül yol kalmasun

Başındadır altın tacı
Budur erenler miracı
Keskindür yolun kılınacı
Kalsun gönül yol kalmasun

Hey Allahum hey Allahum
Eyu olmaz benüm ahum
Saltanatlı padişahum
Kalsun gönül yol kalmasun

Ey divane ey divane
Âşık olan kıyar cane
«Hatayî» m dir taçlı hâne
Kalsun gönül yol kalmasun

*
* *

Vücudüm şehrin seyredüp gezerüm
Didar ile mehabbete aşkolsun

Heman bir nesnede kaldı nazarum
Didar ile mehabbete aşkolsun

Aşkım cuşeyledi geçti serümden
Artup gelür mehabbetin nurundan
Niyazumuz budur Gani Kerimden
Didar ile mehabbete aşkolsun

Kudret kandilinden attrı daneyi
İndi Levhi üzre tuttu binayı
Cünbüşe getüren çerhi fenâyı
Didar ile mehabbete aşkolsun

Fil yükün yükletme karınca çekmez
Türlü reyhan çoktur gül gibi kokmaz
Dünya malin dersin bize gerekmez
Didar ile mehabbete aşkolsun

Yücelerde olur ol' hüma kuşu
Dostun mehabbettür âşika işi
Pirüm «Hatayî» dir cümlemin başı
Didar ile mehabbete aşkolsun

*
* *

Türebsin üstüne nakşeylemişler
Gel dinüm imanum İmamı Hüseyin
Seni dört köşeye başeylemişler
Gel dinüm imanum İmamı Hüseyin

Akan sular gibi akasım gelmez
Yezidin yüzüne bakasım gelmez
Şehrine girince çıkasım gelmez
Gel dinüm imanum İmamı Hüseyin

Senün dervişlerün yanar yakılır
İmamların katarına katılır
Bunda Yezitlere lânet okunur
Gel dinüm imanum İmamı Hüseyin

Dervişlerin semâını dönerler
İmam Câfer ile Hakka uyarlar
İhya [1] giceleri şem'a yakarlar
Gel dinüm imanum İmamı Hüseyin

İmamı Mehdînin yolları bağılı
Âşık muhiplerin ciğeri dağılı
Hazreti Alinin sevgili oğlu
Gel dinüm imanum İmamı Hüseyin

«Şah Hatayî» m dir erenler nerede
Kayasız çalışız bir ıssız yirde
Kerbela çölünde Kandilde nurda
Gel dinüm imanum İmamı Hüseyin

*
* *

Sırrı sırrelemek Aliden kaldı
Sırrı durmaz beyan eyler bazılar
Âşıkluk nihayetsiz bir deryadur
Dalga gelür yüreciğüm sızılar

Meniden halketti ol rahmı Gani
Nerde yargıladı bu tenü canı
Fehmettün mü niye benzer iz'anı
Ki kitapta gördüm kara yazılar

Yezitler oğlı kelâmı denedi
Ziya, siyah ile etti inadı
Sarı öküzü Cebrail enedi
Ayağı sızlar çilçipil gaziler

Gördünüz mü harman ola yazısın
Göstermeden nam vermiştiür azısın
Karıştırman yat koyunun kuzusun
Koyun gelür kuzum diye arzular

«Şah Hata» yem katar nerden üzöldü
Yüklenmeden göçün önu çözüldü

[1] Kandil: nüsha.

Kudretinden kimün kabri kazıldı
Menzil budur ilerisün arzular

*
* *

Bâtınmda didi bana bir aziz
Mehabbetten geçen Haktan da geçer
Virmeyin nasibün kesün gıdasun
Mehabbetten geçen Haktan da geçer

Mehabbet, âdemi Hakka yaradur
Mehabbet itmeyen can murdardur
Dünyada ahrette yüzü karadur
Mehabbetten geçen Haktan da geçer

Gerçek olan bir nefese inana
Canımız verirüz kurban canana
Lânet olsun ikrarından dönene
Mehabbetten geçen Haktan da geçer

Dört kapu, kırk makam, Yetmiş iki kat
Mehabbet denilen tecellii zat
Mümine, müslime hayır nasihat
Mehabbetten geçen Haktan da geçer

Mehabbet dedikleri haslar hasırdur
Mehabbet olmayan Hakkun nesidür
Dostum «Hatayî» nün Haknefesidür
Mehabbetten geçen Haktan da geçer [1]

*
* *

Karşiki karlıca dağr gördün mü
Yoldurmuş eyyamun eriyüp gider
Akan suların sen ibret aldun mu
Yüzünü yirlere sürüyüp gider

Kadirsün hey ulu şahum kadirsün
Her nireye baksam onda hazırsun

[1] Mehabbetten kaçan Haktan da kaçar: nüsha.

Üstümüzde dört köşeli çadırsun
Cümlemizi birden bürüyüp gider

Sıra sıra gelen ol ulu kuşlar
Sırlı olur yakmaz anı güneşler
Evel ezel meyve viren ağaçlar
Anlar da kalmayup çürüyüp gider

Derindür bizüm deryamız boylanmaz
Bin bir kelâm disem biri anlanmaz
Kişi ikrarsız yulara bağlanmaz
Yuları koynunda sürüyüp gider

«Şah Hatayî» söyler sözü özünden
Dervişlerini sakmur gözünden
Olur olmaz münkirlerün sözünden
Esirge gönlümüz faryup gider

*
* *

Kırklar meydanuna vardum
Gelberu hey [1] can didüler
İzzet ile selâm virdüm
Gir [2] işte meydan didüler

Kırklar bir yirde [3] durdular.
Otur deyu yir virdüler [4]
Meydana sofra kurdular [5]
Lokmamıza ban didüler [6]

Srtk ile tevhit idelüm
Çekilüp Hakka gidelüm
Aşkun tolusun içelüm
Kalalum mestan didüler

[1] Ey: nüsha.

[2] Gel: nüsha.

[3] Ayağa: nüsha.

[4] Kırklar yirinde durdular

Otur deyu yir virdüler: nüsha.

[5] Önüme sofra bezedüler: nüsha

[6] El lokmaya sun didüler: nüsha.

Kırkların kalbi doğrudur [1]
Mümin gönlünün eridür [2]
Gelişün kanden berüdür
Söyle behey can didüler [3]

Düşme dünya mihnetine [4]
Talip ol Hak hazretine
Abı kevser şerbetine
Parnağunu ban didüler

Erenler kalbi ganidür
Yuduğu kalbi arıdır
Gelişün kanden beridür
Gel söyle ihvan didüler

Gördüğünü gözün ile
Beyan itme [5] sözün ile
Neden sonra [6] bizüm ile
Olursun mihman didüler

Kalkup sema'larla oyna
Açılup pâkolsun ayna
Kırk yıl bu kazanda kayna
Dahi çıksun can didüler

Çık semâa bile oyna
Kalbin olsun bir ayine
Âlemi varlığa sayma
Bu mânide şan didüler [7]

Behey abdal nedür halün
Hakka şükret kaldur elün

[1] Durudur: nüsha.

[2] Gelenün gönlün arıdır: nüsha.

[3] Söyle sen kimsün didüler: nüsha.

[4] Kesretine: nüsha.

[5] Söyleme sen: nüsha.

[6] Ondan sonra: nüsha.

[7] Kırk yıl bu kazanda kayna, daha çiğ bu ten didüler: nüsha. Fatih Kütüphanesindeki nüshada bu bent şu tarzda mukayyettir:

Gir semâa bile oyna
Silünsün açılun ayna
Kırk yıl meydanda ur kına
Dahi çiğ bu ten didüler

Kesegör gıybetten dilün
Her kulu yeksan didüler

«Şah Hatayî» konmuş bunda
Tazece uğramış derde [1]
Mürşitten açılır perde
Gör imdi ey can didüler

**

Ne yitürdün aranursun [2] burada
Gel ey talip özün kuleyleyigör
Yoklamada bile olup [3] sırada
Gel ey talip özün kuleyleyigör

Seyranun kendü elünle tartasun
Gözünle gördüceğini örtersün
Bu divandan ol divana irtesün [4]
Gel ey talip özün kuleyleyigör

Sen özünü rehberine berkeyle
Marifete üç yüz altmış ağayle
Kırk makamı dört kapuda farkeyle
Gel ey talip özün kuleyleyigör

«Hatayî» m dir üç dürlüdür velilik
Düşmüşlerin elün almak Alilik
Türaba yüz sürmekledür ululuk
Gel ey talip özün kuleyleyigör

**

Bizüm içtüğümüz dolu
Erenlerin dolusudur
Ummanlara dalup giden
Erenlerin gemisidür

[1] Şah Hatayî nedir halün,
Dua edüp kaldur elün
Kesegör gıybetten dilün
Olursun sultan didüler: nüsha.

[2] Arasun: Fatih kütüphanesindeki nüsha.

[3] Alasun: aynı nüsha.

[4] İrtesün: iletisin.

Hiç ummana dalmadun mu
Dalup gevher almadun mu
Talip yola gelmedün mü
Yine kendü berusidür

Ulu şarlar bedestanlar
Al çiçekli gülistanlar
Ala [1] gözlü ol mestanlar
Pirüm Ali korusudur

Kimdür bunu böyle diyen
Erenlerden öğüt alan
Yeşil alem çeküp gelen
Pirim Ali kendüsüdür

«Şah Hatayî» didara bak
Mansur ipin boynuna tak
Nesimî oldu Hakla Hak
Ol üzülen [1] derisidür

**

İmam Câfer kullarıyuz
Sohbetimiz nihan olur
Ölmezden evvel ölüyüz
Sana vaslolan canolur

İmam kulları derilür
Yol erkân sohbet sürülür
Mahşer sorusu sorulur
Bunda âli divan olur

Bunda kibr ile kin olmaz
Hem sen olup hem ben olmaz
Âdem öldürsen kanolmaz
Nefes öldürsen kanolur

Budur evvel budur âhır
Budur mehabbette mihir

[1] Ela

[2] Yüzülen.

Küfür her mezhepte küfür
Bunda küfür iman olur

Aşk şarabından içilir
Müşkil hallolur seçilir
Kan eşkerinden (?) geçilir
Erenler mürüvvet [1] kân olur

Sohbet ederler «Enelhak»
Tek derdine dermana bak
Üç yüz altmış altı uğrak
Sekizi aslı [2] din olur

«Hatayî» dirin [3] bundaym
Haq divanmda gündeyin
Sen bendesün ben sendeyin
Ne sen olur ne ben olur

*
* *

Gaziler bu yola riyala girmen
Yarm anda kıl köprüler kurulur
Hak kadıdır [4] Muhammet şefaati
Cümle mahlûk gelüp anda derilir

Cennet cehennemde mevcuttur anlar
Ot ile türaptan biçilir donlar
Rehberi emrinde olmıyan canlar
Yüzü dönmüş cehenneme sürülür

Gördüm diyen göze miller çekerler
Ayak altma kızgun saç dökerler
Münkir olanları oda yakarlar
Müminün günahrı bunda sorulur

Her halife sancağın çeker gelür
Özün tanıyanlar mürşidün bulur

[1] (Mürüvvet) mürvet okunmak suretile hece tamamlanıyor.

[2] Usul: Fatih Kütüphanesindeki nüsha.

[3] Derim.

[4] Kadı olup: Fatih Kütüphanesindeki nüsha.

Yol gözedür huri kızları olur
Varur onda obasma virilir

Yoloğlundan bahçenizi sakmman
Yiyüm yidürün aşmuz koruman
Musahipsüz yedi adm yürümen
Musahipsüz olan [1] anda yorulur

«Şah Hata» yem ta ezelden ahtlidür
Yoloğlu yol yıksa hem günahlıdır
İkrar ehli olan cennet ehlidür
İnkâr olanın günahrı sorulur

**

Be erenler be gaziler
Gelen Mürteza Alidür
Yezide bâtrn kılmcm
Çalan Mürteza Alidür

Alçağa [2] indirmiş [3] özünü
İder Hakka niyazunu
Kırklar ile bir üzümü
Yiyen Mürteza Alidür

Tozuna virmiş başmı [4]
İmamlar çeker yasım
Yine kendü devesini
Yiden Mürteza Alidür

Getür ahret azuğunu
Âşık çeker yazuğunu
Muhammedin yüzüğünü
Yundan [5] Mürteza Alidür

Cennetün yemişi alma [6]
Sasar benzim sarar solma [7]

[1] Musahibi olmıyan: aynı nüsha.

[2] Alça gibi okunacak.

[3] Alçağa tutmuş: nüsha.

[4] Turnaya virmiş sesini: nüsha.

[5] Bulan: nüsha.

[6] Elma.

[7] Sararup gül benzim solma: nüsha.

«Şah Hata» yem inkâr olma
Gelen Mürteza Alidür

*
* *

İkilikle sakun [1] girme meydana
İkinün birisi Pirüm Alidür
Vahdete irişüp yürü merdane
Men bir geda kulum Şahım Alidür

Âşıklar ışık ile kendüyü yakar
Munafıklar gönül Kâbesin yıkar
Erenlerin yolu Aliye çıkar
Başındaki tacı serüm Alidür

Sadıkların sıtkı âşıkun rencü
Pirlerin hem piri gençlerin gencü
Hem sadehdür hem deryadur hem incü
Lâl ile mercanun [2] dürrüm Alidür

Zülfikarü kemer vardur belünde
Gazileri döner [3] sağı solunda
Münadi Muhammet [4] miraç yolunda
Arslanum kaplanum şirüm Alidür

Dir «Hatayî» virmem [5] Yezide aman
Dünyada kökünü [6] keserim [7] heman
Bulut içinde şaklandı bir zaman [8]
Bu dünya yogiken varum Alidür

[1] Gelüp: nüsha.

[2] Lâlü mercanum: nüsha.

[3] Yürür: nüsha.

[4] Peygambere sundu miraç yolunda: nüsha.

[5] Virme: nüsha.

[6] Âlemde neslini: nüsha.

[7] Kesegör: nüsha.

[8] Kandil içre gizli durdu bir zaman: nüsha.

İptidadan yol sorarsan
Yol Muhammet Alinindür
Yetmiş iki dil sorarsan
Dil [1] Muhammet Alinindür

Gice olur gündüz olur
Cümle âlem dümdüz olur
Gökte kaç bin ılduz olur
Ay Muhammet Alinindür

Varma Yezidün yanuna
Kokusu siner tenüne
Lânet Yezidün huyuna
Can Muhammet Alinindür

Yezit alaydan seçildi
Mümine hulle biçildi
Evvel baharda açıldı
Gül Muhammet Alinindür

Gökten rahmetler saçıldı
Mümin olanlar seçildi
Abrı kevseler içildi
Dem Muhammet Alinindür

Varma Yezit meclisine
Kulak virme hiç sesine
Satur Yezit ensesine
Seyf Muhammet Alinindür

«Hatayî» oturmuş ağlar [2]
Dilüne geleni söyler
Topolmuş ortada döner
Nur Muhammet Alinindür [3]

*
* *

Men dervişem diye göğsün gerersün
Hakku zikritmeğe dilün var mıdur

[1] Din: nüsha

[2] Hatayî haste iniler: nüsha.

[3] Nurolmuş âleme parlar: nüsha.

Kendünü görsene ildé ararsun
Hâlün hâlitmeğe hâlün var mıdır

Bir gün balık gibi ağa sararlar
Mürşitten rehberden haber sorarlar
Tütsü yakup köşe köşe ararlar
Men arıyum dırsün balun var mıdır

Dertli olmayanlar derde yanar mı
Sadık derviş ikrarından döner mi
Herbir uçan gül dalına konar mı
Men bülbülüm dırsün gülün var mıdır

«Şah Hatayî» senün derdün deşilmez
Derdî olmayanlar derde duşolmaz
Mürşitsüz rehbersüz yollar açılmaz
Mürşit etegünde elün var mıdır [3]

* *

Hû diyelüm gerçeklerün demine
Gerçeklerün demi nurdan sayılır
On iki imamın giren bezmine
Muhammet Aliye yardan sayılır

Üç gün imiş şu dünyamın safası
Safasından artuk imiş cefası
Gerçek erenlerün nutku nefesi
Biri kırktır kırkı birden sayılır

Gerçek âşık menziline durursa
Çırağ gibi yanıp sem'i erirse
Eksikliğin kendüzünde bilirse
Ol âciz olsa da erden sayılır

«Şah Hatayî» ider Bağdattır vatan
İkilükten geçüp birlüğe yeten
Erenler yoluna kilükal katan
Yolu dikenlüdür hardan sayılır

* *

[3] Bu nefes bir cökkte "Pir Sultan" namına mukayyetir. «Halk şiirlerinin şekil ve nev'i» —sahife 98—de ise Şeyh Atâyî namına kaydedilmiştir.

Dil ile dervişlik olmaz
Hâli gerek yolehlinün
Arılaym her çiçekten
Balı gerek yolehlinün

Geçmek gerek dört köprüden [4]
Kurtulursun mürebbiden
Mürebbiden musahipten
Eli gerek yolehlinün

Men gezerüm dertlu dertlu
Öterüm dertlu [2] firkatlu
Bülbülleyin ünü tatlu
Dili gerek yolehlinün

Men gezerüm ayık ayık
Deryalarda olur kayık
Bülbülleri Şaha lâyık
Gülü gerek yolehlinün

«Hatayî» m dir kuşak kuşan
Tozolur türaba düşen
Budur dervişlüğe nişan
Yolu gerek yolehlinün

*

* *

Muhammet Aliden kurulu yoldur
Evvel rehberünden kaçana lânet
Evvel ikrar idüp tuttuğu eldür
Yapıştuğu elden kaçana lânet

Erenler bu yolda hazır hem nazır
Yolundan döneni defterden kazır
Öğretmezse bin kez eylesün özür
Anlar ile yiyüp içene lânet

Aklm beğenüp te ikrarun koyup
Kalkup havalanup nefesüne uyup

[4] Kapudan: nüsha.

[2] Katlu: nüsha.

Teberra gömleğün egnine giyüp
Azazil yurduna göcene lânet

İblis gibi elün aybına bakup
İmanı terkedüp hem dinden çıkup
Elile boynuna kemendün takup
Giybet edüp sırrın açana lânet

Sözünü benlük yurduna koydurmuş
Özünü Hak kapusundan döndürmüş
Yüzün Yezit sıfâtına giydirmüş
Azazil donunu giyene lânet

Arifler boyun virdüler uluya
Azazil neylesün kalbi doluya
Teberra okundu yolsuz veliye
Kendü bildüğüne gidene [1] lânet

«Şah Hatayî» dir veliyüm yol ile
Sultanum mehabbet her dem kul ile
Göklere çıksa da safi dil ile
Özüñ mehabbetten seçene lânet

**

Âdem olup geldüm âdem içine
Nasip olmaz dürlü candan içeru
Zenbur olup kândan kâna gezerken
Bir kâna uğradım kândan içeru

Kardaş gel erkâna bu erkân değül
Oynatma atunu bu meydan değül
Süleymandan esen Süleyman değül
Süleyman var Süleymandan içeru [2]

İrfan meclisinden irfan almışsam
Lâli bedahşandan mercan almışsam

[1] Uyana: nüsha.

[2] Bu mısra aynen "Yunus Emere" nin bir manzumesinde vardır. Yunusün beyti şöyledir:
Süleyman kuşdilün bilür didiler
Süleyman var Süleymandan içeru
mısradaki görülen evvelki Süleyman "Hakikatlerin hakikati" olan Allahtır, ikinci Süleyman bildiğimiz peygamberdir.

Bin canı virüben bir can almışsam
Ol canı saklarım candan içeru

«Hatayî» Sultanun nutkunu [1] hakla
Ne dileğün varsa kendünü yokla
Mürşidün pendini iyice sakla
Damardan ilikten kandan içeru

HÂTİFİ

Dergâhı şerifin geçen halinden
Habîr etmek niyetile yârani
Bir nebze esbabı ihtilâlden
İcap etti ehîbbaya beyani

Hakikati hâli ihbar edeyim
Müfit ve muhtasar iş'ar edeyim
Güneşten zerrece ızhar edeyim
Göre küşat ola aynı iz'ani

Sene bin iki yüz altmış sekizde
Kuût etti posta Türabî Dede
Ne cefalar çekti o mihnetzede
Melâli muciptir anm ityani

Öyle zatı pake edüp adavet
Koymadılar eylemedik hakaret
Bir dakika bile vermedi rahet
Eşkiyanın ihaneti, isyani

Bu hâl ile yine ol zatı gayur
Sây ile gayrette koymadı kusur
Harap idi evler eyledi mâmur
İntizama kodu bu âsitani

Uşşaka rehberi rahî pir idi
Cümle üftadeye destgîr idi
Men aref tahtında bir emîr idi
Teshir eylemişti mülkü irfani

[1] Nefesin: nüsha.

Gâh zamanı meşekkatü mihnetle
Gâh mehabbetle gâhi ülfetle
Gâhi endüh ile gâh meserretle
Müşarünileyhin geçti devrani

Seksen beşe erdi tarihi hicret
Hacı Hasan Dede etti ikamet
Aşevin, atevin edüp imaret
Yaptı hanbağın, hem değirmanı

Ol zamanda mahlûl kaldı meşihat
Ahzine çok kimse eyledi rağbet
Feyzullah Efendi oldu akıbet
Beratı şerifi emri ayani

Dergâhta vefatı olunca nagâh
Tarzı âhır oldu ahvali dergâh
Güftüğü çoğaldı açıldı efvah
İyan oldu bürudeti nihanî

Anm ihracına kıyam ettiler
Türlü iftiraya ikdam ettiler
Menfi deye Hacca izam ettiler
Sinni şeyhuhette öyle sultani

Vâkıf idi cümle razı nihana
Dildâde değildi kevnü mekâna
Malik idi kepcînei irfana
Almazdı bir pula iki cihani

Arifü müttekî dilâgâh idi
Suretâ bir derviş mânen şah idi
Şekketme şüphesiz ehlulhak idi
Güneş gibi zâhir oldu bürhani

Hakkındaki emre bir nigâh etti
Ne içtinap etti ne ikrah etti
İmtisalen hemen azmi rahetti
Arzu eyleyüp vaslı canani

İhanet yüzünden ihsana erdi
Nefy iken o âli mekâna erdi
Can vermeden küyi canana erdi
Gör kahr tahtında lûtfu Yezdani

Evvelâ eyledi Haccını tekrar
Sonra Medinede uzlet ihtiyar
Nice müddet bâizzetü itibar
Resulü Hudanın oldu mihmani

Cıvarı Habibe bulunca kurbet
Cuşa geldi dilde bahrı mehabbet
Galip oldu şevki hahişi vuslat
Heman feda kıldı canana cani

Bu bağı fenâdan eyleyüp hiram
Gülşeni bekada eyledi âram
Cennetülbakîi [1] idindi makam
Şadü handan ola ruhu revani

Feyzullah Efendi geçti postuna
Postu hem şeyhliği aldı destine
Meşihatten gelen emir üstüne
Perişan Babaya kıldı erzâni

Vekâletle posta geçti Perişan
Sertarik namını takımdı heman
Cümle tebdil oldu âyinü erkân
Kimse görmemiştir böyle seyranı

Böylece bir müddet mürur eyledi
Türlü hâdiseler zuhûr eyledi
Sanma safa sürdü huzur eyledi
Anm da mihnetle geçti zamanı

Gene âhır münhal oldu meşihat
Anm evlâdına olmadı kısmet
İstanbuldan gönderdiler akibet
Şeyh namile bir müvesvis şeytani

[1] Hazreti Osmanın defnolunduğu kabir.

Gerçi girüp çıkmış her tarikate
Aşına değildir hiç hakikate
Ermemiş menzili âdemiyete
Olmuştur esîri nefsi hayvani

Ne şer'i şerif inkıyadı var
Ne bir tarikate istinadı var
Ne de bir mezhebe itikadı var
Ne dini var ne ikrarü imanî

Hazakati vardır zerku riyade
Hilede hud'ada mahir ziyade
İşte şu kaziye eder ifade
Bilmek ise garaz şöhretü şani

Yalancı Yahyadır namu şöhreti
Ehli zevke mudhikliktir san'ati
Her renge boyanır etmez haşyeti
Yoktur ol sebepten rengi elvani

Şeyholdukta Nurî Babaya gitmiş
Tarikate gûya intisap etmiş
Sonra bu sözünü çoklar işitmiş
Görmekti muradım işbu erkânî

Andan Mehmet Ali Babaya çatmış
Anı bilmem ne suretle aldatmış
Dedebabalıklâ önüne katmış
Gelüp teslim etmiş ana meydani

Perişan Babayı çıkardı heman
Bir dakika bile vermedi aman
Maiyetinde hem bazı dervişan
Gidip mesken etti eski mekânî

Mehmet Ali Babaya da bir müddet
Arzı hülûs ile eyledi minnet
Yiğirmi dört bini kapınca nekbet
Unuttu ettiği ahdü peymani

Nükûl edüp hain sözünden saptı
Birtakım nev icat desise yaptı
Çelebi Efendiden para kaptı
Savurdu rüzgârı buldu harmanı

Çelebi Efendi hürmet eyledi
İşi görülünce minnet eyledi
Bînihaye bezli nîmet eyledi
Kemetmedi baklavayı büryani

Konakta bir müddet eyledi âram
Dedenin ihracın etti istirham
Eyleyüp hâsılı teshili meram
İnfisal ettirdi o kahramanı

İnfisal eyledi çünkü o server
Dergâh oldu gûya kalibi bîser
Evrakı vakfiye hesabü defter
Geçti zimmetine arttı tuğyani

Günden güne şerri oldu ziyade
Umuru dergâhı verdi fesade
Bir fitne saldı ki beyni ibâde
Düşman etti birbirine ihvani

Pazarcıklı Ali Baba nagehan
Vefat eyledikte kalkışıp heman
Zehir yedirdiler deye dervişan
Kıtale varınca etti bühtanı

Oldu anın gaslü defnine mâni
Izhar etti türlü türlü mevânî
Reca ve minnetle olmadı kanî
Gayet giran geldi bu imtinani

Livaya derakap eyledi tahrir
Çok hilâfı vâkî efk ile tezvîr
Cenazeyi üç gün ettirdi tehir
Arttı dervişlerin ahu figanı

Böylece Livaya edicek ilâm
Keşfe iki hâkim ettiler izam
Bir acemi Acem Ali Baba nam
Bir de nikûs derler hristiyanı

Daha keşfetmeden mukaddem nikûs
Gördü cenazeyi o demde menhus
Mürtekip cümlemiz eyledi meyus
Dedi bunda vardır zehrin nişani

Ol dem bir gulgule düştü dergâha
Başladı dervişan feryadü aha
Hulûs ile niyaz edüp Allâha
İstediler işbu derde dermani

Dedi Nikûs bir kez edince nigâh
Bu mesmü değildir etmen iştibah
Buna râzı mıdır Cenabı Allâh
Müttehem edelim bunca insani

Hele defni için ruhsat alımdı
Gasledüp namazı edâ olundu
Duasmda her kim hâzır bulundu
Aşk ile oldular fatihahâni

İftira idüğü oldu nümayan
Bu hâle görenler oldular hayran
İtiraf eyledi kâfir, müslüman
Doğruyadır Hakkın avnü ihsani

Cevrü cefa ile ol biimtizaç
Böyle fukarayı ederek iz'aç
Nihayet cebr ile eyledi ihraç
Yetmiş iki nefer duagûyâni

Eline kaldı hep umuru dergâh
Yürüttü hükmünü yedi, sekiz mah
Ol derece azıttı kim ol gümrah
Sepkat etti fir'avunla Hamani

Şeyh Efendi gene eyledi tekrar
Perişan Babaya arzı itizar
Posta kuudunda ederek ısrar
Gene ik'at etti bu natüvani

Gösterdi bir müddet merhuma hürmet
Her gün elin öper dilerdi himmet
Eyleyip âkibet tebdili suret
İmtizaç etmedi gene külhani

Yeniden ihraca eyledi kıyam
Eza, cefa oldu kârı suphu şam
Candan bizar etti muhassal kelâm
Bulunmadı imtizacın imkânı

Bizzarure merhum terketti postu
Ol zaman anladı düşmanı dostu
Bir cumaertesini ikindi üstü
Ta Balım evinde kıldı mekânı

Emin Baba idi kilerde kait
Nâzır idi ona mes'udu mârit
Şeyh ile ittifak edüp o anıt
Refetmeğe işbu bâri girani

Mes'uda yüz verir beş yüz alır
Herne talep etse yolun bulurdu
Buna Emin Baba hayran kalırdı
İşine gelmezdi açsa dehani

Kilere vazedip hele Mes'udu
Bu suretle hâsıl etti maksudu
Gerek eşya gerek nakdi mevcudu
Aşırıldı kim yoktur haddü payanı

Şeyh ile Mes'uda kaldı idare
Döktüler emvali vakfı pazara
Şayet bir taraftan gelse beş para
Mutlak Şeyh Efendi alırdı ani

Trpkı birbirine uyup sireti
Artırdılar cesareti cür'eti
Sirkat edüp pûşidei Hazreti
Ölü zannettiler Piri pirani

Bunlar bu derece ülfet ederken
Ruzü şep mahfice sohbet ederken
İkisi birlikte sirkat ederken
Bir gün anımla da bozdu miyani

İz'aca mübeddel oldu imtizaç
Kilerden anı dá eyledi ihraç
Sefilü sergerdan aç ve biilâç
Bilmem nerelerde kaldı berrani

Şeyhin şenaati buldu iştihar
Hâle agâh oldu sıgaru kibar
Oldu ta vâsırı sem'i şehriyar
Ne lûtfetti gör hikmeti Mennani

Baemri âlii meşihatpenah
Valii vilâyet iriştı nagâh
Pâyidar eylesin Hazreti Allah
Hânedanı pâki Âli Osmani

Vali tahkik edüp züptei kârı
Güzelce fehmetti sırrı esrârı
Tedabire sarfeyledi efkârı
Ref'eylemek için zulmü udvani

Bir kıt'a talimat tanzim eyledi
Babr meşihate takdim eyledi
Hakikati hâli tefhim eyledi
Ne ziyadesi var ne de noksani

Bu talimat ile bu reyü tedbir
Babr meşihatte buyrulup takdir
İnfazı ahkâmı zımnında tahrir
İnhaya cevaben geldi hemani

Anm bir nüshasın ederek tenmîk
Hâkim Efendile temhirü tasdik
Meydan odasma eyleyip talik
Kaldırdı oradan o inü âni

Mektubatında da tahrir eylemiş
Macerayı bahsü tefsir eylemiş
Şeyhin evsafını teşhir eylemiş
Cerideler bile etti ilâni

Çün bu talimatı ita eyledi
Dergâhı yeniden ihya eyledi
Zülâli şefkati icra eyledi
Söyündürdü nârı kalbi suzani

Şadetti gönlümüz gönlü şadola
Bu hayr ile ta haşredek yâdola
İki âlemdede bermürat ola
Bermürat eyledi bunca giryani

Şeyh ile beynimiz telif eyledi
Geçen macerayı tezyif eyledi
İki tarafı da taltif eyledi
İmar etti her kulûbu virani

Nushu pent eyledi arzû amik
Herkesin hizmetin buyurdu tefrik
Nasbetti berveçhi usulü atik
Kudema namile hep babagâni

Oldu her iş babagâne ihale
Müvellâ oldular emlâke, male
Şeyh Efendi gayet yandı bu hâle
Göge çıkar ahedince dumani

Emrolundu hesabım rüyeti
Otuz bin kuruş geçti zimmeti
Tezayüt eyledi havfü haşyeti
Nutku gitti epkem oldu lisani

Hayretinden başın aşığa saldı
Valih olup bahrı teşvişe daldı
Huzuru valide şaşırıp kaldı
Şol kedi gibi kim göre aslani

Vali avdet etti şeyh gene azdı
Aleyhinde birçok şikâyet yazdı
Zu'munca valiçün bir kuyu kazdı
Kendi düşecektir etme gümani

Mahiye sekiz yüz kuruş maaşı
Gene dergâhtandır hep intiaşı
Fukara hakkında etmez tēhaşı
Ekleder de bilmez yediği nani

Lokmaya gelince hâli pek yaman
Ne bulsa doldurur karnma heman
Ne misafir tanır ne de mîzeban
Görmedim böyle bir yahni kapani

Taam içre beş parmağın daldırır
Eline geleni kapıp kaldırır
Sofrada aç kurt gibi saldırır
Zannedersin yutacaktır sahani

Ziyade meyleder lâb ile lehve
Hamletme bu sözüm isnada sehve
Bir gün akşamadek şekerli kahve
Tecavüz etmeli elli fincanı

Ne hâsmı anlar ne hamı seçer
Yer heman ne bulsa buğazdan geçer
Badiheva deye üç günde içer
Otuzluktan otuz paket duhani

Şehvati nefse gayetle mail
Kapu kapu gezer manendi sail
Fiil babından da açar mesail
Bulsa ger tenhada (?) zenani

Hıristiyanlara çoktur rağbeti
Zaharya iledir ekser ülfeti
Oğluna var arzedecek haceti
Beyhude mi bekler küncü dükkâni

Bu gibi rezalet daima kârı
Divanedir bilmez namusu ârı
Bir an bir mahalde yoktur kararı
Dolaşır çarşıda kahveyi hani

Herbir fuhsiyatı eder irtikâp
Ne Haktan havfeder ne kuldân hicap
Müsavidir ana hata ve savap
Yoktur emrü nehye çünkü ikani

Kıyafetin gören bir adam sanır
Her sözüne gerçekleyn inanır
Ekseri de kezzap olduğun tanır
Lâkin hatır için dinler yalani

Gâh molla müderris gâh olur derviş
Gâh hafiye gâhi memuru teftiş
Söze bakılırsa elinde her iş
Emreylese taşa geçer ferhani

Gâh kurenâ olur gâhi musahip
Gâhi memur olur ehli meratip
Şeyhülislâmadek çıkar o kâzip
Tahta iclâs eder padişahani

Gâhi ahıbbayi padişah olur
Cümle vükelâya bu penah olur
Reyi bulunmıyan iş tebah olur
Bu imiş âlemin maslâhatdani

Gâh müddei gâhi muhbiri sadık
Gâhi muhlis olur gâhi munafık
Gâh olur saliki rahı hakayık
Gâhi tutar tarikati husranı

Gâhi müskiratın küpüne dalar
Oruç tutmaz amma gâh namaz kılar
Samanın altına hem suyu saklar
Her çıkar üstüne okur ezani

Gâhi müdavemet eyler esmaya
Tespîhü tehlike, cezbe, duaya
Gâhi isyan edüp hükmü Mevlâya
Tenhaca odaya çeker oğlani

Ederler kendine can ile hizmet
Gene dervişanı eder mezemmet
Olmaz bu derece küfranı nimet
Çoktur bu âlemde gerçi edani

Gelip geçen memurine züvvara
Dergâhı zemmeder yâra ağyara
Ağzı kızıp girişirse güftara
Bilmez nikü bedi yahşi yamani

Yanma geleni lâf ile yorar
Güya misafirin hatırım sorar
Gâhi bir söz ile bin gönül kırar
Hedmeder dilile Beyti Rahmani

Emsalin bulursa ihtiram eder
Amma efkârını hep ilâm eder
Bir ayağı üzre bin kelâm eder
Yorulmaz çenesi durmaz zebani

Her mahalde sözü giybetten açar
Söylerken ağzından köpükler saçar
Şeytan bile ol dem yanından kaçır
Serederse eylediği hizlâni

Ne derece tafsil eylesen elyak
Yüzbinde birdir bu vasfın ancak
Arasan cihanı bulunmaz mutlak
Edepsizlikte hiç mislü akrani

Haline ibretle nazar etmeli
Yanımdan geçerken hâzer etmeli
Besmeleyle hemen güzër etmeli
Maazallah değer şerrü ziyani

«Hâtifâ» itnabı sühandan murat
Sâlih tâlih amelile ola yât
Ahvali maziden olur müstefat
Okuyup dinleyen bu dastani

HULKÎ BABA

«Edirne»lidir. «Nurî Baba»nın mensuplarındanır. Edirne'de kendi evinde beктаşı âyini icra ederdi. Vefatı tahminen H 1316 tarihindedir. Şu nefes onundur.

Nûrun alâ nûrdur cemali paki
Nurî Baba Sultan efendimizin
Esrarı Levlâkten vardır idraki
Nurî Baba Sultan efendimizin

İmanımız vardır Şahîmerdane
İlmiledünnide benzer ummane
Her nutku münfi dürrü şehdane
Nurî Baba Sultan efendimizin

Seyyah olup gezmiş diyarı Rûmu
On iki İmamı on dört mâsumu
Cümleye meserret verdi kudûmu
Nurî Baba Sultan efendimizin

Mürşidi kâmile gel eyle iman
Ey hâfızı Kur'an oldum deyen can
Yazılmış alınma Surei Rahman
Nurî Baba Sultan efendimizin

Hulkî Baba söyler daima yâ Hû
Sakiler sundukça badei memlû
Demü devranına hû diyelim hû
Nurî Baba Sultan efendimizin

HULÛSÎ BABA

Gel gönül kâmiller bendesi ol gel
Kâmiller kalbinde tecellî Hak
Arayıp mürşidi kâmilî bul gel
Sâfeyle âyinen bulasın revnak

İnsanı kâmindir derdine derman
Halleder müşkülün her definde âsan
Yoluna sıtk ile verip başü can
Sil gönül evini uyandır çırak

Kibir ile kin haset evhamü hayal
Bulunsa bir kalpte görünmez cemal
Varlığın terkedip mahvetmek kemal
«Mütû» [1] hadisine olur mâsadak

«Hulûsî» kıl kendini âlihimmat
Teslim ile rıza âşıkâ devlet
«Kenzi lâyefnâ» [2] dir sabrû kanaat
Hakrasul buyurdu bil ki muhakkak

HÛSNIYE BACI

Bu şairin, Cönklerde «Hüsniye Bacı» serlavhasile, fakat «Hüsni» mahlâsile iki nefesi mukayettir.

Horasan şehrinde duyuldu sesi
Âşık muhiplere düştü hevesi
Yedi bap içeri pirin türbesi
Eşiğin bekliyen cana aşkolsun

Mağripte meşrika oynar kızı
Eşiğin bekliyen olmuştur hacı
Pirim başında elifi tacı
Eşiğin bekliyen cana aşkolsun

[1] Ölmezden evvel ölünüz manasına olan «موتوا قبل أن تموتوا» hadisine işaretir.

[2] «Kanaat tükenmez bir hazinedir» mealindeki «القناة كثر لا يفنى» hadisine işaretir.

Oı Sultan yürüttü yedi dağları
Bozuldu çürükler kaldı sağları
Türbe bahçesinde Cennet bağları
Eşiğin bekliyen cana aşkolsun

Abdal Musa derler pirimin ismi
Ateşe girince yanmadı cismi
Sana niyaz eder derdment «Hüsni»
Eşiğin bekliyen cana aşkolsun

**

Şükür olsun yaradann demine
Seyyah talip düştü bahar evine
On iki İmam Ali Şah yoluna
Hü deyen canlara pirim aşkolsun

Türbe bahçesinde zeynoğlu güller
Sabah seherinde öter bülbüller
Gönülü gönüle katırcak canlar
Mehabbette kânan cana aşkolsun

Türbe bahçesinin etrafı bağlar
Revan olmuş suları akar, çağlar
Üstümüze gelen ol yedi dağlar
Dağları yürüten cana aşkolsun

Sıra dağlar bir hoşcana dizildi
Görmez münkirlerin özü üzüldü
Pirim değirmeni sola döndürdü
Döndüren canlara pirim aşkolsun

Abdal Musa derler pirimin ismi
Ateşe girince yanmadı cismi
Vafir niyaz eder derdment «Hüsni»
Aynicem erenlerine aşkolsun [2]

[2] Bu iki nefes birbirine çok müşabihdir ki aynı nefesin nüsha farklarından ibaret olduğu anlaşılmaktadır.

HÜSNÎ BABA

«Basrî Baba» ya ait bir mecmuada «Hüseyn Hüsni Baba» namına şu bir nefes mukayettir.

Eşiğin taşım beklerim
Hünkâr Hacı Bektaş Veli
Göster cemalin isterim
Hünkâr Hacı Bektaş Veli

Gâh sararıp gâh solayım
Seni gönlümde bulayım
Kulun kurbanım olayım
Hünkâr Hacı Bektaş Veli

Bahri hakikat dürüsün
Üstünü güller hürüsün
Demin devranım yürüsün
Hünkâr Hacı Bektaş Veli

Derdinle siyah bağlarım
Erir yürekte yağlarım
Seni anıp kan ağlarım
Hünkâr Hacı Bektaş Veli

Ahvalim oldu perişan
Senden olur bana derman
Kulun «Hüsni» zarü giryan
Hünkâr Hacı Bektaş Veli

HÜSNÎ BABA

«Perişan Baba» dan nasiplidir. İcazesini Hacı Bektaş dergâhından almıştır. Menfi olarak bulunduğu «Tırabulusgarp» ta tahminen H. 1310 tarihinde vefat etmiştir. Orada metfundur.

Berber Hacı Hâşim E. nin nefes mecmuasından istinsah ettiğimiz şu nefes onundur.

Gönülden yol bulmaz kimse Hudaya
Erenler rahına dahil olmazsa

Menzili irişmez fevkal'ulâya
Tariki Mevlâda âkil olmazsa

Bin sene yemese içmese bir zat
Bir taşım üstünde kılsa ibadat
Andan razı olmaz kadiyülhâcat
Mürşidi kâmile vâsıl olmazsa

Kolay mı zannettin Hak ilmini sen
Mahvolur bu şehrin habından giren
Ana cahil derler herbir cihetten
Bir âlim ilm ile âmil olmazsa

«Hüsni» perişanlık libasım bürün
Dergâhı Mevlâda yüz üzre sürün
Bir zata nice bin sıfattan görün
Hatem Tâi gibi âdil olmazsa

HÜSNÎ BABA

«Çanakkale»lidir. «Kilitbahir» «İrşadi» tekkesinde baba idi. «İrşadi» den icaze almıştır. Bektaşî ve uşşakî idi.

63 yaşında olduğu halde 1923 H. 1341 de vefat etti. Divançesi vardır. Bu gazel onundur.

Nazeninim piri Uşşakîde dildarım sahih
Müptelâyi derdi aşkım zatı envarım sahih
Bizdedir seyrü sülûk hem bizdedir aşkı Huda
Âli Ahmetten giyindi piri hünkârım sahih
Varisidir enbiyanım vâkıfı ilmi ledün
Mürşidi Hak «Men'aref» irşada ikrarım sahih
Şarihi esrarı Kur'andır cemali kâmilin
«Küntükenz» manayi dilde çünkü ızharım sahih
Feyzi Hakla nâtukı esrarı Kur'an olmuşuz
Nüktei ilmi hakikat kenzi esrarım sahih
Arif ol «Hüsni» hakikat aşk ile sabit olur
Aşkı matlubu Hak'tır vaslı didarım sahih

İBRAHİM BABA

«Sütlüce» beктаşı tekkesi babası «Münir Baba»nın dervişlerindedir. Hacı Bektaş tekkesi postnişini «Feyzullah Dede»den icazet almıştır. Vefatı tahminen H. 1327 tarihlerindedir. Şu nefes onundur.

Elestü bezminde demişiz belî
Emrû ferman ile o zata celi
Ezkârmız olsun gündüz geceli
Aman yâ Muhammet medet yâ Ali

On iki İmamın kulu kurbanı
Feğadır yoluna baş ile canı
İllemeveddete Hakm Fermanı
Aman yâ Muhammet medet yâ Ali

Ne olur çok ise cürm ile günah
Lâtaknatû emrin okuruz her gâh
Mahrum olmam hâşâ sizsiniz penah
Aman yâ Muhammet medet yâ Ali

Arif olan canlar nefsi bilir
Varlığın terkeyler hep Hakka verir
Didarı Muhammet nurunu görür
Aman yâ Muhammet medet yâ Ali

«İbrahim» Mevlâya olanlar hayran
Hakikat şehrinde bulur arayan
Muhammet yüzünden göründü canan
Aman yâ Muhammet medet yâ Ali

İHLÂSÎ

«Karamürsel» hidir. Asıl ismi «Mehmet» mahlâsı «İhlâsî»dir. Halk arasında «Tokmak Baba» diye şöhret kazanmıştır. Bağ ve zeytinliklerle meşgul olurdu. Her gördüğü kimseye «sürek olsun çörek olsun ehlibeyti seven olsun» dermiş ki bu söz, İstanbul Bektaşlıları arasında darbmesel hükmüne geçmiştir. Eyupsultanda Gümüşsuyunda kendi babasının postnişin olduğu «Karyağdı Baba»

tekkesinde bir müddet babalık etmiştir. H. 1315 tarihlerinde vefat ederek mezkûr dergâha defnolunmuştur. Şu nefesler kendisindedir.

Hayat iklimine seyrana geldim
Gösteren seyranı Karyağdı Baba [1]
Görüp esrarını hayrana geldim
Döndüren devranı Karyağdı Baba

Her kim ister bu menzile ermeye
Kararmış kalbinin pasını silmeye
Erenler payine yüzün sürmeye
Müminin imanı Karyağdı Baba

Hey âşık beyhude gezme avare
Hastadil mülkünü düşür timare
Erenlerden iste derdine çare
Dertliler dermanı Karyağdı Baba

Muhipler kâyunu tutarsa imlâ
Mürşit himmetile olur bir derya
Veliler nazarı gevherü kimya
Bu bahrın ummanı Karyağdı Baba

Tecellii Musaya vesîle Tûr
Vücut künyesinde anı ara dur
Ey talip hizmette eyleme kusur
Merdeder meydanı Karyağdı Baba

«İhlâsî» ümidin kesmez Aliden
İkrarbenesidir Kalûbeliden
Hayır, safa, nazar, himmet veliden
Ganidir ihsanı Karyağdı Baba

*
*
*

Kardaş bu derdine deva istersen
Şahın Sultan Karyağdıya gel yürü
Bihîştî Cennetülme'va istersen
Şahın Sultan Karyağdıya gel yürü

[1] Eyupta kendi ismile anılan Karyağdı Baba dergâhında meftundur. Bektaşî an'anesine göre, yazın bu zattan keramet istemişler o da kar yağdırmış. Bunun için ismi "Karyağdı Baba" kalmış. Fakat, sonraları Karyağdı Baba diye anılmaya başlamış.

Tevellâ babma sürüp yüzünü
Semmevechullahta pâket özünü
Remzi evliyanın anla sözünü
Şahım Sultan Karyağdıya gel yürü

Sana gösterirler darül'amanı
İçinden silerler şekkü gümanı
Muindir bilesin dini imanı
Şahım Sultan Karyağdıya gel yürü

Kırpı nefsi emmarenin bendini
Hâki mezelleten kurtar kendini
Güşuna mengüş et mürşit pendini
Şahım Sultan Karyağdıya gel yürü

Bu yol Hak Muhammet Ali yoludur
Elestü bezminde belî yoludur
Erkânı evliya veli yoludur
Şahım Sultan Karyağdıya gel yürü

Kim etti bu sırrın künhünü beyan
Gözün aç bu babı gafletten uyan
Sen de erenlerin rengine boyan
Şahım Sultan Karyağdıya gel yürü

«İhlâsî» mürşitten bulup kuvveti
Daima pirinden alır himmeti
İhvana bu yolda eyle hizmeti
Şahım Sultan Karyağdıya gel yürü

**

Aşkın piyalesin yedi kudretten
İçtiğimiz demde bismişah dedik
Hakla yekvücüdüz bürcü Ehatte
Lâilâheillâ huvallah dedik

Cemali Rahmanı dediler ruşen
Gürhunacîye emroldu ferman
Bin bir esmasını okuduk ol an
Basıp parmağımız illâllah dedik

Bile idik anda İmameyn ile
On dört masumpâki hümameyn ile
Münacat eyledik Gulâmeyn ile
Ayrırma bizleri yâ İlâh dedik

Pertvi nuruna âşıklarız biz
Ahti kavi muhip sadıklarız biz
Hüseynin aşkıma yanıklarız biz
Kademi hâkine kıblegâh dedik

Behakkı Hanedan hürmeti merdan
«İhlâsî» mücrime sizsiniz penah
Eynema tüvellu fesemme veçhullah
Cemali pakine secdegâh dedik

**

Adem menzillerin seyran ederken
Ulular ulusu Şahımı gördüm
Fırkainacide cevlân ederken
Şeşihette secdegâhımı gördüm

Doksan bin hicapta hükmü Ehatte
Kandili Muhammet, nuru Ahmette
Huzuru Zehrada bürcü Eşette
Tulû eden Şemsü Mahımı gördüm

Menzili bakide kuruldu meydan
Anda cemalini eyledik seyran
Nice yüz bin sene valihü hayran
Hamdülillâh kıblegâhımı gördüm

Biz güruhu Alevîyiz Hayderî
Himmeti bahırında bulduk gevheri
Hamdülillâh Câferîyiz Câferî
Raksı dilde cilvegâhımı gördüm

Cenabı Hüseyne geldi bir avaz
Kalûbelâ dedik eyledik niyaz
Oldu bürhanımız Surei İhlâs
Şükür minnet doğru rahımı gördüm

İKBAL BACI

Muzikalı Derviş Tevfiğin haremidir. Çamlıca beктаşı tekkesi mensuplarındandır. Kocasından evvel vefat etmiştir. Şu nefes onundur.

Çevir yüzün semaya
Otur her dem duaya
Niyaz eyle Hudaya
Derdine derman gelsin

Eski defterlerin dür
Masivayi dilden sür
Durma ey can Hakkı gör
Zatna irfan gelsin

Varlığı hâkedelim
Benliği çâkedelim
Gönlümüz pâkedelim
Canlara canan gelsin

Bakma yalan Dünyaya
Düşme kuru sevdaya
Yalvar Nuri Babaya
Lûtf ile ihsan gelsin

Terkeyle cümle varı
Koma elden ikrarı
Sakın etme inkârı
Kalbine iman gelsin

Nuri Baba şahımız
Açıktır dergâhımız
Hoşeyle mihmanımız
Yanımıza can gelsin

Yolumuz hakka gider
Her işler bunda biter
Nuri Babam lûtfeder
Saki dem aman gelsin

«İkbâl» sen aç gözünü
Pâket kendi özünü
Şaha döndür yüzünü
Her işin asan gelsin

KADİRÎ

Âlemi mamuru âbadan eden beктаşîdır
Meclisi irfanı hep handan eden beктаşîdır
Şuhu mümtazı Cihanı daima irşat edip
Ehli cehli kabili iz'an eden beктаşîdır
Hazreti İsa gibi mevtaları ihya edüp
Yeknefesle herkese ihsan eden beктаşîdır
Hacı Bektaşî Velidir ol güruhu mürşidan
Kalp ile Dünyayı hep seyran eden beктаşîdır
İşleri âdâlar ile daima cengü cidal
Sinei âdâyı hep püryan eden beктаşîdır
Ey «Kadîrî» ilticamız daima ol harftır
Dârı Dünya zatını sultan eden beктаşîdır

KALENDER ABDAL

Dün gece seyranda [1] bâtm yüzünde
Hünkâr Hacı Bektaş Velîyi gördüm
Elifi taç başında nikap yüzünde
Aslı imam nesli Aliyi gördüm

Geçti seccadeye oturdu kendi
Cemali nurundan çırağ uyandı
İşaret eyledi sakiler sundu [2]
Bize Haktan gelen doluyu gördüm

İçtim ol doludan aklım yetirdim
Çıkardım kisvetim ikrar getirdim

[1] Seyrimde: nüsha.

[2] İşaret eyledi kara aptan sundu: nüsha.

Menzil gösterdiler geçtim oturdum
Kement ile bağlı belimi gördüm [1]

Mürşit eteğimden tutmuşum destim
Bu idi muradım iriştî kastım
Bilmem sarhoş muyum neyim, ben mestim
Erenler verdiği dilimi gördüm

«Kalender Abdal» im koymuşum şeri
Şükür kurban kestim gördüm dizarı
Erenler serveri, gerçekler eri
Sultan Hacı Bektaş Veliyi gördüm [2]

KANBERÎ

Ey şehi mülkü vilâyet vey Hakm kudret eli
Asitanm Kâbesine yüzürüp dedik belî
Ravza mıdır eşiğin ya bağı Rıdvanm gülü
Methin okur canü dilden her seher canbülbülü
Esselâm ey hadii rahr Huda nesli Ali
Esselâm ey kutbu Âlem Hacı Bektaş Veli

İktîda etsin sana âlemde rehber isteyen
Eşiğinde hizmet etsin abı kevser isteyen
Himmetin bahırına dalsın dürrü gevher isteyen
Bir tavaf etsin kapunu haccekber isteyen
Esselâm ey hadii rahr Huda nesli Ali
Esselâm ey kutbu âlem Hacı Bektaş Veli

Nuru Haktır mutlaka âbâ vü ecdadm senin
Ol sebepten rahr Haktır daim irşadm senin
On sekiz bin âlemin zikridürrü yâdm senin
Hem nida geldi Hudadan yâdedip adm senin
Esselâm ey hadii rahr Huda nesli Ali
Esselâm ey kutbu âlem Hacı Bektaş Veli

[1] Tiğbentle bağlı belini gördüm: nüsha.
[2] Maksut olan İmam Aliyi gördüm: nüsha.

Payei nalinine balâyı Arşoldu makar
Emrin ile esbi tazi tek revan oldu hacar
Kuvvetinle gün şitada meyve yetirdi secer
Tabii hükmün oluptür cümle âlem serbeser
Esselâm ey hadii rahr Huda nesli Ali
Esselâm ey kutbu âlem Hacı Bektaş Veli

Asitanı izzetinde evliyadır mûtekif
Anların nutkudürür fahvayı sırrı Levkeşif [1]
Mucizenle dine geldi nice cinsi muhtelif
Ferdü yektasm vilâyet içre hem tacm elif
Esselâm ey hadii rahr Huda nesli Ali
Esselâm ey kutbu âlem Hacı Bektaş Veli

Mustafanın sırrısım hem Şahımerdan oğlusun
Şepperü Şüpper ibadı nuru Yezdan oğlusun
Bakirü Câfer ki Hakkım has sultan oğlusun
Hazreti Kâzım dahi Şahr Horasan oğlusun
Esselâm ey hadii rahr Huda nesli Ali
Esselâm ey kutbu âlem Hacı Bektaş Veli

Şeh Takî vü yâ Nakî nuru Hudanın hakkıçün
Askerî vü Mehdîi sahipzamann hakkıçün
«Surei tâhâ» vü «Yâsin», «Hel'eta» nım hakkıçün
Rahmet eyle «Kanberî» ye hanedanm hakkıçün
Esselâm ey hadii rahr Huda nesli Ali
Esselâm ey kutbu âlem Hacı Bektaş Veli

KARA HAMZA

Gurbet elde neler geldi başma
Cezair erenleri aman gel yetiş
Çağırırım üstadına pirime
Gerçek erenleri aman gel yetiş

Ganidir Kırkların dolusun sünan
Pervaneler gibi otlara yanan

[1] Levkeşefelgâtû mezdetü yakinen: kelâmına işaret: lügate bakınız.

Zülfikar kuşanıp düldüle binen
Tanrımın aslanı aman gel yetiş

Otur deli gönül yerinde otur
Cümle erenleri diline getir
Urûmu Kırmı bekleyip yatır
Divane Behlülüm aman gel yetiş

Durmaz deli gönül su gibi akar
Aşkım firakile bağrımı yakar
Kırkbin Rûm erleri gülbangin çeker
Pirim Hacı Bektaş aman gel yetiş

Ezelden gelenler çektiler cefa
Sonradan gelenler sürdüler safa
Allah birdir hak Muhammet Mustafa
Cümlelerin ulusu aman gel yetiş

«Kara Hamza» [1] eder Dünya fanimış
Yeşil yaprak veren ağaç kurumuş
Arşü Kürsi yerler gökler bürümüş [2]
Pirim Hacı Bektaş aman gel yetiş

KARARSIZ VELİ

Bu manzumeye, Kutsi B. Paris Kütüphanesi yazmaları arasında tesadüf etmiştir.

Serçeşmedür evlâdımız pirimiz
Pirimüz Muhammet Alidür bizüm
Beli didiğimiz yerden dönmezüz
Sürdüğümüz irfan yoludur bizüm

Yükümüz gevherdür bakır satmazuz
Doğru yolu koyup eğri gitmezüz
Mücadele düşüp inat etmezüz [1]

[1] Abdal Hamza: nüsha.

[2] Her bendin sonu diğer nüshada "Cezairin erenleri erinen (erile) şeklinde mukayyettir.

[3] Bir mısra okunamamıştır.

Kaç yiğit siperin yüzüne dutar
Yahşi ata biner kalgıdır çıkar
Bahar eyyamında bulanık akar
Selimüz ummanlar selüdür bizüm

Canum biz müminler ile eşlerüz
Münkirleri lânet ile taşlaruz
Anun için esrik sarhoşlaruz
İçtiğimiz kadeh toludur bizüm

Mecnunleyin özler dağda kalursa
Leylileyin Haccı tavaf kılrusa
Beğoğlu ismini sorar olursa
İsmimiz «Kararsız Veli» dür bizüm

KASIM DEDE

«Kesriye» de «Kasım Baba» isminde bir bektâşî azizi metfundur. Kendisinin Türk fütuhâtı devrinde yaşamış olduğu farzedilmektedir; fakat bu nefesin ona ait olduğuna dair bir kayıt yoktur.

Gözlerin yollarda uykular gelmez
Gülbangin çektiğim erenler gelsin
Kavim kardaşlarım halimden bilmez
Halimi sırrımı bilenler gelsin

Yoldaşım sandığım yolundan azar
Haldaşım sandığım fitneler düzer
Ahdü ikrar verip ikrarım bozar
Canverip ikrara duranlar gelsin

İzleyelim biz de pirlerin izin
Tutya eyleyelim ayağım tozun
Gani Mevlâm göster erenler yüzün
Erenler erkânın sürenler gelsin

Binbir mana desem biri dinlenmez
Şol Yezidin ağız dili bağlanmaz
Hakkı isteyenler halkla eğlenmez
Alinin yoluna varanlar gelsin

Yürü «Kasım Dede» çareni ara
Emek zahmet çekme nafile yere
Yezit aslı talip gelmez bu yola
Sırrımı kadrımı bilenler gelsin

KAYGUSUZ ABDAL

«Yunus Emere» nin en sadık bir muakkibi olan Kaygusuz 15 inci asrın ikinci nısfında Anadolu'da yaşadığı tahmin edilmektedir. Metfeni Mısırdadır.

Mürettep yazma divanı ve bazı eserleri Ankara Maarif Kütüphanesindedir.

Bazı eserlerde Kaygusuz'a isnat edilen şiirler diğer bir Kaygusuz'a aittir. Bektaşîler arasında şayi olan Kaygusuz mahlâslı şiirlerin de bu zata ait olduğu kat'î olarak söylenemez. Kaygusuz'un bir şatır «Camiünnezair» de mukayyettir. Biz bu şatır ile Bektaşîler arasında şayi olan bir iki nefesi kaydile iktifa ediyoruz.

Urum abdalları gelir dost deyu [1]
Hırka giyer abâ deyu post deyu [2]
Hastalara gelir derman isteyu
Sağlar gelir pirim Abdal Musaya

Hintten bezirgânlar gelir yaymur
Âşk olan bu meydanda soyunur
Pişer lokmaları açlar doyunur
Toklar gelir pirim Abdal Musaya

İkrarıdır kaç yiğidin yuları
Fakihleri çeksem gelmez ileri
Akpmarın yeşil güllü suları
Çağlar gelir pirim Abdal Musaya

Meydanında dâra durmuş köçekler
Çalmır koç kurbanlara pıçaklar
Döğülür kudümler altın sancaklar
Erler gelir pirim Abdal Musaya

Kılıç sallar Yezitlerin kastına
Ali Zülfikarın almış destine

[1] Rûm abdalları gelir Ali dost deyu: nüsha.
[2] Eğnimizde abâ, hırka, post deyu: nüsha.

Tümen tümen Genç Alinin üstüne
Erler gelir şahım Abdal Musaya

Her matem ayında kanlar dökülür
Demine Hu deyu gülbank çekilir
Uyandırır Hak çırağın yakılır
Erler gelir şahım Abdal Musaya

Benim bir isteğim vardır Kerimden
Yezit bilmez erenlerin yerinden
«Kaygusuzum» cüda düşmem pirimden
Erler gelir şahım Abdal Musaya

* *

Filibede bir karr
Yinile sevdi banı [1]
Eygün eygün dikdürür
Bana yini kaftan

Bulunuben nazlanur
Nazlanurken kızlanur
Teresine su seper
Tezelenir bostan

Sürmeler gözün süzer
Yürüse müşkün tozar
Ağzunda bir dişü yok
Gümüsmüş gülistan

Kendüz ağır başludur
Yenicek tutmaz özün
Akşam olcuk gelür
Dükkânuma pinhan

Eydür iy [2] yiğit nola
Lâtf ile güle güle
Gönlümü alasun benüm
Eylesün ihsanı

[1] Beni
[2] İder ey.

Ben seni donadayum
Sırma (lu) üsküf edeyüm
Harcıgücü gam yime
(Sen) heman öpüp koç banı [1]

Üşte [2] mal altun kumaş
Sermeye [3] kul karavaş
Tek bana karı dime
Şadeyleme düşmanı

Yiğitler sohbetinde
İşin [4] dostun katunda
Ne ki harcun var ise
Boynuma canum canı

Dur girelüm yorgana
Uralum canı cana
Sen beni koç ben sana
Öğredeyin erkânı

Beni ki halvet bula
Yunmağa yerak kıla
Karnm oda kızdurur
Zira sovuktur [5] tani [6]

Ol karı söyle ki var
Bülle dimeği sevr
Akçeyle avlar dayım
Yalm yüzlü oğlanı

Beş vakit namaz kılır
Halk anı salih bilür
Böyle çabük olduğun
Kim bilür ol fettarı

[1] Beni
[2] İşte
[3] Sermaye
[4] Eşin
[5] Soğuk
[6] Teni

Bir dem beni görmese
Dudağımı surmasa
Yiğirmi kez dolanur
Şol yini [1] bezeztarı

Karıdan kaçam direm
Sofyaya geçem direm
Kişi nice (bir) götüre
Eski çürük hemyanı

Karı bana nittüğün
Ne elile tuttuğün
Kadırlara söylesem
Dinlese bu destanı

İshak Beye söylesem
Halimi arzeyelem
Karıdan kurtulmağa
Ola mı ki dermanı

Bu Kaygusuz Abdal
Dervişi miskin hali
Şöyle geçe mi acep
Kariyile [2] devranı

Bu kez kurtulasıydım
Bir necat bulasıydım
Dahi karı sevmeğe
Ant içeydim Kur'anı

Ne karı var ne koca
Ne erte var ne gice
Bu sözü anlayanın
Kurbanıyam kurbanı

*
**

Yücelerden yüce gördüm
Erbapsın sen koca Tanrı

[1] Yeni.
[2] Karı ile.
[3] Satarı

Âlem okur kelâm ile [1]
Sen okursun hece Tanrı

Âsi kullar yaratmışsın
Varsın şöyle dursun deyu
Anları koymuş orada
Sen çıkmışsın uca Tanrı

Kıldan köprü yaratmışsın
Gelsin kullar geçsin deyu
Hele biz şöyle duralım
Yiğit isen geç a Tanrı

KAZAK ABDAL

Üsküdar'da «Selim Ağa» kütüphanesinde «40» numaralı mecmuada «Kazak Ahem Baba» namına kaydelin bir nefes vardır. Kazak Abdal mahlâsile şöhret bulan, ihtimal ki bu adamdır. Bu şairin Romanya Türklerinden olduğu söylenmektedir.

Benim pirim Haçr Bektaş Velidir
Pirim piri Şahımerdan Alidir
Seyit Ali Sultanım kendisidir
Mürsel Baba oğlu Sultan Balımdır

Erenlerin lokmasından yer isen
Gerçek imamların aslı der isen
Dinle pendi şana derim er isen
Mürsel Baba oğlu Sultan Balımdır

Aslan gibi apıl apıl yürüyen
Kendi özün Hak sırrına bürüyen
Kepeneğin yanısıra sürüyen
Mürsel Baba oğlu Sultan Balımdır

Mümin olan lokmasını yedirir
Her sözleri rumuz ile bildirir
Gümanlız bil anı gerçek velidir
Mürsel Baba oğlu Sultan Balımdır

[1] Eylar: «Halk şiirlerinin şekil ve nev'i» sahife 158

Kızıl deli ocağımdan uyanan [1]
Baştan başa yeşillere boyanan [2]
Varıp pirin eşğine dayanan
Mürsel Baba oğlu Sultan Balımdır

Mekân tutmuş Hanbağında bucağın [3]
Bulutlara ağıp tutan sancağın [4]
Uyandırdı pirimizin ocağın [5]
Mürsel Baba oğlu Sultan Balımdır

«Kazak Abdal» der rivayet eyledim [6]
Üç yüz altmış er ziyaret eyledim [7]
Bu da sözbaş hikâyet eyledim
Mürsel Baba oğlu Sultan Balımdır

*
* *

Ormanda [8] büyüyen adam azgını
Çarşıda pazarda insan beğenmez
Medrese kaçkını softa bozgunu
Selâm vermeğe dervişan beğenmez [9]

Âlemi tâneder yanına varsan
Seni yanılır bir mes'ele sorsan
Bir cüm çıkmaz eğer karnını yarsan
Camiye gelir de erkân beğenmez [10]

Elin kapusunda kul kardaş olan [11]
Burnu sümüklü hem gözü yaşolan
Bayramdan bayrama bir tıraş olan
Berber dükkanında oğlan beğenmez

[1] Seyit Ali Sultanımdan uyanan: nüsha

[2] Namaz kılp eşğine dayanan: nüsha

[3] Mekân etmiş meyhanenin bucağın: nüsha

[4] Atar tutar bulutlara nacağın: nüsha.

[5] O denlu uyaran Pirim ocağın: nüsha.

[6] Kazak Abdal der bunu rast söyledi: nüsha.

[7] Eyledi: nüsha.

[8] Köyünde: «Halk şiirlerinin şekil ve nev'i: A. Talât, sahife 145»

[9] Selâm vermek için kesen beğenmez: aynı eser.

[10] A. Talât B. in eserinde bu bent yoktur.

[11] Karavaş olan: aynı eserde.

Dağlarda bayırda gezen bir yürük
Kimi timarlı sipahi kimisi serbölük [1]
Bir elife dili dönmiyen hödük
Şehristana gelir ezan beğenmez

Bir çubuğu vardır gayet küçücek
Zümu fasidince keyf götürecek
Kırık çanağı yok ayran içecek
Kahveye gelir de fincan beğenmez [2]

Yazolunca yayla yayla göçenler
Topuz korkusundan sardan kaçanlar [3]
Meşeyaprağını kırıp içenler
Rumeli yenicesi duhan beğenmez [4]

Aslında, neslinde giymemiş hare
İş gelmez elinden gitmez bir kâra
Sandığı gömleksiz duran mekkare [5]
Bedestana gelir kaftan beğenmez

«Kazak Abdal» söyler bu türlü sözü [6]
Yoğurt ayran ile hallolmuş özü [7]
Köyden şehre gelse bir türkün kızı [8]
İnci yakut iseter mercan beğenmez

*
* *

Eşeği saldım çayıra
Otlaya karnım doyura
Gördüğü duşu hayıra
Yoranım da anasım

Münkir munafıkım huyu
Yıktı harap etti köyü

[1] Kimi timarlı sipahi kimi serbölük: nüsha.

[2] Kahvede fağfuri fincan beğenmez: nüsha.

[3] Topuz korkusundan şehre kaçanlar: Ahmet Talât B.in eseri: sahife 145.

[4] Rumeli bohçası duhan beğenmez: aynı eser.

[5] Evinde yoğiken gömlek mekkare: nüsha.

[6] Kazak Abdalın her dem budur sözü: nüsha.

[7] Yoğurt ayranla hâsıl olmuş özü: nüsha.

[8] Köyden şehre gelse bir köylü kızı: A. Talât B.in eseri: Türk esasen köylü demektir.
İzahat almak için lûgatçeye bakınız.

Mezarma bir tas suyu
Dökenin de anasım

Dağdan tahta indirenin
Iskatma oturanım
Mezarma götürenin
İmamın da anasım

Derince kazım kuyusun
İnim inim inilesin
Kefenin diken iğnesin
Dikenin de anasım

Müfsidin bir de gammazım
Malı vardır da yemezim
İkisin meyit namazım
Kılanım da anasım

«Kazak Abdal» nutkeyledi
Cümle halkı tâneyledi
Sorarlarsa kim söyledi
Soranım da anasım

KUL BAYRAM

Bilmedin mi yeknazarda uyarup
Çekip seni irşat eden Alidir
Aşkelinde sermest olan aşıkım
Mutlaka cismindeki can Alidir

Alidir ol dostumun kudret eli
Alidir ol cennet bağımın gülü
Ali aşkıma çuşeder bülbülü
Baharım vaktinde esen Alidir

Gafil esen fehmet gezme serseri
Ana rahminden vermiştir haberi
Hakkım habibidir dinin serveri
Müminin kalbinde iman Alidir

Alidir Muhammede şüphesiz yâr
 Aliye dayanamadı çün Hayber
 Alidir cümleye sakii kevser
 Ârife işaret irfan Alidir

İhlâs ile erenler eteğin tut
 Benliği terkeyleyip birliğe yet
 Mürüvvet madeni ol nuru Ehat
 Vilâyet kencine maden Alidir

Alidir gerleyen ol kudret okun
 Bu söze inkâr ehli olma sakın
 Gözet kenzin gevherini bil yakın
 Eğer ister isen gel kân Alidir

Aliye aslanım dedi Yaradan
 Alidir dostuna çareler eden
 Alidir münkirin bağrın eriden
 Müminler katarm güden Alidir

Alidir bir gelmiştir gayri yoktur
 Herne işler ise takdiri Haktır
 Keramet ehlidir keremi çoktur
 Kendin kuleyleyip satan Alidir

Alidir Hakkın kudretine mazhar
 Alidir cümleye sahibi eser
 Nice gelmiştir ol Aliyyi Haydar
 Âhîr Mehdî sahipzaman Alidir

Geçip semavatta tahta oturan
 Nice bin kâfiri dine getiren
 Hırka, tacı, sancağını götürün
 Ruzumahşer Şahımerdan Alidir

Mümin isen gel boyun eğ bu yola
 Aldanma her gördüğün kilükale
 Tabutun götürüp ak deve ile
 Yedip menziline giden Alidir

Aliyi dolu bil bu Dehr içinde
 Anı bilmeyen kaldı küfr içinde
 Benim «kul Bayram» ki ol bahr içinde
 Şüphesiz gönülde pinhan Alidir

KUL BUDALA

Muhammet Aliye selâm gönderdi
 Oturduğu postu pâketsin dedi
 Miraçtan indikte gene söyledi
 Yediği lokmayı haketsin dedi

Çalış oturduğün meydanı arıt
 Doğru sür yolunu erkânı yerit
 Kimi talip olmuş kimisi mürit
 Birin ötekine katetsin dedi [1]

Ayrılmam Kırklardan düz ovası var
 Anların üstümüzde duası var
 Kırk katar devede bir mayası var [2]
 Onu da ileri çeketsin dedi

Kurbanlık koyunu sürüden seçme
 Aç otur haricin südünü içme
 Bozuk bir köprüye uğrayıp geçme
 Bozuka temeli yıketsin dedi

Talip olan rehberine gitmezse
 Müşidinin buyruğunu tutmazsa
 Varıp Hak cem'ine meyil katmazsa
 Yükü saman yüke çöketsin dedi

«Kul Budalam» Cehennemın ateşi
 Rehberine bağlıdır talibin başı
 Hile ile yola gitse bir kişi
 Onu Cehenneme tıketsin dedi

[1] Kat kafiyesi uymuyor. İhtimal aslı böyle değildi.

[2] Maya: dişi deve.

*
**

Bülbül oldum gülistanda şakırım
Güldalmda [1] biten gül neme yetmez
Süleymanım kuşdilinden okurum
Bana talim olan dil neme yetmez

Aşk kitabım açtım okur yazarım
Hakka doğru açılmıştır nazarı
Neme gerek dağır taşı gezerim
Şol pirime giden yol neme yetmez

Derviş oldum pir eteğin tutarım
Hakka doğru çekilmiştir katarım
Baykuş gibi garip garip öterim
İssız viranede çöl neme yetmez

Şu Dünyanın olacağı malûmdur
Bu ilmin aslına eren âlimdür
Az yaşa, çok yaşa sonu ölümdür
Eski hırka ile şal neme yetmez

«Budalam» sırrına kimseler ermez
Tevekkül mal altın eteğin komaz [2]
Kişi kısmetinden ziyade yemez
Bana kısmet olan mal neme yetmez

*
**

Seherde uğradım ben bir güzele
Güzel dedim zülüflerin ne kara
Korkarım ki elâ gözler göz ala
Gözler sürmeli kaşların ne kara

İsmi çıkıp âlemlerde öğüle
Tutu kumru haber vermiştir güle
Seher davlunbazi her dem döğüle
Zülûf çevkan yanakların ne kara

[1] Öz bağında: nüsha.

[2] Gönül malını aradına koymaz: nüsha.

İki gözüm doldu kanlı yaş ile
Dostum kumaşın uydurmuş yeşile
Ne aldır ol ne kırmızı ne kara

Ne ziba yaratmış Yaradan Gani
Seloldu aktr gözlerimin kanı
Gel bana rahmeyle mürüvvet kânı
Ben söylerim ne ak söyler ne kara

«Budalam» der neyerim ben bu malı
Sohbet ile bulmuşum ben kemali
Mahbup derler gösterem gül cemali
Ne yağmura ne güneşe ne kara

*
**

Hak nefesin inkâr eyleyen talip
İblistir bu cemden sürülsün gitsin
Hakkın divanında yüzü karadır
Esfeldir ol yerden sürülsün gitsin

Yok ise kalbinde mehabbet sevgi
Yıkrıktır kalbinde Allahın evi
Özünden haberi olmayan divi
Salıver yabana yorulsun gitsin

Yalnız kafeste sakla bir kuşu
Kiminle söyleşir olmasa işi
Günahın meydana koymayan kişi
Yüzünü eğsin de ayrılışın gitsin

Canımı cellâda teslim etmeyen
Rehberin gittiği yola gitmeyen
Mürşidin buyurduğunu tutmayan
Çürüktür yuları kırılışın gitsin

«Budalam» Kudret elindedir elim
Hakka ayan oldu bütün ahvalim
Biz olalım mazlum olanlar zalim
Ali divanından sürülsün gitsin

KUL HİMMET

Yegâne nüshası Pr. Köprülüzade M. Fuat B. de mevcut olan «Menakıbul'esarar behcetül'ahrar» atlı eserde bazı kıvılcık şairlerinin şiirleri arasında Kul Himmetin de birkaç manzumesi dercedilmiştir.

Fuat B. eserin «H. 11» 17 inci asırda istinsah edildiğini tahmin ediyorlar. Kul Himmetin Pir Sultan ile muasır olduğunu ve onun müşidi bulunduğunu Pir Sultan atlı eserimizde zikretmiştik. Neşrettiğimiz bu manzumelerin mezkûr Kul Himmete ait olduğu tahmin olunabilir.

Erenler şahma kimse eremez
Şahm Kanberine kulolmaymca
Her Kanberim deyen Kanber olamaz
Edep ile erkân yololmaymca

Arama ıraktan vardır yakini
Gerçek olan talip bulur Hakkımı
Yükletmezler sana yolun yükünü
Bükülüp kametin dalolmaymca

Cevahir yanmasa aşkm oduna
Sikke yazarlar mı Şahm adma
Seni hiç korlar mı talip evine
Zer gibi sararıp kalolmaymca

Mecnun olan gezer daim deşinde
Aşkm dolusunu tutar destinde
Seni taşırılar mı başlar üstünde
Mürşit nazar edip gel olmaymca

Dertment olmaymca gönül hâkolmaz
Âşık olmayanlar sineçâk olmaz
«Kul Himmet» im eder vücut pâkolmaz
Mürşidi kâmilden elolmaymca

Zahit Hu demeyi inkâr eyleme
Ya neye çağırır insan Hu deyu
Hu demenin aslı nedendir böyle
Gel edelim sana beyan Hu deyu

Evvelü âhr hüvallahu ekber
Cemali nurundan doğdu bir gevher
Muhammet Mustafa İmamı Hayder
Oldu o gevherden ayan Hu deyu

Teceli iriştü çün başa gelip
O cevher mevcile huruşa gelip
Çerhi Felek anda hem cuşa gelip
İstedi âdemi devran Hu deyu [1]

Muhammedi hatem peygamber oldu
Ali evliyaya şah, server oldu
Selman Muhammede hem rehber oldu
Ol günde yürüdü erkân Hu deyu

Erenler gizliydi ulu mekânda
Muhammetle Ali bir idi anda
Lâfeta okuyup karşı duranda
Yedi kez çağırır Cihan Hu deyu

Bir üzüm danesi ol Şah elinde
Kırklara verildi kısmet gününde
Çıkınca Mustafa miraç yolunda
Şehadet eyledi Selman Hu deyu [2]

Ol üzüm danesin getirdi Selman
Kırklar demi ol dem etti galeyân
Muhammet onlarla birlikte ey can
Hu Allah söyledi irfan Hu deyu [3]

Kırklar dahi içti cümle mestoldu
Şahımerdan cümlesinden üst oldu
Hezar post bağlayıp kemerbest oldu
Sema girdiler hemen Hu deyu

Kırkların brine nişter vuruldu
Aktı kan cümleden ispat olundu [4]
Hak anda mevcuttu mevcut bilindi [5]
Huallah çağırır Sultan Hu deyu

[1] Dem bu demdir döner devran Hu deyu: nüsha.

[2] Sey'enillâh dedi...: nüsha.

[3] Muhammet şerbeti ezdi ol zaman, içtiler şerbetten her can Hu deyu: nüsha.

[4] Birlik demi olan ispat olundu, semaa girdiler uyan Hu deyu: nüsha.

[5] Hak mevcut mevcudat onda bulundu: nüsha.

Anlar âşık idi yâr, yâra karşı
Niyaz eylediler Settara karşı
Kırkların cümlesi didara karşı
Baktılar kaldılar hayran Hu deyu

Hu demenin aslı böyledir böyle
Zahit nedir sözün gelberi söyle
İmanım tazele şahadet eyle
Gel sen de yüzüne boyan Hu deyu

«Kul Himmet» meydanda sarhoş olalı
Habibin aşkına methuş olalı
Can gözle tecelliye duşolalı^[1]
Hayali gözümde mihman Hu deyu

**

Mürşit isen müşkülümü halleyile
Neden hâsıl oldu güruhunacî
Gel imdi gamla koma beni böyle
Evvel tatlı neydi sonrası acı

Hak verir kısmetim benim gıdamı
Kesmezem dilimden Bari Hudamı
Yuğurmazdan evvel Cibril Âdemi
Hem Âdem yoğiken kim idi hacı

Arif arif ile gönül katmadan
Hak Taalâ bu Dünyayı yapmadan
Selman dahi ol Kırklara yetmeden
Ya kim idi Kırklardaki duacı

İnsan fehmeleyip kendin bilmeden
Havva Ana gelip hâmil olmadan
Eritip te kalpevini silmeden
Kim idi göklere dâreden Bacı

Ezelden beri sırrullah sır idi
Müminlerin kalbi dolu nur idi
Ne körüğü ne çekici var idi
Neden hâsıl oldu Ali kılınacı

[1] Muhammetle Ali ben duş olalı: nüsha.

Özün tasdik edip tevekküle gel
yüz yigirmi dört bin nebiden evvel
Kim giydi başına ol nurdan tacı

Kul Hüseynim eder evveli yandım
Hakka ikrar verip kandım inandım
«Kul Himmet» im kendini ârif mi sandım
De bana nerdedir Dünyanın ucu^[1]

Pir bugün bize geldi
Gülleri tazeledi^[2]
Önüsıra Kanberle
Ali Mürteza geldi

Ali Mürteza şahım
Yüzüdür kiblegâhım
Miraçtaki Muhammet
Âlemde padişahım

Padişahım yaradan
Okur aktan karadan
Ben pirden ayrı düştüm
Yüz yıl geçti aradan

Aramı uzattılar
Yarama tuz attılar
Bir kul geldi fazlaya
Bedestanda sattılar

Sattılar bedestanda
Sesverir gülistanda
Muhammedin Hatemi
Bergüzar bir aslanda

Aslanda bergüzarım
Pir hayalin gözlerim

[1] Bu nefesin Kul Hüseyne ait olması muhtemeldir.

[2] Taze geldi: nüsha.

Hep hasretler kavuştu
Ben hâlâ intizarım

İntizarım ekerim
Lepleri bal Çekerim
AŞkım ile daima
Gözyaşları dokerim

Dokerim gözyaŐımı
Gör Mevlânım işini
KepŐi kurban eyledim
Yedi oğlak başım

Figan eyler melekler
Kabul olur dilekler
Yezit bir dert eyledi
O dert beni helâkler

Yezit bir dert eyledi
Melekler virdeyledi
Pirim bir Őehir yaptı
Kapusun dört eyledi

Dört eylemiş kapusun
Lâlü gevher yapusun
Yezitler Şehit etti
İmamlarım hepisin

Hasana agu verdiler
Hüseyne nice kıydılar
Zeynel ile Bâkırrı
Bir zindana koydular

Zindan da bir ezadır
Câfer kulun gözedir
Câferin de bir oğlu
Musa Kâzım Rızadır

Takî Nakî ağlarım
GözyaŐımı ağlarım

On ikidir katarım
Türlü metâ tutarım

Yüküm lâlü gevherdir
MüŐteriye satarım
Satarım müŐteriye
Kervan kalsın geriye

Cebrailli eŐettim
Cenneteki huriye
Huriye eŐeyledi
Hatırım hoŐeyledi

Kanat verdi kuluna
Havada kuŐeyledi
KuŐeyledi havada
Gezer dağda ovada
ElkaldırımıŐ Hakkıma
Saf saf durmuş duada

ElkaldırımıŐ Hakkıma
İsmi âzam okuna
İsmi âzam duası
Tatlı cana dokuna

Dokunur tatlı cana
AĞlarım yana yana
İmamlarım duası
Kaldır ulu divana

Ulu divan kuruldu
Cümle mahlûk dirildi
Yezit yürüyüş etti
Anda Muhtar vuruldu

Pir dediler Aliye
Hacı Bektaş Veliye
Hacı Bektaş tacını
Verdi Kızıl deliye

Kızıl Deli tacımız
Şah Ahmet miracımız
Karaca Ahmet gözcümüz
Yalmeak duacımız

«Kul Himmet» üstadımız
Bunda yoktur yadımız
Şahmerdan aşkıma
Hak vere muradımız [1]

*
* *

Divane gönlümüz geçmez güzelden
Mihrin yereyledi tenden ya Ali
Benim arzumanım sensin ezelden
Gitmez mehabetin candan ya Ali

Canü dilden sevenlerin canısın
Âşıklara methitmenin şanırsın
Noksana kalmaz mürüvvet kânısın
Geçersin günahattan kandan ya Ali

Müşkülünü halledersin dostuna
Çağrıldıkça irişirsin düşküne
Kerbelâda yatan İmam aşkıma
Şefaata umarız senden ya Ali

Nice yüz bin yıllar Kandilde durdun
Atanın belinden madere geldin
Anm için halkı gümana saldın
Bin bir dondan başgösterdin ya Ali

Tarikat içinde şemsü kamerin
Hakikat içinde zatı kemalin
İstemem Cenneti göster cemalin
«Kul Himmet» geçmezden bundan ya Ali [2]

[1] Bu manzumenin, Kul Himmete mensup bir derviş tarafından yazılmış olması muhtemeldir.

[2] Kul Himmetin geçti serden ya Ali: nüsha.

*
* *

Ezel meclisinde Kırklar ceminde
Muhammet nuruna bezendi Ali [1]
Kırklar ile bile ayinicumde
Bu aşkın sırrına özendi Ali

İlmin bağı dedi kendin bilesin
Muhammede dedi cem'e gelesin
Meydana getirdi aşkın dolusun
Kırklara şarabı sunandı Ali [2]

Tuba ağacından aldı dört yaprak
Pençe Abaya taksim kılarak
Bir hırka ayırdı içinden erhak
Giyindi eğinine donandı Ali

Mansur kabul etti Hakkın dârını
Erenlere verdi külli varını
Muhammede verdi Hak didarını
Ol nura bulandı boyandı Ali

Hu diyüp birliğe kuruludu erkân
Hakikat sürüldü dem ile devran
Sema kalktılar cümle âşıkân
Kırk kerre meydanı dolandı Ali

«Kul Himmet» eder Hak mehabbete
Dahi yol gider mi birlikten öte
Mehabetten kaçan eğri sıfâta
Lânetullah dedi ilendi Ali [3]

*
* *

Ali ismi dört kitapta okunur
Lâilâheillallah yazılır
Zikredeni Azazilden sakınır
Lâilâheillallah yazılır

[1] Aşkın erkânına boyandı Ali: nüsha.

[2] Kırklara başoldu sıvandı Ali: nüsha.

[3] Birliğe uymıyanı ayrı sıfâta aşk ile ahetti ilendi Ali: nüsha.

Hacı Bektaş Veli ismi dildedir
Muhammedin hup cemali güldedir
Fatıma Ananın gözü yoldadır
Lâilâheillallah yazılır

Hasan bahçesinin gülü açıldı
Şah Hüseyin tazelendi saçıldı
Şehit olanlara hulle biçildi
Lâilâheillallah yazılır

Zeynel [1] yaralandı akıyor kanı
Bâkırm kazandı yıkandı donu
İmam Câfer elindedir erkânı
Lâilâheillallah yazılır

Musayı Kâzım Rızanın destine
Yüzsürelim Muhammedin postuna
Cebrailin kanadının üstüne
Lâilâheillallah yazılır

On iki İmamda saçır leylâ var
Bunca aşıkların sende meyli var
Mehdinin boynunda bir hamayli var
Lâilâheillallah yazılır

«Kul Himmet» üstadım dert ilâcına
Yüzsürelim Muhammedin tacına
Fatıma Ananın saçbağ ucuna
Lâilâheillallah yazılır

*
* *

Gel gönül idrak eyle hem fehmeyle
Kimdir şu cihanın kaimmakamı
Muhammede etti Levlâkelevlâk
Ali evliyanın hatmü tamamı

Ol gece Muhammet miraca erdi
Erdi de tabibin yarasını sardı

[1] Zeynel'aba

Hakkın kudretinden konukluk gördü.
İzzet etti dosta döktü taamı

Muhammet taama etti bismillâh
Bilesince elsundu Hazreti Şah
Dedi bu el kimin ya Resulâllah
Buyurdu Alinin eli ola mı

Ol gecede kabul oldu dilekler
Zelzele etti hep çerhi felekler
Hak katında saf saf durur melekler
Ziyaret ettiler güzel Hocamı

Ol demde sohbetin hali bilindi
Allah bir Muhammet Ali bulundu
Anda seyrettiler Levhü Kalemi

Ali âlâdır Hakkın divanında
Hak Taalâ kim buyurdu şanımda
Yedinci semada aslan donunda
Hikmetle gördüler Şahr keremi

Selman Arşa çıktı eyvallah etti
Ahmetten bir uzun şeyellâh [1] dedi
Kırklar ezdi içti eyvallah etti
Alinin verdiği engür ola mı

Hak Muhammet Ali üçü o demde
Cümlesi de beli dedi o demde
Hocam da bile bulundu o demde
Anda dandılar [2] doksan bin kelâmı

Doksan bin kelâmı serhetti buldu
Kimin nihan kimin aşikâr etti
Otuz bini belli şerait oldu
Seddetti bağladı nefsi avamı

Otuz bin tarikat iptida hali
Evvel rehberinden sundular eli

[1] Sey'enillâh.
[2] Tandılar.

Gösterdi erkânı sürdüler yolu
Hoşbekte dedi post ile kıyamı

Otuz bin marifet zat sıfât olmaz
Aslı türabîdir kumları gelmez
Doksan bin hakikate değme ermez
Tanış rehberine bozma nizamı

Sen bu tecellâyı sende görmezsin
Bu arada eremezsen ermezsin
Âşkı mührünü canda görmezsin
Dolaşır gezersin Beytülharamı

«Kul Himmetim» tecellâsın kıldığım
El kavşurup divanımda durduğum
Günahım çoktur gözlerin sevdiğim
Mürüvvet edip bağışla cürmümü

*
* *

Seyran edip bu âlemi gezerken
Ugradım gördüm bir bölük canları
Cümlesinin erkânı bir yolu bir
Muhammet, Aliye çıkar yolları

Cümle bir mürşide demişler beli
Teshihleri Allah, Muhammet, Ali
Meşrebi Hüseyinî, ismi Alevî
Muhammet, Aliye çıkar yolları

Durakları irfan bağile bostan
Sifinmiş kalpleri gümandan, pastan
Cümlenin muradı bir fidan dosttan
Arı gibi sadalaşır ünleri

Sıratımız, anı, bunda geçmişler
Varlık, benlik binasını yıkmışlar
Al giymişler yas donundan çıkmışlar
Gece Kadir, gündüz bayram günleri

Bir nefeste bir imama uymuşlar
Birinin niyazını bine saymışlar
Kaynayıp ta kaptan kaba konmuşlar
Haber duymuş dostelinden canları

«Kul Himmetim» gerçeklerin bu meydan
Özün kurtarmışlar sıfâtı şirkten
Hep içmişler Kırklar içtiği demden
Haber duymuş dostelinden canları

* * *
* * *

Her sabah her sabah ötüşür kuşlar
Allah bir Muhammet Ali diyerek
Bülbüller gül için figana başlar
Allah bir Muhammet Ali diyerek

Kismetimiz kalbimizde buluna
Veyselkaran gitti Yemen yoluna
Arıyız uçarız kudret balma
Allah bir Muhammet Ali diyerek

Biz de çektik İmamların yasını
İşit gerçek erenlerin sesini
İmam Hasan içti ağı tasını
Allah bir Muhammet Ali diyerek

Arif olan eleklerden elendi
Talip olan Hak yoluna dolandı
Şah Hüseyin al kanlara boyandı
Allah bir Muhammet Ali diyerek

Gönül kuşu kalp evinde yuvasını
Serime de göktü şahin yuvasını
İmam Kâzım Musa Rıza duasını
Allah bir Muhammet Ali diyerek

Şah Takî ya Nakî nuro olup gitti
Hasanî Askerî erolup gitti
Mehdî mağarada sırolup gitti
Allah bir Muhammet Ali diyerek

Dört kitap yazıldı yurduna düştü
Kur'an Muhammedin virdine düştü
«Kul Himmet» pirinin derdine düştü
Allah bir Muhammet Ali diyerek

*
* *

Dün gece seyrim içinde
Ben dedem Aliyi gördüm
Eğildim niyaz deminde
Ben dedem Aliyi gördüm

Üç çırak yanar şışede
Aslanlar gizli meşede
Yedi iklim dört köşede
Ben dedem Aliyi gördüm

Kızıl güller deste deste
Bergüzar yolladım dostu
Üç dolu mihmandan iste
Ben dedem Aliyi gördüm

Cennet kapusunda duran
Kilidin mührünü kuran
Yezide kılıncın vuran
Ben dedem Aliyi gördüm

Yüce dağlar coşkun coşkun
«Kul Himmet» im aşka düşkün
Cümle meleklerden üstün
Ben dedem Aliyi gördüm

*
* *

Gece gündüz hayaline döndüğüm
Bir gece ruyama gir Hacı Bektaş
Günahkârım günahkârdan bezerim
Özüm dâra çektim sor Hacı Bektaş

Yandı bu kulunun nedir çaresi
Gene tazelendi yürek yaresi

Unulmaz dertlere derman olası
Bu sınık bendimi sar Hacı Bektaş

Arımın yaptığı bala benzersin
Şu garip ellerde gönlüm eğlersin
Bendidüben ikrarına bağlarsın
Sailin sattığı kul Hacı Bektaş

Gâhi bulut olup göğe ağarsın
Gâhi yağmur olup yere yağarsın
Ay mısım, gün müsün gökten doğarsın
İlgt ilgt esen yel Hacı Bektaş

Derdimin dermanı yaramın öcü
Dört anasır mevcut gürhunacı
Belinde kemeri başında tacı
Yüzünde parlıyor nur Hacı Bektaş

Daima "Kul Himmet" eder niyazı [1]
Pir Sultan yolundan ayırma bizi
Ol mahşer gününde isteriz sizi
Muhammet önünde car Hacı Bektaş

*
* *

Ta kalûbelâdan sevdik seviştik
Bizimle ezeli yarıdır muhabbet
Üstat mezarında ikrar konuştuk
Mümine kadim ikrardır muhabbet

Muhabbettir Lâilâheillallah
Muhabbettir Muhammet Resulullah
Muhabbettir Ali Şah veliyullah
Üç isim, manada birdir muhabbet

Allah, Muhammet Ali ortasında
Beytullah içinde Hak haznesinde
Kudret kandilinde aşk sahrasında
Cibrilin gördüğü nurdur muhabbet

[1] Bu manzume bir cönkte "Hatayî" namına kaydedilmiştir.

Kudret kelâmını söyler Cebraîl
Rıza lokmasını sunar Mikâil
Canı cana ulaştırır Azrail
İsrafil ağzında Sûrdur Muhabbet

Muhabbettir yerin göğün direği
Muhabbet edenin yanar çırağı
Âşık beytullah maşuk durağı
Hak nazar ettiği yerdir muhabbet

Muhabbet kadimdir insan içinde
Zira can severiz canlar içinde
Kırklar meydanında irfan içinde
Muhibban cem'inde güldür muhabbet

Cana can muhabbet etse erkândır
Erkândır muhabbet arzusu candır
Huri meclisine erse civandır
Rızanın yurdunda birdir muhabbet

Gel beri gel beri iman edersen
Gelme hakkın değil güman edersen
Sırrın tercümandır beyan edersen
Bu halkın içinde sırdır muhabbet

Bu her dem bahardır bunda kış olmaz
Öter bülbülleri dilleri durmaz
Kokusu tükenmez hem rengi solmaz
Acep bağı var gülzardır muhabbet

Muhabbet edenler nasibin alır
Muhabbet ederse dert ehlin bulur
Serçeşmemiz Muhammet Aliden gelir
Dalgası tükenmez göldür muhabbet

Âşık gülşende hem Şirinü Ferhat
Leylâ da Mecnuna göründü üstat
Muhammet Aliden kuruldu bünyat
Ta ezeldenberi vardır muhabbet

«Kul Himmət» im makam özge makamdır
Muhabbet mihri on iki imamdır
Güzel Şahın huzurunda tamamdır
Hakikat vâsılı yârdır muhabbet

*
* *

Yerde insan gökte melek yok iken
Kudretinden bir nur indi süzüldü
Cümle mahluk kandildeki nur iken
Ayn Ali, mim Muhammet yazıldı

Ol dem yaratıldı div ile peri
Kaftan kafa hükmederdi herbiri
Vardı hem onların bir sultanları
Gayet pehlivandı pek zurbazu idi

Üç yüz elli batman güzü çekerdi
Uzun kargı Kûhukafı yıkardı
Cümle divler anm havfın çekerdi
Yedi iklim dört köşede raz idi

Üç yüz altmış arşın idi kameti
Hiçbir kula benzemezdi heybeti
Yetmiş yedi arşın idi sıfatı
Bakınca mağripten meşrike düz idi

Kafdağında bir bağ vardı hurmadan
Ol vakit yok idi Dünyada insan
Gördü bağ içinde bir taze civan
Şadü hurrem olup gayet sevindi

Nigâr mısın deyip sundu elini
Benliğinden geçti sımdı halini
Özge bilemedi hiç ahvalini
Tezden hemen yüzüstüne yıkıldı

Yedi günden sonra buldu özünü
Eli bağı kan doldurmuş gözünü

Sultan Süleymana vurdu yüzünü
Süleymansın şu bendimi çözündi [1]

Süleyman der benim bağladır öfemi
Kaddin hilâl olmuş bükmüş belini
Kim eyledi sana bunca zulümü
Hakkın emri böyle imiş gezindi [2]

Div de der ki beni bağlayan uşak
Âkil, baliğ değil on iki ançak
Bir darp ile beni eyledi helâk
Nuru şahin gibi uçtu süzüldü

Süleyman der biz bu sırrı biliriz
O işi tutanı biz de sezeriz
Sanma, senin bağı bin yıl dahi gezindi

Div de der ki âhırında nolacak
Bu dert bize kıyamete kalacak
Süleyman der Muhammet var gelecek
Âhırzaman yakın derler sezildi

Nice bin yıl geçti, nice bin saat
Yer duruldu karşı geldi yedi kat
Zahir oldu Ali ile Muhammet
Karşısında div dirildi dizildi

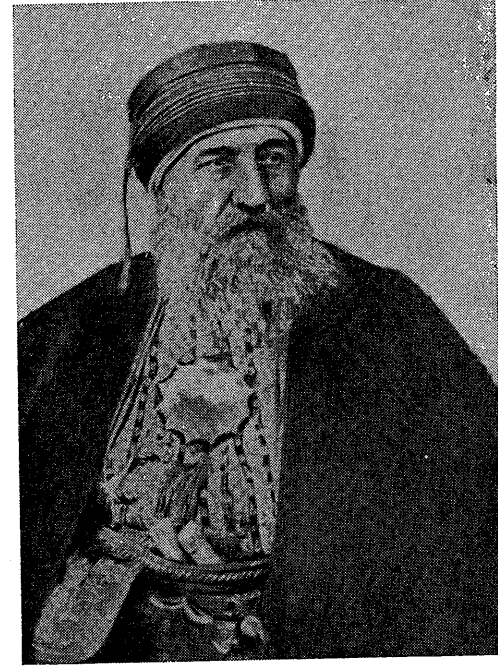
Mekke Medinenin halkı duruştu
Dedi görenlerin tebdili şaştı
Kâbenin üstüne gölgesi düştü
Kamu görenlerin benzi bozuldu

Yedi iklim padişahı geldiler
Geldiler de taraf taraf kondular
Tezden Muhammede haber verdiler
Gelince bir haber ol gel tez dedi

Muhammet der dive nerde bağlandım
Adım nedir bunca nerde eğlendin

[1] "Çöz imdi" yerine.

[2] "Gez imdi" yerine.

MEHMET ALİ HİLMİ D. B.

Süleyman nebiye Nuha varmadım
Elin bağlı bin yıl dahi gezindi

Div de der ki yüz bin adım atladım
Kaftan kafa kadar hükmeder idim
Süleyman nebiye Nuha uğradım
Ne yaram öğündü ne bağ çözüldü

Yüz yigirmi dörde verilmez adet
Buna peygamberden bulmadım medet
El'aman mürüvet kıl ya Muhammet
Kuşça canım kafesinden süzüldü

Süleymandan haberini almı mı [1]
Kaftan irak yollarından gelin mi
Görünceğiz sen oğlanı bilin mi
Eğlenme de şu orduyu gezindi

Büyük küçük buhaberi duydular
Tellal koyup çarşı çarşı sordular
Cümlesi de derildiler geldiler
Hepsi divin karşısında dizildi

Nice günler geçti aylar savuştu
Dert ehli de dermanma kavuştu
Bunca insan tekçe tekçe buluştu
Gümanım kalmadı umum [2] üzüldü

Div de der ki beni aldı bu merak
Gelemem bir dahi menzirim irak
Aradığım oğlan burdadır mutlak
Yana yana şu vücudüm Közöldü

Muhammet der dive dava eyledin
Bunca halkı bir araya dirledin
Oğlan burda sen oğlanı görmedin
Elin bağlı bin yıl dahi gezindi

[1] "Alır mısın"

[2] Umut, ümit.

Div de der ki sanman beni deliyim
Kaftan irak yollarımdan gelirim
Görünceğiz ben oğlanı bilirim
Kaşlarında mîm duası yazıldı

Hak emrile gökten Cebrail indi
İndi de nâmına sultanı sundu
Allah Muhammede selâm gönderdi
Muhammetsin div kendini gözündü

Muhammet Selmana gel dedi geldi
Âleme bir nurdur balkıdır doğdu
Selman donunda da Aliyi gördü
Div Muhammet hırkasına sarıldı

Yerde insan gökte melek yok iken
Duyar idim çok div başın keserdi [1]

Ali divin kusuruna kalmadı
Kimi inandı kimi inanmadı
Ta Elestten ikrar veren dönmedi
Münkirin gönlüne lânet yazıldı

Büyük küçük bu haberi işitti
Alinin sırrıma kim erdi yetti
Div müslüman oldu sılaya gitti
Cemaat dağıldı alay bozuldu

«Kul Himmet» üstadım dediğim neden
Gitmiyor sevdası bir dem serimden
İkrarlık güderék Elest deminden
Hakkın ismi kalbimize yazıldı

* * *

Biz Muhammet Ali diyenlerdeniz
Dergâha doğru gider yollarımız
Şol güzel Aliyi sevenlerdeniz
Düvazde imam okur dillerimiz

[1] Bir beyit noksan.

Biz müminiz munafıktan üşendik
Türap olduk topraklara döğendik
Kemerbestlerden de kuşak kuşandık
Pir Ali ile bağı hellerimiz

Biz müminiz kalbimizde kara yok
Bunda yoka yok demezler vara yok
Nasip olmuş ayrılığa çare yok
Meğer harla açıldı güllerimiz

Biz de öğüt aldık bizden uludan
İhsan Muhammetten mürüvet Aliden
Katara bağlıyız Kalübeliden
Başta değil etekte ellerimiz

Rabba musahip eyilerimiz var
Aşınada gönül ilerimiz var
Tutulu kumrulu bağlarımız var
Şah Şah der de öter bülbüllerimiz

«Kul Himmet» im sen de katara düzel
Mehabbet mülkünde âhirü ezel
Severim şahım Hasanım ne güzel
Aynımdan gitmiyor hayalleriniz

* * *

Hacı Bektaş tekkesine gireli
Dervişleri gül göründü gözüme
Zâhir bâtm himmetine gireli
Dervişleri gül göründü gözüme

Hacı Bektaş vatan tntmuş Urumdan
Bu nasıl sevdadır gitmez serimden
Hayır gülbank aldım güzel pirimden
Dervişleri gül göründü gözüme

Dervişleri mengügesin takımır
Korkarım ki rakibinden sakımır
Anda bismillâh âyeti okunur
Dervişleri gül göründü gözüme

Âşıkların badesini dolduran
Düşmüşlerin elin alıp kaldıran
Darı çaç üstünde namaz kıldırın
Dervişleri gül göründü gözüme

Üstadım «Kul Himmet» hem Kulhüvallah
Hüsnüne âşkırm Amentübillâh
Yüzüm basa geldin derviş Feyzullah
Dervişleri gül göründü gözüme [1]

*
* *

«Elif» Allah ismi okur yazarm
«B» bir nokta ile «T» yi ne güzel
Oturmuş kâtipler hüsnünü yazar
Kaldırma nikabın değmesin nazar
Arafat dağında salırp gezer
İsmailin usul boyu ne güzel

Mağrip ile meşrikini bezeden
Zâhir bâtın hikmetini gözeden
Hasan Hüseyin de gelir gazadan
Muhammet Alinin soyu ne güzel

Zeynel Bâkır Câfer yârlar yârenler
Zâhir bâtın hikmetine erenler
Akdağın başına döşenmiş erler
Abıhayat gölünün suyu ne güzel

Kâzımı Mûsa Rızanın dilinde
Hakkın bir nişanı vardır kulunda
Ken'an ile gezdim Mısır elinde
Yusufun yattığı kuyu ne güzel

Takî Nakî Askerile akarım
Mehdî gelir deyu yola bakarım
On iki imamların yasın çekerim
Matem donu âşur ayı ne güzel

[1] Hacı Bektaş nur göründü gözüme: nüsha.

Musa Rıza dür çıkarır dükkânda
Kaynayup coşuyor gevheri kânda
«Kul Himmet» üstadım sevgisi canda
Kaşların «lâmelif» «B» yi ne güzel

*
* *

Allah medet yâ Muhammet yâ Ali
Yusuf kuyusunda zindana düştüm
Gülbangı çekilen Bektaş Veli
Gayretiniz yok mu ummana düştüm

Fatıma Ananın eteğın tuttum
Server Muhammede göz gönül kattım
İmam Hasan ile çok meta sattım
Şah Hüseyin ile dükkâna düştüm

Zeyneli sevdim de aşnaya yettim
Bâkır sevdim de musahip tuttum
Câferi Sadıkla göz gönül kattım
Naci deryasında ummana düştüm

Kâzımı Mûsa Rızaya kavuştum
Kerbela çölünde cenge giriştim
Kanlı asker ile hayli savaştım
Yaralandı sinem al kana düştüm

Takî Nakî Askeridir nurumuz
Mehdî mağarada gizli sırrımız
Cebraül önümüzce rehberimiz
Kırkların ceminde erkâna düştüm

On iki İmam dergâhında umum var
Gice gündüz sohbetim var demim var
Çok günahım varsa neden gamım var
Ali gibi Şahrmerdana düştüm

«Kul Himmet» üstadım bu nasıl yazı
Lezzet verir şirin mehabbet tuzu
Alinin altında Zühre yıldızı
Meylü mehabbeti Selmana düştü

*
*
*

Benim günahım çok senin katında
Allah bir Muhammet Ali el'aman
Sen kerem kânım zâhir bâtında
Allah bir Muhammet Ali el'aman

Fatıma Hatice Zehra da bilse
Bir dilek dilersen Hasandan dile
Şah Hüseyin ile girdik bu yola
Allah bir Muhammet Ali el'aman

Zeynel Bâkır Câfer üçü bir katar
Kâzım Mûsa Rıza gözümde tüter
Deryaya garkolan ummana batar
Allah bir Muhammet Ali el'aman

Takî Nakî Şah Askeri dostumuz
Yine arttı cümbüşümüz cûşumuz
Mehdî dedem Hak Resuldür başımız
Allah bir Muhammet Ali el'aman

Derdimin dermanı Sultan Yalıncağ
Bağlanıp ta bir ikrara kalıncağ
Şefaatt umarım senden ölünceğ
Allah bir Muhammet Ali el'aman

Ciğerciğim kebab gibi çevrilür
Döne döne aşk oduna kavrulur
Gönlümün evinde harman savrulur
Allah bir Muhammet Ali el'aman

«Kul Himmet»üstadım on iki katar
On iki dükkânda metam satar
Tutular kumrular kafeste öter
Allah bir Muhammet Ali el'aman

*
*
*

Yetmiş iki buçuk millet dileği
Yaradana yalvarırım sabahtan
Ol zaman dolanır Hakkın meleği
Yaradana yalvarırım sabahtan

Herkes metamı alır satışır
Hak Muhammet Ali cara yetişir
Cümle kuşlar yuvasında ötüşür
Yaradana yalvarırım sabahtan

Seher vakti oldu nasıldır haller
Ol zaman açılır kırmızı güller
Sabahtan kapular açıktır derler
Yaradana yalvarırım sabahtan

«Kul Himmet» üstadım yolu kurdular
Kafeste ötüyor kumru tutular
Hakka yarar dilek kabul dediler
Yaradana yalvarırım sabahtan

*
*
*

Seyyah oldum şu âlemi gezerim
Bir dost bulamadım gün akşam oldu
Kendi efkârımca okur yazarım
Bir dost bulamadım gün akşam oldu

İki elim gitmez oldu yüzümden
Ahettikçe yaşlar gelir gözümden
Kusurumu gördüm kendi özümden
Bir dost bulamadım gün akşam oldu

Bozuk şu dünyanın temeli bozuk
Tükendi daneler kalmadı azık
Yazıktır şu geçen ömüre yazık
Bir dost bulamadım gün akşam oldu

«Kul Himmet» üstadım ummana dalam
Gidenler gelmedi bir haber alam
Abdal oldum şal giyindim bir zaman
Bir dost bulamadım gün akşam oldu

*
*
*

Gül bittiği yeri bilirim dersin
Bilir misin benlik şeytana düştü

Cevahir madinin bulurum dersin
Cevahir bulanlar ummana düştü

Ben Aliyi gördüm mahbup çağında
Selmanm çiğninde yolun sağında
Cennetten içeri firdevs bağında
Bülbül figan eyler gülşana düştü

Selmanm çiğninde bir oğlan geldi
Destur Şahm dedi elini aldı
Muhammet terini gül ile sildi
Ol zaman kokusu insana düştü

Muhammedi gören canlar ağladı
Sel sel oldu çeşmim yaşı çağladı
Cebrail Habibin belin bağladı
Kırkların ceminde erkâna düştü

Kırklar geldi her çiçekten derdiler
Koklayuben yüzlerine sürdüler
Her destesin bir güzele verdiler
Gül Muhammet nerkis Selmana düştü

Cennetin kapusun Kırklar açtılar
Tohumunu yeryüzüne saçtılar
Bir üzümü engür edüp içtiler
Size mescit bize meyhane düştü

«Kul Himm'et» üstadım dilek diledi
Seyyah olup şu âlemieledi
Arafat dağında bir koç meledi
İsmail önünce kurbana düştü

KUL HUSEYİN

Kul taifesine mensup olduğu anlaşılan bu şairin Kul Himmetten nasip aldığı bir manzumesinden anlaşılmaktadır. Şu nefesler onundur.

Abdal Mûsa Sultan gadaba geldi
Fetheden Urûmu yareden medet

Cihan harap oldu insan az kaldı
Gene ferman senin el'aman medet

Biz de sever idik Alinin soyun
Bizler de anarız Hasarû Hüseyin
Zindanda verdik Zeynel'aba payım
Bakiri zindanda vareden medet

Yetiş aman Câfer ol elden bizi
Her dem arzumendiz isteriz sizi
Zülfikarı attı tuttu denizi
Necf deryasını kurudan medet

Mürşidim Kâzım Rızaya varalım
Derdimize derman anda görelim
Nakî Takî askerîye erelim
Mührü mağarada sırreden medet

Hüseyin gazi Sultan bellidir cansın
Recam kabul eyle müşkülüm kansın
Hüseyini ovanın gözcüsü sensin
Ayrma koyunu sürüden medet

İmdat senden kaldı Urûmun eri
Gaip erenleri Horasan piri
Muallâkta tuttu babı Hayberi
Cenkte Muhammede careden medet

Balım Sultan gerçek sırrı Alisin
Müminlerin kardaşısın kolusun
Pirim Hacı Bektaş Şahr Velisin
Cansız duvarları yürüten medet

«Kul Hüseyin» im derki gönle değmeyin
Giderip yükünü alıp yıgmaym
Sırlarımız gönlünüzde saklaym
Müminin kalbinde yereden medet

*
**

Günah ettim Şahm dârına durdum
Allah bir Muhammet Ali aşkına

Kırklar eşiğine yüzümü sürdüm
Allah bir Muhammet Ali aşkına

Hasan Rızaya ben ricaya vardım
İmam Hüseyini şefiim buldum
Şahım Zeynel'aba eyledi yardım
Allah bir Muhammet Ali aşkına

Muhammet Bâkırın yüzü nuruna
İmamı Câferin vardım dârma
Kalmış günahımın küllü varma
Allah bir Muhammet Ali aşkına

Mûsâyı Kâzımdan görünen nurlar
Aliyyürrızaya naklolan sırlar
Kalmam günahıma erenler pirlar
Allah bir Muhammet Ali aşkına

Muhammet Takînin yolu aşkına
Aliyyünakinin hali aşkına
Bağışla cürmümü veli aşkına
Allah bir Muhammet Ali aşkına

Hassanül'askerî nuru hakkıçün
Muhammet Mehdînin sırrı hakkıçün
Erenler semâ, devri hakkıçün
Allah bir Muhammet Ali aşkına

Mürşidi bilelim yâra varalım
«Kul Hüseyin» ile dâra varalım
Şerleri def'eden hayra varalım
Allah bir Muhammet Ali aşkına

Gel ey hace bize ilmîni satma
Hak mihman olduğu yeri bildin mi
El aybını görüp günaha batma
Felek dolabında zârı bildin mi

Evvel kapu şeriattır girerler
Tarikatte gonçe güller dererler
Canlar menziline anda ererler
Acep menziline erebildin mi

Şeriat dildedir tarikat canda
Gönül dost evinde mihmandır anda
Bunca velilerin mekânı kande
Hakikat elinde seyri bildin mi

«Kul Hüseyin» im kemter nedir çaresi
Ne kadardır Arşin Kürsüm arası
Uyumuşken yüreğimin yâresi
Ey hace sızlattın sarabildin mi

**

Hakkın gevherinden Arşin yüzünden [1]
Anda hâsıl oldu güruhuna'î
Hak sana bir evlât Dünya yemişi
Verince tatlıdır, olunca acı

Değme ârif bu sözümü bile mi
Yuğurmazdan evvel Cibril Âdemi
Münkirler ne bilir ilmi âdemi
Ruhlar idi Hakka buluşan hacr

Ârif ârif ile gönül takmadan
Kırklar ayan olup semâ tutmadan
Selman dahi ol kırklara yetmeden
Ali idi Kırklardaki duacı

Çekilip giderken miraç yolunda
Rastgelipte sekiz uçmak elinde
Cennet evlerinde, elma dalında
Fatma Ana idi darçeken Baer

Ben günahkâr kulum söylerim Allah
Nur örtüsü karadonlu Beytullah

[1] Bu manzume Kul Himmetin "Mürşit isen müşkülümü halleyile" matlakı manzumesine cevaptır.

Körügü gülbanktır çekeni eyvallah
Andan hâsıl oldu Ali kılıcı

Gerçek erenlerin incedir yolu
Sen seni sanmağıl divane deli
Yüz yigirmi dört bin nebi evveli
Fahriâlem giydi ol nurdan tacı

«Kul Himmetim» eder yeter bu sözüm
Söyletme Hüseynim açıktır gözüm
Bir sağma baktım bir sol omuzum
Kâmile yakındır Dünyanın ucu

KUL MEHMET

Hak nasip eylese görsem yüzünü
Canım arzuladığı sahip Mehdidir [1]
Ayağı tozuna sürsem yüzümü
Erenler Sultanı sahip Mehdidir

Mümin olan kardeş onu arzular
Tarikat erkânım daima gizler
İnşallah cemalin görür bu gözler
Bu vaktin sahibi sahip Mehdidir

Selâm olsun bizden ol gani Şaha
Cemali gül olan Şems ile Maha
İnşallah bir gün gelir dergâha
Keremin sahibi sahip Mehdidir

Vaktin kutbu gelse Zülfikar salsa
Yezidin neslini bir tamam kırsa
Yetişmez Şahıma yüz bin er olsa
Kılıcın sahibi sahip Mehdidir

«Kul Muhammet» eder bizar olmuşum
Gezdiğim yerlerde dizar bulmuşum
İsa gelir deye nazar kılmışım
Evliyânın kutbu sahip Mehdidir

[1] Sahipzaman takdirinde.

KUL MUSTAFA

Hayat Mecmuasında «sayı 38» Prof. Dr. Köprülüzade M. Fuat Bf. nin bahsettikleri Kayıkçı Mustafa gene Fuat B. in noktai nazarlarına göre bizim şiirlerini bulduğumuz Kul Mustafa değildir.

Nesini sorarsın garip halimin
Çoktanberi yatır hastadır gönül
Alışmış gurbete geçmiş malından
Abdala karışmış posttadır gönül

Kişiyi aceptir müşkülün kanmak
Pervanenin işi otlara yanmak
Çetin olur imiş dosttan ayrılmak
Karalar giyinmiş yastadır gönül

Garip bülbül ötmez oldu bağlarda
Destur verin gül sunalım beylere
Aştı gitti yenedim dağlara
Avcıya karışmış ustadır gönül

«Kul Mustafam» söyletmeyin deliyi
Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veliyi
Dostelinden içirdiler doluyu
Şimdi sarhoş oldu tastadır gönül

,,

Ol ilmi hikmetten haber almıyan
Götürdüler dâra seni ne minnet
Gülün koncanın kadrini bilmeyen
Ahırını karıştır hara ne minnet

Fırsat elde iken kurtar postunu
Farkedegör düşmanımı dostunu
Bir gün bürür kara toprak üstünü
Eziyet çekersin zâra ne minnet

Deli gönül şu ağıyardan farırsa
İkrar verip ikrarında durursa
Eğer senin meylin Hakka varırsa
Çağırınca yetişir çara ne minnet

Cahil ile meyil katma hoyrata
Gizli sırlarını söyleme yada
Tamunun ateşi ottan ziyade
Başma buz yağar kara ne minnet

Er «Mustafam» sözün atma yabana
Yatacak yer gerek bu şirin cana
Cehtet meylini ver Mahi tâbana
Sen âşık olursan yâra ne minnet

Dördümüzü bir araya sürdüler
İriş Teslim Abdal gel imdat eyle
Sordular da bol bol rahmet verdiler
İriş Teslim Abdal gel imdat eyle

Pekin olur gerçek erin kuvveti
Her yerde okunur ismi ayeti
Mümin kullarının yüzü hürmeti
İriş Teslim Abdal gel imdat eyle

Bize duru gömleklerin giydirme
Sırrımızı yadellere dedirme
Aman mürüvvet katardan ayırma
İriş Teslim Abdal gel imdat eyle

Gerçekler yanımda olmaz müdara
Umarım ki müdarayı gidere
Pirim divanmda yüzümüz kara
İriş Teslim Abdal gel imdat eyle

«Kul Mustafa» siklet geldi üstüme
Mail oldum elâ gözlü dostuma
Gelip rakip nettin düştün kastma
İriş Teslim Abdal gel imdat eyle

Ecelsiz yiğide ölüm yok imiş
Ölmeden evveli ölmek görünür

Aptessiz Hakkın cemine varılmaz
Marifette aptes almak görünür

Elifi okuyan yâsından alsın
Berkeyle kalbini sultanlık olsun
Aşkm küresinde kapansın dursun
Sultan Mehemmedim konak görünür

Kırksekiz minaresi vardır hocam
Sakların sırrını kimseye demem
Bir kâtip getirdim mushafı tamam
Ana kulluk edüp durmak görünür

Arşullahtan açılır yedi kapu
Ol yedi kapunun yetmiş ayeti
Yedi dahi vardır ileri zâtı
Ann birisinden girmek görünür

Eğer ol ikiyi üç eder isen
Ol üçlerden haberini alırsan
Dört kapuyu kırk makamı bilirsən
Yiğirmidokuza varmak görünür

«Kul Mustafam» eder gelir geçersen
Üstadım Hatayî konar göçersen
Şol kıldan köprüyü geçebilirsem
Orada şadolup gülmek görünür

* *

İş Mehdîye kaldı nesin söyleyi
Tabibim diyene bühtan eyleyi
Otuz iki farzın birin belleyi
Dâra geçmiş eli ile söyleyi

Eli söyleyenin keserler elin
Kişi pir meydanında tutsun dilin
Battal eylediler evliya yolun
Vah ümmetim deyu yolda ağlayı

Ulu dıvanın bir aynıdır bura
Bunu bilmeyenin yüzleri kara
Çalınsa çırpınsa bulunmaz çare
Atalar tamuya nârda ağlayı

Yedi cehennemden ileri dışa
Seni de çalarlar hem taştan taş
Yılan çıyan akrep başma üşe
Sokarlar azanı can da ağlayı

«Kul Mustafam» eder korkarım hâşa
Görün ne gelecek sağolan başa
Ne burda bey derler ne orada paşa
Urganm boynuna vur da ağlayı

* *

Gönül hakikatli yârim ucundan
Katlanmaz billâhi nazolmayınca
Sürem dedim âriflerin izini
Söyünmez ateşim közolmayınca

Şükür hakikate olmuşum gulâm
Yahşi olanlara yaman değılem
Sevdiğim bahşeylemiş bize selâm
Ya eksigi geçer azolmayınca

Fettahoğlu cemalini gördüğüm
Leylü nehar hayaline erdiğim
Münkir menzil mi ahır ey sevdiğim
Ya didar mı görür gözolmayınca

Vücutüm yanıptır ateşe, nâre
Gönül aşk elinden oldu sat pare
Vazgeçmem pirimden çekseler dâre
Arada engelin söz olmıyınca

«Mustafam» Vazgeçtim elde varımdan
İnayet umarım Gani Kerimden
Gönül kışı kalkmayınca serimden
Ya bahar gelir mi yazolmayınca

KUL YETİM

Bu manzumeyi Darülfünun Lisaniyat Müderris Muavini Câferoğlu Ahmet. B., Viyana Kütüphanesinde 2006 numarada mukayyet bir mecmuadan istinsah etmiştir.

Allah bir Muhammet Ali
Nazar eyle bari bana
İzzü celâlin aşkına
Çektirme şol zârı bana [1]

Pirlerden inüp Hu deriz
Yalan dünyayı nideriz
Ölürüz hasret gideriz
Göster şol dizarı bana

Muhammet Alidir server
Âşıkına varır yalvar
Her kişinin muradın ver
Efendim sevdiğim bana

«Kul Yetim» ağlar yerinir
Aşk hayalile sürünür
Cenneti Rıdvan görünür
Şol güzelin kaddi bana

KUL YUSUF

17 inci asır kızılbaş şairlerinden “Pir Sultan Abdal” bir manzumesinde “Kul Yusuf” isminde bir azizden bahsetmektedir, fakat, bu saire ait elde ettiğim nefesleri “Pir Sultan” m hürmetle andığı „Kul Yusuf” a isnat edebilecek bir vesikaya malik değılim.

Gönül hanesinde bir güzel sevdim
Âşık defterine yazar mı bilmem
İhtiyaç olursak bir gün eline
Bizi nazarımdan kovar mı bilmem

[1] Bir bendini okuyamadım.

Mehabbet ırmağının başı göl imiş
Rakibi nadanın işi âl imiş
Aşıkın maşuka zehri bal imiş
İmam Hasan gibi iğzer mi bilmem

İmam Hasan zehri beytinden içti
Hüseyini Kerbelâ şehrinde göçtü
Gördüm Muhammedi nıkabın açtı
Ali düldülüne biner mi bilmem

Ehlibeytin hali zaif olunca
Üryan olup develere binince
Muhammede Haktan Cibrîl gelince
Hazreti Fatma yanar mı bilmem

Ebû Müslim seyfin aldı destine
Nıkabını saldı nurun üstüne
Lâfeta okudu Yezit kastına
Yezidin neslini keser mi bilmem

Ebû Müslim Kûfe şehrine vardı
Muhammet Câferin kokusun aldı
Pençe vurdu zindan iki şakkoldü
Muhammet Bâkır aldı mı bilmem

«Kul Yusufun» aklı bu kadar yetti
Yenemedi kendin engine attı
Hu diyen âşıklar bu deme yetti
Bir Sahip Zülfikar gelmez mi bilmem

* *

Şu benim divane gönlüm
Gene huptan huba düştü
Mah cemalin şulesinden
Çalkalanıp göle düştü
Ah ben nidem yârim nidem
Yaralıyam kime gidem

Kiminin meskeni külhan
Kimi derviş kimi sultan

Kimi yârı ile mihman
Benim yârım cüda düştü
Ah ben nidem yârim nidem
Yaralıyam kime gidem

Kimi yârı ile gezer
Kimisi canımdan bezer
Kimi atlas libas giyer
Şükür bize aba düştü
Ah ben nidem yârim nidem
Yaralıyam kimie gidem

«Kul Yusuf» undur bu demler
Didemden akıttım nemler
Benim çektiğim sitemler
Dosttan bize caba düştü
Ah ben nidem yârim nidem
Yaralıyam kime gidem

KEMTERİ

Asıl ismi «Raşit Ali» mahlâsı «Kemterî» dir «Muzikaihümayun» dan müteka-
it iken H. 1314 te [1] «Üsküdar» da vefat eylemiştir. «Çamlıca» da «Selâmi Ali
Efendi» civarında mefundur. 122 büyük sahifeden ibaret olan divanı gayrimat-
budur. Divanın başında «Divanı Kemterî gulâmı Hayderî» yazılıdır. Eserde-
ki manzumelerin kısmızamını İmam Hüseyne yazılan mersiyeler teşkil eder.
Kemterî son yetişen beктаşı şairleri arasında epeyce bir mevki sahibidir. Şu
manzumeler onundur.

Aşk Alim hu gülüm hu
Gülüme bülbülüm hu
Hünkâr Bektaş Velinin
Demü devranma hu

Erenler keremine
Gerçeklerin demine
Nuri Babam azizin
Lütfu ihsanma hu

Erenlerin yoluna
Canlar feda oluna
Bağ açık yalın ayak
Gelen kurbanına hu

Açıldı Hak kapusu
Sunuldu aşk dolusu
Ol dört kapu içeri
Girenin canına hu

Anam çektii elimden
Babam sordu dilimden
Aşkm bahrine daldım
Cesim ummanma hu

Elim sundum eline
Sarıldım damenine
Gönlüm gözüm şenoldu
Ahdü peymanma hu

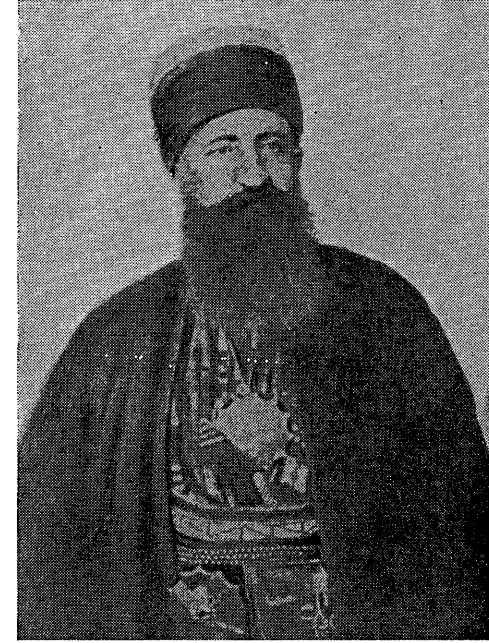
Kemine «Kemteri» yim
Gulâmı Haderiyim
Erenlerin hemişe
Yolu erkânma hu

* * *

Gelenler âlemé canan elinden
Karar ettmez gider viran elinden
O rütbe meyledersin Dehri duna
Ne gördün bivefa devran elinden

Ezelden kısmet olmuştur nasibin
Sakın umma gelir sultan elinden
Sana Haktandürür her ne gelirse
Şikâyet eyleme mihman elinden

Necat iseter isen nefsinde ey dil
Sarıl bir merdümü irfan elinden
Visale ırgörem dersin azizim
Özün mahfice tut ihvan elinden

MEHDÎ BABA

Gel âdem ol bilip bir cümle canı
Ki hiç incinmesin bir can elinden
Giribanın tutar sayyadı mevt kim
Halâsa çare yok bir an elinden

Gelindi imtihan için cihana
Tehîdest gitme gel bu kân elinden
Zeliha veş ümidi âşıkânım
Göründü Yusufu Ken'an elinden

Rûmuzu kalbini faşetme zinhar
Özü hayvan sözü insan elinden
Kemine «Kemterî» kevser şarabın
İçer bir gün Şehimerdan elinden

*
* *

Tâ ezel bezminde ikrar eyliyen şîleriz
Bunda ol ikrarı tekrar eyliyen şîleriz
Doğrudan doğru riayet eyleriz yok hilemiz
Şer'i enver ile reftar eyliyen şîleriz
Dahleden bir gün gelir tasdik eder erkânımız
Düşmanı kendiye hoş yâreyliyen şîleriz
Derdi aşka düşölup Lokmana minnet etmeyiz
Kendi derdimize timar eyliyen şîleriz
Hak Muhammetle Alinin sayesinde «Kemterî»
Nefsi bet, evhamı bizar eyliyen şîleriz

KERİM DEDE

Alim yata yata Âleme doldu
Uyan Alim uyan zamanın geldi
Yürekteki yağlar yandı küloldu
Uyan Alim uyan zamanın geldi

Yeşil elvan giyer bedenden bu şan
Şimdi yezitlere savaşa düşen
Eğerli Düldülü zülfikar kuşan
Uyan Alim uyan zamanın geldi

Hünkâr Hacı Bektaş Veli aşkına
Kırklarla erenler yolu aşkına
Zâhirda bâtında Ali aşkına
Uyan Alim uyan zamanın geldi

«Kerim Dede» gitmek ister Torosa
Alaydan ayrılmış ördęi yüze
Biz de niyaz ettik Sultan Nevruza
Uyan Alim uyan zamanın geldi

KÖÇEK ABDAL

Bihamdillâh bu meydana
Muhammet Mustafa geldi
İkrar ettik birliğine
Aliyelmürtaza geldi

Ali kırklara başoldu
Hızıra hem yoldaş oldu
Hasan Hüseyin kardaş oldu
Şehidi Kerbelâ geldi

Kerbelâda kan saçıldı
Neyleyim yârdan geçildi
Anda kevserler içildi
Sekahüm Rabbühm geldi

Şahın methrin okur diller
Açılmış bahçede güller
Anda kevser içen kullar
İmamı pişüva geldi

Muhammede inen Kur'an
Okundu Nezzelelfürkan
Utanıp pirinden korkan
Öksüz oldu geda geldi

«Köçek Abdal» bu biçare
Nail oldu bu güftara
Niyaz eyledi ol yâra
Hemen Mansur dâra geldi

LEM'İ BABA

Canfedayı canım şehâ
Derdment üryan benim

Âşıkı envarı Hakkım
Nâzımı eş'arı Hakkım
Hem çakeri zati Hakkım
Şuridei elhan benim

Dost deyu ağıyar aramam
Mecliste ayyar aramam
Senden özge yâr aramam
Her emrine kurban benim

Cananım fermanberiyim
Mengüşlu bir kemteriyim
Derdi ile serseriyim
Müptelâyı hieran benim

«Lem'iyâ» feryat yetişir
Elbette bir dât yetişir
Mevlâdan imdat yetişir
Bidadü natüvan benim [1]

LOKMANÎ

Perişan Babanın dervîşi olduğı aşığıya yazdığımız nefesten anlaşılma-
dır.

Mürşidi kâminden aldım haberi
Zahitlerin hali gayet pek yaman
Müfsit munafıkın cehennem yeri
Münkirlerde olmaz asla din iman

Mürşit bana dedi sakın sır açma
Ehli hakikatten ey gönül kaçma

[1] Bu manzume müstef'ilün müstef'ilün vezni ile yazılmıştır. Bir iki yerinde vezin bozukluğı vardır.

Sakın meyhanede bir katre içme
Tâ ki bulmayınca bezmi irfan

Oturmuş mindere bir kabadayı
Yanma cemetmiş bir bölük ayı
Muaviyedendir anası soyu
Bizim sevdiğimiz ol Şahmerdan

Zahitlerin bize niyeti kemdir
Korkarız Mevlâdan dilimiz nemdir
«Lokmanî» ye dersin mürşidin kimdir
Benim mürşidime derler Perişan

MAHREMOĞLU

Ey benim sevdiğim hem iki gözüm
Salm bizi İmamlara gidelim
Cümlenizden budur nazü niyazım
Salm bizi İmamlara gidelim

Üstat eşiğinde rıza alalım
Gönülden ayırman yola gidelim
O dergâha varıp yüzler sürelim
Salm bizi İmamlara' gidelim

Olan muradım Muhammet Aliye
Erenler ulusu gerçek veliye
Otman Babadan da Kızıl Deliye
Salm bizi İmamlara gidelim

Kızıl Deli İmamların yoludur
Oradan geçilen Geliboludur
Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Velidir
Salm bizi İmamlara gidelim

destur aldım ben Mustafa Babadan
Emir geldi bana sırrı Hudadan
Aşk göründü "Mahremoğlu" gedadan
Salm bizi İmamlara gidelim

MAHZUNÎ MUHARREM BABA

«Mora Yenişehir» lidir. «Dürbali Sultan» bektâşi tekkesinde metfundur. Oranın postnişini idi. H. 1286 tarihlerinde vefat eylemiştir. Şu nefesler kendisindedir.

Ey gönül sandın mı sen derviş oldun
Bu menzil uzaktır çıkma rızadan
Verdiğin ikrara sen dâra durdun
Hakka niyaz eyle çıkma rızadan

«Kulhüvallahü ehat» sen de okudun
Mürşit cemalinde hatim eyledin
Aynıcem sırrını ey gönül gördüm
kendini hâkeyle çıkma rızadan

Muhammet, Ali; şerait, tarikat
Can ile gönülden ver gel salavat
Hünkâr Hacı Bektaş bahrı hakikat
Sırrını faşetme çıkma rızadan

«Mahzunî» bu sırrı bil esrarı Hak
Bu deryayı umman sen kendine bak
İmamı zamanın nutkunu bil hak
Canın feda eyle çıkma rızadan

*
**

Aşk ile uyandım aradım derman
Bu derde dermanım Pir Balım Sultan
Leylü nehar yandım ta bulam derman
Derdime dermanım Pir Balım Sultan

Tabibe varmayan cahildir nadan
Başma hazırdrır kılıcı uryan
Tabip oldu bana ol Şahmerdan
Kurban tenim canım Pir Balım Sultan

Kalbim ruşen oldu nur ile doldu
Tenim uryan oldu hayatı buldu

Dü Cihan perdesi ondan refoldu
Gönlümün ziyası Pir Balım Sultan

«Muharrem Mahzunî» pire dayandı
Çırağımız kırk budaktan uyandı
Kırklar meydanında gülbank çalındı.
Hayır himmet verdi Pir Balım Sultan

MAKBULÎ

Dil secdegâhr
Erenler şahr
Oldum agâhr
Mutadımız var
Kılarız ahr
Zikri İlâhi
Ruzu şep dahi
Feryadımız var

Câmı safaya. [1]
Zeynelâbaya
Aşkı velâya [2]
Hulkrı Rızaya
Zatrı Mevlâya
Durdum duaya
Şahrı Kerbelâya [3]
İmdadımız var

«Makbulî» [4] kemtere
Elmukaddere
Kerem [5] bizlere
Girdik katara
Mesçit, minbere
Zikri ekbere
Ali [6] Kambere
Küşadımız var

[1] Musaffaya: "Bektaşılık ve Edebiyatı: sahife 85"

[2] Mürtezaya: aynı eser

[3] Bir hece fazla

[4] Makbul gibi okunacak

[5] Kerem kıl: aynı eser.

[6] Aliden: aynı eser.

MATLUBÎ

«Rumeli» lidir. «Sütlüce» bektâşi tekkesi Şeyhi «Münir Baba» nın müşşidi idi. İstanbulda otururdu. Gayet iyi keman çalardı. Tahminen H. 1318 tarihinde vefat eyledi. Şiirde bazan «Matlubî» bazan da «Talibî» mahlâsmı kullanırdı. Şu iki nefes kendisininidir.

İkrar verdik biz bir pire
Dil salmayız her bir yere
Bendeleri ulu ere
Biz bektâşi gülleriyiz

Pirimiz uludan-ulu
Ol kurdu erkânı yolu
Muhammet Alinin kulu
Biz bektâşi gülleriyiz

Biz güruhu bektâşiyiz
Sır ehlinin sırdaşiyiz
Erenlerin kardaşiyiz
Biz bektâşi gülleriyiz

Hakikat babın açarız
Akı karadan seçeriz
Aşk ile demler içeriz
Biz bektâşi gülleriyiz

«Matlubî» nin haline bak
Akar sular gibi ancak
Daim dili çağırır Hak
Biz bektâşi gülleriyiz

*
* *

Ey dilâ biz pirden aldık himmeti bektâşiyiz
Pir ocağmdan ki giydik kisveti bektâşiyiz
Hacı Bektaş Velinin çakeriyiz çakeri
Giymişiz biz kim bu tacı devleti bektâşiyiz
Ehli kâmil olan anlar bizi sofi anlamaz
Mahbubu terketmeyiz hem işreti bektâşiyiz

Biz harabat ehliyiz âlem harabat olmasın
Sevmeyiz çok çok fakiri ziyneti beктаşîyız
«Talibî» her bir tarike el uzattım yokladım
Bunda buldum tam bezni ülfeti beктаşîyız

MAZHARÎ

Hakikat bağmın konco gülünü
Deren bilir dermeyenler ne bilir
Canm kurban edip canan yoluna
Veren bilir vermiyenler ne bilir

Tatan bilir hakikatin balmı
Dahleyemez ehli aşkm halini
Can gözünü açıp dost cemalini
Gören bilir görmiyenler ne bilir

«Mazharî» düşeli ahü firkate
Ruzü şep yanmakta derdü mihnete
Harabat postunu küncü gurbete
Seren bilir sermiyenler ne bilir

MECZUP ABDAL

Otman Baba dergâhını soranlar
Dergâhı cennettir Otman Babanm
Eşiğinde yaslanuben yatanlar
Dergâhı cennettir Otman Babanm

Meydanı hoştur gürbüzdür yapısı
Mümin ziyarete gelir hepisi
Üç yerden açılır türbe kapısı
Dergâhı cennettir Otman Babanm

Ziyaret kırlarlar beyler pašalar
Türbesine gidip serden geçerler
Abı kevser şerbetinden içerler
Dergâhı cennettir Otman Babanm

Kudret kılıcı vardır tutar eli
Bendeleri almış erkânı yolu
İmam Rıza oğludur şahım beli
Dergâhı cennettir Otman Babanm

«Meczup Abdal» eder bende olalı
Horasandan Rûmeline geleli
On iki İmamdan himmet alalı
Dergâhı cennettir Otman Babanm

MEFHARÎ

«Çankırı» İdrî. Ahmet Talât B. in «Halk şiirlerinin şekil ve nev'i» atlı eserinde münderiç olan iki nefesi onun beктаşî saz şairlerinden olduğunu ispat etmektedir. Mezkûr nefesler şunlardır.

Yatardım gafletle, bir güruhu piran
Tuttular destimi kalk kalk dediler
Ne yatarsm böyle gözün aç bir an
Hayretle cihana bak bak dediler

Sarfetme havaya eldeki varı
Farkeyle ne imiş yârı ağyarı
Erenler pirine verip ikrarı
Şem'ine imanım yak yak dediler

Erkân kapısından içeri girdim
Erenler pirine ben ikrar verdim
Muradımı aldım maksuda erdim
Kemerbest ol, mengüş tak tak dediler

Mustafa iken ismim «Mefhar» dediler
Yetiştî sakiler sundular kevser
Nuşedip çağırdım yâ Ali Kanber
Mestolup cümlesi Hak Hak dediler

*
* *

Aşkm cür'asını içmişim saki
Tenezül eylemem abı engüra
Piri hakikate olan mülâki
Minnet etmez hecvi ehli gurura

Dil verip olanlar bendei Kerrar
Candan geçer yârın eylemez tezkâr
Ezelden olanlar âşıkı didar
Nimniğâh eylemez Cennatü hura

Aşku şevk bahrine olup müstağrak
«Mefharî» Enallah der miydi mutlak
Keşfolunmasaydı sırrı Enelhak
Âlemi kutside gûşu Mansûra

MEHDÎ BABA

Mehmet Ali Hilmi Dede Baba divanını toplayıp neşreden «Ahmet Mehdî Baba» nın Filibeli olduğu ve Merdivenköyü beктаşî tekkesinin ahçılığını ettiği Hilmi divanında mukayyettir. Mezkûr eser için yazdığı manzumeyi naklediyorum.

Piri erbabı mehabbet vâkıfı sırrı Ali
Şem'i meydanı hakikat mürşidi sahipmakam
Hanıkahı nazeninün rûknü ulvî sireti
Hazreti Hilmi Baba kim muktedayi hasu âm

Haleti ömründe takrir ettiği divanını
Âcizane hıfza gayret eylemiştim ben müdam
İstedim herkes bu bağın güllerinden koklasın
Kisvei tab'a sokup neşrine ettim ihtimam

Hayr ile yâdolmağa olsun vesile hizmetim
Hoş seda koymak cihanda en mukaddes bir meram
«Mehdiyâ» hamdeyle kim hamdeylemek hengâmıdır
Himmeti ihvan ile divanı Hilmi oldu tam

MEHMET ALİ HİLMÎ DEDE BABA

Sultanahmette Güngörmez mahalesinde «1258» de doğmuştur. Babası mezkûr mahallenin imamı, Nuri Efendidir. Validesi Emine isminde bir beктаşî

bacıdır. H. 1273 te «Hacı Hasan Baba» dan ikrar almış, «Türabî Ali Dede Baba» dan hilâfet almıştır. Vefatı, «H. 1325» tedir. Ahmet Mehdî Baba tarafından tertip edilen divanı H. 1327 de Uhuvvet matbaasında bastırılmıştır. 2666 beyitten ibaret olan bu divanda 25 koşma, 238 gazel, 1 muâşşer, 6 müseddes, 8 muhammes, 1 murabba, 1 tahmis, 3 mersiye, 1 nasihatname, 40 tarih, 3 kıt'a ve 10 müfret vardır.

Koşmaları, 19uncu asrın tasavvufi halk edebiyatını takliden yazılmış parçalarıdır. Aruz vezniyle yazdığı manzumelerde, muhtelif divan ve tekke şairlerinin tesirleri göze çarpar; bilhassa «Mısırî» ve «Türabî» den mülhem olmuştur. Bektaşılık, hurufilik ve tasavvuf akidelerile dolu olan bu şiirler, bilhassa beктаşîler arasında çok şöret kazanmış ve bunlardan bir kısmı bestelenmiştir. Bilhassa:

Âyine tuttum yüzüme
Ali göründü gözüme

matla'lı nefesini bilmiyen beктаşî yoktur denilebilir.
Divanı matbu olduğu için, Hilminin yalnız besteli iki manzumesini notalarile beraber nümune olarak göstermekle iktifa ediyorum.

Âyine tuttum yüzüme
Ali göründü gözüme
Nazar eyledim özüme
Ali göründü gözüme

Âdem Baba Havva ile
Hem Alleme' esma ile
Çerhi felek sema ile
Ali göründü gözüme

Hazreti Nuh Neciyyullah
Hem İbrahim Halilullah
Sinadaki Kelimullah
Ali göründü gözüme

İsayı Ruhullah oldur
İki âlemde Şah oldur
Müminlere penah oldur
Ali göründü gözüme

Ali evvel Ali âhır
Ali bâtın Ali zâhir

Ali tayyip Ali tahir
Ali göründü gözüme

Ali candır Ali canan
Ali dindir Ali iman
Ali rahîm Ali rahman
Ali göründü gözüme

Hilmî gedayi bir kemter
Görür gözüm dilim söyler
Her nereye kılsam nazar
Ali göründü gözüme

• Zümrei naçizleriz bende olup Haydere
Şiri Huda Mürteza safşikenü safdere
Heybeti «Lâfeta» dan arzu sema titredi
Şiddet ile urunca peğederi Haybere
Desti vilâyet ile salladı zülfikarın
Kesti yedi kat yeri darbedecek Antere
Şahıvilâyet Ali cümlemizin serveri
Kanberiyiz tâ ebet kanber olan kanbere
Kalbi seliminde gün hubbu Ali olanlar
Verdi Hüseyin aşkına bakmadı canü sere
Rahı mehabbetinde mesti meyi aşkolur
Cenneti adn içinde talip olan kevsere
Mevtü hayat elinde ol velî mutlakm
Mürdeler ihya olur kum deyicek makbere
Cenneti duzah anın emrine fermanberi
Eyleye taksim o dem hâkim olup mahşere
Tâ ki çıkar nisbeti silsilei ahdimiz
Âli Aliden hemin Hazreti Peygambere
Mürşidimiz Muhammet rehberimizdir Ali
Âşık olan can verir mürşit ile rehber
İki cihanda ebet kaygu çeker mi dahi
Sen ki şefî'olasm Hilmî gibi kemtere

MEHMET BEY BABA

«Çanakkale» lidir. İstanbulda «Denizabdal» mahallesinde bir ev almış ve orada babalık etmiştir. Vefatı H. 1313 tarihlerindedir. Şu nefes onundur.

Dün gece seyrimde bir dolu içtim
Hünkâr Hacı Bektaş sen imdat eyle
Çok niyaz eyleyip yalvardüğüm
Hünkâr Hacı Bektaş sen imdat eyle

Muratlar verici bir ulu cansın
Lânazir dünyada gevheri kânsın
Seni bilmeyenler otlara yansın
Hünkâr Hacı Bektaş sen imdat eyle

Muhammet Alidir Ali Muhammet
Anları sevenler bulurlar cennet
Sefil kullarına eyle merhamet
Hünkâr Hacı Bektaş sen imdat eyle

Hünkârım sürette eğriltme yolum
Ağzımın içinde lâletme dilim
Hasbahçe içinde soldurma gülüm
Hünkâr Hacı Bektaş sen imdat eyle

«Muhammet» isyanım günahım çoktur
Hazretine lâyük hizmetim yoktur
Mürşitler mürşidi buyruğu Hakır
Hünkâr Hacı Bektaş sen imdat eyle

MEKNUNÎ

«Niğde» nin «Bor» kazasında doğmuştur. Niğdede meşhur bir aile olan «Batalzadeler» in hizmetçisi idi. Bir müddet ziraatle de meşgul olmuştu. Zamanın en iyi sazşairlerindendi. Güzel saz çalardı. Hoşsohbet, lâtifegü bir zat idi. Bütün eserleri rindane ve kalenderane idi. Pek çok şiirleri zayı oldu. Tahminen H. 1297 ile 1300 seneleri arasında vefat etti. Şu deyişler onundur.

Semavatta geçti günüm
Yola erkâna bağlandım

Aliyyelmurtezaya ol
Şahmerdana bağlandım

Nedendir aslı binamız
Ya neden Havva Anamız
Hazreti Âdem Babamız
Dinü imana bağlandım

Alinin ahibbasından
Nuşeyledik sahbasmadan
Kork Alinin nazarından
Azmi revane bağlandım

Kork Alinin nazarından
Korkma kâmil azarından
Geçip boncukpazarından
Düri dendane bağlandım

Bu esrara ermek için
Yoluna can vermek için
Veçhi yârı görmek için
Heman Yazdana bağlandım

«Meknunî» dört yanına bak
Yoğiken vareyledi Hak
Şefaatkânma mutlak
Ulu sultana bağlandım

*
* *

Hamdü sena olsun irfanımız var
İnabe alacak piri biliriz
Mevlâ akıl idrak verdi bizlere
Bu yolda öleni diri biliriz

İkrar verip ikrarını güdeni
Biz biliriz rahî Hakka gideni
Harabat ehlinin zemmin edeni
Çingeneden daha geri biliriz

Hak eksik etmesin nîmeti nanı
Yeri göğü halkeylemiştir Gani
Eğer sorar isen yolu erkânı
Hazreti Âdemdenberi biliriz

«Meknunî» yim sinnim ellisindedir
Nice erler geçti iki «sin» dedir [1]
Meylü muhabbetim ikisindedir
Günahım affeden biri biliriz

*
* *

Vâkıfı esrar olanlar hoşgörür divaneyi
Tarif etmeklik ne hacet biliriz dürdaneyi [2]

Çar kitaptır, çar mezheptir demem gayre beli
Yürütür cansız duvarı Haç Bektâşî Veli
Destgiri Lemyezeldir feyzi her an münceli
Bir ulu sultan biliriz Hazreti Mevlâneyi

Hem şeriat hem tarikat rahma giden bilir
Aldılar kassamı bir bir ikrarı güden bilir
Aşk ile meydana girip can telef eden bilir
Gafil olma görmedin mi ol garip pervaneyi

«Meknunî» aşkın şarabın içeli mesti müdam
Hasrî imkân bulunmaz kan döker iki didem
İndi Serendip dağma iptida anam atam
Cennet içre yemedi mi ol mübarek daneyi

MİADÎ

Vârîsi ilmi nebi kâşîfi hem sırrı celi
Vâkıfı nakşî tılısmatı hurufu ezeli
Mayeî fazlı kerem mu'cizi aktabı veli
Rehbîri rahî necat yani Hakm kudret eli
Hazîni kenci ulûm naibî esrarı Ali

[1] İmam Hâsanla İmam Hüseyîni kastediyor.

[2] Bir beyit noksandır.

Nazırı Levhü kalemdir Hacı Bektaş Veli
Serveri Rûmu Acemdir Hacı Bektaş Veli

Evliya içre odur membar serçeşmei Rûm
Emrine oldu muti şemsü kamer devri.nücum
Sırrı kudretle verilmiştir ana cümle ulûm
Kamu Rûm erleri kıldr..
Bildiler bezmi vilâyette nedir tarzı rûsum
Nazırı Levhü kalemdir Hacı Bektaş Veli
Serveri Rûmu Acemdir Hacı Bektaş Veli

Geldi çün Rûma kerametlerin etti ızhar
Söyledi sırrı Hudadan nicedir bu esrar
Emrine oldu kamu râm.cemadü eşcar
Saçrı ahbabı kulûbuna çü necmi envar
Hamdülillâh dilü candan ona kıldık ikrar
Nazırı Levhü kalemdir Hacı Bektaş Veli
Serveri Rûmu Acemdir Hacı Bektaş Veli

Mesnedi hükmü vilâyette kerem ana düşer
Dertmendana kamu feyzü himem ana düşer
Sofrai namı atâ bezli niam ana düşer.
Sohbeti silsilei zatı şiyem ana düşer
Nazırı Levhü kalemdir Hacı Bektaş Veli
Serveri Rûmu Acemdir Hacı Bektaş Veli

Demi gülbangı çeken merdi vegayî oldur
Rehi Hak mürşididir piri Bekayî oldur
Câmı aşk hastesine tıbbı şifayî oldur
Şebi zulmette... şemsi ziyayî oldur
Nazırı Levhü kalemdir Hacı Bektaş Veli
Serveri Rûmu Acemdir Hacı Bektaş Veli

Kurbu izzette olup vârisi ilmi nebevî
Odur evlâdr Muhammet güheri Mustafavî
Cephesinde görünür ayeti nuru Alevî
Hasaneyn gayretine dolmuş idi gönül evi
Cümlesinden dolu gördü anı Ahmet Yesevî
Nazırı Levhü kalemdir Hacı Bektaş Veli
Serveri Rûmu Acemdir Hacı Bektaş Veli

Şerefi Zeynel'abâ Bâkırü Câfer hakkı
Kâzımu Musa Rıza nesli peyamber hakkı
Şah Takî Şah Nakî hem şehi Asker hakkı
Mazharı fazlı Huda Mehdüi server hakkı
Dili «Miadî» ye ettiği keremler hakkı
Nazırı Levhü kalemdir Hacı Bektaş Veli
Serveri Rûmu Acemdir Hacı Bektaş Veli

*
*
*

Yüzün nuru keremdir hey imanım
Hadisin derde emdir hey imanım
Sen ol SultanıKevneyni Resulsün
Ki zatin muhteremdir hey imanım
Senin ceddindir İsmail Halil hem
Kerim âlihimemdir hey imanım
Kamu âbâ vü eodadm efendim
Hasibü Züşşiyemdir hey imanım
Dahi esbabı âlin cümlesi hep
Cenabrı has ümemdir hey imanım
Kulun "Miadî" ye eyle şefaaf
Ki gayet müttehemdir hey imanım

MIHRABÎ

Kırım Hanzadelerindendir. Ecdadı, Selimi salis zamanında İstanbula gelmişlerdir. Gençliğinde bahriyeye intisap eden Mihrabî kolağasırlığa kadar yükselmiştir. Oldukça tahsili vardır. Hocası Tikveşli Yusuf E. dir. İntisabı Münir Babayadır. Sütlüce beктаşı dergâhında uzun müddet rehberlik etmiştir. Çelebi ile babaların münazaasında «babagân» tarafından murahhas tayin edilmiştir. Bir müddet «Kırşehir» ne gitmiş ve orada çelebinin faziletlerine meftun olarak uzun müddet çelebinin konağında kalmıştır. İcazesi Çelebi Cemaleddin Efendidendir. İstanbula avdetten sonra merhum Münir Babanın yerine postnişin yapmak istenilmişse de kabul etmemiştir. Nev'i şahısma munhasır olan bu meczup şair, kendisini beктаşılarm «Vâslibni Atâ» sı farzedermiş. 65 yaşlarında iken H. 338 de vefat etmiştir. Şu nefesler onundur.

Sahrayicedide yeni bir Meçnun
Münasip gördüler intihap oldum
Sahra benden ben de sahradan memnun
Şöyle ki ne mamur ne harap oldum

Eski mecnun gitti Leylâ diyerek
Başında bin türlü sevdâ diyerek
Geldim bu Âleme Mevlâ diyerek
Kamu mecaunlara ülûlbap oldum

Mihrabî bu aşka girelden beri
Yolunda canü baş verelden beri
Cenneti Cemale erelden beri
Şeyh idim evvelce şimdi şaboldum.

*
*

Gel durma gönül rahına erkânı Alidir
Ey can gözün aç sırtk ile bürhanı Alidir
Pâkeyle gönül Kâbesini durma tavaf et
Her şahsa nasip olmaz o divanı Alidir
Kalbinde eğer doğdu ise Şemsi hakikat
Ref'ola o dem perde ki meydanı Alidir
Maksudun eğer rüyeti didar ise elhak
Zatında o bir noktaı irfanı Alidir
Takdis edegör sen de o Mihrabî elesti
Hesti görünen âlemi imkânı Alidir

*
*

Vardım imanım
Söyler zebanım
Merdi meydanım
Haktır eyvallah

Muhtâra yârız
Âşıkı zârız
Ehli ikrarız
Haktır eyvallah

Hayderi kerrar
Vermişim ikrar
Eylerim tekrar
Haktır eyvallah

Pirim Velidir
Nuru celidi
Sırrı Alidir
Haktır eyvallah

Pir Balm Sultan
Sureti Rahman
Manayi Kur'an
Haktır eyvallah

"Mihrabî" yanık
Aşkta uyanık
Kevsere kanık
Haktır eyvallah

*
*

Allah deyip bağırma
İrak sanıp çağırma
Hakkı dilden ayırma
Şeytan güler bu hale

Hayalî bir yerdesin
Sen arada perdesin
Hak sende sen nerdesin
Nedir cevap suale

Levhimahfuzdur yüzün
Anı şerheyler sözün
Ârif bilir içyüzün
Cahil düşer zevale

Kur'anîdir sözümüz
Rahmanîdir yüzümüz
Hakkı görür gözümüz
Aldanmayız hayale

Âba deyip âdeme
Secdegâh ol âleme
Hateme er Hateme
Döndür yüzün cemale

"Mihrabî" cümle âyat
Müteşabih muhkemat
İşte destimde berat
Sun ey saki piyale

MİR'ATÎ

“Kalâçıklı”dır İcazetli hocalardandır. H 1266 da Hacı Bektaş Babalığına tayin edilen ve 1285 te vefat eden “Türabî Ali Dede” den nasip almıştır. Omuzunda sazile diyar diyar dolaşır ve her vardığı yerde muamma asardı, bir gün Bursa kahvelerinden birinde “Kul görür Allah görmez” diye bir muamma asmış, fakat, mutaassıpların hoşuna gitmediği için biçareyi derhal hâkimin huzuruna götürmüşler; sorulan suallere «Benim sözüm şer’idir, astığım muamma halledilirse rüya olduğu anlaşılır, zira rüyayı kul görür Allah görmez.» cevabını verince hâkimin ve mecliste hazır olanların hoşlarına gitmiş ve kendisini para ile taltif etmişlerdir.

Mir’atî, sazşairleri arasında çok kıymetli bir şahsiyettir. Eserlerinde ince ve zarif nükteler vardır. Şu Nefesler onundur.

Amenna söyledik hem ikrar ettik
Erenler bezmine lâçekçesine
Bağr maarıfte yetişip hittik
Buy aldık bir gülden çiçekçesine

Söylesem kelâmım gelmez takrire
Nutku derunumuz sığmaz tefsire
İkrar verdik, iman ettik bir pire
Er evlâdı eriz gerçekçesine

Gel gönül ârif ol haddini bil sen
Semidir, basirdir etme şek güman
«Elhakku ezharu minesşems» iken
Sofî inat eder eşekçesine

«Mir’atî» sözlerin gizli muamma
Ülül’ebzar olanlara hüveyda
Elsisiz, belsiziz, dilsiziz amma
Gezeriz âlemde erkekçesine

*
*
*

Zincir kâreylemez bizlere sofî
Bin can ile bir canana bağliyz
Anlayıp bilmişiz emri marufu
Ol bakii Âdil Hana bağliyz

Lâmekândan bimekâna gelmişiz
Her bir sıfat ile mukim olmuşuz
Noktai sır «Kâfuntun» u bilmişiz
«Küllümen aleyha fan» a bağliyz

Seçmedik yârmız ağıarmızdan
Kimse vâkıf değil esrarmızdan
Dönmedik «Mir’atî» ikrarmızdan
Hacı Bektaş Pir Sultana bağliyz

*
*
*

On sekiz bin âlem icadolmadan
Lâmekân elinden ilmettim tahsil
Mefhari kâinat bünyat olmadan
Bana irşat oldu o sırrı kandil

Vermeden Âdemin ismi resmini
Anasırdan haketmeden cismini
Ol demde okudum Razzak ismini
Kısmeti Hak kıldı rızkıma tahvil [1]

“Mir’atî” zatıyla rahata düştüm
Zatım “Zat” bilip [2] anda buluştum
Bir hitap erişti lâyakil düştüm
Ol demde “Lebbeyk” çağırdı Cibril

*
*
*

Bu aşkı esrara vâkıf olar
Zikrî fikrim oldu bai Bismillah
Vücutüm «Allemel’esma» bileli
Göründü dideme “Semmeveçhullah”

Mefhari mevcudat Şemsi semavat
Ekberî tahiyyat sümmedderecat
Dü cihan serveri Fahrikâinat
Buyruldu hakkımda “Kulkefabillah”

[1] Allah benim rızkıma daha o zaman merzuk olan zerrât meyânında ayrıca takdir etmiş-
tir demek istiyor.

[2] Zatımın zatullah olduğunu bildim demek istiyor.

«Mir'atî» bendedir kapunda halil
Çün aşkın rahında olmuşum zelil
Mücrimler hakkında buyurdu Celil
Dedi «Lâtaknâtu min rahmetillah»

*
* *

Ey Şahrîsalet Sultankeveyn
Buyruldu şanında "Levlâkelevlâk"
Ey nuru nübüvvet Ceddelhaseneyn
Seninçin varoldu zeminü eflâk

Sen şahlar şahısın şehinşahısın
Tarikat bürcünün mihrü mahısın
Nice mücrimlerin sen penahısın
Münkir olan seni edemez idrâk

Vâsıflar vasfeder âli zatını
Nakşederler daim hup sıfatını
Düretme babından bu "Mir'at"ını
Değildir rahında zerrece şekkâk

*
* *

Güşeyle pendimi ârifü dâna
Dâna isen seyret sırrı Yezdanı
Yezdan ne hikmetler eyledi nûma
Nûma etmek için zatı Süphanı

Zatına tecelli kıldı iptida
Tcelliden bir nur olundu peyda
İdrak eyle nedir kudreti Mevlâ
Brakma dilinden virdi Mennanı

Varolmazdan evvel bu çerhi âlem
Andan zuhûr etti ervahı âdem
Ruhu Muhammedi kıldı mükerrerem
Ol sebep varettiler kevnü mekânı

Kün dedi varoldu bu kevnü mekân
Melâiki asüman
Evvelâ aydınlık oldu nümayan
Kurdu o eflâki Çerhi devranı

Yarattı bilcümle eşyayı Mabut
Ahsenitakvimi eyledi mevcut
Eylemedi İblis Âdeme sücut
Ol vakit sürüldü dergâhtan Şeytan

Ol demden beridir bunca enbiya
Geldi bu Âleme hep gûna gûna
Nuh kavmine gadap eyledi Mevlâ
Garkı kıldı Tufanı

Akla fikre sığmaz hikmeti Settâr
Hak dostun bilmedi Nemrudu ağyar
Halil İbrahime gülzar oldu nâr
Hak höyle buyurdu emrû fermanı

Tûrda Hak tecelli kıldı Musaya
Anda hayran kaldı sırrı Mevlâyâ
Rabbi erini deyip durdu duaya
Ol vakit işitti ol Lenterânı

Bipeder zuhura geldi Mesiha
Nece mucizatlar eyledi icra
Dâra çekti anı kavmi nasara
İnkâr eylediler Ruhu Rahmânı

Tulû etti Dehre Fahrıkâinat
Din çırağı ol Ekmelüttahiyat
Efdalülenbiya âledderecat
Nur ile garketti bütün cihanı

Dehre tulû etti ol mahî münir
Etmek için halkı Hallâktan habir
Anın vasfı dille olunmaz tâbir
Dine davet etti kavmi nadanı

Şeriat sancağın çekti ol Rasul
Huda ana kıldı Kur'anı nüzul
Anın davetini ettiler kabul
Buldular cennette bağı Rıdvânı

Şeriatin kurdu Şahînenbiya
Sevenler dostoldu sevmiyen âda
Doğdu geldi ol Aliyyelmürteza
Tarikat bürcüne dikti nişanı

Alinin işine akıllar ermez
Aklı erenler de beyana vermez
Âlem Hayder olsa körolan görmez
Bilene aşkolsun kenci nihanı

Nefsaniyet edip bir alay mel'un
Ahdi Peygamberi kıldılar mağbun
Abdürrahman ibni Mülcem/döktü hun
Gör neye uğradı Hakkım aslımı

Namaz kılmak için mescide vardı
Mülcem oğlu anm vaktin aradı
Namaz kılar iken ol Şah oturdu
Bilmedi ol mel'un yediği nanı

Mecruh oldu çünkü Şahrîvilâyet
Ol vakit nuşetti câmi şehadet
Hasanla Hüseyne kıldı vasiyet
Bir deveci gelir gözetin anı

Dedi gelecektir bunda bir arap
Elinde bir deve yüzünde nikap
İster cenazemi etmeyin cevap
Deyip ol Hudaya tapşırdı canı

Ehlibeyt-içine düştü bir figan
Hasanla Hüseyin ettiler nalân
Gasledip namazm kıldılar heman
İrişti bir arap deve sarvanı

Yükletti tabutu deve üstüne
Çekerek destile aldı destine
O şah emanetin verdi dostuna
Hasanla Hüseyne düştü hicranı

Hasanla Hüseyne düştü endişe
Dediler değiliz kail bu işe
Düştüler peşine hem koşa koşa
Tuttular deveyi ol beden canı

Deveci nikaba uzattı eli
Kaldırdı nikabı bir nuru celi
Gördüler deveci kendidir Ali
Ol vakit bildiler sırrı Şiranı

Böyledir "Mir'atı" bizdeki âdet
Peygamber dostuna okuruz rahmet
Düşmanma olsun sathezâr lânet
Zira terketmeyiz yolu erkânı

*
*

Dünyadan el çektim erkândır işim
Çeşmi pürhunumdan akıttım yaşım
Pirlerden hidayet elimde başım
Bu yeşil bayrağı Selmandan aldım

Acep görünmezler bilmem nerededir
Gerçeklere ayan hize perdedir
Esrarı muhabbet gizli yerededir
Hakikati Şahımerdandan aldım

Âlem baştan başa bir seyirgâhtır
Gir gönül evine gör ne dergâhtır
Bu bir gizli sırdır kudretullahtır
Yazılı defteri divandan aldım

Çalış bu girdabım çık karasına
Derman da gizlenir dert arasına
Merhem mi sarılır aşk yarasına
Bu ilmi hikmeti Lokmandan aldım

Hakikat sözüne hile katmazam
Her kişiye sırrı beyan etmezem

Bilinmiyen yerde cevher satmazam
Ben bu nasihatı bir candan aldım

Gerçi hata ile isyanım çoktur
Kalbimde benliğin eseri yoktur
İncil, Zebur, Tevrat dört kitap haktr
Ledünnü ayeti Kur'andan aldım

Seriat sancağı geldi dikildi
Marifet yoluna terler döküldü
Hayır himmet oldu gülbenk çekildi
Tarikat kemendin erkândan aldım

*
**

Âlemi kesrette kalma ey gönül gel bahuzur
"Yevmetüblâ" olmadan bul Hakkı, nefsin başım ur
Kendini bilmektir ancak âdeme hayrel'umur
Gör ne yüzden görünür devre düşer ehli kubur
Ettenadi ol münadiler medet çaldı Sur
Eyyühennas i'lemû hazâ budur Yevmennüşur

Secde kıl gel Âdeme İblis gibi âreyleme
Emrû nehyin bil Hakkın mekânını nâreyleme
Semmeveçhullahı gör zatında inkâr eyleme
"Küntükenz" esrarını bildinse izhar eyleme
Ettenadi ol münadiler medet çaldı Sur
Eyyühennas i'lemû hazâ budur Yevmennüşur

Haşrî neşri bunda gör davayı ferdayı bırak
Çar anasır şeş cihetten hükmeden ol Şaha bak
"Leyse fiddareyn" sübutu sendedir sanma irak
Söyleyen Haktır demadem işiten her nutku Hak
Ettenadi ol münadiler medet çaldı Sur
Eyyühennas i'melû hazâ budur Yevmennüşur

Söyliyen uşşaka vahyi münzeli aklimaât
Olmadr bu kence malik eyliyen bahsi fuat
Ahseni takvime baş iğ eyle Hakka inkıyat
Koma elden damenin bir mürşidin kılma inat.
Ettenadi ol münadiler medet çaldı Sur
Eyyühennas i'melû hazâ budur Yevmennüşur

Ermedi maksuduna zira Muhammet bidelil
Refrefi aşka süvar oldu önüne Cebrail
Kâbekavseyin mülküne bastı kadem emri Celil
Gel bu sırta aşına ol kalmavar hârü zelil
Ettenadi ol münadiler medet çaldı Sur
Eyyühennas i'melû hazâ budur Yevmennüşur

Bildirir erbabı irfana bu remzi «Hel'eta»
Bilmedinse vadii heyhatta kaldım mutlaka
Aklıkülden on sekiz bin âlemi kıldım nüma
Gel dalâlet perdesin çâkeyleyigör «Mir'atâ»
Ettenadi ol münadiler medet çaldı Sur
Eyyühennas i'melû hazâ budur Yevmennüşur

MUHYİDDİN

Üsküdar'da Selim Ağa Kütüphanesinde 40 numaralı yazmada Muhyiddin namına şu nefes mukayyettir.

Medineden gider oldum Kûfeye
Dön gitme İmam dedi sünniler
Uğratırlar seni cevri cefaya
Dön gitme İmam dedi sünniler

Kolumuzdan uçtu Ali Mürteza
Neyleyeyim Mevlâdan geldi kaza
Ayrılmaktan ölmek yeğdir hem bize
Dön gitme İmam dedi sünniler

Ümmü Gülsüm gördü şişede kanı
Yere vurup Arşa çıktı figanı
Dön gitme yezitler öldürür seni
Dön gitme İmam dedi sünniler

«Muhyiddin» yasım var aşıklar gelisin
Buna inanmıyan Tamuda yansın
Ümmü Gülsüm nice firkata kansın
Dön gitme İmam dedi sünniler

MUHYİDDİN ABDAL

“Türkyurdu” mecmuasında — cilt 5, numara 27 — Hasan Fehmi Bf. «Otman Baba Vilâyetnamesi» atlı mühim bir makale neşrettiler. Bu makalede bahsedilen eser, Hacı Bektaş Kütüphanesinin Meydan evine ait kısmı içinde olup şimdi Ankara Maarif Kütüphanesinde mahfuzdur.

Kitaba «Vilâyetnamei Otman Baba» denildiği gibi «Vilâyetnamei Şahî», «Vilâyetnamei Sultan Baba» da denilir. Eserin mündericatu meyanında «Osman Baba» demek olan Otman Baba hakkında şu yolda tavsifler vardır:

«Yassı yağrmlı, elâ gözlü, kızıl benizli, mücessem heybetli, nazarı ibretli zâhiri kuvvetli, bâtmı nihayetsizdi. Oğuz dilin söylerdi. Daima kendisi için ol şerefli hoca benim derdi.»

İşte şu kayıtları gördükten sonra ahiren Bayazıt Kütüphanesi fazıl müdürü “İsmail Saip E.” nin delâletleriyle elde ettiğim «Muhyiddin Abdal» divanı hakkında oldukça vazih bir fikir edinebildim. Eni 4,5 ve boyu 8 santimetre olan bu eser, 399 sahifeden ibarettir. Her sahifesinde 9 satır yazı vardır. İçinde 203 manzume mevcuttur; bunların 99 unu “Nesimî” nin tuyuğları tarzında yazılmış «mani» ler teşkil eder. Kitabın ilk sahifesinde «Hâzâ Divanı Muhyiddin» kaydı varsa da, eserin müstensihî ve hangi tarihte istinsah edildiği malûm değildir. Diğer taraftan kitabı yazan hattat nazımları nesir gibi yazdıktan maada birtakım imlâ hataları da yapmıştır. Birçok beyitlerde dahi hece adedi biribirine uymamaktadır.

Eser sahibi Muhyiddin Abdal hakkında bizi az çok tenvir eden iki manzume, Divanda münderiçtir ki, aynen yazıyorum.

Elâ gözlü Sultan Baba
Ululardan ulusun sen
Yedi iklim dört köşeye
Arşa kürse dolusun sen

Yüzün gören yoksul bayolur
Kâfirler imana gelür
Seni sevmeyenler nolur
Şahr kerem Alisin sen

Şahısım eksikli kulun
İçenler ayılmaz dolun
İnceden incedir yolun
Tamam gerçek velisin sen

Doğru sözün yol kırıcı
Çaldığım iki bölüğü
Düşmüşler elin alıcı
Hakkın kudret elisin sen

Dehanımdan kevser akar
Nazarı kula Hak bakar
Kokun cümle âleme kokar
Muhammedin gülüsün sen

Parlayıp ateşin yanar
Cümle âlem şulene cunar
Susayanlar senden kanar
Abıhayat gölüsün sen

«Muhyiddin Abdal» neylersin
Dipsiz denizler boylarsın
Ne bilirsin ne söylersin
Akım mı var delisin sen

Muhyiddin doldur beyanım
Hergiz olmaşın ziyânım
Evliyanım enbiyanım
Bir kemîne kulusun sen

*
*
*

Erenler eşiginde
Yaslanuben yattım ben
Erenlere belî dedim
Sıtk ile ikrar ettim ben

Şahım da rehberim oldu
Heman kıblem nurum oldu
Gani Otman pirim oldu
Anım eteğin tuttım ben

Eğnime giydim abayı
Terkettim kamu kabâyı
Serverim Sultan Babayı
Can ile gönül kattım ben

Güller açılır çağında
Bülbüller öter bağında
Kevser ile Tûr dağında
Koyunu bile göttüm ben

Hocamdan sebak aldım
Okudum sebakım bildim
Üstada erdim üstat oldum
Gör ne üstada erdim ben

Maksudum dizar eyledim
Gönülden nazar eyledim
Nakt ile pazar eyledim/
Alana gevher sattım ben

Kadim leylü neharım
Hayatı badi seherim
Hem sadehim hem geyherim
Özge madinde buldum ben

Ben Muhammedin gülüyüm
Ehli kemalin kuluyum
Dost bağının bülbülüym
Cennet bağında öttüm ben

Kimbilir âşık halinden
Söyleşeyim hal dilinden
«Muhyiddin» im âşkelinden
Öş deli oldum ben

Ekser beyitleri vezinsiz olan bu iki manzume, bize gösteriyor ki, «Muhyiddin Abdal» «Otman Baba» ya mensup bir dervîştir; zira, yukarıda yazdığımız «Elâ gözlü» vasfı aynen birinci manzumede mevcut olduğu gibi, «Otman Baba»nın namı da her iki manzumede «Sultan Baba» olarak geçmektedir; binaenaleyh, «Muhyiddin Abdal»ın bahsetmek istediği zatın H. 882 de vefat eden «Otman Baba» olduğuna muhakkak nazarıle bakılabilir. Şukadar var ki «Muhyiddin Abdal» onun dervîşi midir, yoksa «Otman Baba» tekkesinde baba olan birisine mi mensuptur? bunu kat'î surette tayin etmek kabil değildir; çünkü tarikat mensupları, ekseriya babalar yerine «Pir»lere mensubiyetle iftihar ederler. «Muhyiddin Abdal»ın «Otman Baba» tarikatine mensup bir babaya intisap

ettiğini söylemektedir; filhakika «Muhyiddin Abdal»ın daha sonraları yaşadığı ihtimalini verdiren bazı kayıtlar vardır. Netekim Divanda mukayyet olan şu iki manzume az çok bunu teyit etmektedir.

- 1 -

Bize serleşker olmağa
Şahr kerem Ali gerek
Mürşittir rehber olmağa
Âdem Akyazlı gerek

Âlem âdeme çıkağa
Ulu ateşler cunmağa
Er verip leşker çekmeğe
Gene Sultan Bali gerek

«Muhyiddin» dervîş olmağa
Ölmezden önden ölmeğe
Bir kişi nasip almağa
Edep erkân yolu gerek

- 2 -

Şahmerdan huruç etti
Düldüle oldu süvari
Ver salevat Muhammede
Ali saldır zülfikarı

Bir Hacı Bektaş var idi
Ali misilli er idi
Münkirler görmez kör idi
Yürüttü cansız duvarı

«Muhyiddin» kaydır taşı
Bu idi sözünün kasdı
Gel beri gel Tanrı dostu
Haktan ayrı bilme yârı

Görülüyor ki şair bu manzumelerde «Hacı Bektaş» ile «Sultan Bali»den bahsediyor. «Bâlm Sultan» unvanile şöhret kazanan «Sultan Bali»nin «Otman Baba»dan kırk sene sonra vefat ettiğine bakılırsa «Muhyiddin Abdal»ın her iki baba ile görüşmüş olması ihtimali serdedilebilir; halbuki «Otman Baba»

mensuplarile «Hacı Bektaş» mensupları arasında ilk zamanlarda bazı ihtilâflar olduğu «Otman Baba Vilâyetnamesi» nde yazılıdır. Bu sebeple, «Muhyiddin Abdal» m bizzat «Otman Babaya» mensup olsaydı, «Hacı Bektaş Veli» den ve «Balım Sultan» dan hürmetle bahsetmemesi lâzımgelirdi. Hususile «Kalenderilik» «Hurufilik» ve «Bektaşî» lığın tedahülü de muahhardır. Halbuki «Muhyiddin Abdal» m divanı, kendisinin müfrit bir hurufî olduğunu göstermektedir. İşte bu deliller, «Muhyiddin Abdal» m bir kalenderî Babası olan «Otman Baba» nm zamanını idrak edemediğini göstermektedir. Maamafih bu hususta kat'î bir hükmümüz olmadığını ve yeni birtakım vesikalar zuhûr edinceye kadar bu zatın yaşadığı devri tayin edemeyeceğimizi de ilâveten söyleyelim. Bektaşî bacılarından Ârife H. a ait bir cökkte Muhyiddin Abdalın bazı manileri yazılıdır. Bu manilerin üzerinde şu cümle vardır. «Gazeliyatı Muhyiddin Abdal elmâruf Bekara Baba elmetfun fi Bolu» Fakat bu da onun yaşadığı devri tayin etmemiz için kâfi değildir. Bugün muhakkak olan bir şey varsa o da Muhyiddin Abdalın «Otman Baba» tarikatine mensup olması ve hurufiliği tamamilen benimsemiş bulunmasıdır; filhakika «Fazlullah Hurufî» ye mensup olmakla iftihar eden ve onun hakkında bütün hurufilerin söylediklerini tekrar eyleyen Muhyiddin Abdal «Nesimî» den mülhem olmuştur. «Nesimî» nin «tuğ» ları tarzında yazdığı «mani» ler bu hususta kâfi delildir. Divanın «34» sahifesini işgal eden «99» mani tamamen hurufilik esaslarını terennüm etmektedir.

Muhyiddin Abdal eder Fazlı İlah
Cümlemizi vareden Süphanımızdır

beytille de «Fazlullah Hurufî» ye dair şayi olan meşhur telâkkiye söyleyen şair, aynı zamanda mütesavvıf bir ahlâkçıdır. Divanında, ekseriyeti teşkil eden manzumeler talimî bir mahiyet arz etmektedir. Hakiki bir salık olabilmek için ne gibi vasıfların lüzumu olduğunu ondan öğrenmek mümkündür. Bütün tekke şairleri gibi onda da «Yunus Emre» nin bariz tesirleri vardır; Mütesavvıfların şiirlerinde görülen tevhit telâkkileri, bunun şiirlerinde de görülür. «Enelhak» söylediğini ve zamanın «Mansur» u bulunduğunu söyler, mülâki olduğu kâmiliden feyzaldığını ve artık kendisine müracaat edenleri de teslik edebileceğini de anlatır. Mensup olduğu mesleği bihakkın benimsiyen ve onu talimî eserlerle neşri tamime çalışan Muhyiddin Abdal, şairler arasında mümtaz bir mevki sahibidir. Hususile «Arşî» «Muhitî»... gibi «hurufî şairleri» tarzında aruz veznile şiirler yazmayıp, aynı hurufilik telâkkilerini hece veznile terennüme çalışması, kendisine edebiyat âleminde daha yüksek bir mevki bahsetmektedir. Onun, yaşadığı devir, kat'î bir surette taayyün eder ve divanı da tab' olunursa, şüphesiz hurufilik ve edebiyat tarihi kuvvetli bir şahsiyet kazanmış olur.

Dört mukarrep ferişte
Herbirisi bir işte
Müekeldir âdeme
Âdem nedür gör işte

Haktur Kuran içinde
Kerametim âdemde
Bil ki eyle olıcak
Hakka çıkar bir işte

Terki dünya ibadet
Didi peygamber Ahmet
Bu sözün manasına
Gel dinle bir haber işte

Dinle Ahmet sözünü
Anla sözün özünü
Bilmez isen remzini
«Muhyiddin» e sor işte

*
* *

Şükür elhamdülillâh
Kara sakal ağardı
Gördüm dağlar başında
Ağrup kar yağardı

Eskisi sürüldü gitti
Geldi yenisi yendi
Ekilen yerden bitti
Yer yaşardı kögerdi

Yetti yerin nebatı
Götürüldü zulmatı
İrdi Hızır hayatı
Can bostanını suvardı

Urdu can baş terkisin
Çekmez ölüm korkusun
Açtı gaflet uykusun
Gönül gözün uyardı

Sümbül, nerkis benefşe
 Âşık oldu bu nakşe
 Bunlar Hakka yüz tutup
 Her dem boynun eğerdi

Sultana irdi kuldân
 Âşık oldu gönülden
 «Muhyiddin» canü dilden
 Erenleri severdi

*
 * *

Acep dosttan bize nazar ola mı
 Dost ile aşılı bazar ola mı
 Gönül olar yine hükmün yürüden
 Gönülden gönüle gezer ola mı

Eksiklü kul olan bilür günahm
 Gönülde suçunu sezer ola mı
 Hayale düşüp nefse uymak olmaz
 Nefse uyan yoldan azar ola mı

Erenler sözünü pişürü söyler
 Erin nutkun candan sezer ola mı
 «Muhyiddin» fariğ ol sözü uzatma
 Söyledikçe bu söz uzar ola mı

*
 * *

İnsan İnsan derler idi
 İnsan nedir şimdi bildim
 Can can deyu söyler idi
 Bu can nedir şimdi bildim

Kendüzünde buldu bulan
 Bulmadı taşrada kalan
 Müminin kalbinde olan
 İman nedir şimdi bildim

Takva ehlinin sattığı
 Müminlerin ok attığı
 Münkirlerin gekkettiği
 Güman nedir şimdi bildim

Bir kırk kırk yardıkları
 Birin köprü kurdukları
 Erenler gösterdikleri
 Erkân nedir şimdi bildim

Sıfât ile zat olmuşam
 Kadr ile Berat olmuşam
 Hak ile vuslat olmuşam
 Mihman nedir şimdi bildim

«Muhyiddin» eder Hak kadir
 Görünür her şeyde hazır
 İyan nedir pinhan nedir
 Nişan nedir şimdi bildim

*
 * *

Katreden deryayı ummanı buldum
 İriştüm menzile payanı buldum
 Zihî menzîl zihî bu dem içinde
 Ne kutlu saat ol devranı buldum
 Aşk ile can pazarım seyriderken
 Nagâh duşoluben cananı buldum
 Can irdi vuslata def'oldu firkat
 Yâkubum Yusufü Ken'anı buldum
 Vücutüm Tûruna çıktım hîgüman
 Ben anda Mûsîi umranı buldum
 Zebur ile Tevrat hem İncil hakkı
 Muhammede inen Fûrkânı buldum
 Yüzü meğer dilberin Mushaf imiş
 Yazılmış hattında Kur'anı buldum
 Hele ben Mekkeyi kılmışam tavaf
 Yakın bil Hannanü Mennanı buldum
 «Muhyiddin» bugün divanı âlide
 Gelsün dertli olan dermanı buldum

*
 * *

Vücutüm şehrinde seyran iderken
 Gönüller tahtında sultanı buldum

Yel su odu toprak çarır anasır
 Bu nişan ile ol nişanı buldum
 Şeriat tarikat marifet ile
 Hakikat bahrolan ummanı buldum
 Vüvut nedür vücut aşır nedendür
 Vücut içinde olan canı buldum
 «Muhyiddin» im bugün meydan içinde
 Gel ey yol isteyen erkânı buldum

*
 * *

Bu vücade gelicek ben can buldum
 Evvel katre göründüm umman geldim
 İptidada ben idim anı bilgil
 İntihada suretâ insan geldim
 Yel ile su odu toprakrı aşım
 Hem aklu aşk ile nefsi can geldim
 Şeriat tarikat marifet ile
 Hakikate kuloldum sultan geldim
 Kuşdilin anladım Hatem elinde
 Bugün ben bu mülke Süleyman geldim
 Ön geldim son geldim amma ün geldim
 Sanma ey münkir beni noksan geldim
 Şeş cihettür sırrımı faşeyliyen
 Yoksa ben gizli kencim pinhan geldim
 Üç yüz altmış bürcü seyran eyledim
 Andan bunda Hak ile mihman geldim
 On sekiz bin âlemin meşhurıyam
 Kâf ile Nun emrine ferman geldim
 İsmi zatımdur Mîmü Hâ vü Dal benem
 Özün bilenlere terceman geldim
 Kırk sekiz elli yedi altmış alrı
 Delilidir Levh ile bürhan geldim
 Nola kurban olsam ben Hak yolunda
 Bu hakikat ehline kurban geldim

«Muhyiddin» em tiryakı ekber benem
 Kamu dertlilere oş derman geldim

*
 * *

Erenler görünüz ne tuhfe canım
 Defterim elimde dildé divanım
 Okurum yazarım bir gizli kencim
 Cahiller gözünden hayli nihanım
 Ummandan gelirim gerçi katreyim
 Denizim, deryayım bahri ummanım
 Gelende, gidende devri zamanda,
 Çerh ile dönerim devri zamanım
 On sekiz bin âlem mevcimdir benim
 Gâhi yahşi olur gâhi yamanım
 Ay ile Güneşte seyran ederim
 Gâhi gemsim gâhi Mahi tâbanım
 İsayım Mûsayım hem Mustafayım
 Ahmedim Mahmudum ehli imanım
 Sefilim sâilim garibim yetim
 Erenler yolunda kulum kurbanım
 «Muhyiddin» Abdalım bir kemter kulum
 Hakkın fazlı ile ehli irfanım

*
 * *

Yine bir söz diyelim dilü candan
 Herne keşfoldu ise bana benden
 Bir sözdür kim akl içinde müteber
 Hıfzedene hoş haberdır bu haber
 Yemiş ummak söğüt ile kavaktan
 Hayır gelmez şaşığ ile savaktan
 Tavuk yumurtasından doğmaz ördek
 Ne diksen anı bitirür çekirdek
 Toygar yumurtasından toy doğar mı
 Bîbasiret kişiden oy doğar mı

Bülbül dilin öte mi karabakal
 Hak söziün anlaya mı tilkü çakal
 Çaylak şahin olup şikâr kapa mı
 Her mekes arı gibi bal yapa mı
 Şeker yese tuti ola mı karga
 Marifet keşfola mı ehli zer'a
 Nasihat kabul etmez imiş İblis
 Tâati yok hırsı çok işi telbis
 İki dilli iki gönüllü fuzul
 İki yüzlü iki sözlü azazil
 Kimin ki ikrarı yok imanı yok
 Bir kâfirdir ahdile peymanı yok
 Kimde ki olmyra ahde emanet
 Hezâran lânet ol zalime lânet
 Zalim olup sebep olur zulüme
 Bişümar lânet olsun ol zalime
 Söyler isen iştmez Hak söziünü
 Hak şaşır yaratmış onun gözünü
 Gözü görmez urur inkâra gider
 Meğer gelmesine Hakka ârider
 Özün bilmez aslma münkir olur
 Anm için gözü gönlü körolur
 İnsaniyet yanında mânisi yok
 Yoldaşma hiç hayır sanısı yok
 Er odur hayır sana yoldaşma
 Hak yârola hayır gele başma
 Bir başlı iki dilli yâra lânet
 Şol yüze gülücü ağyara lânet
 İkrarı yok ehli inkâra lânet
 Eri candan seymiyenlere lânet
 Eksik bakan eğri nazara lânet
 Gülü bitmez dikenli hâra lânet
 Şekli insan özü himara lânet
 Dışır islâm içi kâfire lânet

Hak didi Kur'anda lânet zalime
 Rahmetim var didi mümin kuluma
 Sıtk ile sadıkane anlardürür
 Aşk ile âşıkane anlardürür
 Anlardır tevhidi Hak söyleyenler
 Anlardürür Şaha saddak diyenler
 Anlardır bu yolda Tanrı hasları
 Anlardır Muhammet Ali dostları
 «Muhyiddin» im kulluk eyle anlara
 İman götür doğru yol varanlara

**

Kerameti âdem benem
 Keşfü keramet bendedir
 Rûhu cism ile can benem
 Emnü emanet bendedir

Kâf ile nun mânası
 Hattı istiva [1] değil midir
 Yedi mushaf yedi suhf
 Yedi ayet bendedir

Çar anasır dört Kitap
 Bâdü ateş hâkü ap
 Haşrû neşr soru hisap
 Tefsiri âyet bendedir

Yüz yirmi dört bin hâtem
 Üç yüz altmış dest kadem
 Hem on sekiz bin âlem
 Haddü nihayet bendedir

İlmî şeriat tarikat
 İlmî marifet hakikat
 Kadir Regaip hem Berat
 Çeşme hayat bendedir

[1] Hattıstiva gibi okunacak.

Âşk isen ey din eri
Gezme yabanda serseri
Anarı gitme gel beri
Nuru hidayet bendedir

Menem «Kul Muhyiddin Abdal»
Şah İskender Rüstemi Zâl
Gel dinler isen arzihal
Vasfı hikâyet bendedir

**

Ol yedi mushaf benem
Hefti âyet bendedir
Anlarım kâfü nûnu
Tanıdım cismü canı
Bilmişem bende beni
Zatü sıfât bendedir

Özünü bilen ârif
Bildi nedir maarif
Beş vakit salât beş harf
Bu emanet bendedir

Okuyup yazan dahi
Terazu mizan dahi
On yedi ezan dahi
On bir kamet bendedir

Bilmişem ilmelyakin
Görmüşem aynelyakin
Dediğim hakkalyakin
Mazharı zat bendedir

Marifet farkı olan
Tarikat terki olan
Şeriat şartı olan
Ehli zekât bendedir

«Muhyiddin» em eğlence
Düş oldum gizli kence
Ol yetmiş iki rence
Özge necat bendedir

*
* *

Hızırım suyu benem
Abıhayat bendedir
Keşerden içen gelsin
Kadrü Berat bendedir

Öğ ten ile can benem
Delilü bürhan benem
Bu cümle Kur'an benem
Savmu salât bendedir

Geldi iman hissesi
Gitti küfür gussası
Ali Hamza kıssası
Ol hikâyet bendedir

On dört mafsâl on parmak
Can ile Hakkı görmek
Yedi deniz dört rımak
Şattü Fırat bendedir

Mûsa ile Tûr benem
Cennet ile hur benem
İki benem bir benem
Bin kâinat bendedir

Ey can sözümü işit
Benem Mah ile Hürşit
Hem talibem hem mürşit
Hem hidayet bendedir

*
* *

Bizim tacımız suretâ
Seb'ulmesani gösterir
Zira bu Seb'ulmesani
Şekli insanı gösterir

Giydiğimiz hırka dahi
Çektiğimiz sikke dahi
Mescit ile Mekke dahi
Hep bu nişanı gösterir

Mekkenin tavafrı yedi
Mekke deyu kim okudu
Kim Dünyadan elin yudu
Ol Cavidanı gösterir

Görünen Haktr gözünde
Söyliyen Haktr sözünde
İnsanın hattı yüzünde
Hatmi Kur'anı gösterir

İnsandır Hakkm mazharı
Haktr insanın azheri
Lâli lebinin kevseri
Hayatı canı gösterir

Hakka âşık olan kişi
Hakla olur her bir işi
Âşıkların gözü yaşı
Abı hayvanı gösterir

Her kimin ki pâktir özü
Uyanıkdürür cangözü [1]
«Muhyiddin» in sözü yüzü
Şerhü beyanı gösterir

* *

Özünü bilen bil ki insan imiş
Bilmiyenler ya goliyaban imiş
Özün bilen yakın ehli dil imiş
Her kelâmı çeşmei hayvan imiş
Bâi besmelenin kastın fehmeden
Rahmedici ol Fazlı Rahman imiş
Ben anm harflerini «Bâ» da buldum
«Bâ» nm noktası heman Kur'an imiş
Dilberin yüzündeki hefti ayet
Ne acaip yazılmış Fırkan imiş

[1] B. Atalay Beyin kitabında: «Uyanıktır canı gözü»

Âşıkım kıblesi yârın cemali
Dili Hannan dudağı Mennan imiş
Yârın bir tavafrı bin haccı ekber
Ana secde kılmıyan Şeytan imiş
Kem âkiler bunda sergerdan olur
Bu ilim bir deryayı umman imiş
Bu ilmin deryasına garkolanlar
Anlar Fazıl mânası irfan imiş
«Muhyiddin» gerçi özün kuleyledi
Bildim anı mânada sultan imiş

* *

Nefsini bilmiyen kes can olamaz
Özü hayvandürür insan olamaz
Ol hemen serseri gezer yabanda
Vücudü gehrine sultan olamaz
Nutku yoktur anm hem canı cindir
Hayatı çeşmelhayvan olamaz
Aslını bilmez âşikâr değildir
Bilişten yattürür yeksan olamaz
Dizbediz oturur yüz yıllık yolda
İraktr yakını mihman olamaz
Bu yola gelip te rıza vermiyen
Teslimi Hakkolup kurban olamaz
Hüsnü gibi hulku aziz olmıyan
Mısıra Yusufü Ken'an olamaz
Yüzünde hak Fatihayı bilmiyen
Akli kâmil ehli irfan olamaz
Şeriatte edebini saklamıyan
Tarikatte pişip büryan olamaz
Marifet abımdan içip kanmıyan
Hakikat babında umman olamaz
«Muhyiddin» kuşdilinden anlamıyan
Göklere uçup Süleyman olamaz

Manilerden

Muhyiddinim aynı Hak
Gözün aç anlayı bak
Yer gök yazılmış kitap
Alana külli sebak

Muhyiddin bu söz nedir
Dokuzda dokuz nedif
Dört anasır içinde
Dört kez on sekiz nedir

Muhyiddin gaggap nedir
Bu soru hisap nedir
Çar anasır içinde
Yetmiş iki bap nedir

Muhyiddinim öş kitap
Haktan erdi bu hitap
Emret veçhinde ryan
Yedi tamu sekiz bap

MÜNİR BABA

Biz Hüseyinî mevâliyiz
Aşk ehlinin imanınız
Dertlilerin dermanınız
Hacı Bektaş gülleriyiz
Balım Sultan kullarıyız

Aşktır âşıktaki nişan
Aşka uyandır uyanan
Pirleridir Şahmerdan

Sütlüce Bektaşî tekkesi
Babası
MÜNİR BABA

Hacı Bektaş gülleriyiz
Balım Sultan kullarıyız [1]

Bağı irfanın bülbülü
Mürteza Alinin gülü [2]
Şah aşkına verir dili [3]
Hacı Bektaş gülleriyiz
Balım Sultan kullarıyız

Aşkehlidir bulan necat
Nuşederler abıhayat
İkrarında eden sebat
Hacı Bektaş gülleriyiz
Balım Sultan kullarıyız

Aşıklara iman olan
Dertlilere derman olan
Muhibbi Hanedan olan
Hacı Bektaş gülleriyiz
Balım Sultan kullarıyız

«Derviş Münir» kemter kulu
Münkişlere demez beli
Bazan deli bazan veli [4]
Hacı Bektaş gülleriyiz
Balım Sultan kullarıyız

MÜNİRE BACI

«İstanbul» ludur. «Çamlıca» Bektaşî tekkesi postnişini «Nuri Baba» nın der-
vişlerindedir. 60 yaşlarında olduğu halde tahminen "H. 1328" tarihlerinde
vefat eylemiştir. Şu nefes kendisinindir.

Erkânında zindeyim
Zahitlere handeyim
Boynu bağlı bendeyim
Hayderiyim Hayderî

[1] Bu bent B. Atalay B. in "Bektaşîlik ve Edebiyatı" mda yoktur: sahife 102.

[2] Kulu: nüsha.

[3] Ver bir dolu: aynı nüsha.

[4] Bazan veli herdem deli: nüsha.

Erkân ile yürürüm
Yol ehlinin kuluyum
Ben bir erin oğluyum
Hayderîyim Hayderî

Oda girsem yanmazam
Çırağ olsam sönmeyem
Mürşidimden dönmezem
Hayderîyim Hayderî

Doğdum iki babadan [1]
Kimdir beni tânedem
Korkum yoktur kimseden
Hayderîyim Hayderî

Münire şahım kulu
Bendei Kızıl Deli
Gönlü aşk ile dolu
Hayderîyim Hayderî

*
* *

Haktır Allahım
Muhammet Mahım
Alidir şahım
Allah eyvallah

Oı Fahrünnisa
Hatice Kübra
Nuru Kibriya
Allah eyvallah

Şepperü Şüpper
Abidin server
Bâkırü Câfer
Allah eyvallah

Mûsayı Kâzım
Rıza imamım
Takîdir daim
Allah eyvallah

[1] Biri babası biri mürşidi.

Nakîdir iman
Askerîdir can
Mehdî devran
Allah eyvallah

Çârdehimâsum
Şehidi mazlum
Cümlesi malûm
Allah eyvallah

Aşka bir canım
Sırrı Rahmanım
Derde dermanım
Allah eyvallah

Kanberü Selman
Pir Balım Sultan
Bunlarda ihsan
Allah eyvallah

Yüzümüz yerde
Elimiz erde
Huzuru Pirde
Allah eyvallah

«Münire» kemter
Sizden ey server
İsteği Kevser
Allah eyvallah

NEDİMİ

Vellelyi izâ yağsâ buyurdu Süphan
Vennehari izâ tecellâsıdır
Alidir esrâda eşyada ryan
Bilcümle erenler müptelâsıdır

Kün emrile halkolundu her eşya
Mevcut olup Nefsen illâ vus'ahâ
Zuhûr etti bunca ruhu enbiya
Âdem Safiyullah iptidasıdır

Akıl, fikir ermez sırrı Yezdane
Buyurdu Vel'asri inne'l'insâne
Şeriat rahmı Şahr Sultane
Tevdî kıldı Hatmülenbiyasıdır

«Nedimî» gel gözle babı rızayı
Muhammet Mustafa mihri vefayı
Şiri Huda Aliyelmürtezayı /
Hakikat bu halkın muktedasıdır

NEHRÎ

Kardaş bize niçin ikrar sorarsın
Mürşide ikrarını Ali değil mi
İrfanım yok mudur özün yorarsın
Kalbin içre yârın Ali değil mi

İşte dinle sana eyleyim beyan
Dört kapı açılıp donandı meydan
On iki çırağ var anda binoksan
Niyazın ezkârın Ali değil mi

Rehberim gösterdi niyaza geldim
Eşiği busedip dâra çekildim
Hakikat, tarikat, marifet bildim
Budur külli varın Ali değil mi

İsmailin sırrı ol aşka ryan
Kurbanım göklerden geldi ol zaman
Tekbîrû tehlille teslim etti can
Bu ulû esrarın Ali değil mi

Üryan olup şahlar şahına vardım
Edep erkân ile cemalin gördüm

Boynuma kemendim taktım da durdum
Görmüşüm dizarın Ali değil mi

Rehberim destime verdi kemendim
Koç kuzulu kurban diye satıldım
Hasanla Hüseyne belim bağladım
Bu iki serdarın Ali değil mi

Telkîn etti kulağma bir esrar
On sekiz bin âlem Hayderi Kerrar
Açıp gözün bir bak bunda ne var
Gör ulu settarın Ali değil mi

Rehberim oturdu kalktım ayağa
Niyaz ile vardım ol şehinşaha
Kardaşlara dahi geçtim aşığa
İşte bu pazarın Ali değil mi

Cebrail Azrail Mikâil nedir
İsrafil Baba da büyük babadır
Mürşidin sana verdiği bu demdir
Çar iklim bu çarın Ali değil mi

Böylecedir ey Şah bizim halimiz
Aynı mehabettir hep ef'alimiz
Horasan şem'ine yandı bâlimiz
Pervane Hünkârın Ali değil mi

«Nehrî» kemter gerçi bilmezlenirsin
Haktır bu ef'alın kime ne dersin
Mehabbet et dâva niçin edersin
Hayâ, namus, ârın Ali değil mi

NESLÎ

Talip ne durursun döner bu devran
Gözünü gafletten açabildin mi
Benliği terkedip nefsin öldürüp
Meskenet yurduna göçebildin mi

Cömertlik edüben malini kıyıp
Melâmet hırkasını eğnine giyip
Dünyanın varlığını yokluğa sayıp
Namus ile ârdan geçebildin mi

Hakikatin sahrasında yaylayıp
İnip aşkı deryasını boylayıp
Şu dünya fırsatın mizan eyleyip
Zâhiri bâtından seçebildin mi

Ulu sular taşkın akar bulanır
Sefer arzu eden umman dolânır
Abıhayat çeşmesinden sulanır
Mehabbet gölünden içebildin mi

«Nesli» bu Dünyaya ayaktan geçüp
Hakikatle konup Hak ile göçüp
Marifet tohumun tarlaya saçup
Ektiğın hâsılı biçebildin mi

*
* *

Gelin hey erenler dirlik edelim
Kapuları açık Seyit Alinin
Eksiklikte kalıp dârda durana
Himmeti de çoktur Seyit Alinin

Ne güzel bahar yeşillenmiş şimdi
Lâlesi sümbülü açılmış şimdi
Abdallar samaha durmuşlar şimdi
Şirindir yerleri Seyit Alinin

Baba İbrahim şehitler eridir
Kırklar cemiyeti anm yeridir
Cansız duvarları binip yürütür
Muhiptir pirleri Seyit Alinin

«Nesli Abdal» bunu böyle söyledi
Gerçek erenlerin methin eyledi
Medet mürüvvetle kerem diledi
İhsanı kim çoktur Seyit Alinin

NESİMİ

H. 807 de derisi yüzülen meşhur Âzerî şairi «Nesimî» nin olmadığı muhakkak olan bu şiirlerin kaili hakkında malûmatınız yoktur.

Bugün erenlere kurban
Serin meydanda meydanda
Bütün ikrar canım feda
Canım meydanda meydanda

Kellemi koltuğuma aldım
Kan ettim kapma geldim
Ettiğime pişman oldum
Sırrım meydanda meydanda

Yoktur çınarım timarım
Yoktur kalbimde gümanım
Al malım varlığa canım
Dilim meydanda meydanda

Mümine hulleler biçin
Ol kelp rahiplerden kaçın
Ben bülbülüm bir gül için
Zârım meydanda meydanda

Mümin olan olur veli
Veli olan olur gani
«Nesimî» yem üzün beni
Derim meydanda meydanda

*
* *

Ben yetirdim ben ararım yâr benimdir kime ne
Gâh giderim öz bağma gül dererim kime ne

Gâh giderim medreseye dersokurum Hak için
 Gâh giderim meyhaneye dem çekerim kime ne
 Kelp rakip haram diyormuş şarabın bir katresin
 Saki doldur ben içerim günah benim kime ne [1]
 Ben melâmet gömleğini deldim taktım eğnime. [2]
 Ârû namus şişesini taşa çaldım kime ne
 Ah Yezit secdaeni al yürü mescit yoluna
 Pir eşiği benim Kâbem kırblegâhım kime ne [3]
 Gâh çıkarım gökyüzüne hükmederim Kaftan Kafa
 Gâh inerim yeryüzüne yâr severim kime ne
 Kelp rakip böyle diyormuş güzel sevmek pek günah [4]
 Ben severim sevdiğimi günah benim kime ne
 «Nesimî» ye sordular yârım ile hoş musun
 Hoş olayım olmayayım o yâr benim kime ne

*
 * *

Uykudan uyanmış şahin bakışım
 Dedim sarhoş musun söyledi yok yok
 Ak elleri elvan elvan kıralı
 Dedim bayram mıdır söyledi yok yok

Dedim ne gülersin dedi nazımdır
 Dedim kaşım mıdır dedi gözümdür
 Dedim ay mı doğdu dedi yüzümdür
 Dedim ver öpeyim söyledi yok yok

Dedim aydınlık var dedi aynında
 Dedim günahım çok dedi gönlümde
 Dedim mehtap nedir dedi koynumda
 Dedim ki göreyim söyledi yok yok

[1] Sofular haram demişler bu aşkın şarabına
 Ben doldurur ben içerim kime ne: nüsha

[2] Ben melâmet hırkasını kendim giydim eğnime: nüsha

[3] Sofular secde ederler mescidin mihrabına
 Yâr eşiği secdegâhım yüz sürenim kime ne: nüsha.

[4] Gâh çıkarım gökyüzüne seyredirim âlemi
 Gâh inerim yeryüzüne seyreder âlem beni: nüsha.

Dedim vatanım mı dedi elimdir
 Dedim bülbül müdür dedi gülümdür
 Dedim «Nesimî» şah dedi kulümdür
 Dedim satar mısın söyledi yok yok [1]

*
 * *

Ateşi aşkıma yaktım özümü
 Halil İbrahimle nardan gelirim
 Suâl eyler isen benim sırrımdan
 Cümlemizi vareyledi varından
 Yarattı Muhammet Ali nurundan
 Hak ile Hak olan serden gelirim

Cebrail çırağı alır eline
 Seyretmeğe gider dostun eline
 Hayranım şakıyan tutu diline
 Rıdvan kapu açtı şardan gelirim

Teni suâl etme ten kuru tendir
 Can anım içinde gevheri kândır
 Bu ilmin deryası bahri ummandır
 Sırrı kaleyleyen sırdan gelirim

Mansur ile varıp dâra çekildim
 Yusuf la kulolup bile satıldım
 Şamda İsa ile göğe çekildim
 Musa ile dahi Tûrdan gelirim

Mahkemede suâl sordu kadılar
 Kitapların orta yere kodular
 Sen bu ilmi kimden aldım dediler
 Üstadımdan aldım pirden gelirim

«Nesimî» yim ikrarımla bilirim
 Gerçek erenlerin kemter kuluyum
 Ali bahçesinin gonce gülüyüm
 Münkir münafıka Haktan gelirim

[1] Bu tarzda birçok halk şairlerinin yazdığı koşmalar arasında bilhassa "Âşık Hasan" la "Emrah" ın koşmaları çok güzeldir. Erzurumlu Emrah: Köprülüzade M. Fuada bakınız.

*
**

Kadir geceleri fırsat sizindir
Böyle Hak mihmanı can ele girmez
Peygambere yüzler sürmek bizimdir
Gitti bugünkü gün dün ele girmez

Azrail el sunar alır canını
Kimler duyar avazını ününü
Allahın velisi imam soyunu
Böyle Hak mihman can ele girmez

Özünü kul eyle ki iman bulasın
Cehteyle burada menzil alasın
Nasip olur mü bir dahi göresin
Duasın alacak kul ele girmez

Ey «Nesimî» sakın durup oturma
Sırrım sakla nadandan taş getürme
Cehteyle de imanımı yetürme
Zâyedersin iman din ele girmez

*
**

Gel beni ağlatma Şahım
Ben sana kullar olayım
Gel bana ceylan bakışlım
Ben sana kullar olayım

Bir gonca bülbülün idim
Geldim dalında ötmeye
Şanma ağlatma düşmez
Ben sana kullar olayım

Açtım zülûfüm telinden
Zülûfün ucu Mah gibi
Kesip te yabana atma
Ben sana kullar olayım

«Nesimî» can nesimi
Derdime bir çare kıl
Ezelden seni sevdim
Ben sana kullar olayım

ÖKSÜZ ALI

Aşk evinde kışlayalı
Rivayete başlayalı
Gidi mümkün taşlayalar
Gönül çayır çemen oldu

Cennet evinde yayladı
Muhammet Ali (kemer) bağladı
Şah İmam Hasan söyledi
Fatma Ana temel oldu

Şah Hüseyinin elinde
Zeynel'âbidin gülünde
Muhammet Bâkır yolunda
Cümle küfür iman oldu

İmamların genci şahıtır
İmam Câfer Sadık Mahtır
Horasan şah oğlu şahıtır
Hep birlikte dümen oldu

Mûsâyı Kâzım şehrinde
Hak var üstadın kahrında
Üryan Alinin fahrında
Bu yol servü semen oldu

Hak deyip lokma yemedi
Mûsa Rıza da yumadı
Muhammet Takî demedi
Yezit gönlü güman oldu

Hasan Askerî de gelse
Müminler şad olup gülse
Ali zülfikarın çalsa
Cihan halkı yaman oldu

Baka Mehdî obasına
Arzumanım abasına
Karşı kodu babasına
Ol sahibi zaman oldu

Ahır zamandır ötesi
Elinde kadeh tutarı
«Öksüz Ali» nin nefesi
Düvazde İmaman oldu

PAKÎ

Her sabah her sabah ederim zârı
Dilimde Süphanım Muhammet Ali
Ruzü şep eylerim anlara şükürü
Tenimde bu canım Muhammet Ali

Muhammet Aliden geri dönmezem
Münkir munafıkâ minnet etmezem
Erenler gittiği yoldan dönmezem
Çekmiştir kervanım Muhammet Ali

Muhammet gösterdi nice mucizat
Ali zâhir etti türlü keramat
Onlardan umarız daim şefaât
Derdime dermanım Muhammet Ali

Erenler neslinden geldi bir veli
Hünkâr Hacı Bektaş kendidir Ali
Müminlere açtı ol doğru yolu
Kurdular erkânım Muhammet Ali

Muhammetle Ali bir nur göründü
On iki İmamın kadri bilindi
«Pakiyâ» ol nura secede ye indi
Ol demde imanım Muhammet Ali

PERİŞAN BABA

Ankara Maarif Kütüphanesinde Al ²/₂₀ numaralı «Türabî» divanının sonunda şu cümleler yazılıdır. «Asitanı aliyyede Kalâiheft haricinde Kazlıçeşme demekle maruf nam mahalde kâin Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Veli dergâhr postnişini Esseyit Elhaç Muhammet Perişan Baba... sene 1281» işte nefeslerini kitabımıza dercettiğimiz şair, Kazlıçeşmedeki Bektaşî tekkesinin Babası olan Perişandır. Hacı Hasan Babadan sonra bir müddet Hacı Bektaş tekkesi postuna oturmuştur. Bu zatın bilhassa:

Suphu şâm ey gönül çekelim gülbank
Hayırlar fethola, şerler def'ola

matlalı nefesi, bütün beктаşîlar arasında uzun zamanlar okunmuştur. «Bektaşî sırrı» —sahife 123— te Konyalı olduğu tasrih olunan Perişan Baba mücerret babalardandır. Gayet güzel saz çalarmış. 75 yaşlarında iken tahminen H. 1292 de vefat eylemiştir. Şu nefesler onundur.

Suphu şâm ey gönül çekelim gülbank
Hayırlar fethola şerler def'ola [1]
Niyaz et muradım Mevlâdan iste
Hayırlar fethola şerler def'ola

Sabahın vaktında durup duaya
El kaldırıp yüzün çevir semaya
Yere yüzler sürüp yalvar Hudaya
Hayırlar fethola şerler def'ola

Leylei muzlimde âşıkı naçar
Dört tarafım almış ol gamü efkâr
Sıtk ile on iki İmama yalvar
Hayırlar fethola şerler def'ola

[1] Hayırlar fetholsun, şerler def'olsun: nüsha.

Âkilsen Âlemde uyma kallâşa
Beyhude yerlere düşme savaşa
Var türaba yüz sür Hacı Bektaşa
Hayırlar fethola, şerler def'ola

«Perişan» fetheyle hayra dehanım
Daima zikretsin Hakkı zebanım
Eşiğine baş koy Balım Sultanım
Hayırlar fethola şerler-def'ola

*
* *

Aşkım katârında merdî mücerret
Biz bu Dehrin hem bay hem gedasıyız
Akdemden akdemiz Hakkı müeyyet [1]
Hem biz bu Âlemin intihasıyız

Çırağı şem'imiz vermekte şüle
Meydanı hünerde girdik usule
Tevellâmız ciddî zatı Resule
Ervahı Yezidin teberrâsıyız

«Perişan» erenler yolunu izler
Ser verir sırrını sinede gizler
Her kimler ki suâl ederse bizler
Hünkâr Hacı Bektaş fukarasıyız

*
* *

İkrarım enel'haktır
Bu ikrarım beli haktr
Cemali nur celi Haktr
Hak Muhammet Ali haktr
Hacı Bektaş Veli haktr

Rûmuzu Yâsinü Tâhâ
Budur evvelü intiha
Mazharı Mehdîi liva
Hak Muhammet Ali haktr
Hacı Bektaş Veli haktr

Bil on yedi Muhkematı
Okuyanlardan âyatı
Ol âyâtın ümmehatı
Hak Muhammet Ali haktr
Hacı Bektaş Veli haktr

Bir eliftir evvel başım
Bil odur sermû traşım
İki zülûf kirpik kaşım
Hak Muhammet Ali haktr
Hacı Bektaş Veli Haktr

Evvel gelip Ali olan
Sonra gelip veli olan
Ebedî ezeli olan
Hak Muhammet Ali haktr
Hacı Bektaş Veli haktr

Bahar vaktrı açan güller
Şakıyor öten bülbüller
Akan sular esen yeller
Hak Muhammet Ali haktr
Hacı Bektaş Veli haktr

Sana derim sana yâ Hû
Bu bir nefes âlem kamu
Hemen Lâgayre illâ Hû
Hak Muhammet Ali Haktr
Hacı Bektaş Veli Haktr

«Perişan» pes ol ebet kâm
Nefis bulsun bunda tamam
Evvelü âhır vesselâm
Hak Muhammet Ali haktr
Hacı Bektaş Veli haktr

[1] Hayrı müebbet: nüsha.

PİNHAN ABDAL

Verdiğin ikrara doğru gel yürü
Mansur olup dârda tuttuğun eli bul
Bu yolun şâhıdır Muhammet Ali
Muhammet Aliden kalan yolu bul

Hâl yolunun şâhı Alidir Ali
Arif olan kişi neylesin kali
Rehberim Muhammet, mürşidim Ali
Mürşitle rehberde olan hâli bul

Muhammet Alidir taptığın tapu
Yıkılmaz Mevlânın yaptığı yapu
Kırk sekiz bahçede on iki kapu
Eşiğinde coşkun akan seli bul

Sağırda Muhammet, solumda Ali
Nefsine uyarsan kalırsın geri
Eğer anlar isen durma gel beri
Aşkın deryasına inen gölü bul

Erenler sırrını verme araya
Gönül yıkıp göçyelme seraya
Var bir amel kazan Hakka yaraya
Arının arayıp gezdiği balı bul [1]

Erenler meydanında kestiğim başlar [2]
Cuşetti çeşmimden kan ile yaşlar
Doğru doğru gelin mümin kardaşlar
Rehber destinden koktuğun gülü bul

Mansur olup dâra geldiğim zaman
Zerrece kalbimde kalmadı güman
İkrar verip iman aldığım zaman
Kement ile bağladığım beli bul

Mümin olan biribirin bulunca
Verdiği ikrarda doğru durunca

[1] Gezdiğ gibi okunacaktır.
[2] Kestiğim gibi okunacaktır.

Âdem Safî dünya bünyat olunca
Nuhun teknesine inen kulı bul

«Pinhan Abdal» benim kestim kurbanı
Muhammet Aliden aldım meydanı
Kırklarda biçare Veyselkaranı
Muhammet gönlüne gir de Ali bul

PİR ALİ

Hey Yezit yanuna kalur mu sandun
Nice intikamlar almsa gerek
Mehdî çıkar ise nicolur hâlün
Heybetlu küsları çalmsa gerek

Gazi Mehdî bir gün Urûma çıkar
Yezit kal'asını hem bürcün yıkar
On iki İmamın sancağın çeker
Kırmızı taç ile salmsa gerek

Sanma ki Osmanlu yanuna kalur
Tanrının arslanı Şahoğlu gelür
Darbile elünden tahtını alur
Harâbende erkân sürülse gerek

Yezit göze almış ol güzel Şahrı
Muhammet Alidür anun yardağr
Ali'm bu Dünyaya gelür bir dahi
İşiden Yezitler yerinse gerek

Bir gün bu Dünyanın sahibi gelür
On iki İmamın hakkunu alur
Yezitler aradan hep telef olur
Müminlerün hâli sorulsa gerek

«Pir Ali» dir [1] Mehdî çiğir yanığr
Kırmızıdur donu yeşil sancağr
Düzelüm koşalum bahçeli bağr
Yezitler aradan sürülse gerek

[1] Der.

PİR MEHMET

Sene bin iki yüz yirmi yedide yazıldı
Allah bir Muhammet Ali diyerek

Matlaile başlıyan bir manzumesinden anlaşılıyor ki 1227 tarihlerinde hayat-
ta olan bir Bektaşî imiş. Tercümeihâline vâkıf olmadığımız Mehmedin bazı
manzumeleri Ankara Maarif kütüphanesinde Al²/₁₁₀ numaralı mecmuada mu-
kayyettir. Şu nefes onundur.

Eğer benim ahü zârım sorarsan
Allah bir Muhammet Ali sevdiğim
Bu cihanda külli varım sorarsan
Allah bir Muhammet Ali sevdiğim

Odur dayandığım dâmânım benim
Hem din ile billâh imanım benim
Gizli kalp evinde mihmanım benim
Allah bir Muhammet Ali sevdiğim

A sevdiğim sensiz bir anı olamam
Şadolup ta sensiz bir dem gülenem
Senden özge bir yâr dahi bilemem
Allah bir Muhammet Ali sevdiğim

Derdin yeter bana derman istemem
Hükmün yeter asla ferman istemem
Göster didarını gilman istemem
Allah bir Muhammet Ali sevdiğim

Sensin aşıkların dini imanı
Müminlerin canı içinde canı
Düvazde okurum on iki imamı
Allah bir Muhammet Ali sevdiğim

Sözüm budur gayrı ben de pes derim
Bana dost diyene ben de dost derim
Lâlü gevher hastır ben de has derim
Allah bir Muhammet Ali sevdiğim

«Pir Mehemmet» eder hezar isterim
Mürşidimden himmet nazar isterim
Metam dökmeğe pazar isterim
Allah bir Muhammet Ali sevdiğim

PİR SULTAN ABDAL

Asıl ismi «Koca Haydar» olan Pir Sultan Abdal, «Yıldızeli» kazasının «Çır-
cır» nahiyesinde doğmuştur. 17 inci asırda yaşayan bu kızılbaş şair Hırzır Paşa
tarafından «Sivas» ta idam edilmiştir. Pir Sultan Abdal hakkında ilk tarihî
malûmat veren P. Dr. Köprülüzade M. Fuat B. dir. «Hayat mecmuası S. 64»
Bunu müteakıp benim yazdığım XVII inci asır saz şairlerinden Pir Sultan Ab-
dal atlı eser «Türkiyat enstitüsü» nün «Türk saz şairlerine ait metinler ve tet-
kikler» neşriyat silsilesinin üçüncü kitabı olarak neşredilmiştir. Mezkûr eserde
105 nefes vardır. Buraya bektâşlar arasında çok şayi olan ezgili 6 manzumeyi
yazmakla iktifa ediyorum.

Güzel âşık cevrimizi
Çekemezsin demedim mi
Bu bir rıza lokmasıdır
Yiyemezsin demedim mi

Yemeyenler kalır naçar
Gözlerinden kanlar saçar
Bu bir demdir gelir geçer
Duyamazsın demedim mi

Çıkalım meydan yerine
Girelim Ali sırrına
Canü başı Hak yoluna
Koyamazsın demedim mi

«Pir Sultan» Abdal şahımız
Hakka ulaşır yolumuz
On iki imam katarmız
Uyamazsın demedim mi

*
**

Derdim çoktur kangıma yanayım
Yine tazelendi yürek yâresi
Ben bu deritten kande derman bulayım
Meğer Şah elinden ola çaresi

Benim uzun boylu servi reftarım
Yüreğime bir ot düştü yanarım
Kiblem sensin yüzüm sana dönerim
Mihrabımdır kaşlarımın arası

«Pir Sultanım» kati yüksek uçarsın
Selâmsız sabahsız gelir geçersin
Aşku mehabbetten niçin kaçarsın
Böyle midir elinizin türesi

*
**

Aman hey erenler mürvet sizindir
Öksüzem yetimem amana geldim
Garibem bikesem himmet sizindir
Ağlayı ağlayı Selmana geldim

Şahın bahçesinde ben garip bülbül
Efkârım mükedder halim pek müşkül
Koparmadım asla kokladım bir gül
Kâfir oldum ise imana geldim

İkilik perdesi yoktur özümde
Birliktir gönlümde özüm sözümde
Gece gün düşmüşem Hak niyazında
«Pir Sultan Abdal» im meydana geldim

*
**

Sordum sarı çiğdeme
Sen nerede kırlarsın
Ne sorarsın hey derviş
Yer altında kırlarım

Sordum sarı çiğdeme
Yer altında ne yersin
Ne sorarsın hey derviş
Kudret lokması yerim

«Pir Sultan» im erlerle
Yüzü dolu nurlarla
Ak sakallı pirlere
Çiğdemde dervişlik var

*
**

Sabahın seherinde cümbüşe geldim
Dağlar yâ Muhammet Ali çağırır
Erenler meclisi bağı gülistan
Güller yâ Muhammet Ali çağırır

Gördüm felek semalarda dönüyor
Talip olan mürşidinden kanıyor
Yüreğime bir ot düştü yanıyor
Yanar yâ Muhammet Ali çağırır

«Pir Sultan Abdal» im vardürür aşkı
Âşık olanlar da yakar ışığı
Hasan ile Hüseyinin beşiğin
Sallar yâ Muhammet Ali çağırır

*
**

Ey benim divane gönlüm
Dağlara düştüm yalnız
Bu benim ahım yüzünden
Bir mihâk gördüm yalnız

Dağlar var dağlardan yüce
Can mı dayanır bu güce
Halimi üç gün üç gece
Söylesem bitmez yalnız

«Pir Sultan» ım der görenler
Pirlere niyaz edenler
Üçler yediler erenler
Mürvete geldim yalmız

RAMÎ

«Üsküdar» ıdır. Asıl ismi «Rıza» mahlâsı «Ramî» dir. Kendisini yakinen tanıyan «Şair Farkî E.» ile «Ali Nutkî B.» den aldığımız malûmata göre «Nâfi Baba» nın müritlerindedir. Gençliğinde beygir sürücülüğü, tulumbacı reisiği gibi işleri meslek edinen Ramî, bir müddet te kalaycılık ettiği için «Kalaycı Rıza Ef.» diye tanınmıştır. Son vazifesi olan Bandırma rüsumat memurluğunda iken kendisine nüzül isabet etmiş ve Üsküdarı avdet mecburiyetinde kalarak bir sene kadar «İhsaniye» deki hanesinde yattıktan sonra tahminen 55 yaşlarında olduğu halde «H. 1339» tarihinde vefat eylemiştir. İrticalen şiir söylemekte mehareti olan Ramî, hoşgü, hazırcevap ve rint bir bektâşidir. Şu nefesler onundur.

Beni kabul etse erenler şahı
Bir kul olup şu meydanda satılsam
Küyi visalinden dönmem billâhi
Kapudan kovulsam damdan atılsam

Can riştesin bir nigâra bağlarım
Nârı hicran ile ciğer dağlarım
Kurbanlık koç gibi yanar ağlarım
Derim şu sürüye ben de katılsam

«Ramî» ye sultanım ihsan eylese
Lütfedip bir azım divan eylese
Güşuma telkini iman eylese
Kurtulsam kâfirsem zûmu bâtılsam

*
*
*

Âşık canan için terki can eyler
Seyyah olup düşer aşk kişverine
Saltanatı dehri devleti neyler
Sultan olur fahri koyan serine

Kıramet olsa varsam bir âsitana
Kul olduğum bilsem Şaht zışana
Eli kolu bağlı dursam divana
Sürsem yüzümü de hâki derine

Hak nasip eylese küyüne varsam
Kemerî hizmeti miyana sarsam
Mahrem olsam namahremden ayrılısam
Beni de alsalar can evlerine

RAHMÎ

Ankara Maarif Kütüphanesinde A²/₁₂₈ numarada mukayyet bektâşî dervişlerinden Nişli Mehmet Tahirin vakfettiği bir Rahmî Divançesi varsa da bu sairin, bizim şiirlerini bulduğumuz Rahmî olup olmadığı kat'iyetle söylenemez.

Kaygusuz Sultanın keşfü kemali
Erkulu Hacı Sultanın bürhanı
Kanber Ali Sultan pirlere cemali
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi

Er İbrahim Ethem cihan sultanı
Sarı İsmaildir sultan nişanı
Şeyh Şazelidir sultan bürhanı
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi

Hızır Ali Sultan yâ senden medet
Karadonlu Sultan vallahi ehat
Ceddi pâki Resulullah Muhammet
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi

Sayesinde «Rahmî» nam ile şanı
Yüzüm eşğine koydum kurbanım
Bürhanım erkânım dinim imanım
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi

*
*
*

Talip Hakkı bilmez yüz bin ceht ile
Hâdîi servere irişmeyince

İkrar iman olmaz anda aht ile
Mürsidi ekbere irismeyince

Düzensiz yelkensisz kayık olur mu
Delilsiz aşka masuk olur mu
Secdesiz kiblesiz tahkik olur mu
On iki servere irismeyince

Bir kimse buhana nisan olmadı
Erkansız niyazsız meydan olmadı
Tarkatın sırrı beyan olmadı
İmamı Câtere irismeyince

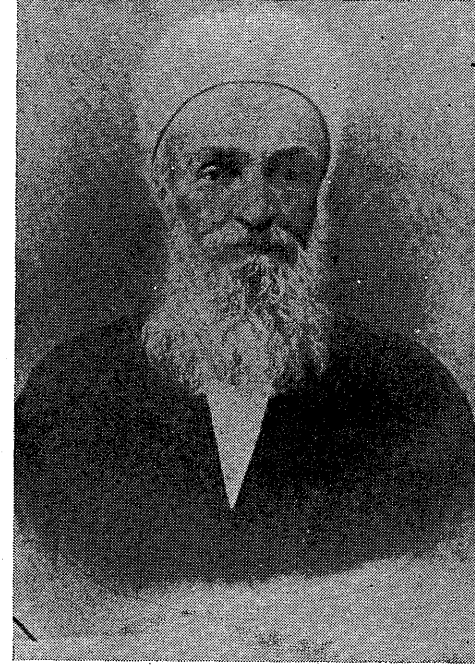
Farketmez keramet feraset nedir
Ne bilim kesret-i mehabbet nedir
Seriât-ı tarkat-ı hâkikat nedir
Marifet-i hünere irismeyince

Gerçek Râhım çoktan sevdiğim Ali
Ermez menziline demeyen belî
Hâk tariki Haçir Bektâşî Velî
Bilimmez olupire irismeyince

İsmi Sah methine Rüstem Babanın
Yaşrı serholunur yoktur akranı
Batından bir nağme sundu Hunkara
Cebel ve mağara yurdundur dedi

Bu yerlerde bayılduğum bilirsin
Benim toprağma yurdum mu dersin
Kamî şahitlerin göreyim gelsin
Emri şer-ullahtır gel buyur dedi

Harekete geldi korunun taçı
Sastrı da kaldı Bey koyunun başı
Yaklaşıp sultana egdirdi başı
Var hey münkir Yezit genidur dedi

RUHÎ BEY BABA

Rüstem Baba Sultan mükerrem kişi
 Daha hâlâ yürür taşların beşi
 Ulu çınar oldu bir kebab şişi
 Emri Hakla yeşil çadır kur dedi

Babaçeşme üstü ziyaretgâhtır
 Yedi gaziler var yedi dergâhtır
 Misli yok korusu bir bârigâhtır
 Görenler maşallah bir top gül dedi

Baba tarlasını tamam eyledi
 Gelip değirmene mesken bağladı
 Keramet suların «Rahmî» çağladı
 Elin has bahçemdir korundur dedi

*
 * *

Tarikat gülleri kavım kardaşlar
 Gafil olman gelen şahım Alidir [1]

Doksan, yüz arası neler olacak
 Nice canlar mertebesin bulacak
 Zülfikar elinde Ali gelecek
 Gafil olman gelen şahım Alidir

Zuhûr eyliyecek gazi sultanlar
 Dökülüp türaba ol kızıl kanlar
 «Âşk Rahmî» haktır bu sözüm canlar
 Gafil olman gelen şahım Alidir

*
 * *

Karşı Ahmet Baba Horasan piri
 Budur namü şarı Karşı Babanın
 Odur erenlerin Beşlerin biri
 Hem vekili kânı Karşı Babanın

Dört yüz otuz beşte Rûma meşgulü
 Karamürsel civarında tutulu
 Seyret Adaları tâ İslâmbulu [2]
 Kabrinden her yanı karşı Babanın

Bir beyit noksan.
 İstanbul.

Muhammet Alinin mergup kuluyum
İlkim Sadık Baba sadık kuluyum
Nurî Dede Halil Dede kuluyum
Açıktır meydanı Karşı Babanın

*
*
*

Öksüz gibi harap yerde kalmışım
Günah deryasına düşüp dalmışım
Ben pirimden böyle haber almışım
Kem bizdedir kerem sizde erenler

Ben gedayım şahım atâya geldim
Dertliyim derdime devaya geldim
Mürüvvet kânımın recaya geldim
Kem bizdedir kerem sizde erenler

Elim ermez gücüm yetmez nideyim
Ben bu halde iken kande gideyim
Senden gayri kime reca edeyim
Kem bizdedir kerem sizde erenler

Yetiş elden gitti «Rahmiyâ» kemter
Kurtar bu azaptan yâ şahım Hayder
Kişi düştüğü yerden kalkar derler
Kem bizdedir kerem sizde erenler

RECAÎ BABA

«Çanakkale» lidir. Bir müddet İstanbulda oturmuştur. Mücerretlik aleyhine yazdığı şu manzume bir kısım bektâşılıkta esas olan bir itikadı göstermek itibarile çok mühimdir.

Bil tehhül âleminde olmuşum hakkelyakin
Böyledir çünkü hakikat böyledir erkânı din [1]

[1] Bu gazele Harabînin bir tesdîsi vardır. İlk hanesi şudur:

Kulhüvallah doğmamıştır gergi Rabbülâlemin
Leyk nerden geldi bunca enbiyayı mürselin
İşte kâdirden zuhûr etti Şefiülmüznibin
Kim doğardı olmasaydı nefhi Cibrilî Emin
Bil tehhül.....

Sulbüne mâni olan bir nev'i katil var misâl
Hem kabul etmiş bu kavli bazı kavmı mügrikin
Halka karşı durmağa vah iltizamı küfredip
Oldular mağrur hep manendi şeytanı lâin
Bil tezevvüç âlemdir Hakkı ispat eyleyen
İçtimâdan hâli kalmaz ezkadim ruyuzemin
Suretâ inkâr edersem ben tecerrüt rahmı
Gel sual et bu «Reca» dan olasm sen de emin

RİFAT PAŞA

Tut damenini sıtk ile bir mürşidi pâkin
Zira ki o mürşit sana derbanı Alidir
İncitme sakın âdemi ger düşmanın olsa
Şefkatli görün âleme bu şanı Alidir
İhlâs ile gir dergehine Şah Hüseyin
Hacet dile kim can ile fermanı Alidir
Maksudu meramın ne ise arzı huzur et
Açıldı bu şep sofrası ki ihsanı Alidir
Zâhirde güneş Âlemi tenvir eder ancak
Bâtında cihan üzre fereşanı Alidir
«Rif'at» gibi bir çakere ihsan eder elbet
Bu zaviyede çünkü o mihmanı Alidir

RIZA EFENDİ

«Konya» da uzun zaman «Sandıkemlinliği» eden «Apa» lı Halil Babanın öğrencisidir. Konyanın «Dinek» nahiyesine tâbi «Apa» karyesinde «H. 1274» te doğmuştur. Babası bektâşi babalarından olduğu cihetle kendi de bu tarikate mensup idi. Kırşehirde Pirevine gitmiş ve orada mürit olmuştu. Konya muhasebe tahrirat kâtipliğinde, Niğde muhasebeciliği vekâletinde ve Konya hukuk mahkemesi azalığında bulunmuştur. Meyi, mahbubu sever; saz ve rakıs derneklerinden hoşlanır, saz çalar, rıntmesrep, gamsız bir adamdır. «H. 1315» tarihinde ölmüş «Şemsî Tebrizî» hatiresine defnolunmuştur. Aşağıdaki nefesler onundur.

Sırrı erenlere hey iki gözüm
Eren bilir ermiyenler ne bilir
Kırklar meydanma çevirdim yüzüm
Giren bilir girmiyenler ne bilir

Ferhat olup alıp ele tüşesin
Mecnun gibi beklemeli köşesin
Behlül gibi ârû namus şişesin
Kıran bilir kırmıyanlar ne bilir

«Rıza» masıvayı bir yana koyup
Mürşidin verdiği ağuyu yutup
Bezmi erenlerde kemerbest olup
Duran bilir durmıyanlar ne bilir

*
* *

Çağrıldım hazrete doğruldum yola
Rahı erenlere girdim Hû deyu
Sanki bülbül oldum aşkıma güle
Göncei emelim derdim Hû deyu

Zannettim Refrefe ben oldum süvar
Baktım Cibril yol gösterir âşikâr
Ettim Çatalkapu önünde karar
Selâm alıp selâm verdim Hû deyu

Bir işaret oldu andan da geçtik
Ol vakit yâr ile ağyarı seçtik
İkinci kapuda bir ilâç içtik
Vedâ etti gitti derdim Hû deyu

Üçüncü kapudur Kırklar durağı
Geçtim seyreyledim sol ile sağrı
Anladım oradır Cennetin bağı
Cümle peygambere erdim Hû deyu

Dedi rehber işte Hayyî lâyenâm
Gayrı yoktur benim hizmetim tamam
Sidretülmüntehâ dördüncü selâm
Âdahü erkânla durdum Hû deyu

Bir hitap erişti içeri girdim
Bihuş olup aklu hûşumu verdim
Lâyakıl yüzümü dizine sürdüm
Göz açtım şahımın gördüm Hû deyu

Sonra şahım ile sohbete daldık
Sekahüm hamrinden badeler aldık
«Rıza» ilelebet birlikte kaldık
Hak ile Hak oldum geldim Hû deyu

*
* *

Beyti Hak edersen kalbini derviş
Kalmaz asla beyti dilinde teşviş [1]

Kandili nurani kalınca dilde
Şeş cihet fetholur kalmaz hiç perde
Vücudumutlaka görün her yerde
Kâfuhâyâ sırrım bile den beri

Meskeni aşkoldu kalbin her yeri
Erenler aşkoldu kalbin her yeri
Erenler ceminin Hazreti Piri
Koymadı gönümde zerrece teşviş

Nutku erenleri nutku Hak bilen
Rahı aşk üzere doğruca giden
Şah Hüseyne bunda can kurban eden
Hanei kalbinde olmaz gillü gış

Derdment «Rıza» nın sizden ey ihvan
Daima niyazı rızayı piran
Yolunuzda kıldım bu canı kurban
Böyle bir fakire olur mu tahrîş

RIZA DEDE

Gürhunacı mezhepliyiz
Ne akıllı ne deliyiz
Baştan başa hep belliyiz
Şahmerdan köçekleri

[1] Bir beyit noksan

Ne din vardır ne de iman
Arşa çıkar ahü efgan
Kimi mahbup kimi civan
Şahmerdan köçekleri

Hak dolusun içen kanar
Tâbesabah semâ döner
Hak yoluna düşmüş yanar
Şahmerdan köçekleri

Nuşederler kıızıldeli
Kimisi de akyazlı
Gisuları sırma telli
Şahmerdan köçekleri

Sular gibi durmaz çağlar
Gâhi güler gâhi ağlar
Matem günü siyah bağlar
Şahmerdan köçekleri

Şah edriknî Seyenceli
Hep erenler dedi beli
Semâ eder bendeleri
Şahmerdan köçekleri

«Rıza» Hakka doğru özü
Canü dilden söyler sözü
Biz biliriz pirimizi
Şahmerdan köçekleri

RUHÎ BEY BABA

Bektaşîlar arasında nükteperdâzlığı ile tanınmış olan şahsiyetlerden biri de Ruhî B. Babadır. Bu hoşgü ve hazırcevap bektâşî, asil bir aileye mensup olan «Şeyhülislâm Zeynelâbidin E.» nin neslindedir. [1] Daha beşikte iken «molla» lık payesine nail olmuş; fakat, bu faydasız unvanla iktifa etmiyerek usulü veçhile medrese tahsilini de ikmal etmiştir. İcazetnamesini aldıktan sonra müteaddit kaza ve livalarda ve hususile Edirne, Bağdat gibi mühim vilâyet

[1] Kamusül'alâma bak.

merkezlerinde kadrlıklarda bulunmuştur. O zaman kadrlıklar muayyen bir müddete tâbidi. Ruhî de son vazifesini ikmal edince İstanbula dönmek mecburiyetinde kalmış, beşinci Muradın iltifatına mazhar olmuştur; zira, Zeynelâbidin E. den ilmî istifade eden Murat, Ruhîyi himaye etmeği bir vazife telâkki ediyordu. Filhakika beşinci Murat, gerek efendiliği ve gerek padişahlığı zamanında Ruhîyi kıymetli atıyeleriyle taltif etmişti, fakat bu ihsan ve lütuflar temadi edemedi. Muradın, Çırağan sarayında mahpus bulunduğu bir zamanda şüpheli bazı vaziyetleri hissedilen Ruhî derhal İzmirle nefyedildi.

Ruhî, artık tamamen İzmirli olmuştu, bir taraftan hazine dava vekâletile meşgul olur, diğer taraftan İzmirin «Karataş» mahallesinde yaptırıldığı konaklarında bektâşî ayini icra ederdi. İzmirle ilk gittiği H. 1297 tarihinde Ruhî yalnız bir bektâşî muhibbi sıfatını haizdi. Bu tarikatın kendisine verdiği hararet ona hakikî bir baba olmak ihtiyacını da duyurdu. Bu saikledir ki H. 1302 de bir fırsat bularak İstanbulla geldi. Rumelihisarında meşhur «Nâfi Baba» dan icazet alarak tekrar İzmirle döndü. Artık tam manasile bir bektâşî babası olmuştu. Tarikatını istediği veçhile neşre çalışabiliyordu. İzmirin ne kadar rint ve kalendar-meşrep adamı varsa onun başına toplandı. «Kırkağaçlı Esref» gibi meşhur şairler, «Nevzat Bey», «Bıçakçızade Hakkı Bey» gibi muharrirler, zekâsından dolayı «Cin Ahmet» şöhretini kazanmış olan İstanbullu «Ahmet B.» gibi dava vekilleri hep onun dervişleri olmuşlardı. Bunlar hemen her gece Ruhînin evinde toplanır ve birlikte işret ederlerdi. Bu meyanda gazeller söylenir, nefesler okunurdu. Ruhî, birçok nefis manzumelerini işte bu meclislerde söylerdi, maalesef, bunların pek azı zaptedilebildi. Şüphesiz bu eserler kayıt ve tesbit edilmiş olsaydı büyük bir külliyyat vücade getirilebilirdi; halbuki onun bugün mevcut olan şiirleri bir divançe teşkil edemeyecek kadar azdır.

Ruhî, yalnız şairliği ile tanınmamıştır, bilhassa sohbet meclislerinde sarfettiği zarif nükteler, remizler, kinayeler de onun İzmirde şöhret kazanmasına sebep olmuştur. Meselâ Karataşta evini yaptırırken «Canım efendim, buraya bu kadar para sarfedeceğine Hicaza gitsene» diyen bir adama derhal «Hacerül-sevede yüz sürmemize parasızlık mâni oluyor; ancak, Karataş üstünde bir Beytişerif yapabiliyoruz» tarzında cevap vermiştir. [1] Bir gün Ruhî, kendisine kârata denildiğinden dolayı dava ikame eden bir zatın vekili olur. Kabahatli tarafın vekili olan «Artin Ef.» isminde birile mahkemede karşılaşırlar. İstida okunur. Reis, buna karşı ne diyeceğini Artin Ef. den sorar; o da «efendim, buradaki kârata kelimesi «Te'kidülmedih bima yüşbihüzzem» kabilindedir. Bi-naenaleyh, medih makamında söylenmiştir. Yoksa iddiâ olunduğu gibi zem

[1] Bu zarif cevabı işiten Esref merhum, Ruhî lisanından şu kıt'ayı söylemiştir.

Hâlimi mevkiimi bilmeden etme târiz
Tarzı teklifi İlahiyi düşün eşgek herif
Parasızlık Hacerül'sevde sürdürmedi yüz
Yaptım ancak karataş üstüne bir beytişerif

manasını tazammun etmez. Müekkilimin beraatini talep ederim» der. Buna ne suretle mukabelede bulunacağı Ruhî B. den sorulur. O da derhal «Aferin koca kârata güzel müdafaa etti bir diyeceğim yoktur» cevabını verir. Bunun üzerine heyeti hâkime ve samiin gülerek Ruhîyi alkışlarlar. Bir gün Cin Ahmet B. ile Ruhî B. İzmir rıhtımından yürüyerek giderlerken, zehirlenen ve ölmek üzere bulunan bir köpeğe tesadüf ederler. Ruhî Cin Ahmet Beye eli ile dokunarak köpeği gösterir ve «zavallı hayvanı cin çarpmış» der. Cin Ahmet B. de söz altında kalmıyarak «Evet Baba Efendi, Ruhu, g... çıkıyor» tarzında cevap verir. İşte şimdiye kadar mahdut bir zümrenin tanıyabildiği şen ve şuhmeşrep Ruhî bu kabîl nüktelerile ve zarif şiirlerle beктаşî şairleri arasında mümtaz bir mevki ihraz etmiş, bulunduğu muhitte ilim ve irfanı ile tanınmıştır. 73 sene yaşayan Ruhî B. Babanın vefatı H. 1316 dadır. Vasiyeti üzerine Mızraklı Dede hatiresine defnolunmuştur.

Nice bir dağdağai dehr ile berbat olalım
Yürü meyhaneye zahit biraz âbat olalım
Serelim kûşeyi meyhaneye bir eski hasır
Dest urup câmı Ceme gussadan azat olalım
Kızını piri muganın sen alıp oğlunu ben
Öyle bir din ulusu kâfire damat olalım
Hançeri tiği gazapla gezelim ey «Ruhî»
Kande bir var ise içmez ana cellât olalım

RUMUZÎ

Gelin erenler
Hakka' gidenler
Halden bilenler
Yanalım bugün

Oldum pervane
Girdim meydana
Şahrı merdane
Yanalım bugün

Resul Muhammet
Bize mürüvvet
Bu imiş âdet
Yanalım bugün

Hatice Kübra
Fatıma Zehra
Canü baş feda
Yanalım bugün

Hasan Hüseyim
Dinü imanım
Fedadır canım
Yanalım bugün

Şahım Zeynelim
Bağlıdır belim
Pasm silelim
Yanalım bugün

Muhammet Bâkır
Böylece bir sır
Can evine gir
Yanalım bugün

İmam Câferi
Dedi gel beri
Vermişim seri
Yanalım bugün

Mûsayi Kâzım
Rızadır özüm
Doğrudur sözüm
Yanalım bugün

Muhammet Takî
Şahımdır Nakî
Severiz Bâkî
Yanalım bugün

Askerî İmam
Mehdîdir tamam
Benden bu kelâm
Yanalım bugün

«Rümużî» söyle
Candan Aliye
Bektaş Veliye
Yanalım bugün

SABRÎ

Sensin beni bu sevdaya düşürten
Hünkâr Hacı Bektaş Velisin şahrım
Gurbet elin diyar diyar aşırta
Sensin İmam Hayder Alisin şahrım

Devredip kudretin kevnü mekânı
Rahmetin tutmuştur iki cihanı
Dertli kullar ister senden dermanı
Cümle ululardan ulusun şahrım

Levhü Kalem evvel yazdı Bismillâh
Suretin nakşını gördüm eyvallah
Akıl ermez sana sensin sırrullah
Yağan rahmetlerin selisin şahrım

«Sabrî» kolubağlı kulundur senin
İmamı Hüseyin gülündür senin
Yeşil ben, peçeli elindir senin [1]
Tanrı bahçesinin gülüsün şahrım

SADIK BABA

«İstanbul» ludur. Bahriye zabıtlığından tekaüt olduktan sonra Beytülmal sermünadisi olmuştur. Çamlıca Bektaşî tekkesi babası Ali Nutkî Ef. nin kalympederidir. Vefatı H. 1315 tedir. Şu nefes onundur.

Nurunu nurundan halketmiş Huda
İsmile müsemma genç Ali Baba
Cemalin görenler bakmaz mir'ata
İsmile müsemma genç Ali Baba

[1] "Yeşil ben" İmamı Alinin elindeki ben. Peçeli el: İmamı Alinin tavrı aslanî olmasından kinayedir.

Sırlama cemalin gel bize göster
Cemalini gören canlar ne ister
Müyesser olmıyan kapunu bekler
İsmile müsemma genç Ali Baba

Hem sıfâtu zatı nur ile tenvir
Kendin bilen âşık hemen gel can ver
Aşkına içelim saki bir dem ver
İsmile müsemma genç Ali Baba

Bu fakir «Sadık» hem kemter gedadır
Kapunda kulolmak cana safadır
Vallahi billâhi methe sezadır
İsmile müsemma genç Ali Baba

SADIK

Anka meydan alamaz uçmak ile
Meydan alan türap olur hâkolor
Her can âşık olamaz içmek ile
Âşıkların sinisi de çâkolor

Âşıklık bir ilim her can farketmez
Farketmiyen kişi menzile yetmez
Cahile söylesem bin söz kâretmez
Kâmilin sohbeti yeke yek olur

Divaneler hoş seyreder âlemi
Hak sana calmıştr Levhü Kalemi
Eğer ârif isen dinle kelâmı
Kızoğlankız olan süttten pâkolor

Karaçalıya aş ursan gülolmaz
Sarrafm elinde altın, kül olmaz
«Sadık» der bu dünya bivefa kalmaz
Gerçek olan don değışir pâkolor

*
*

Tarikatin binasını kurunca
İptida şanma yekta dediler

Ali ile Muhammedin şanıma
Çar anasır noktasını kodular

Evvel ismi yekta idi çâroldu
Hadisi Lahmükelâhmî varoldu
Hazreti Fatma anda sırroldu
İkisi bir nurdan elma dediler

Hak emreyledi dört melek geldi
Hakkın emri ile nurlar halkoldu
Azrail İsrail bir hamle saldı
Anda gözcü oldu Kırklar Yediler

Kudretkalemı Kâfünundan yazar
Müminler aynına kılmışlar nazar
Herkes uzaktan benim der gezer
Hamdülillâh bize indi

Er odur ki yetmiş ikiden çıka
İptida farzolan deliğin yıka
«Sadık» der niyazım gül yüzlü Şaha
Mümin için sağ elinde badeler

*
* *

Gönül kelâmını kâmile söyle
Alıcı olmazsa açma dükkânı
Ariflikten murat sor sual eyle
Müşteri olmazsa alma lisanı

Cahil ikrar verir ahbine durmaz
Bu demde ağlıyan o demde gülmez
Yalan ile iman bir yerde olmaz
Neden malûm yalancının imanı

Yerde midir gökte midir ya kanda
Acep Hak mihmanı olmıya canda
Velekat kerremna dediği demde
Her can sezemez kimdedir mihmanı

Bunca canlar vardır gezer Hak deyu
Arif ifşa eder kula bak deyu
Tarikati inkâr eden yok deyu
Ben âdemde buldum Hakkın ihsanı

Almiyana değil sözümlü alana
Gerçekler yok dedi kavli yalana
Canım kurban olsun hâlden bilene
«Sadık» a bildirdi külli noksanı

*
* *

Ol Arşî Rahman bu Arşta yok iken
Ezeli kandili tutandır Haydar
Cihan derya iken yer gök su iken
Arşın binasını çatandır Haydar

Muhammedi yarattı öz nurundan
Bir Zühre yıldızı doğdu alından
Eridi halloldu hem gevherinden
Katresin ummana katandır Haydar

Kudret tarafından üç melek geldi
Cebrail emretti eflâke saldı
Anda çoşan nuru ikiye böldü
Can hasret kalemin çalandır Haydar

Nur ile keffeyni hisar eyliyen
Fetahnâ suresin beşar eyliyen
Mağripten meşrika nazar eyliyen
Mucizatın topun tutandır Haydar

Âdem ata ayrılmazdı zatından
Bir bağ halkeyledi kendi katından
İşaret eyledi hurma çöpünden
Boz divin bendini çatandır Haydar

Hak sevdi severdi koymadı gamda
Cebrail ulaştı çile tamamda
Muhammet miraca vardıği anda
Aslan olup yola yetendir Haydar

«Sefil Sadık» Haktan dile çareyi
Lütfeyle tabibin sarsım yareyi
Aman şahım ıssız koyma sarayı
Çağırınca ulaşır yetendir Haydar

SEFİL ABDAL

Hakikat rahma girdim gireli
Çağırırım leylü nehar yâ Ali
Erkân eşiğine yüzüm süreli
Açıldı aynıma didar yâ Ali

Erenler bakmazlar dünya varına
Bugünkü hizmeti koymaz yarına
Senin aşıkların aşkın nârına
Dost eyvallah diyüp yanar yâ Ali

Erenler yoluna tençâk olmuşum
Bastıkları yere hem hâkolmuşum
Gönülevin silip pirpâk olmuşum
Açıldı aynıma didar yâ Ali

Aşkın ateşine yandım tutuştum
Erenlerin katarına karıştım
Mürşit eteğine şükür yetiştim
Dertli gönlüm imdat umar yâ Ali

Şahtan gayrı nesne yoktur hahında
Pirim Fethi Baba Hak dergâhında
«Sefil Abdal» erenlerin rahında
Kılar ahü zârı hezar yâ Ali

*
* *

Gel gönül seninle abdal olalım
Desti Kerbelâya yolu çekelim
Şahrı Necefi ziyaret kılalım
Mestolalım dokuz dolu içelim

Kem tamâlık edip nefesine uyma
Efsane sözleri kulağa koyma
Kanaat ehli ol çok yiyip doyma
Büyücek lokmadan eli çekelim

Bu yola yolların doğrusu derler
Veli çok olurmuş uğrusu derler
Zarafet imanım yarısı derler
Efsane sözlerden dili çekelim

Hakka muhip olan beriye gelsin
Bu dergâhta yüzün sürüyüp dursun
Zahidin gayreti geriye kalsın
Biz imam gayretin beri gelelim

Hızır olmaz abıhayat içmiyen
Er sayıldı gördüğünü açmıyan
Hakkına ulaşmaz serden geçmiyen
«Sefil» der meydana seri çekelim

*
* *

Hak dedim yönümü dergâha tuttum
Yetiş yâ Muhammet Ali sen yetiş
Yüzümü sürdüm ol güzel Şahıma
Yetiş yâ Muhammet Ali sen yetiş

Allah Muhammet Ali hep bir sırdır
Ana türap olan ol mümin kuldür
Hasan ile Hüseyin gonce güldür
Yetiş yâ Muhammet Ali sen yetiş

Hakka kul olup ta ol Hakka yakın
Musahip hakkını yemeden sakın
İmamı Bâkırın güllerin takın
Yetiş yâ Muhammet Ali sen yetiş

Sakla sırrımı ki saklaya seni
Ayırma dergâhtan bu günahkârı
İmamı Câferdir yolun erkânı
Yetiş yâ Muhammet Ali sen yetiş

Mûsayı Kâzımdır İmamlar sağr
 Mûsayı Rızadır yüzümün akr
 Muhammet Takîdir Şah Ali Nakî
 Yetiş yâ Muhammet Ali sen yetiş

Hasan Askerîde hatmiyet tamam
 Zikrelediğim ol düvazde imam
 Muhammet Mehdîdir ol sahipzaman
 Yetiş yâ Muhammet Ali sen yetiş

«Sefil» im türaba sürerim yüzüm
 Kalbini pâkeyle açıktr gözüm
 Umarım dergâhtan ayırmam özüm
 Yetiş yâ Muhammet Ali sen yetiş

*
 * *

Mehabbet çırağın yakan Alidir
 Âşıkım dizara pervane gibi
 Cümle vücut içre yanan Alidir
 Âşıkım dizara pervane gibi

Bağü bostanının dalları Ali
 Öter bülbül olmuş gülleri Ali
 Desti kudrettendir elleri Ali
 Âşıkım dizara pervane gibi

Ali dolu kevser sunar âşık
 Âşık olur aşkım verir maşuka
 Fatıma Hüseyini kaldır beşiğe
 Âşıkım dizara pervane gibi

Âliabâ... dost ayan olur
 Kemerbesti kuşanıp beyan olur
 Kırklar dâra durur Hak uryan olur
 Âşıkım dizara pervane gibi

«Sefil Abdal» eder meydan Alidir
 Semâ edip niyaz eden Alidir
 Erenlerim Şahrı merdan Alidir
 Âşıkım dizara pervane gibi

*
 * *

Şemsü Kamer doğar arştan yücedir
 Kimi bezirgândır kimi hocadır
 Sefil sersem derde derman nice dir
 Sar yarımı yâr yarımı görenler

Çamlı çamlı dağlar düştü aray
 İnanmaz mı ak üstünde karaya
 Sefil sersem derde derman araya
 Sar yarımı yâr yarımı görenler

Zulmet kahrı gitti hem bahar yetti
 Konce güller bitti bülbüller öttü
 Sefil sersem bilmem şu halka netti
 Sar yarımı yâr yarımı görenler

Sallialâ Muhammet Kırklara serdar
 Mansurleyin bizi eyleme berdâr
 Sefil sersem eder Hayderi kerrar
 Sar yarımı yâr yarımı görenler

Hamza Pehlivan da küffarı biçer
 Âşıklar gözünden kanlı yaş saçar
 «Sefil sersem» Hızır nebiden içer
 Sar yarımı yâr yarımı görenler

*
 * *

Safa geldin safa geldin erenler
 Mehabbet eyleyen cana aşkolsun
 Vücudünü bilen Allahın bilir
 Âdemin kalbinde raha aşkolsun

Cümlenin maksudu âdemde mevcut
 Anıncün kıldılar melekler sücut
 Allah bir Muhammet Alidir mescut
 Evvel ezel kiblegâha aşkolsun

Bai Bismillâhtır noktadır kadim
 Hasan Errahman Hüseyin Errahîm

Vallahi Alidir her şeye kaim
Veçhinde bedrolan Maha aşkolsun

Denir Ehlibeyti sevene naci
Âdemde ayandır Allahın veçhi
Muhammedin giydiği hırka, tacı
«Sefil Abdal» giydi Şaha aşkolsun

*
* *

Hayat sofrasında bir ağaç gördüm
Yedi budağı var on iki dalı
Can meyvesi derler aslını sordum
Baharı Muhammet, meyvesi Ali

Bin bir türlü çiçek her dem açılır
Kimi nihan olur kimi seçilir
Dost badesi ol mekânda içilir
Kevseri Muhammet, sakisi Ali

Muhammet Ali birliğe gelince
Dost veçhini o dem ayan edince
Mürşit huzurunda ikrar verince
Rehberi Muhammet sakisi Ali

«Sefil Abdal» eder fehmeyle anı
Cümlenin maksudu ol kerem kânı
Müminin kalbinde yoktur gümanı
Baharı Muhammet meyvesi Ali

SEHER ABDAL

«Hayat Mecmuası» nın «114» üncü sayısında Mehmet Halit B. in «Seher Abdal» unvanlı bir makalesi intişar etti; fakat, muharrir, şairin hayatına ait hiç bir malûmata tesadüf edememiş, yalnız Seher Abdalın edebî hüviyetini tayine çalışmıştır. Biz şairin, elde ettiğimiz iki şi'rini neşrediyoruz.

Virdi zebanım zikri Hudadır
Sanma bu canım mürgü hoşelhan
Na'ti Nebidir methi Alidir
Şahı velidir can ile canan

Şahı cihanım ruhurevanım
Cism ile canım dinü imanım
Şahı muallâ aliyülâlâ
Mevlîi Mevlâ hadîi Rahman

Oİ Nebiyi pâk Hak dedi Levlâk
Aşkına anm çerheder eflâk
Lâhmüke lâhmî demüke demî
Dedi Aliye şâfîi insan

Şahı muzaffer hazreti Kanber
Haşr gününde Sakîi kevser
Şahrîvilâyet nuru hidayet
Keşfü keramet hüccetü bürhan

Canı nebinin serveri dinin
Rehberi oldu ehli yakinin
Oİ veliyullah mazhari Allah
Oldu hakikat cümleye irfan

Şahı geriat mîri tarikat
Oldu imamı ehli hakikat
Şahidü meşhut âbidü mabut
Cümleye maksut serveri merdan

Hayderi Safder Şepperü Şüpper
Zeynelâbadır Bâkırü Câfer
Kâmilü âlim ilm ile kaim
Müsîi Kâzım Şahı Horasan

Şahı cihandır aynı ayandır
İlmi ledünne gevheri kândır
Oldu Takîden Şahı Nakîden
Şah Askerîden Mehdîi devran

Âli Aliyi eyle Tevelli
Sevmiyene sen söyle Teberri
Nakısu ahmak bâtılı nahak
Kâfiri mutlak Şimr ile Mervan

Düme gümüne varma yabana
Eyle tevella Sahr-ı cihana
Cism ile canda sakla bu tene
Zerrece sende kalımya isyan

Seyyadı Cazi merdi Hicazi
Hazret-i Hakka gece mayazı
Kaali küftarı Hayderi Kezari
Oldu bu halka rahmeti rahman

Ey «Seher Abdal» ömrüle bir ahval
Ede hidayet keşfola her hâl
Çekme melâmet ere selâmet
Kıldın na'yet Hazret-i Sultân

Gene seyyah olubem destime aldım teber
Gene ben azmi dıyar cimere kıldım çelen
Dünyâm ah ederek yarımı buldum seher
Münkârın tasma ben gecege vurdum şiper
Tövbeler bir dahi ben kimseye emem keder
Yürü ey zülfi sıvâh noktadan aldım haber

Olubem ehli hicap kimseye halim diyemem
Çekdim herne olur köhne bu talim diyemem
Vaizin pendim ben anıyamam belleyemem [2]
Yar idrak edemem farkı aduv eyleyemem
Tövbeler bir dahi ben kimseye emem keder
Yürü ey zülfi sıvâh noktadan aldım haber

Varalım Kaber usaka tavaf eyleyelim
Demedip menzil alıp devâr araf eyleyelim
Silelim gonlümüzü su gâhı saf eyleyelim
Olmamız meçhul [2] yararı ile lâf eyleyelim
Tövbeler bir dahi ben kimseye emem keder
Yürü ey zülfi sıvâh noktadan aldım haber

Ederiz sükr-i Huda talih ile bulduk bu dem
Çiderek artırdık ol Barî Huda mertebem

SELMAN CEMALÎ BABA

[1] Diniyemem nûsha

[2] Şöhret nûsha

Tarfı Hakta olagör bak nice eyler keremi
 Varalım kırklar ile eyleyelim aynıcemî
 Tövbeler bir dahi ben kimseye etmem kederi
 Yürü ey zülfü siyeh noktadan aldım haberi

Herne buldunsa gönül cümlesi âdemde imiş
 Şeş cihet anlıyamam ye's ile matemde imiş
 «Seher Abdal» da Huda hemdemidir demde imiş [1]
 Dert ile mihnet ile yâr ile bir cemde imiş
 Tövbeler bir dahi ben kimseye etmem kederi
 Yürü ey zülfü siyeh noktadan aldım haberi

SELMAN CEMALÎ BABA

«İstanbul» ludur. «Nafî Baba» dan icazet almıştır. Mücerret babalardandır. Cemalî ve Selman mahlâslarını kullanmaktadır. H. 1331 de «Kâzîmiye» bek-âşî dergâhında babalık etmiştir. Şu nefesler kendisinindir.

Hanei zenbura dâhil olahr
 Bal tutup parmağım yalayım dersen
 Mehabbetin zevku şevkin bulmalr
 Lânei vuslâtte kalayım dersen

Vareyledi Mevlâ âlemi ibret
 Nüshaikübradır âdemi farket
 Yolunda lâzımdır eylemek hizmet
 Erenlerden himmet alayım dersen

«Selman Cemalî» yim cemalî aşka
 Ezelden müştakım kemalî aşka
 İrişmek lâzımdır visalî aşka
 Deryayi aşk içre olayım dersen

*
 * *

Bizler aşk ehliyiz başı sevdaya
 Salsak ta birdir salmasak ta birdir
 Gavvası rahmetiz ka'rrı deryaya
 Dalsak ta birdir dalmasak ta birdir

[1] Seher Abdal ile Hak hemdem olup demde imiş: nüsha.

Dervişleriz saki bezmi sahbaya
Bir lokma bir hırka eder kifaye
Bizler bu hal ile ilânihaye
Kalsak ta birdir kalmasak ta birdir

«Cemali» erenler eyledi beyan
Esrarı Hak nihan olunmaz ayan
Eyledi Hak ihsan biz kuldân ihsan
Alsak ta birdir almasak ta birdir

*
* *

Bu bizler bülbülü bağı behiştiz
Gülzarı Dehre dil koymıyanlarız
Neşvei aşk ile mesti Elestiz
Hakikat aşma doymıyanlarız

Pirim dedi ki bul kendinde kendin
Öğrenmek istersen dücihan fendin
Dinleriz mürşidi kâmiller pendin
Munafık sözlerin duymıyanlarız

«Cemalî Selman» ım Hayder aşkına
Gulâmı İmamım Kanber aşkına
Tâbiiz cenabrı Server aşkına
Aliden gayrıya uymıyanlarız

*
* *

Kâbei Hudadır, dil yıkmak olmaz
Dil şikest edenler hasmullah olur
Harabat ehline hor bakmak olmaz
Menzilin bulunca aynullah olur

Zakiri Zülcelâl seccadenişin
Mücerret bineva hem uzletgüzin
Bendei Mürteza kutbül'arifin
Mürşidi kâmiller ehlullah olur

«Cemalî» bâttım ilmin bilenler
Nazenin kolundan geldi erenler
Hak Cemalûllahrı aşkla görenler
Pençei Hayderde seyfullah olur

*
* *

Miracı emel kâmile meydanı Alidir
Minhacı Huda talibe devranı Alidir
Ey dil bu yeter sırtkma ispatı hakikat
Maksuduna vâsil eden imanı Alidir
Ben gönlümü teslim ederek eyledim ikrar
Ahdî ezel imanıma bürhanı Alidir
Sermesti ebet oldun ise aşkula derviş
Çek cür'asmı şevk ile peymanı Alidir
Rüyet edegör Kâbei lâhutu «Cemalî»
Matlubu Elest hikmeti «Selmanı» Alidir

SELİM BABA [1]

«Kırşehîr» Hacı Bektaş tekkesinde «Mihmanevi» denilen misafirhanenin reisi iken «Çelebi Abdüllâtif Baba» ile beraber H. 1177 tarihinde Üsküdüre gitmiş, İnadîye Tekkesi şeyhi «Hâşim Baba» ile mülâki olduktan sonra mezkûr dergâhtan ayrılmamıştır. Okur yazar denecek derecede tahsili vardır. Hâşim Babazadelerden Yusuf Beyin verdiği malûmata göre 80, 90 yaşlarında olduğu halde H. 1197 de vefat etmiş ve Hâşim Baba dergâhının hatiresine defnolunmuştur. Şu iki manzume onundur.

Âleme geldim hidayet ile seyran eyledim
Buldum âdemde sıfâtım daim iman eyledim
Açtır esrarı Hudanın ilmi şanımdan bana
Tab'ı hayvandan geçip e'falim irfan eyledim
Pâkedip hulku Muhammetle yoğurdum tıynetim
Kalbimi aşku mehabet ile insan eyledim
Devredip âdabü erkânında mürşit hizmetim
Aklıkül gitti beşerden ruhu sultan eyledim
Mürşidim veçhinde gördüm babı Cennet hattım
Okudum ettim şehadet hıfzı Kur'an eyledim
Kim arar âlemde derdin çaresin «Derviş Selim»
Mürşidin veçhinde ancak derde derman eyledim

[1] Divançesi olan Selim Baba başkadır.

*
* *

Sırrulesrara yetiştim beni hayvan anlamaz
 Mânii kâra iriştim ehli divan anlamaz
 Benliğimden elçekip girdim bu aşkın bahrine
 Hak ile vuslat müyesser oldu nadan anlamaz
 Bir zaman mürtet olup mehcuru mürşit kalmışım
 Çok şükür Hâşimden aldım feyzi hayvan anlamaz
 Keşfi râzetsem dahi erbabr anlar sırrımı
 Himmeti merdan nedir anlar mı her can anlamaz
 Buldum artık mürşidim kim kalimi hâleyledi
 Feyzü kadri evliyayı ehli nîran anlamaz
 İçeli abıhayatı meyfûruş oldu «Selim»
 Zerreye almaz Cihanı abıhayvan anlamaz

SELİM

«Rumelihisarı» nda «Şehitlik» tekkesinde metfun olan Ali Koç Babanın müridi olduğu şu nefesten anlaşılmaktadır.

Dertliyim kapuna dermana geldim
 Mürüvvet sendedir Ali Koç Baba
 Cümle küstahlığı özümde buldum
 Mürüvvet sendedir Ali Koç Baba

Sana arzu çeker nice aşıklar
 Merhamet babının kilidin yoklar
 Sende mihman Üçler Yediler, Kırklar
 Mürüvvet sendedir Ali Koç Baba

Eşiğin taşma yüzümü sürsem
 Baba çeşmesinden nuşedip kansam
 Çırağın şem'ine pervane dönsem
 Mürüvvet sendedir Ali Koç Baba

«Selim» in kusuru çoktur yanımda
 Senin mehabbetin saklar canımda
 Pirin huzurunda Hak divanımda
 Mürüvvet senindir Ali Koç Baba

SERSEM ALİ BABA

«Sersem Ali Baba» H. 958 de Hacı Bektaş tekkesi babası olan ve 977 de vefat eden meşhur bir beктаşidir. Fakat yazdığımız bu nefeslerin ona ait olduğunu bilmiyoruz. «Kalkandelen» de dahi Sersem Ali isminde bir azizin [1] metfun bulunduğu nazarı itibara alınır ve bu isimde diğer azizlerin de mevcut olabileceği düşünülürse, bu hususta katî bir hüküm vermenin imkânsızlığı anlaşılır.

Uyan ne yatarsın şafak söküldü
 Hep niyazlar kabul olur sabahtan
 Hakkın divanına cümle çekildi
 Müminler maksadın bulur sabahtan

Gönül pervane veş yandı tutuştu
 Aşkın kazanından kaynadı coştı
 Şeherde uyanan Hakka ulaştı
 Gafiller gaflette kalır sabahtan

Kaddimiz dâlölup iki büküldü
 Gözümün gevheri yere döküldü
 Dilberin hayali geldi dikildi
 Derdimin dermanı gelir sabahtan

Gerçi kim bilirim noksanım çoktur
 Hudanın indinde zerrece yoktur
 Söyleyene bakma söyleten Hak'tır
 Kâmiller günahım bilir sabahtan

Sabahın hürmeti gelmez hesaba
 Vasfını şerhetsem sığmaz kitaba
 «Sersem Ali» serin koymuş türaba
 Elhak diyüp secde kılar sabahtan

*
* *

Sabah seherinde virdim budur bu
 Allah bir Muhammet Alidir Ali
 Zikrim olan Lâilâheillâhü
 Allah bir Muhammet Alidir Ali

Levlâkelevlâke buyurdu Allah
Daim zikrederim rızaenlillâh
Müminin kalbinde olur Beytullah
Allah bir Muhammet Alidir Ali

Kırklar ulusudur ol Şahmerdan
Anı idrak eden bir kâmil insan
Gadaba gelirse hem Şiriyezdan
Allah bir Muhammet Alidir Ali

İmam Hasan, Hüseyin nuru arşullah
Zeynel'abâ mürüvvet kânı billâh
Muhammet Bâkır daim eyvallah
Allah bir Muhammet Alidir Ali

Câferi Sadıktan alımdır elim
Mûsayı Kâzıma uğradı yolum
Ali Mûserrıza zikreder dilim
Allah bir Muhammet Alidir Ali

Muhammet Mehdîdir Sahipsefullah
«Sersem Ali» daim der şey'enlillâh
Yezide sathezar hem lânetullah
Allah bir Muhammet Alidir Ali

*
* *

Yedi iklim dört köşeyi dolandım
Hünkâr Hacı Bektaş Pirim Hû deyu
İndim eşiğine niyaz eyledim
Hünkâr Hacı Bektaş Pirim Hû deyu

Vardım kapusuna sanduka nurdân
Eşiğine yüzüm sürdüm hâkinden
Destur aldım ben gül yüzlü pirimden
Hünkâr Hacı Bektaş Pirim Hû deyu

Balım Sultan sayvan kurmuş oturur
Ferişteler her hizmetin yetirir
Yedi iklim dört köşeden götürür
Hünkâr Hacı Bektaş Pirim Hû deyu

Meydanda oturan mertlerin merdi
Her sabah okunur erenler virdi
Hak Muhammet Ali pirimin cediti
Hünkâr Hacı Bektaş Pirim Hû deyu

Haktan geldi yeşil ferman göründü
Rûmun erlerine cümle okundu
Karaca Ahmet Sultan bendesi oldu
Hünkâr Hacı Bektaş Pirim Hû deyu

«Sersem Ali» vardı Pire dayandı
Çırağımız kırk budaktan uyandı
Mürşit olan herbir renge boyandı
Hünkâr Hacı Bektaş Pirim Hû deyu

*
* *

Arzulayıp geldim devri Âlemden
Ey güruhu nacî size aşkolsun
Nasihati böyle aldım dedemden
Ey güruhu nacî size aşkolsun

Sizlerdedir güzel şahın yolları
Methi Hayder okur daim dilleri
Seherde açılır konca gülleri
Ey güruhu nacî size aşkolsun

Kimse bilmez kimdir bizim ulumuz
Anıyamaz Yezit kısmı dilimiz
Muhammet Aliye çıkar yolumuz
Ey güruhu nacî size aşkolsun

Nacî güruhunun parlıyor mahır
Nacîler olmuştur sırrım ağâhır
Nuhun gemisine bindik biz dahi
Ey güruhu nacî size aşkolsun

Talip olup ikrar veren kişimiz
Hayra tebdil olur herbir işimiz
Melek nişanıdır her gidişimiz
Ey güruhu nacî size aşkolsun

Varam haber soram garip bülbüle
Kokusunu söyler her dem bu güle
«Sersem» in niyazı hemen bu yola
Ey güruhu naçî size aşkolsun

SEYRANÎ

Bu manzumenin, «Türkyurdu» mecmuasında tercümeihali neşredilen «İspartalı Seyranî» ye ait olması muhtemeldir.

Dolan gönül dolan eflâki arş
Saadet bürcünün devranesi ol
Yâ sabûr yâ şekûr tevekkül başı
Yâ hamdü senanın zikranesi ol

Edegör hazrete daima kulluk
O sana göstermez âlemde yokluk
İndi Rabbnîde budur makbulluk
Mahbuplar şahının divanesi ol

Dal yürü beratın alayım dersin
Doğru söyle sahih olayım dersin
Defineye malik olayım dersin
Harabat yerlerin viranesi ol

Okunur kitapta beyinat dinle
Söylenen söyliyene bir sıfât dinle
Söz dinle eyi tut nasihat dinle
Ananın babanın bir tanesi ol

Ağlattığım güldür güldürdüğün kap
Döktüklerin doldur doldurduğun ap
Aldığım varsa ver yıktıkların yap
Gözle her tarafın kârhanesi ol

Belâlara sabret o yârdan dönme
Ol kazâya razı azardan dönme
İkrar ver ikrar al ikrardan dönme
Sözünün özünün merdanesi ol

Su gibi yüzünü yerlere destet
Elini dilini belini pestet
Nutku fesahatle âlemi mestet
Aşk ilâhînin meyhanesi ol

Kalk seherler zikri lisanca yürü
Uyandır kalbini irfanca yürü
Hükmeyle nefsine sultanca yürü
Âsitanı yârın şahanesi ol

Âdeme nazar kıl Rahmanın gözet
Gönüller mamur et zebanın gözet
Hubbu fillâh üzere mihmanın gözet
Bilâdr Bağdadın kâşanesi ol

Dostolup sarıl var bir yâr başına
Ya neler yazılmış er var başına
Cehtyle varasın pımar başına
Mehabbet meyinin atşanesi ol

Başına aşk tacım eyle dur üsküf
Derunun bahçesi açılın şüküf
Ten içinde canım olunsun Yusüf
Her gönül mısırın sultanesi ol

Âdem âdemliğin bil cahil olma
Âdeme hürmet et gel kâhil olma
Nefes alıp verdikçe gafil olma
Ruhu zikrullahın her ânesi ol

Hup sıfât görün diyarı âhrıda
Gaflet uykusuna yatma seherde
Herne görür isen özde nazarda
«Seyranî» o yârın seyranesi ol

SEYYAH DEDE

De İmamı Hüseyni seven canlara
Yansın kan ağlasın matem ayında
Kerbelâda şehitlerin halini
Bilsin kan ağlasın matem ayında

Sakımsın olmasın bu ayda hurrem
Bilsin ol can bu ay mahr muharrem
Ah Hüseynim diyüp yarama merhem
Sarsın kan ağlasın matem ayında

Yaseyleyip kara giysin dönunu
Ağlamak ile geçirsin gününü
Şehitler aşkına kurban canını
Versin kan ağlasın matem ayında

Mehabbet ile bildirsın özünü
Kanlı yaş ile doldursun gözünü
«Seyyah Dede» topraklara yüzünü
Sürsün kan ağlasın matem ayında

SEYİT ALİ SULTAN

Vücutüm şehrinde seyran ederken
Gördüm dört köşede dört can oturur
Biribiri ile lütf ile söyler
İçerde hükmeden sultan oturur

Bir köşesi vardır kuyumcu işler
Bir köşesinde var âhen, gümüşler
Bir köşesinde de bezirgân kırlar
Bir köşesinde de âlim oturur

Bir köşesi vardır suyu çıkıyor
Bir köşesinde su çıkmış akıyor
Bir köşesinde konca gül kokuyor
Bir köşesinde de serdar oturur

Bir köşesi vardır yazı yazarlar
Bir köşesinde de yazıp bozarlar
Bir köşesi vardır suda yüzerler
Bir köşesinde de Hzır oturur

Bir köşesi vardır ikrar alırlar
Bir köşesinde de ikrar güderler

Bir köşesi vardır semâ ederler
Bir köşesinde de pirim oturur

«Seyit Ali Sultan» böyle söyledi
İndi aşkım deryasını boyladı
Bir köşesinde müekkel bekledi
Bir köşede Şahımerdan oturur

SIRRÎ

Asıl ismi Mehmet mahlâsı «Sırrî» dir. H. 1209 da «Ağriboz» da doğduğu ve H. 1258 de «Tekirdağ» ma hicret ettiği divanındaki kayitten anlaşılmaktadır. 150 büyük sahife teşkil eden yazma divanı Ankara kütüphanesinde AI³/₃₂ numara da mahfuzdur. Divanın baş tarafında şu cümle vardır: «Hâzâ divanı mec-zubürrahman bendei Şahımerdan Esseyit Mehemmet Sırrıyülâğribozi». Eserlerinin mühim bir kısmı aruz veznile yazılmıştır. Şu nefesler kendisindedir.

Mürşide ermiyen Hakkı bilemez
Seni irşat eder bir can bulunur
Çöllerde kalmıştır yolun bulamaz
Bu yolu pek gözle kervan bulunur

Eğerci başında aklın yâr ise
Hak yoluna bezlet malın var ise
Geceler suphadek derdin var ise
Bülbül gibi zâret gülşan bulunur

Eğer girer isen Hakkın yoluna
Âşk isen bakma sağu soluna
Devletkuşu şayet konar koluna
Kulluğa belbağla sultan bulunur

Takagör başına melâmet tacı
Kâbeye varmadan denilmez hacı
Olmak ister isen giruhu naci
Her derde sabreyle derman bulunur

Su gibi meyledip her yana akma
Pervane veş canm otlara yakma
Aşkım gevherini deryaya atma
Var âdemden iste ol kân bulunur

Hakka talip isen hizmet et pire
Hâkeyle yüzünü süregör yere
İkiyi terkeden irişir bire
Canmdan geçince canan bulunur

Dinle gel can ile «Sırrî» nin sözün
Altın gibi kalol pâkeyle özün
Düş gam vadisine sür yere yüzün
Sular gibi çağla umman bulunur

*
* *

Cihanın şahına minnet eylemem
Kısmetim Muhammet Aliden gelir
Virdettim dilimde gayrı söylemem
Kısmetim Muhammet Aliden gelir

Ben tüccar değilim alıp satmazam
Varlığım terkedip kibir tutmazam
Kimsenin işine elim sunmazam
Kısmetim Muhammet Aliden gelir

Dünya madem fanîdir meyil olmaz
Bunda gelen gider kimseler kalmaz
Yaradan kulunu aç susuz komaz
Kısmetim Muhammet Aliden gelir

Mürşide hizmet et rehberine izzet
Dünyayı terkeyle var iken fırsat
Ezelden bu yolda böyledir âdet
Kısmetim Muhammet Aliden gelir

«Sırrî» durma daim yalvar yârma
Canımı yakagör aşkın nârma
Bugünkü fırsatı koyma yârma
Kısmetim Muhammet Aliden gelir

*
* *

Her ne okursan
Otuz ikidir
Herne görürsen
Otuz ikidir

Veçhin kitabı
Arşın tınabı
Haccın sevabı
Otuz ikidir

Derdin devası
Aşkın safası
Hakkın rızası
Otuz ikidir

Çâkeyle yüzün
Pâkeyle özün
Ne görse gözün
Otuz ikidir

Belki her işin
Kırpikle kaşın
Lebinle dişin
Otuz ikidir

Söylemiş Kur'an
Bu söze gel kan
Veçhinde ayan
Otuz ikidir

«Sırrî» virandır
Kenci nihandır
Sanma yalandır
Otuz ikidir

*
* *

Yetmiş iki millet işre nacîyiz
On sekiz bin âlemin sertacıyız
Yılda bir kezdir tavafı kâbenin
Bir dem işre elli kerre hacıyız
Câferin yoluna kırdık iktida
Zahidâ dört mezhebin ihracıyız
Suret işre katreyiz gerçi veli
Bahri aşkın mânide emvacıyız
Bendei Âliabâyız «Sırrîyâ»
Ta ezelden bendei muhtacıyız

SİRRÎ

“Şahî” nin müridi olduğu anlaşılıyor.

Gurbet diyarımda bîkes garibim
Muhammet Aliden özge yârim yok
Gayrıdan geçmişim Hakka talibim
Muhammet Aliden özge yârim yok

Mürşidim Muhammet rehberim Ali
Anlardan öğrendim erkânı yolu
Kalbim aman ile doludur dolu
Muhammet Aliden özge yârim yok

Yoktan vareyledi beni Yaradan
Yârı buldum çıktır ağıyar aradan
Ben aktan okurum bilmem karadan
Muhammet Aliden özge yârim yok

Anlar ile buldu bu âlem nizam
Mihirini tuttum ben gönülde müdam
Ashını sorarsan on iki İmam
Muhammet Aliden özge yârim yok

Bu aşkı sevda başımdan gitmez
Yanıyor yüreğim tütünüm tütmez
Ey zahit nasihat bana kâretmez
Muhammet Aliden özge yârim yok

«Sırrıyâ» vahdet bezminde can verdi
İnayet irişip ziyaya erdi
Muhammet Alidir dilinin virdi
Kulundur «Şahiyâ» divana geldim

*
*

Ezelden güzelden gönlümüz geçmez
Bir âşıkız Haktan didar isteriz
Sofî ne söylersin kulak işitmez
Biz âşıkız Haktan didar isteriz

Sofî ne söylersin bilmem dilinden
Çünkü sen bilmezsün aşkı hâlinden
Bülbül vazgeçer mi gonce gülünden
Biz âşıkız Haktan didar isteriz

Azrail sözüne bir dem uymayız
Mehabbet câmını elden koymayız
bir pula satılsa cennet almayız
Biz âşıkız Haktan didar isteriz

Dünyadan geçmişiz kârmız yoktur
Namusu terkettik ârımız yoktur
Bizim Haktan gayrı yârimız yoktur
Biz âşıkız Haktan didar isteriz

Bir derde düğüptür «Sırrî» kan ağlar
Nârı hasret ödü ciğerin dağlar
Bu derde düşenler cenneti neyler
Biz âşıkız Haktan didar isteriz

ŞAHÎ

Bu şairin kim olduğunu bilmiyoruz. A. Talât B. «Halk şiirlerinin şekil ve nev'i» atlı eserinde «Şahî» nin

Kurbanlar tığlanıp gülbank çekildi
Gaflet uykusundan uyana geldim

matlalı meşhur nefesini yazdıktan sonra onun «Şah İsmaili Safevî» olduğunu ve kendisinin Hatayî tehallûs ettiği gibi «Şahî» de tehallûs ettiğini söylüyor. — Sahife 109 — Halbuki Şah İsmailin hayatı ve şiirleri hakkında senelerden beri tahkikatta bulunan Köprülüzade M. Fuat B. bunun kat'iyen yanlış olduğunu söylemektedir. — Cumhuriyet gazetesi: 9 teşrinisani 1928 —

Kurbanlar tığlanıp gülbank çekildi
Gaflet uykusundan uyanageldim

Dört kapu sancağı anda dikildi
Üryan püryan olup meydana geldim [1]

Evvel eşiğine koydum başımı
İçeri aldılar döktüm yaşımı
Erenler yolunda gör savaşımı
Canü baş koyarak kurbana geldim [2]

Ol demde uyandı bâtm çırağı
Üç adım ileri attım ayağı [3]
Rehberim boynuma bendetti bağı
Koç kurban dediler inâna geldim [4]

Dört kapu selâmın verip aldılar
Pirin huzuruna çekip geldiler
El ele el Hakka olsun dediler
Henüz mâsum olup cihana geldim

Pirim kulağıma eyledi telkin
Şahrivîlâyete olmuşuz yakın [5]
Mezhebim Câferi Sadıkulmetin
Allah dost eyvallah peymanâ geldim

Özüm dârda yüzüm yerde durmuşum [6]
Muhammet Aliye ikrar vermişim
Sekahüm hamrini anda görmüşüm
İçip kana kana mestane geldim

Yolumuz on iki İmama çıkar
Mürşidim Muhammet Ahmedî Muhtar
Rehberim Alidir Sahipzülfikar
Kulundur «Şahiyâ» divana geldim

[1] Can baş feda edip kurbana geldim: nüsha.

[2] Üryan püryan olup meydana geldim: nüsha.

[3] Üçer adm ile attım ayağı: nüsha.

[4] Yular manasına gelen inân kelimesini Ahmet Talât B. inanmak masdarından "inanagel-
dim" tarzında yazmış. "Halk şiirlerinin şekil ve nev'i

[5] Muhammet Aliye olmuşuz yakın (karîn): nüsha.

[6] Yüzüm yere özüm dâra tutmuşam: Ahmet Talât B. in eseri.

[7] Rehberim Muhammet Ahmedî Muhtar
Mürşidim Alidir Sahibizülfikar: aynı eser.

Bir gün oturdum yârânı safâ
Gönülden dinliyen duyar demişler
Hicveyledim emellerin evvelâ
Kaldılar bu sözde naçar demişler

Sırrı tarikati zemmeden merdut
Kâfir olduğuna Hudadır meşhut
Anları hep münkir yarattı Vedut
Hakkı eylediler inkâr demişler

Evvel Nakşibendî eyledi zuhûr
Dünya şulesinden oldular pürnur
Niçin nakşilerden ettiniz fütur
Anlarda var türlü esrar demişler

Gelince Abdülkadir Geylânî
Nura garkeyledi bütün cihanı
Bin bir yerde vardır halvet mekânı
Bin bir çilehanesi var demişler

Hasanî Bısrîdir Sadîler piri [1]
Halvetiler vermiş rahında seri
Celvetilerde hem vardır eseri
Anlar da çağırır Kerrar demişler

Ahmedî Bedevî piri natıktır
Bedevî dervişi cümle tanıktır
Herbirisi rahî Hakka yanıktır
Aşkdelisi gâhi donar demişler

Rifaîlerde de vardır bir nişan
Darbı sinesine vurur her zaman
Pirin himmetile hep âteşzeban
Kızgın demirleri yalar demişler

Bir tarik var ana derler Celâlî
Kerametten olmaz hiçbirî hâlî
Anlarda ayandır Hakkın cemalî
Dilde virdi ismi Hayder demişler

[1] Sadîler "Sadeddini Cibavî" ye mensuptur. Tarikat silsileleri Hasanî Bısrîye müntehi olur.

Bir büyük pir dahi İbrahim Ethem
Cümlesi Süryanı durdurur epsem
Anlar Dünya için oldular bigam
Zikri yâ Hak eder her bâr demişler

Kalenderî dahi bir sırrı hikmet
Pirlerinden gayet olundu himmet
Giydikleri hırka tacı saadet
Gönülden virtleri Cebbar demişler

Dahi geldi dile Özbeğin pendî
Herbiri yolunda pirler menendi
Çok esrar zuhûra getirir Hindî
Süryanîce zikri Settar demişler

Bir dahi var Hamzevîler tariki
Virdi Kulhüvallah okur hakikî
Anlardürür erenlerin refiki
Ruzu şep okurlar hezar demişler

Tariki Nusayrî acaip hüner
Destine ne alsın olur misk, amber
Mangallar dolusu ateş olsa yer
Toprak tutar barıt yapar demişler

Tariki Yesevî bir acaip sır
Eğer aklın varsa ol tarika gir
Bir garaip himmet eylemiştir ol pir
Aslan gibi insan yutar demişler

Bir envernümadır Mevlevî inan
Döndürür âlemi bu çerhi devran
Cezbelik halinde döndüğü zaman
Gâhi döner gâhi uçar demişler

Hatemi pir Hacı Bektaş Veli
Anın nesli paki Muhammet Ali
Cümle erenlerin bir ziba gülü
İsmi Hacı Bektaş Hünkâr demişler

Zuhûr eyleyince piri Horasan
Doksan bin er ile oldu imtihan
Darı üstüne post koyduğu zaman
Bin bir rekât namaz kılar demişler

Doksan bin erenler dedi eyvallah
Senin rızandayız cümlemiz billâh
Yazında yazılmış Semmeveçhullah
Mutlaka Aliyi Haydar demişler

Doksan bin er ile gelince biri
Bütün karşı varıp Rûmun erleri
Karaca Ahmet cümlesinin serveri
Elde mar aslana süvar demişler

Rûma gelince ol Kutbül'evliya
Gulguleye vardı arz ile sema
Binip bir seng üzre ol envernüma
Yürüttü bir cansız duvar demişler

Bir kadı var dedi ben olurum baş
Ne asil kimsedir ol Hacı Bektaş
Pir keramet ile anı etti taş
Dervişler üstüne basar demişler

Dağlar şahitliğe olun
İçinden ayrılıp gelen üç beş taş
Munafıklar ile eyleyim savaş
Cümlesi bir dilden sahhar demişler

Softaların melâmeti çok oldu
Yezitlerin nedameti çok oldu
Dervişlerin kerameti çok oldu
Esti bir muhalif rüzgâr demişler

Bazı softa vardır gayet müzevir
Beş kuruş verirken dininden çevir
Yalan yere şahit olur ol kâfir
Para için dinin satar demişler

Bazı kadı müfti bu işe mail
Duyunca ismi zer aklolur zail
Tezvir hitabından arar bir tevil
Yüz bin poletika açar demişler

Şahrivîlâyetin kuluyum «Şahî»
Sahipşecaatın kuluyum Şahî
Gönüller şahımın kuluyum Şahî
Ana kim Ali Zülfikar demişler

ŞEHRİBANÛ BACI

«Üsküp» beктаşı tekkesi postnişini Süleyman Babanın zevcesidir. Henüz sağdır. 65 yaşlarındadır. Şu nefes, onundur.

Yürüt saki demi irfan cemidir
Cemiyet sultanı şahım Alidir
Âşıkı sadıkların kıblegâhıdır
Yürüt saki demi irfan cemidir

Erenler ceminde yanar çırağı
Şahmerdan Ali boynumun bağı
Süzüldü eridi derunum yağı
Yürüt saki demi irfan cemidir

Erenler bağınm bülbülleriyiz
Şahımız gülolmuş biz kullarıyız
Hakikat şehrinin biz yollarıyız
Yürüt saki demi irfan cemidir

Erhak nakşeylemiş kudret elile
Bezemiş cemalin konca gülile
Şahım bir dem verse kendi elile
Yürüt saki demi irfan cemidir

«Şehriban» kulunum fedadır canım
Hizmetimi kabul etsin sultanım
Bize muin olsun Şahmerdanım
Yürüt saki demi irfan cemidir

ŞEHİDİ

Böyle buyurmuştur pirlere erenler
Sırrı sırreyliden cana aşkolsun
Sırrını vermeyip candan geçenler
Sırrı sırreyliden cana aşkolsun

Dinle karındağın işbu meydanda
Ne gördünse Haktır kalma gümanda
Cemali Hakkı gör kâmil insanda
Sırrı sırreyliden cana aşkolsun

Başım yola bağlı buyurmuş Ali
Bu yol zülfikarı keskindir beli
Ârifin esrarını ne bilir deli
Sırrı sırreyliden cana aşkolsun

Sen seni bildinse gel Hakka kavuş
Yoksa bu meydandan irak ol savuş
Kim Arşılâya uçamaz her kuş
Sırrı sırreyliden cana aşkolsun

Hakkın cemalini gördük hüveyda
Etmişiz teberra, kırdık tevellâ
Seri ver «Şehidi» sırretme ifşa
Sırrı sırreyliden cana aşkolsun

ŞEMİMİ BABA

«İşkodra» da «Akçehisar» kasabasında beктаşı tekkesinde metfundur. Oranın postnişini idi. Basrı Babaya ait bir mecmuada, Şemimî hakkında şu malûmat mukayyettir. «Asıl ismi Kemaleddindir. Evvelce Dersaadette dersiâm hâcesi idi sonra tarikate sülûk eyliyerek Köprülü dergâhında şehadete talip ve ısrar etmekle kendisine sırrı Kerbelâ ve refikrî Hayder Hâşimî Baba da zehre razı olarak Akçahisarla birkaç müraşeleden sonra oraya gittiler. Şemimî kurşunla ve Hayderî zehirle şehit oldular: Elfakir Akçahisar dergâhı bendegânından Mehmet Ali»

Emirim seyyidim Âli Resuldür derde dermanım
 Yalanım yokdürür vallah ben ibni Şahmerdanım
 Eğer nadan bana derse kızılbaşım değil mânî
 Kamaşmış gözleri görmez ki ben Mihri dirahşanım
 İnanmaz gerçeğe münkir, munafık muddei müşrik
 Kamu şeyden nişanım var elimde, dilde bürhanım
 Acep kılma temaşa hem benim bu köhne şalıma
 Biemrillâh, biiznillâh bugün bir merdi meydanım
 «Şemimî» sureta kemterdürür bir katreyim amma
 Cihanı kaplamış manada ben bir bahri ummanım

ŞEMSİ BABA

«İzmir» lidir. İzmirde beктаşı tekkesi postnişini idi. H. 310 tarihlerinde vefat etti. Şu nefes onundur.

Derdimizdir bizim Muhammet Ali
 Zeynel'abâdandır bunların hali
 Hasan Hüseyine demişiz beli
 İman olsun kardaş güman olmasın

Muhammet Bâkırdır aynı Muhammet
 Mûsayı Kâzımdır mazharı ebcet
 Câferi Sadıktır esrarı Ahmet
 İman olsun kardaş güman olmasın

Ali Mûserrıza şahı Horasan
 Ali Nakîdendir bilcümle erkân
 Muhammet Nakîle döner bu devran
 İman olsun kardaş güman olmasın

Hasanı Askerî Hakkın cemali
 Muhammet Mehdîde buldu kemali
 Pirimiz Hünkâr Hacı Bektaş Veli
 İman olsun kardaş güman olmasın

On iki İmanın kulu kurbanı
 Çârdehi mâsuman Şahmerdanı
 İman olsun kardaş güman olmasın

Ey kardaş aldanma akla karaya
 Düşmeyesin gözle dâmı belâya
 Mürşidine bağlan girme havaya
 İman olsun kardaş güman olmasın

«Şemsî Baba» kemter bir edna kuldür
 Kırklar meclisinde bir gonca güldür
 Ruzüsep
 İman olsun kardaş güman olmasın

ŞEREF BACI

«Kasımpaşa» İrdır. «Mehmet Ağa» namında bir kahvecinin haremidir. «Nuri Baba» ya intisap etmiştir. Tahminen 45 yaşında iken H. 1325 te vefat eylemiştir. Şu nefes onundur.

Bismişahtan başlıyalım
 Can başı feda kılalım
 Her daim Şahrı analım
 Nurdan bir nur daha doğdu

Bismişahtır işin önu
 Olmuşuz erenler kulu
 Ali Baba Nurun gülü
 Nurdan bir nur daha doğdu

Recam budur kabul eyle
 Rahmetinden düreyleme
 Kuloldum azat eyleme
 Nurdan bir nur daha doğdu

Meydana erkân kuruldu
 Kırklar Yediler cemoldu
 Dede Baba destin sundu
 Nurdan bir nur daha doğdu

Ali Baba başlar tacı
 Şüphesiz olmuşuz naci
 Böyle söyler «Şeref Bacı»
 Nurdan bir nur daha doğdu

ŞİRÎ

Birçokları «Şirî» nin «Hacı Bektaş Veli» olduğunu söylerler. İhtimal bu zamanı tevhit eden sebep şairin devriyesindeki:

Urûm diyarını ben irşat ettim
Horasandan gelen Bektaş idim ben

beyti olmuştur. Halbuki nefes bir «devriye» dir. Şair “Musa” olacak, «İsa» olacak, ve Hacı Bektaş olduktan sonra da bizzat kendisi olacaktır. Muallim Baki Bey gönderdiği bir mektupta, bu hususa dair şu malûmatı veriyor: «Müminler dergâhı postnişini iken vefat eden İbrahim Mihrabî Baba merhum, Çelebi Cemaleddin Ef. merhumdan naklen Şirî mahlâslı şiirlerin «Bektaş Çelebi» ye ait bulunduğunu müteaddit defalar söylemiştir. Çelebiler içinde üç Bektaş Çelebi vardır. Bunların birincisi Balım Sultanın biraderi Yusuf Çelebinin mahdumu olup 951 den 988 e kadar çelebilik makamını işgal etmiştir. Hacı Bektaş tekkesinde Kırklar meydanında metfundur. İkincisi, Kalender Sultanın torunu Resul Balının oğlu olup 1642 de vefat edip keza Kırklar meydanına defnedilen Bektaş Çelebidir. Üçüncüsü, İstanbulda Merdivenli köyündeki bektaşî tekkesinde metfun bulunan Hacı Feyzullah Çelebinin oğlu Bektaş Çelebidir. 1175 tarihine kadar çelebilik makamında bulunup tarihi mezkûrda vefat ederek Hacı Bektaş tekkesi civarında ayrıca bir mahalle defnedilmiş ve üzerine mükellef bir türbe yapılmak suretile çelebilik makama tâbi bir zaviye ihdas edilmiştir. Mezkûr türbeyi, Çelebi Cemaleddin Efendi merhum tamir ettirmiştir.

Mihrabî Baba merhum, «Şirî» nin bu son Bektaş Çelebi olduğunu tasrih etmişti. Bu mes'eleyi, Darülfünun Edebiyat Fakültesi müdürü iken 337 de vefat eden Rumelihisarındaki Şehitlik dergâhı postnişini Nafi Babazade Mahmut Bey Babaya sormuştum. O da, Hacı Bektaş Velinin şiirleri olmayıp gerek bu nefesin, gerek Şirî mahlâslı devriyenin Bektaş Çelebiye ait olduğunu söyledi. Yalnız bu Bektaş Çelebinin hangi Bektaş Çelebi olduğunu kat'iyetle söylemek imkânsızdır dedi.

Anadoluda bulunduğum sıralarda bu mes'eleyi bizzat Cemaleddin Çelebi E. den istifsa etmiştim. Cevabî mektubunda, İbrahim Mihrabî merhumun beyanatını teyit ve şirinin Hacı Feyzullah Çelebinin oğlu Bektaş Çelebi olduğunu tasrih eylemişti.» Baki Beyin verdiği bu izahlar da, neşrettiğimiz manzumelerin hangi Bektaş Çelebiye ait olduğunu tayin etmemize imkân bırakmıyor. Her halde yeni bir vesika bulununcaya kadar kat'î bir şey söyleyemiyecemiz.

Cihan varolmadan ketmi ademde
Hak ile birlikte yekdaş idim ben
Yarattı bu mülkü çünkü o demde
Yaptım tasvirini nakkaş idim ben

Anasırdan bir libasa büründüm
Nârü badü hâkü âptan gördüm
Hayrülbeşer ile dünyaya geldim
Âdem ile bile bir yaş idim ben

Âdemin sulbünden Şit olup geldim
Nuhu nebi olup Tufana girdim
Bir zaman bu mülke İbrahim oldum
Yaptım Beytullahı taş taşıdım ben

İsmail gördüm bir zaman ey can
İshâk Yâkup Yusuf oldum bir zaman
Eyyup geldim çok çağırıldım el'aman
Kurt yedi vücudüm kanyaş idim ben

Zekeriya, ile beni biçtiler
Yahya ile kanım yere saçtılar
Davut geldim çok peşime düştüler
Mührü Süleyman çok taşıdım ben

Mübarek asayı Musaya verdim
Ruhulkudüs olup Meryeme erdim
Cümle evliyaya ben rehber oldum
Cibrili Emine sağdaş idim ben

Sulbü pederinden Ahmedî Muhtar
Rehnumalarından erdi zülfikar
Cihan varolmadan Ehlibeyte yâr
Kul iken zat ile sırdaş idim ben

Tefekkür eyledim ben kendi kendim
Mucize görmeden imana geldim
Şahımerdan ile Döldüle bindim
Zülfikar bağladım tiğ taşıdım ben

Sekahüm hamrinden içildi şerbet
Kuruldu ayrıncem ettik mehabet
Meydana açıldı sırrı hakikat
Aldığım esrarı çok taşıdım ben

Hidayet iriştı bize Allahtan
Biat ettik cümle Resulûllahtan
Haber verdi bize seyri fillâhtan
Şahmerdan ile sırdaş idim ben

Bu cihan mülkünü devredip geldim
Kırklar meydanında erkâna girdim
Şahrivîlâyetten kemerbest oldum
Selmanı Pâk ile yoldaş idim ben

Şükür matlabımı getirdim ele
Gül oldum feryadı verdim bülbüle
Cemolduk bir yere Ehlibeyt ile
Kırklar meydanında ferrâş idim ben

İkrar verdik cümle düzüldük yola
Sırrı faşetmedik asla bir kula
Kerbelâda İmam Hüseyinle bile
Pâkettim dâmeni gül taşıdım ben [1]

Şu fenâ mülküne çok geldim gittim
Yağmur olup yağdım otolup bittim
Urûm diyarımı ben irşat ettim
Horasandan gelen Bektaş idim ben

Gâhi nebi gâhi veli göründüm
Gâhi uslu gâhi deli göründüm
Gâhi Ahmet gâhi Ali göründüm
Kimse bilmez sırrım kallâş idim ben

Şimdi hamdülillâh «Şiri» dediler [2]
Geldim gittim zatım hiç bilmediler
Sırrımı kimseler fehmetmediler
Hep mahlûk kuluna kardaş idim ben

[1] Gûldeş idim ben: ekseri nüshalar.

[2] Besim Atalay B. bu manzumeyi Hamdullah namına kaydetmiştir.

*
**

Haktan emir oldu geldim Cihane
Gözüm açtım nail oldum o bürce
Kâmil oldum Hak kelâmın okudum
Elif kaddim dal yazıldım o bürce

Alnımıza yazılıptur yazılar
Hakrı sevenler bizleri arzular
Yeryüzünde hiç yol yoktur gaziler
Arş yüzünden bir yol gider o bürce

Gökte uçan Cebraildir peridir
Bir gül vardır Muhammedin teridir
Bir kapusu Şahmerdan Alidir
Elvan elvan nurlar yağar o bürce

Konan bezirgandır geçen de hoca
Ne gündüzüm gündüz ne gecem gece
Ol ne bürçtür cümle bürçlerden yüce
Muhammet miraca gider o bürce

«Hacı Bektaşım» arayıp yanmışım
Erenler deminden bir pay kapmışım
Eğer Kâbe ise yerin yapmışım
Her gönülden bir yol gider o bürce

*
**

Baş açık yalınmayak üryane gelmişlerdeniz
Hakipay abdal olup virane gelmişlerdeniz
Lâtukabbel indenâ ey hâce Elmâl velbenun
Pes bu âlem içre biz seyrane gelmişlerdeniz
Aşıkı didar olup nuri tecelli gözleriz
Sanma zahitler gibi bigâne gelmişlerdeniz
Biz mevaliyiz fakihü sofilik bekrî değil
Şah ile didarımız merdane gelmişlerdeniz
Padişahrı Dehrolup hem «Küllü nefsin zâika»
Bir iki gün Dünyeye mihmane gelmişlerdeniz
Ey müselman ol şehin nuri cemalin Mihrine
Yek cihet olup bugün imane gelmişlerdeniz

İmdi ârif nurunun iç yüzü vardürür yakın
«Men aref»ten tanıyıp irfane gelmişlerdeniz
Müminin mir'atı mümindir dedi şahr Cihan
Küfrü kevnî pâkedip bürhane gelmişlerdeniz
Yürü ey zerrakı sâlûs zahidi hodbin ki biz
Başu canı terkedüp meydana gelmişlerdeniz
Ol muattar mazharıyız surete kılup nazar
Katreyiz kim gûyiya [1] ummane gelmişlerdeniz
Padişahrı lemyezel dâneyi birislü bedel
Yani kim ol gafirü gufrane gelmişlerdeniz
Ahseni takvimi bildim Hâdii Rahman yakın
Ey sıfâtı Kulhüvallah şane gelmişlerdeniz
İktidarım var imiş kim ta ezel sultanıma
Sathezararı şükr kim dermane gelmişlerdeniz
Yâ Muhammet yâ Ali virdim budur leylü nehar
Yâ Muhammet yâ Ali ihsane gelmişlerdeniz
Enbiya vü evliyanın hürmetiçün cürmilé
Hamdüillâh kim bugün derbane gelmişlerdeniz
Ey Esedullahı galip sahibi Düldülsüvar
Lâfeta virdeyleyüp şirâne gelmişlerdeniz
Ey Kamer yet Mürteza sen sun'u Sanî şevkine
Nârı aşkın gem'ine pervane gelmişlerdeniz
Şah Hasan Hulkurrızanın îdi vaslı hakkıma
Çün Hüseyni Kerbelâ meydana gelmişlerdeniz
Şah Zeynel'âbidindir Bâkır hem Câferî
Müsü Kâzım Rıza çün yane gelmişlerdeniz
Ol Takî hem Nakî sahipliyai Askerî
Mehdîi sahipzaman sultane gelmişlerdeniz
Biz muhibbi hanedan ile «Sekahüm Rabbühüm»
Lâyezali hamr içüp mestane gelmişlerdeniz
Hanedanı Ahmadi Muhtara kasdidenlere
Canma lânet edüp giryane gelmişlerdeniz
Gerçi kim eksikliyiz nola o Şahın hakkıçün
Bir gedayız kim bugün şahane gelmişlerdeniz
Ol benim kim «Hacı Bektaşım» bugün ey müttekî
Şöyle yekta vü cünun hayrane gelmişlerdeniz

[1] Gâya.

*
**

Men dilâ nuru kadîmim can içinde bülbülüm
Ol Elest bezmindeki mestan içinde bülbülüm
Aşyanı tende canım, can içinde bülbülüm
Dermendim dertliyim devran içinde bülbülüm
Her güruhu nacîi zîşan içinde bülbülüm

Men'aref esrarımı gerçi nihan etmez miyim
Kal ile hâl ehlin amma imtihan etmez miyim
Kellimünnas muktezasınca zeban etmez miyim
İhtiyarı kenzi mahfiyi ryan etmez miyim
Kuşdilîni fehmeyleyen irfan içinde bülbülüm

Mağzı Kur'an bai Bismillâh imiş gûşeyledim
Küflü babı mâniî miftahını hûşeyledim
Seyredip Seb'ulmesânî bezmini gûşeyledim
Badei aşkım nasip oldu şükür nuşeyledim
Allemel'esama benim Kur'an içinde bülbülüm

Kühlü ibret ile açtım aynı dilbînâyı ben
Basmışım İnnâhedeynâhüsebile pâyı ben
Semmeveçhullah girip kuteyledim sevdâyı ben
Seyyidim tâlim edip fehmeyledim esmayı ben
Mürtezanın sırrıyım pîran içinde bülbülüm

Cümle taatten cihanda ben elim ezel yudum
Tövbe urdum hem derunum pasına saykal yudum
Bahusus seyranı çeşminden yüzüm evvel yudum
Şükrillâh kim hayatım çeşmesinden el yudum
Tayyibü tahir olan rindan içinde bülbülüm

Çünkü «Şirî» rahı Hakka eyledi avnî azîm
Hakka tefviz eyleyip minşerri Şeytanı raçîm
Fatîha içre okuyup kenzi Rahmani rahim
Cennet içre menzilin Hâzâ sıratı müstekîm
Zahidâ inkârı ko Vildan içinde bülbülüm

*
* *

Tâ Kelâmullahı natık hucceti tenzildir
Allemel'esmai hüsnün sureti te'vildir
Leşkeri ervaha bu söz kuvveti tahsildir
Kim Alinin zülfikarı Sûru İsfafildir

Matlar suphu imamettir doğup Hurşidi zat
Garkai nuru tecelli oldu bahri kâinat
Çağırır eflâkü ecramü cematatü nebat
Kim Alinin zülfikarı Sûru İsfafildir

Giydi Arş üstünde Rahman suretin Ruhul'emîn
Levhimahfuzu İlâhî oldu Kur'anı mübin
Zahiri aynelyakindir bâtını hakkalyakin
Kim Alinin zülfikarı Sûru İsfafildir

Dilrübalar zülfü kaş, kirpiğinden tâ ebet
Ehli ıslaha sebaktır Kulhüvallahü ehat
Anı tahkik eyle sen kim Haktan istersen medet
Kim Alinin zülfikarı Sûru İsfafildir

Anla kim Kevnü Mekânın hasılı Kur'an imiş
İleti gaiye âlemde kamu insan imiş
Şah diyanında bu söz huccetü bürhan imiş
Kim Alinin zülfikarı Sûru İsfafildir

On sekiz bin âlemin oldu imamı Mustafa
Verdi Kur'an ile kevneyne nizamı Mustafa
Dinle sıtk ile budur kim hem kelâmı Mustafa
Kim Alinin zülfikarı Sûru İsfafildir

A'lemü âlâ vü şerhi namei ebrar imiş
Suretü manada nakdi hayderi Kerrar imiş
Hem nübüvvet hem vilâyet hatmi bu esrar imiş
Kim Alinin zülfikarı Sûru İsfafildir

Çünkü açıldı hicabı Afıtabı Kulkefâ
Zâhir oldu nuru Errahman ale'arşisteva
Der Hasen hulki Rıza ile Hüseyini Kerbelâ
Kim Alinin zülfikarı Sûru İsfafildir

Çün imamet geldi bâtın âleminden zâhire
İsmolup aynı müsemma yetti evvel âhire
Bildi Zeynel'âbidin dedi Muhammet Bâkırre
Kim Alinin zülfikarı Sûru İsfafildir

Hem makalin kim beyanı mushafı natıktadır
Nutku mutlakdır ki zatı Hazreti Halıktadır
Dinle ol nutku ki zatı Câferi Sadıktadır
Kim Alinin zülfikarı Sûru İsfafilledir

Çün eliftir evvelü âhırda sırrı enbiya
Pes elif tek vâhit olmaktadır tariki evliya
Bu tariki buldu Kâzımdan Ali Müserriza
Kim Alinin zülfikarı Sûru İsfafildir

Her yana kim bakar isen anda göresin Hakı
Esfelü âlâdadır adın İmamı müttekî
Bu hidayettir Takîden bize bürhanı Nakî
Kim Alinin zülfikarı Sûru İsfafildir

Tâ Kelâmullahı natıktır imamet mazharı
Küntükenzin Hazreti Şah oldu kânı gevheri
Ol cevahir dür nisar etti cihana Askeri
Kim Alinin zülfikarı Sûru İsfafildir

Kaim oldu kısmetin halkında kevn ile mekân
Küntükenzin kâfî nunundan zuhûr etti cihan
Geldi şerhetti Muhammet Mehdîi sahipzaman
Kim Alinin zülfikarı Sûru İsfafildir

TELEMSANİ BABA

Yayla dağlarının sahillerinde
Şahm Kızıl Deli Sultan evleri
Barigâhlar kurmuş dağ evlerinde
Şahm Kızıl Deli Sultan evleri

Nevbahar vaktında konca gülleri
Müferrih seyrangâh olur elleri

Âşık sadıkların tatlı dilleri
Şahm Kızıl Deli Sultan evleri

Gelip Beytullaha yüzler sürenler
Hakrı bildi Şahm seni bilenler
Arzederler günah sana gelenler
Şahm Kızıl Deli Sultan evleri

Hakm kitabımı söyler dilleri
Öter çevresinde can bülbülleri
Güruhu dervişan dilâverleri
Şahm Kızıl Deli Sultan evleri

Seyit Ali Sultan Şahrilâyet
Erenler serveri merttir begayet
«Telemsani» kulun bekler şefaât
Şahm Kızıl Deli Sultan evleri

TESLİM SULTAN ABDAL

«Denizli» de namına izafetle bir beктаşı tekkesinde metfun olan «Teslim Sultan Abdal» isminde bir aziz vardır. Bu şüirlerin ona ait olduğunu bilmiyoruz.

Gafil durma şaşkın bir gün ölürsün
Dünya sana baki değil ne fayda
Ettiğin işlere pişman olursun
Pişmanlığın ele girmez ne fayda

Bir gün seni iletirler evinden
Hakm kelâmını kesme dilinden
Kurtulmazsın Azrailin elinden
Türlü türlü yolun olsa ne fayda

Söylersin de sen sözünden şaşmazsın
Helâlini haramından seçmezsin
Kepeğin tükenir su da içmezsin
Hep deryalar senin olsa ne fayda

«Teslim Abdal» eder, çöksem otursam
Cümle varlığımı ele götürsem
Şu yalan dünyayı zapta götürsem
Hep dünyalar senin olsa ne fayda

*
*

Benim bu sözlerim her dem sanadır
Bir yuva bulup ta uçar imişsin
Haklı nefeslerim kâretmez sana
Buyruk okunurken kaçır imişsin

Yazık senin endamına boyuna
Mehabbetin vardır Havva soyuna
Elin yetmez abı kevser suyuna
Zehirden zakkumdan içer imişsin

Yıktığın yerleri yapar değilsin
Ağyarsın ahrete yarar değilsin
Çifte kantar yüke girer değilsin
Yükten deve gibi kaçır imişsin

«Teslim Abdal» eder mevali başım
Dünü günü heva gıybettir işin
Terzisi mi oldun sen bu kumaşın
..... biçer imişsin

*
*

Bir dilek dilerim senden
Hasan Hüseyin aşkına
Canımızı kurban verdik
Hasan Hüseyin aşkına

Hakka verdim cümle varım
Dergâhına yüzüm sürdüm
Canımı terceman kıldım
Hasan Hüseyin aşkına

Fehmettik didarımızı
Yüzdürelim derimizi
Kurban verdik serimizi
Hasan Hüseyin aşkına

Gerçekler kalbini güder
Nefsini dinleyen murdar
Verdiğin zay'a mı [1] gider
Hasan Hüseyin aşkına

«Teslim Abdal» eder doyur
Seç özünü baldan ayır
Çıplak giydir bir aç doyur
Hasan Hüseyin aşkına

*
* *

Öğmüş te yaratmış kendi nurundan
Padişah eylemiş elin üstüne
Cemalini gördüm salâvat verdim
Çıkırlar sokunmuş serin üstüne

Vallahi Kur'andır senin sözlerin
Yasini şerife benzer yüzlerin
İnnâfetahnâ suresi gözlerin
Vedduhâ inmiştir dilin üstüne

Kaşların üstüne benler düzülür
İkrarından dönen Haktan üzülür
Ak göğsün üstüne Tebbet yazılır
Veşsemisi inmiştir kolun üstüne

Alınırza yazıldı böyle yazı
Hak için kılarsız biz de niyazı
Âyetelkürsile güzel İhlâsı
Okudum giderim yolun üstüne

«Teslim Abdal» eder Şemsin çırası
Errahmandır iki kaşın arası
Güzel Bismillâhla elham suresi
Eliflâmmîm inmiş hattın üstüne

*
* *

Canımız hazzetti canan merhaba
Bugün kutlu kadem gün geldi bize

[1] Ziyaa takdirinde

Gayet didar gördüm demi Âlibeyt
Giyelim ruşen gün geldi bize

Hakkın kudretinden geldi bir selâm
İsterim alayım andan bir ihsan
Gözleri kudrettir kağları kalem
Öyle bir mübarek can geldi bize

Zülfün kemendini gerdana bölmüş
Lâlû gevher ile gövdesi dolmuş
Üstat küresinde hup hâsıl olmuş
Hizmetine pişkin er geldi bize

Aslı rumdur amma bu bir aynı zat
Boyu servi daldır hüsnü marifet
Şükür Süphanallah kanatsız sıfât
Bir şahin şahbazı can geldi bize

«Teslim Abdal» eder hazır yetirdim
Selâmlar merhaba aşka getirdin
konup konuştun hem bile oturdun
Şükür din imanı bol geldi bize

*
* *

Oturmuştur sofî dersini okur
Gel bunun manasım ver imdi sofî
Ârif olup her manadan sezinir
Gel bunun manasımı ver imdi sofî

Anadan doğdular şems ile kamer
Yezidin başma tiğ ile teber
Bir kısrak gördüm ki tayımı emer
Gel bunun manasım ver imdi sofî

Muhammet Alidir Rahmandan yüce
Dirilmiş müminler dökülüp saça
Anası kızıoğlan oğludur koca
Gel bunun manasım ver imdi sofî

Erenlerin kıldan ince yolu var
Dört kapunun iki yüzü dili var
Bir kuş gördüm ayağında nalı var
Gel bunun manasını ver imdi sofi

«Teslim Abdal» üryan gezer donu yok
Sular şarşar olmuş akar sonu yok
Kanı vardır cesedinde canı yok
Gel bunun manasını ver imdi sofi

*
* *

Dilimde ezberim virdim
On iki İmam Ali Ali [1]
Sefillere eyle yardım
On iki İmam Ali Ali

Sefilim halimden bilen
Gözünün yaşını silen
Çağırduğum yerde gelen
On iki İmam Ali Ali

On iki İmam Ali hakır
Alinin ihsanı çoktur
Şah Alidir Ali şahır
On iki İmam Ali Ali

Hasan Hüseyinin piri
Zeynel'âbidinin sırrı
Muhammet Bâkırın nuru
On iki İmam Ali Ali

Câferin sevgisi candan
Kâzım Mûsa Rıza nurdan
Şefaata umarım sizden
On iki İmam Ali Ali

Ey Kâzım Mûsa Rıza
Dergâhında etme ceza

[1] Onikimam gibi okunacak.

Yardım ede cümlemize
On iki İmam Ali Ali

Muhammet Tâkinin şanı
Akıyor Nakinin kanı
Pirim mahrum etme beni
On iki İmam Ali Ali

Hasan Askerî Mehdi
Gelmeye var mehabbeti
Yıkılsın Yezidin tahtı
On iki İmam Ali Ali

«Teslim Abdal» durdum dâra
Yüz sürelim ere pire
çağırduğum yerde gele
On iki İmam Ali Ali

*
* *

Tâ ezelden yarım yüzüne bakıp
Cemali didarı gören ağlar mı
Yetişip bir mürşit eteğin tutup
Özünden henliği İran ağlar mı

Aliye Muhammet geldi bürhana
Hatice Fatıma o ehli cana
Birleyip özünü ulu meydana
Anlayıp zatını bilen ağlar mı

Sahipzaman yakın yola gelirse
Hasanla Hüseyin ahır alırsa
Erenler deminden herne gelirse
Ere erip Hakrı gören ağlar mı

Zeynel'âbidinin yüzünü görüp
Muhammet Bâkırın sırrına erip
Câferi Sadıkın dârına durup
Burada ikrarın veren ağlar mı

Mûsai Kâzımın Tûruna uçup
İmamı Rızanın yurduna göçüp
Küfür köprüsünü ileri geçüp
İman deryasına dalan ağlar mı

Takî, Nakîyi, Askerîyi bilen
Hak Muhammet ile Mehdîdir gelen
Her daim Kırkların cem'inde olan
Mehabbet tadını duyan ağlar mı

«Teslim Abdal» daim yüksek uçar mı
Erenlere teslim olan kaçar mı
Dört kapudan kırk makamdan geçer mi
Bir ölüp birliğe yeten ağlar mı

*
* *

Ol Habibullahın kelâmı ile
Ağızlarımız açık ola sabahtan
İnşallah kalmayız kesret gamıyla
Gönüller şadola güle sabahtan

Bu harfımız uya gayet kaleme
Kail olalım biz Haktan gelene
Bire beşe değil cümle âleme
Yaradan haberler vere sabahtan

Bizi indirdiler Dünya atımdan
İmdat umarız biz gayet bâtımdan
Hayır kapuların açsın sabahtan

Kiminin vahdeti olur dûş ile
Kiminin sohbeti olur hûş ile
Şol yedi kişinin demî nûş ile
Cümlelerin muradını vere sabahtan

«Teslim Abdal» eder bu harf seçiktir
Yâr elinden yaralarım geçiktir
Hayır hacet kapuları açıktır
Hızır yardımcımız ola sabahtan

*
* *

Yönümü döndürdüm Sarı Sultana
Ali muratları vere sabahtan
Yüzümü süreyim Seyit Battala
Mahlûkun zülfikar yolu sabahtan

Kulolanın Eyup gibi derdi olur
Anm âhirette belli yurdu olur
Gece gündüz ezberi olur virdi olur
Hakkı zikreyliyen dili sabahtan

Azazili dinden eden nispettir
Yeşil giydik taç ta birer ispattır
Müminlere Cennet nasip kısmettir
Açılır Cennetin gülü sabahtan

Bülbüller gülşende efgana durdu
Hüseyin hakkıgün serini verdi
Doldurdu doldurdu bir dolu verdi
Ol Hızırım yeşil eli sabahtan

*
* *

Evliyaya muhip olayım dersin
Zarafet eyleyip gülmeden sakın
Evliya buyurduğun tutayım dersin
Haksız ile yoldaş olmadan sakın

Tanrımın Koymadan
Küfr ile günahı çıkar aradan
Hakka doğru giden üç kısım yoldan
Çekilip geriye kalmadan sakın

Rahmetten geriye kalmayım dersin
Özünü zulmete salmayım dersin
Dünya cifesinden kendini sakın

«Teslim Abdal» der ki gel etme gûman
Ahırında pişman olursun heman
Dünyadan ahrete göçtüğün zaman
Dört ayaklı olup gelmeden sakın

*
* *

Süren erenler süreği
Süregelmiş süre gider
Münkir cehennem direği
Dura gelmiş dura gider

Uyma münkirin gücüne
Taşı dokunur kıçma
Münkir cehennem içine
Gire gelmiş gire gider

Bir gerçeğe indir başı
Durmaz akar gözüm yaşı
Yezidin elinde taşı
Ura gelmiş ura gider

«Teslim Abdal» çün basılmaz
Hakkı batıla batırmaz
İt ürür kervan kesilmez
Üre gelmiş üre gider

*
* *

Mürşide varmağa talip olursan
İptida insandan rehber isterler
Verdiğin ikrara doğru gelirsen
Aht ile peymandan rehber isterler

Muhammet Alinin nurun görmeğe
On iki İmamın yolun sormağa
Erenlerin divanında durmağa
On iki erkândan rehber isterler

Mürşidin nazarı müşkülü seçer
Kâmil olan rehber sıratı geçer
Can kuşu kafesten akıbet uçra
Tenden uçan candan rehber isterler

Mürşidin var ise olursun insan
Mürşidin yok ise kalırsın hayvan
Arasat gününde kurulur mizan
Açılan mizandan rehber isterler

Şahımerdan bir yol kurmuş kuluna
Yola giden rehberinden biline
Gitmek ister isen mümin yoluna
Din ile imandan rehber isterler

Marifet babına girmek dilersen
Hakikat güllerin dermek dilersen
Erenler sırrına ermek istersen
Aht ile peymandan rehber isterler

«Teslim Abdal» söyler bu hikâyeti
Nefsini bilmektir gücün gayeti
Yirmi dokuz huruf yedi ayeti
Bilmeye insandan rehber isterler

*
* *

Dört duvar içinde olsa mekânım
Taşrasından esen yol bana neyler
Yanımdaki sudan korku çekerim
Uzakta çağlıyan sel bana neyler

Mekânım balçıktır üstadım Ali
Muhammet nesline demişim beli
Çekerim gayreti sererim yolu
Ben Haktan korkarım el bana neyler

Dünyada gerçekler katara uydu
Aşk ile mehabbet ikrarım bendi
Pirimden almışım hayır gülbangi
Haramili olan bel bana neyler

«Teslim Abdal» eder gözler kanlı yaş
Aradım bulmadım bir sevdasız baş
Herkesin ameli kendine yoldaş
Haramzade olan kul bana neyler

*
* *

Bozük düzen öyle gelme meydana
Ehli Beyte iman eyle gel münkir
Ömerden Osmandan sana fayda yok
Ehli Beyte iman eyle gel münkir

Ömer Osman Sıddık kulu nâroldu
Ana tâbi olanlar da hâroldu
Ruzu mahşerde yüzü kara oldu
Ehli Beyte iman eyle gel münkir

Muaviyenin izine gidersin
Ehli tarikati inkâr edersin
Benlik davasile sen de nidersin
Ehli Beyte iman eyle gel münkir

Ham kalmışsın pişmemişsin kûrede
Tarikat düşmanı durmaz sırada
Eremez menzile kalırsın orda
Ehli Beyte iman eyle gel münkir

*
* *

Türlü kumaşlardan yükünü tutmuş
Gördüm bir bezirgân Yemenden gelir
Yüz atlı Hızır kervanbaşı etmiş
Gördüm bir bezirgân Yemenden gelir

Doldurmuş dolusun sunuyor saki
Yüz bin haramiden hiç olmaz korku
İnci sadef lâlü gevherdir yükü
Gördüm bir bezirgân Yemenden gelir

Üveys gibi Şah devesin yederim
Yüklettim kumaşı şara giderim
Müşteri bulursam pazar ederim
Gördüm bir bezirgân Yemenden gelir

Ehli irfan ol gel eyleme inkâr
Gerçek âşık isen gel yaramı sar

Yüküm lâlü gevher Şah damgası var
Gördüm bir bezirgân Yemenden gelir

«Teslim Abdal» Can emaneti Bari
Ateşten yiğindir sitemin nârı
Şah dükkânım açmış satar esrarı
Gördüm bir bezirgân Yemenden gelir

*
* *

Arzulamış gelir koca Bağdadı
Şah Süleyman başı telli geliyor
Yardımcısı ola on iki imam
Önüsıra serdar Ali geliyor

Yüz bini birden der Allahım Allah
Yüz bini der Lâilâheillallah
Yüz bin katarı var yüz bin de sipah
Yüz bini de darlı sallı geliyor

Müminler Hû çeker munafık erir
Müminin muradım ol Huda verir
Yüz bin de zırh giymiş sipahi gelir
Yüz bini de bahar ballı geliyor

«Teslim Abdal» der ki hep canlar canı
Bunca Süleymanlar Dünyada hani
Yüz bin nutku vardır yüz bin de canı
Yüz bin de kolu kolçaklı geliyor

*
* *

Aşnamdan ayrıldım yamandır halim
Âdettir âşıkım hâli böyle olur
Yâr aklımı aldı çevirdi başım
Mecnun dedikleri deli böyle olur

Şu aşkım ateşi bağrımı yakır
Ah ile feryadım göklere çıkar
Gözlerimden yaş yerine kan akır
Yaz bahar ayımın seli böyle olur

«Teslim Abdal» ben bu yoldan dönmenem
Dünyada piri elimden salmanam
Devlet sofrasına elim sunmanam
Saadetlu Hünkâr kulu böyle olur

*
* *
*

Bu dünyadan o dünyaya giderken
Tu yüzüne lânet şanma Yezit
Hak evini yıkıp harap edersin
Tu yüzüne lânet şanma Yezit

Kara köpek gibi kuyruk urursun
Gelene geçene hav der ürürsün
El sana güler sen kime gülersin
Tu yüzüne lânet şanma Yezit

«Teslim Abdal» eder ihlâsım kaim
Gözümde okum yok vurup yıkayım
Yetmiş iki milletin canına sokayım (?)
Tu yüzüne lânet şanma Yezit

TÜRABÎ

Türabînin hayatı hakkında malûmatımız yoktur. Yalnız, asıl ismi «Ali» olan Türabî Babanm, H. 1266 da Pirevi postnişini olduğu ve 1285 tarihinde vefat ettiği mazbuttur.

Darülfünun Kütüphanesi hafızı kütübü Sabri Bey Türabî ve divanı hakkında şu malûmatı veriyor. «Maskatı resi ile tercümeihali meçhul bulunan Türabî beктаşların Pirevi dedikleri Kırşehirdeki dergâhın babası iken 1285 tarihinde vefat ettiği bu nüshanın 240 mcr sahifesinde hali hayatında bizzat söylediği beş beyitli bir manzumede muharrer ise de tarih mısramdan senei vefatı istihraç olunmayıp, yalnız manzume sonundaki 1285 rakamından istidlâl olunmakla beraber 176 mcr sahifede yine kendi lisanından divanının 1257 tarihinde hitam bulduğu mezkûr olup vefatına kadar geçen 28 sene zarfında hiçbir şey yazmaması müsteb'at gibi görüldüğünden tarihi vefatı hakkında birşey söylenemez. Takriben «2800» beyti ihtiva eden bu nüshada, 1 münacat, 331 gazel, 1 tarih, 1 nait, 2 mersiye, 1 sakiname, 3 tercî ve etrkip, 5 müseddes «biri mersiye» 5 muhammes, 20 murabba, 23 koşma, hurufu heca ile mürettep 129 müfret münderiştir.»

Türabînin, nerede doğduğunu kat'i olarak bilmiyoruz. Gerçi bazı vesikalar da, onun «Yanya» ır olduğu kaydediliyor. Halbuki «Koniça» da metfun «Türabî Baba» isminde bir azık olduğunu biliyoruz. Acaba; bu iki «Türabî» yi muahhar zamanlarda birbirine mi karıştırdılar? Dr. Köprülüzade Fuat Bey vaktile İkdâm gazetesinde, Türabînin «Ankara» ır olduğunu kaydetmişlerdi. Ankaralı Türabî, postnişin olan Türabî midir? bunu da bilmiyoruz.

Matbu bir divanı olan Türabî herhalde beктаşların kıymetli bir şairi olduğu muhakkaktır. Mezkûr divanın birçok kütüphanelerde yazma nüshaları vardır. İyi bir hattat elinden çıkmış bir nüshası Ankara Kütüphanesindedir. Gene Ankara Kütüphanesinde AI ³/₂₆ numarada mahfuz olan bir yazmada matbu divanda olmıyan hece veznile 23 koşma mukayyettir. Bu koşmalar Darülfünun Kütüphanesindeki nüshada da vardır. Ali Emîrî E. Kütüphanesinde 656 numaralı mecmuada da Türabînin, 2' destanı yazılıdır.

Ekseriyetle garamî eserler vücade getiren Türabî, bilhassa Fuzulîden müilhem olmuştur. Bir kısım eserlerinde hurufiliğe ait remizler vardır. M. 19 uncu asır halk şairleri tarzında vücade getirdiği eserler güzeldir. Bilhassa, şu koşma çok şöhet kazanmıştır.

Dedim dilber senin aslın nereli
Konya tarafında Bor dedi bana
Dedim aşkın ile sinem bereli
Dermanı bulunmaz çor dedi bana

Dedim zülfün eyle boynuma zencir
Dedi var yıkıl git hey ihtiyar pir
Dedim tâlim edip ol sen muabbir
Bir rüya görmüşüm yor dedi bana

Dedim ruhun ahmer yoksa al mıdır
Dedi servi kaddim hup nihâl midir
Dedim şirin lebin söyle bal mıdır
Şirin değil biraz şor dedi bana

Dedim bir busecik in'am edip ver
Dedi hışma gelip bu herif ne der
Dedim hem yanımda birdir simü zer
Derviş fakir sefil hor dedi bana

Dedim kemendimdir gısuu telin
Dedi «Türabî» çek sen benden elin
Dedim seyreyleyim gerdanda hâlin
İşte gözün görmez kör dedi bana

«Türabî» nin, beктаşı telâkkilerini ihtiva eden bütün nefesleri, divanında münderiğ değildir. Muhtelif yazma mecmualarda tesadüf edilen bu şiirlerin, tamamen postnişin olan Türabiye ait olup olmadığı kestirilemez.

Eski sebaktan güceben [1]
Gel çevir evrak dediler
Rihleti bangetti sada
Dinle hey ahmak dediler

Gitti ömür zayi heba
Derdine yok sonra deva
Ya nolacak ruzu ceza
Hâline bir bak dediler

Sende nedir bu semelik
Satma bana gel dedelik
Sırtına bir elli çelik
Urmalı mutlak dediler

Doğru yürü Hak yoluna
Rahmede Allah kuluna
Kul rehi Hakta buluna
İşte bu elyak dediler

Cahr [2] Cihan mihnet imiş
Âhır hem hasret imiş
Yok yere bir gayret imiş
Çektiğin alçak dediler

Hak diyeyim dinle beni
Bilmedin ah sen de seni
Âteşi hicr ile teni
Bilmez isen yak dediler

Kılsa vefa ahde güzel
İşte karip oldu ecel
Ya ne bu beyhude emel
Vay gidi torlak dediler

Gerçi bahayimce imiş
Lâklâka söz çokça imiş

[1] Bu manzume Darülfünun Kütüphanesindeki divanda vardır.
[2] Cayr: nüsha

Men'arefi bellememiş
Mâyesi bipâk dediler

Menzilini buldu bulan
Var yürü sen böyle dolan
Gördü beni ârif olan
Kupkuru kavlak dediler

Ben dedim ey ehli himem
Bende kamu derdü elem
Eyle bana lütfu kerem
Bu söze hak hak dediler

Babrı tevekkülde safa
Bul anı var çekme cefa
İşte bu teslimi rıza
Boynuna gel tak dediler

Dünyeyi bir yana koyun
Hânı kanaatla doyun
Varlığın cümle soyun
Kalmalı çıplak dediler

Pir yedine ermedi bu
Aklı sere dermedi bu
Aşka boyun vermedi bu
Ölse de hortlak dediler

Munkarız oldu bu işin
Rıf'atini buldu eşin
Dünye için bu gidişin
Sür'ati kıvrak dediler

Vah sana vah başma taş
Dünye için bu ne telâş
Hak yoluna can ile bağ
Vermedi korkak dediler

Terki cihan olmaz isen
Ölmeden ön ölmez isen
Bunda seni bilmez isen
Başma tokmak dediler

Sıtk ile gûşeyle cevap
İşte budur rahı savap
Mahlâsımız oldu «Türap»
Âhırır toprak dediler

*
**

Erenler serveri gerçekler piri
Hünkâr Hacı Bektaş erleriyiz biz
Balım Sultan, Abdal Mûsa şahımız
Seyit Ali Sultan gülleriyiz biz

Kaygusuz Sultandır bir serdarımız
Kara donlu candır türbedarımız
Kanber Ali Sultan şehsüvarımız
Necef deryasının gevheriyiz biz

Sarı İsmail, Hacıdır ulumuz
Şahrı Horasana çıkar yolumuz
Muhammet Aliden kokar gülümüz
On iki tarikin serveriyiz biz

«Türabî» Üçlerin birisi oldu
Yedilerle, Kırklar meclise güldü
Horasan erleri azmedip geldi
Muhammet Alinin kullarıyız biz

*
**

Derdü gamın gevherini bulmağa
Kasavet bahrine daldık bakalım
Ümidimiz vardır halâs olmağa
Girdabrı mihnette kaldık bakalım

Takdire bağlâmp demişiz beli
İradei cüz'iden çektik eli
Dümeni şikeste keştii dili
Nihayet engine saldı bakalım

Bir güruha bende hem sırdaş olduk
Gâhi pestü geda gâhi başolduk
Harabat ehline ayakdaş olduk
Melâmet tablını çaldık bakalım

«Türabî» çâkettim Âlemde özüm
Hatmeyledim bunda encamı sözüm
Bezmi erenlerden hey iki gözüm
Mahfice teselli aldık bakalım

*
**

Gel gönül gidelim aşk ellerine
Muradın yâr ise bir dane yeter
Fikir kıl ettiğin amellerine
Havayi cehl ile efsane yeter

Meyli Dünya edip gel olma betnam
Kim aldı Felekten muradınca kâm
Ölüm var mı yok mu âhırülencam
Vakit geçirmeğe virane yeter

«Türabî» gel özün pâymâl eyle
Rahı erenlerden kesbi hâleyle
Bu fanî Dünyayı eyle
Gelip konup göçen nişane yeter

*
**

Bir şah ki hükmünde olmazsa muhkem
Dağırır askeri hân üste gider
İşinin tedbirin bilmiyen âdem
Şaşırır tedbiri yan üste gider

Hakikatsiz âdem ne bilir kıymet
Dâratı devlette bulamaz kudret
Bir mert ki namerde ederse hürmet
Zayi olur emek, nan üste gider

Varrıp boyun eğme namert pâyine
Mevlâ gazap eder kalbi haine
Akıllı «Türabî» uyma lâine
Şaşırır tedbirin can üste gider

*
* *

Gerçek erenlerden budur niyazım
Eşiğinde Sersem Ali Babaya
Recep Paşa ister gönülden yardım
Dergâhında Sersem Ali Babaya

Aşkınıyaz olsun Hasan Dedeye
Cümle kardaşların Sadık Babaya
İhtiyacız daim hayır duaya
Himmatine Sersem Ali Babaya

Niyazımız budur sırra erenler
Cangözüyle daim Hakkı görenler
Erkân ile çırağı uyaranlar
Meydanında Sersem Ali Babaya

Erenler meydanı bağı İremdir
«Türabî» nin şahı sahipkeremdir
Gözcümüz bekçimiz, Baba sersemdir
Gulâmıyız Sersem Ali Babaya

*
* *

Âdem, huri şu dünyaya gelmeden
Muhammet Alinin nurun gördün mü
Hak nasibin almış kudret eliyle
Hünkâr Hacı Bektaş Piri gördün mü

Şu dünyayı hamur edip yağuran
Dokuz baba dört anayı doğuran
Hıtabı Elestten bize çağırın
Can içinde canan yârı gördün mü

Geç gidelim Seyit Ali izine
Yüz sürelim ayağının tozuna
Kırklar meydanında pir niyazına
Dâra Mansur olan eri gördü mü

Men'aref sırrına sırdaş kandedir
Senden sana yakın yoldaş kandedir
Yol gösteren sana kardaş kandedir
Ol şahı alâmet çarı gördün mü

«Türabî Baba» nm dilde imanı
On iki İmam on yedi erkânı
Mihrabü minberde Seb'ulmesani
Cemalinde pirin varı gördün mü

*
* *

Biz kalenderliği ihtiyar ettik
Kanaat mülkünde uzlet bizimdir
Sırrı hakikati dile yârettik
Bu Âlemde ancak devlet bizimdir

Zikrü tevhit ile gönlümüz verdik (?)
Bir canımız vardı canana verdik
Aşkır Huda ile mürşide erdik
Arsai aşk içre rifat bizimdir

Bu nefsin varını otlara yaktık
Gönlümüz hâkolup alçağa aktık
Umuru dünyayı elden bıraktık
Babı tevekkülde vahdet bizimdir

«Türabî» haline şükreyle her dem
Rizayi Hak gözet olagör epsem
Surette zillette görürse âdem
Manada Hudadan nimet bizimdir

*
* *

Salma dil gemisin engine âşık
Erenler aşkıma payan bulunmaz
Heryerde keşfetme sakın hakayık
Anı fehmeyleyen bir can bulunmaz

Ârifin halini tarif ne hacet
Efsane sözlerden eyle feragat
Kande göster bana sahipkeramet
Ali çoktur Şahmerdan bulunmaz

Muhtefi oldular âlemde erler
Kıymetsiz olmuştur ilmü hünerler
Her kime sorarsan ârifiz derler
Benden özge baktım nadan bulunmaz

«Türabî» cihanda olduk serseri
Fehmiden kalmamış dürrü gevheri
Kimsenin kimseden yoktur haberi
Böyle bir acaip seyran bulunmaz

*
* *

Rügerdan olanlar fanî cihândan
Menzili ukbaya ilişti kaldı
Huşku riya ile zahit gümandan
Geçmedi esmaya ilişti kaldı

Nazar kıl didei ibretle cana
Doldurur âlemi nedir bu derya
Şemsbîn olmamış Haffaşî âma
Behişte tubaya ilişti kaldı

Semti Tûru aşka doğrulursa rah
Matlubu maksudun verir şehinşah
Şecerden hitabrı İnnienallah
Hazreti Musaya ilişti kaldı

«Türabî» zâreder leylü neharı
Semti düşvar imiş bu aşkın kârı
Kimse bilmez nedir ledün esrarı
Bir gizli manaya ilişti kaldı

*
* *

Seyit Ali Sultan himmet eyledi
Açıldı meydanı çırağ uyandı
Münkirlerin özü gözü bağlandı [1]
Şulesinden Sersem Ali Babanın

[1] Süpündü: nüsha.

Taşır Kevseri bol Kızıl Deliden
Kanmıştır âşıklar Kalûbeliden
Haricî şağırdı darbrı Aliden
Dehşetinden Sersem Ali Babanın

Mümine ezelden verildi murat
Gerçek âşık olanların gönli şat
Sultanın elinden Yezitler feryat
Dehşetinden Sersem Ali Babanın

Zahidâ sen şöyle gezme bihaber
Riya kaplamıştır seni serteser
Bülbüllerin zarü efganı biter
Dehşetinden Sersem Ali Babanın

Sathezar Yezide olsun lânetler
Müminlere daim olsun rahmetler
«Türabî» ye in'am olsun himmetler
Dehşetinden Sersem Ali Babanın

*
* *

Şahmerdanın kulları
Hacı Bektaşın gülleri
İlmi ledün bülbülleri
Güldestedir beктаşılar

Her seher açılır meydan
Sürerler aynicem erkân
Tâ Elest aht ile peyman
Güldestedir beктаşılar

Safiyullah secdegâhım
Veçhullahtır kıblegâhım
Gönülleri Beytullahım
Güldestedir beктаşılar

Sekahüm rabbühüm derler
Şarabentahur içerler
Sır için serden geçerler
Güldestedir beктаşılar

«Türabî» nin sözü hakır
Gerek dinle gerek bak dur
Gönlümde garazım yoktur
Güldestedir beктаşılar

USEYLE BACI

Ben Hak ile Haklanırım
Pir gönlünde saklanırım
Zahitlere horlanırım
Horlanmakla varlanırım

Âyine gibi sâfolsam
Maksudumu ben tez bulsam
Aşkı İlahîle dolsam
Doldukça ben taşlanırım

Herkesin alçağı benem
Razıyım çekmezem elem
Şah Cemalin nice görem
Görsem âşık hoşlanırım

Gaip erenleri bulsam
Bâtrımdan haber alsam
Abı Kevser içip kansam
Kana kana uslanırım

Varlık ile yokolanlar
Yolunda doğru duranlar
Gönülde Hakkı bulanlar
Bu âleme aldanır mı (?)

Pir Sultanım Hakka gider
Münkiri imana çeker
«Useyle» bir nazar ister
Havalanır kuşlanırım

USULİ

İkrarü aşkımız çün ezelîdir
Müminin ikrarı Kalûbeliden
Benim pirim çün Muhammet Alidir
Dönen dönsün ben dönmezem Aliden

Benim gönlüm divanedir delidir
Canü dilden erenlerin kuludur
Bu yol Muhammetle Ali yoludur
Dönen dönsün ben dönmezem Aliden

Erenler serveri Âliabâdır
Hasanla Hüseyne canım fedadır
Gözüm nuru benim Zeynel'abâdır
Dönen dönsün ben dönmezem Aliden

Zeynel'âbidindir benim sultanım
Muhammet Bâkıra feda bu canım
Câferi Sadıktır dinim imanım
Dönen dönsün ben dönmezem Aliden

Kâzım bize bir nimettir Hudadan
Hak razıdır Ali Mûserrızadan
Muhammet Takîdir Kalûbelâdan
Dönen dönsün ben dönmezem Aliden

Ali nakî bize hem pişüvadır
Askerî düşmana tîri kazâdır
Muhammet Mehdi de sırrı Mevlâdır
Dönen dönsün ben dönmezem Aliden

«Usulî» yim kapusuna uruldum
Erenlere canü dilden kuloldum
Pirler eşiğinde ben Hakkı buldum
Dönen dönsün ben dönmezem Aliden

URYAN ABDAL

Tevellâyı imamlardan getirdim
Tavafım kabuldür Abdal dediler
Kırklar ile bir mecliste oturdum
Tavafım kabuldür abdal dediler

Âyin geceleri erkân kurulur
Gökteki melekler secdeye varır
Ol demde dilekler hep kabul olur
Tavafım kabuldür abdal dediler

Ali binmiş Düldülüne gidiyor
On sekiz bin âlem mevcut görüyor
Şahım Ali daim durmaz yürüyor
Tavafım kabuldür abdal dediler

Hızır elim aldı arşa götürdü
Bir saatte Kerbelâya yetirdi
Ol demde melekler şerbet getirdi
Tavafım kabuldür abdal dediler

Genç Abdalla Hacı Bektaş geldiler
Sarısaltığı Rümeline saldılar
Çok şükür dertlere derman oldular
Tavafım kabuldür abdal dediler

«Uryan Abdal» der ki bu sözüm sırdır
Ali sırdır Muhammet dahi nurdur
Aşk ile mehabbet sıtk ile yoldur
Tavafım kabuldür abdal dediler

*
* *

Elmalı Babanın sırrına vardım
Hakikat erkânın ben andan gördüm
Sıtk ile ummana ben anda daldım
Ummanın cuşetmiş Elmalı Baba

Senin aşkların nefsin hâkeder
Sürer erkân ile yolun pâkeder
Pişirip talibin özüm Hakkeder
Ummanın cuşetmiş Elmalı Baba

“Uryan Abdal” içti bunda üç dolu
Bilmez Yezit Mervan erkânı yolu
Ta ezelden şahım efendim Ali
Ummanın cuşetmiş Elmalı Baba

UZLETİ BABA

“Merdivenköy” tekkesinde mefun olan «Azbi Baba» [1] dan icaze almıştır. Azbi Babanın vefatı H. 1149 olduğuna göre, bu zatın H. 12 inci (M. 18) asırda yaşadığı muhakkaktır. Şu nefes kendisininindir.

Azbi gibi hemdemim var
Hamdülillah ol bana yâr
Cümle mahbup kalmadı hâr
Hacı Bektaş meydanında

Her kim hacet için gee
Azbi canım dile gele
Ala hacet güle güle
Hacı Bektaş meydanında

Sırdan sırdır her işleri
Sehil geldi hep güçleri
Affolunur her suçları
Hacı Bektaş meydanında

Giren içerden içeri
Eder tenlerini diri
Hakkı bulur Haktan beri
Hacı Bektaş meydanında

“Uzletî Baba” kaloldu
Hikmeti sır ile doldu
Azbi nasihatle buldu
Hacı Bektaş meydanında [2]

[1] Azbi Baba «İstanbul» İndur. «Merdivenköy» Bektaşî tekkesinin Babası idi. Yazma divanı Pertev Paşa Kütüphanesinde 401 numarada mahfuzdur. «Mısri» nin birçok manzumelerine tahmisler yapmıştır ki matbudur. Eserlerinde bektâşlığa ait ufak bir şemmeye tesadüf edilmez. Bektaşîlerin tehdidi zamanında, Azbi bu tarika mensup olmadığı halde Merdivenköyü tekkesine baba tayin edildiği muhakkaktır. Şair tamamen «Mısri Niyazi» nin tesiri altında kalmıştır. Mısri'nin bektâşî olduğuna dair serdedilen bazı rivayetler tamamen yanlıştır. Azbi Babanın vefatı divanında H. 1149 da gösterildiği halde Bursalı Tahir B. merhumun “Osmanlı Müellifleri,” nde 1160 ta gösteriliyor.

[2] Bu nefes Azbi Baba divanının nihayetinde yazılıdır. İhtimal bu zatın birçok nefesleri daha vardır.

VAHDETİ

«Dimetoka» hıdır. H. 1038 den 1060 tarihine kadar Pirevi postnişinlik hizmetinde bulunmuştur. Malûmatı oldukça yüksek kıymetli bir beктаşı olduğu söylenmektedir. Filhakika oldukça güzel şiirleri vardır.

Ehli dildir bilen ey dil dili Mevlâ dilini
Kande her zâğî siyeh fehmede anka dilini
Bahrı aşkın haberin sorma dilâ nadana
Fehmeden Nuh Nebidir yemi hadrâ dilini
Errei aşk kimin kim serini kıldı düta
İstevadır bilir ey dil Zekerıyya dilini
Vermedi feyzi Huda merdi hasisin dileğın
Verdi cömert eline cenneti me'va dilini

*
* *

Baş çekip bürcü felekten yine ruzu ezeli
Doğdu Hurşidi kemali ezeli lemzezelî
Menzil idindi meğer hanei bürcü Hameli
Şem'i bahtın uyarıp eyledi ruşen Zuhali
Gün gibi şüle salıp âleme ilmü ameli
Alemi altına aldı kamu nuru zuleli?
Bin güneş doğsa bulunmaz anın asla bedeli
Bir nazarda edip âsude nice körü şeli
Döşeyip hânı vilâyatı keramatı eli
Hak çırağın uyarıp eyledi ızhar celi
Mazharı nuru Nebi mahzeni esrarı Ali
Piri erkânı tarikat Hacı Bektaş Veli

Noktai nuru nebi nüshai Kur'an oldur
Bai Bismillâh ile surei Rahman oldur
Ehli inkâr olanın küfrüne iman oldur
Hucceti katı' ile âyeti bürhan oldur
Ruzu mahşerde dilâ mihri dirahşan oldur
Hastedil cismine can derdine derman oldur
Kaili kavli mekamatı azizan oldur
Sırrı pıranı Acem şahı Horasan oldur
Mazharı nuru Nebi mahzeni esrarı Ali
Piri erkânı tarikat Hacı Bektaş Veli

Çârdarp ile anmdır elifi tiği traş
Seri rişiyle safa buldu dilâ hem dahi kaş
Kutlu baştır ki çeker sikkesini aşk ile faş
Ana kurban olanın yoluna bin can ile baş
Gün yüzün nice görür şa'şaalardan haffaş
Nuru Hakkı görebilmez netekim aklı maaş
Münkirin kalbine yazılmadı mührü Bektaş
Sikkei şahîye lâyük mı olur her kara taş
Gafil olma gözün aç eyleme gaflet kardaş
فاش کویم که برو غافل کراه مباح
Mazharı nuru Nebi mahzeni esrarı Ali
Piri erkânı tarikat Hacı Bektaş Veli

Evliyanın birisi bir gün olup seyre süvar
Yılanı kamçı edip eyledi azmi didar
Lâzım oldu ki ana karşı çıka pes Hünkâr
Yeşti bir taş kayaya ol şehi âlimikdar
Emredip yürü dedi yürüdü ol dem divar
Dedi canlıyı yürütmek iken azdır ey yâr
Hüner oldur yürüye cansız iken bu kühsâr
Kâfiri mutlak olur her kim ederse inkâr
Bunun emsali nice kıldı vilâyet ızhar
Binde birin demeğe zerrece yoktur mikdar
Mazharı nuru Nebi mahzeni esrarı Ali
Piri erkânı tarikat Hacı Bektaş Veli

Zübdei nesli Muhammet güheri şîri Huda
Hasan ile Hüseyin sırrını kıldı peyda
Âbidü Bâkru Sadıktan olup râhnüma
Ceddi hot Kâzım idi ibni Ali Mûsi Rıza
Ehlibeytin ocağın eyledi ey dil ihya
Şem'i Haktır ki verir haşredeğın nuru ziya
Nuri çeşmi büdelâ pertevi mihri âlâ
Kayseri Rûm anın oldu eşiğinde geda
Mazharı nuru Nebi mahzeni esrarı Ali
Piri arkânı tarikat Hacı Bektaş Veli

Yüz bin ihlâs ile on iki İmamın kuluyuz
Veçhi hâtemde olan nutku kelâmın kuluyuz
Âdeme secde eden rüknü kıyamın kuluyuz
Ehlibeyt ile olan sırrı selâmın kuluyuz

Naşi beктаş çeküp sanma avamın kuluyuz
Rûm sadıkları abdal makamın kuluyuz
Şey'elillâh [1] mevalii izâmın kuluyuz
Kemterin kemteriyiz yani gulmanın kuluyuz
Yüz sürüp dergehine şahı İmamın kuluyuz
Mazharı nuru Nebi mahzeni esrarı Ai
Piri erkânı tarikat Hacı Bektaş Veli

Âşıkane nefesin «Vahdeti» meydana ilet
Aşk meydanını gözle Şehimerdana ilet
Yüzünü yere sürüp canibi divana ilet
Badei aşkile lâyâkilü mestane ilet
İsmi Sersem Alidir mürşidi erkâna ilet
Fukara ehline ser'askerü sultana ilet
Şahr dergâhı felekdaru melekşana ilet
Kuşdilin fehmeden ol zatı kerimüşşana ilet
Nice mürşit nazarı ekmeli insana ilet
Yani Sultan Balımın nakdi olan cana ilet
Mazharı nuru Nebi mahzeni esrarı Ali
Piri erkânı tarikat Hacı Bektaş Veli

VELİ BABA

«Senirkend» e tâbi «İlegup» karyesinde «Veli Baba» isminde bir beктаş metfundur. Bazı beктаşlar ise «Rumeli» de Veli Baba isminde bir azizin mevcut olduğunu söylüyorlar. Yazdığımız bu nefeslerin kaili, bizce meçhuldür.

Akdeniz yakası Aydın yalısı
Kuşlar gider bizim [2] Abdal Musaya
Cemalin görünce yürüdü dağlar
Taşlar gider bizim Abdal Musaya

Katardan ayrılan turna sürüler
Her andıkça sinelerim sızılar
İrili ufaklı emlik kuzular
Koçlar gider bizim Abdal Musaya

Baba kaygusuzdan almış cehdini
Gördün mü İbrahim Ethem vaktini
Padişahlar tacı ile tahtını
Postlar gider bizim Abdal Musaya

[1] Şey'enillâh takdirinde.

[2] Bu kelimenin «pirim» olması muhtemeldir.

Seyit Ali Abdal Musa ?!..
Üçü bir kardastürür Ehlibeyte
Cümle âlemi kaydetmiş deftere
Başlar gider bizim Abdal Musaya

«Veli» m eder dört dergâhtan evveli
Seyit Ali Abdal Musa Bektaş Veli
Şah Hüseyin aşkına didemin yaşır
Çağlar gider bizim Abdal Musaya

*
* *

Bin deveyi bir akçeye güderdi
Sultan Üveys kara Yemen elinde
Anı Hak yoluna sadaka verdi
Sultan Üveys kara Yemen elinde

Yastığı taş idi hırkası postu
Ol idi Mevlânın sevgili dostu
Mümin kullarına eylemez kastrı
Sultan Üveys kara Yemen elinde

Kırk düğümden kuşağı var belinde
Düğümünü tesbih etmiş dilinde
Bezirgânbaşdır Yemen elinde
Sultan Üveys kara Yemen elinde

Deve yününden hırka şal giyerdi
Bakmadan görür çağırmadan duyardı
Bin deveyi bir akçeye yayardı
Sultan Üveys-kara Yemen elinde

Güdeceği deve binden çok idi
Bağın bahçenin üzümü yok idi
Ziyan etmem deyu sözü sağ idi
Sultan Üveys kara Yemen elinde

Bir gün develeri bir bağa doldu
Çırpı parmağını çubuğun yoldu
Bağ sahibi geldi deveci sindi
Sultan Üveys kara Yemen elinde

Bağ sahibi geldi deveci yoktur
Yayladığı yerin üzümü çoktur
Ol zaman bildi ki deveci haklıdır
Sultan Üveys kara Yemen elinde

Âdet kaldı budadılar bağları
İcat etti ağaları beyleri
Kahve karanfil bitirdi dağları
Sultan Üveys kara Yemen elinde

Meğerse kahvenin piri ol imiş
Muhammet Alinin yârı ol imiş
On sekiz bin âlem nuru ol imiş
Sultan Üveys kara Yemen elinde

Hırka ile tacı gönderdi Bâri
Ol idi Muhammet Alinin yârı
«Veli» m ider iki cihanın nuru
Sultan Üveys kara yemen elinde

*
* *

Dahi inanmaz mısın ey kanlı Yezit
Devranı döndüren Ali değil mi
Miracı hayale uğradı Habip
Hatemi indiren Ali değil mi

Necef deryasına kırıcım attı
Derya bulut olup havaya kalktı
Nisan rahmetini andan halketti
Deryayı coşturan Ali değil mi

Zahirde Mehdîde sıretti başım
Ta ezelden beri aşkm cünbüğün
Doksan bin okunan ayetin başım
Okuyan okutan Ali değil mi

«Veli Abdal» bilmez bunun ötesin
Ol hayrünnisânın kendi nefesin
Uzatıp ta ne ararsın ötesin
Bu mülkün sahibi Ali değil mi

*
* *

Cihan derya iken âlem su iken
Arşta yeşil kandil nuroldadı mı
Zühre yıldızından kırk bin yıl evvel
Kudretinden bir top nuroldadı mı

O nur idi üç mürşidin atası
Allah âşık Muhammettir putası
Allah Muhammet Aliden ötesi
Ol zaman ikisi bir olmadı mı

O ikisi kudret topun atalı
İşaret eyleyip kendi tutalı
Dedi kaç saattir şu ben yeteli
Dedi sana kırk bin yıl olmadı mı

Kırk bin yıl olduğun o demde bildi
Mübarek eline bir elma aldı
Tekbir eyledi de ol yedi dildi
O zaman arifler bir olmadı mı

Arif sundu aldı cihanı biçti
Cebrail çok vakit deryada uçtu
Hak bir avuç toprak deryaya saçtı
Derya süzülüp te yer olmadı mı

Kün dedi dünyanın binasını kurdu
Nice bin yıl evvel bu yolu sürdü
Muhammet Üveysin gözünü gördü
Dost dostu âşık olup seyr olmadı mı

Hakikatte bin bir sırta erenler
Muhammet Ali koluna girenler
Anın yerin durağını soranlar
Üçler makamında dâr olmadı mı

Üçler, Beşler kırklar yediler
Bir ikrar üstüne bina kurdular
Dünkü gelen âşık bu mu dediler
Elestüden ervah bir olmadı mı

«Veli» m Elestüden ervahım birdir
Fenerim Haktandır kandil de nurdur
On iki İmamdan esarım vardır
Hüseyni Kerbelâ pirolmadı mı

*
* *

Şu yalan dünyada üstat bulmadım
Ben de beğenmedim işini felek
Şakirt olan şaşkımlı olur dembedem
Ne okursun bilmem dersini felek

Gönül turnam gök yüzünde dönerken
Felek ağı katmış göle inerken
Dizbediz oturup derdim yanarken
Boşuna kahretme dostuma felek

Sorayım feleğe kemterim netti
Yoksa akıllı mı deli mi etti
Balım Sultan tekkesine mi gitti
Baykuşlar kondurdun taşma felek

Kemter türlü kemhaların dokurdu
Doksan bin âyetin ilmin okurdu
Balım Sultan bahçesinde şakırdı
Yoksa kan mı değdi dişine felek

Kemter beni koydu yurttan yuvada
İsmi söyledi dilimde virtte
Ol sene bin iki yüz otuz dörtte
Yükletti göçünü felek

«Veli» m ider kemter gitti kimim var
Kemteri aldırırım yeni gamım var
Usta idi yapılacak damım var
Hiç mi iş gelmedi başma felek

*
* *

Cenabı Bâriden ihsan olursa
Gönlümün gamını atmak muradım
Tebdirle takdir mutabık olursa
İmamı Hüseyne gitmek muradım

Bu neymiş gonceyi hâra dağlamak
Elifi taç urup kemer bağlamak
Bir niyetim Kerbelâya uğramak
Şahm katarına ermek muradım

Yüz süreyim Muhammet Mustafaya
Bunca mümin müslim ersin safaya
Bundan böyle arzumanım Kûfeye
Üç beş eyyam hizmet etmek muradım

«Veli» m eder arzum vardır veçinde
Zülfikar oynuyor Çinü Maçinde
Cümlemiz de bir kubbenin içinde
Ol Şahmerdana gitmek muradım

*
* *

Saadetlu yârın nazar kıldığı
Elleri var Hacı Bektaş Velinin
Horasandan sökün edip geldiği
Yolları var Hacı Bektaş Velinin

Kulları var atlas giyer al giyer
Düldül atları var altın çul giyer
Dervişleri hırka giyer şal giyer
Şalları var Hacı Bektaş Velinin

Bin bir âyet yazılıdır postunda
Yedi kırk yedi şah var destinde
Altın hilye örgüleri üstünde
Lâlleri var Hacı Bektaş Velinin

Dahi böyle sultan nerede olur
On sekiz bin âlemi mevcut bilir
Kırk konaklık yerden kurbanı gelir
Malları var Hacı Bektaş Velinin

«Veli» m eder cünbüş verir çuş verir
Gine ay gün resiminde taş verir
Hacı Bektaş dergâhında baş verir
Kulları var Hacı Bektaş Velinin

*
*
*

Necef deryasında gemi yüzdürür
Dalgası var, coşası var gönlümün
Şahım zülfikarım ele alınca
Kaynayıp ta taşası var gönlümün

Deryalar nazırı boz atlı Hızır
Her nerede çağırısam orda hazır
Pirim padişahtır mürsidim vezir
Üç tuğ çeker paşası var gönlümün

İmanım var şehitlerin harbına
Urumeli Horasanın pirine
Yerde gökte erenlerin varına
Canla başla düşesi var gönlümün

Halim arzeyeleşem ol efendime
Hizmetim buyursa kendi kendime
Sultanım İmamı Hüseyin şahına
Çifte tatar koşası var gönlümün

«Velim» eydür bilmeyene söz gelir
On sekiz bin âlem ona az gelir
Şu cihanı dolaşır da tez gelir
Yedi iklim [1] çâr köşesi var gönlümün

*
*
*

Âdem Nebiyyullah dünyaya geldi
Görelim ki Şahımerdan ne yapar
Ol yetmiş üç anda zuhura geldi
Görelim ki Şahımerdan ne yapar

Küfr içinde kaldı yetmiş ikisi
Birine inmiştir nurun hepsi
Yirmi dört bin peygamber Hak tapusu
Görelim ki Şahımerdan ne yapar

İsa Musa Davut gittikten sonra
Altı yüz yıl devir ettikten sonra

[1] Yediklim gibi okunacak.

Tâlip [1] le Muttalip [2] gittikten sonra
Görelim ki Şahımerdan ne yapar

Muhammet Ali kandilde nur idi
Onlardan ezeli Fatma var idi
İsim verilmezden gizli sır idi
Görelim ki Şahımerdan ne yapar

Muhammetle Ali zahir olunca
Ay gün secde etti anlar doğunca
Nice bin kilise battı o gece
Görelim ki Şahımerdan ne yapar

Kâbenin içinde puta tapmışlar
Allah budur deyu ikrar etmişler
İncilde görüp kayguya düşmüşler
Görelim ki Şahımerdan ne yapar

Ali üç yaşında putları kırdı
Başta olan kâfirler bunu duydu
Hepsi Muhammede şekvaya geldi
Görelim ki Şahımerdan ne yapar

Bu dünya üç kıral elinde idi
İstanbul da Yemen elinde idi?
Acem tahtı Perviz elinde idi
Görelim ki Şahımerdan ne yapar

Peygamber üçüne üç name yazdı
Yemen namesini Selmana sundu
Kayseri o demde çok tazim kıldı
Görelim ki Şahımerdan ne yapar

Pervize varan elçi şehit oldu
Ali ile Hint kazasına gitti
Ali gitti (deyu) kâfirler sefer etti
Görelim ki Şahımerdan ne yapar

[1] Ebû Talip.

[2] Abdülmuttalip.

Ol on iki bin askeri götürdü
Herbirini bir tarafa yetürdü
Üç bin de Muhammet asker getirdi
Görelim ki Şahmerdan ne yapar

Asker alay alay etrafa durdu
Ol demde de Abbas meydana girdi
Başta olan pehlivanları kırdı
Görelim ki Şahmerdan ne yapar

Kâfir beylerine kasavet düştü
Ali gelmiş deyu tedbiri şaştı
Haber alm deyu elçi ulaştı
Görelim ki Şahmerdan ne yapar

Elçi gördü bildi Ali Abbası
En küçüğüdür bâzların bâzı
Kâfir kıral naklidince bu sözü
Görelim ki Şahmerdan ne yapar

Kâfir yeniden adamların saldı
Üç yüz otuz altı bin asker geldi
Her binini bir tarafa ayırdı
Görelim ki Şahmerdan ne yapar

Kâfir çoğaldı da yürüyüş etti
Hamza Pehlivanı hem şehit etti
Hak Cebraile Aliyi emretti
Görelim ki Şahmerdan ne yapar

Cebraile nameyi Habibe verdi
Muhammet yönünü kırbleye döndü
Hint içinde Aliye malûm oldu
Görelim ki Şahmerdan ne yapar

Ali heman İsmiâzam okudu
Yer gök titredi şimşekler şakırdı
Muhammet der bizden yana hakkoldu
Görelim ki Şahmerdan ne yapar

Ali celâllendi gayette coştı
Yer ile gök birbirine kavuştu
Orada askerin cümlesi şaştı
Görelim ki Şahmerdan ne yapar

Kâfirler şaştı da perişan oldu
Müminler sevindi de ruşen oldu
Dünya kurulalı bir nişan oldu
Görelim ki Şahmerdan ne yapar

Kelleler kesildi kanlar saçıldı
Erlere kanda yüzdü kandan geçildi
Çok vakit sonra ortaklık açıldı
Görelim ki Şahmerdan ne yapar

Kâfirler avreti ileri sürdü
Ali de görünce boynun çevirdi
Muhammet der ki yâ Ali elverdi
Görelim ki Şahmerdan ne yapar

Muhammet Aliye secdeye geldi
Gaziler yüzünü Düldüle sürdü
Ol zaman Muhammet miraca gitti
Görelim ki Şahmerdan ne yapar

Ali İslâm dinin aşikâr etti
Medayin tahtını Selmana verdi
Yüz yirmi bin kelâm Ali şerhetti
Görelim ki Şahmerdan ne yapar

«Veli» m eder nice alâmet oldu
Devri âhır zaman Mehdiye kaldı
Dosta rahmet düşmana lânet oldu
Görelim ki Şahmerdan ne yapar

* *

Eğer bir kâmilde kemal ararsan
Özünü bilene âlâ dediler
Daim dese inanmaym her cana
İtibar eylemen dile dedier

Altın olmaz sikke vursalar tuca [1]
Harçlık etsen seni götürmez Hacca
Hakkın buyruğunu söylemeyince
Buyruk haktır amma kula dediler

Bir kul kusurunu eğer görmezse
Özünün uğrusun [2] ele vermezse
Hakkın buyruğuyla âmil olmazsa
O sığmaz götürmen yola dediler [3]

Ersin kâmil ile konup göçersen
Yola gelmez doğru yoldan kaçarsan
Şerheyleyip Hakkın sırrın açarsan
Onun yüzündendir belâ dediler

Hakkın gizli sırrın söyleme yada
Dilinle yandırma başını oda
Gülü bülbül için halketti Huda
Kargayı kondurma güle dediler

Gülün aslın bilip hâra katarsan
Burda aldığını şurda satarsan
Günde bin defa secdeye yatarsan
Gene onun işi hile dediler

Gerek artık eksik söyledim sözüm
Mürşit meydanında sâfoldu özüm
Bir ulu deryaya açıldı gözüm
Yahşi yaman ayrı ola dediler

«Velim» eydür bu yola gitmez ise
Ar ile özüne sitem etmezse
Buyruk Şahımerdanındır tutmazsa
Âhır yüzü farıs ola dediler

* *

Seyran bahçesinin bir yanı elma
On sekiz bin âlem nuru dediler
Muhammet Mustafa Hayderi kerrar
Hünkâr Hacı Bektaş Veli dediler

[1] Tunca.

[2] Özün uğrusu: nefsi emmare.

[3] Nefsi emmaresine hâkim olmayı tarikate almayınız demek istiyor.

Fahrîâlem elifitaç uruna
İki cihan boyanmıştır nuruna
Hasan Hüseyinin gizli sırrına
Arşın mühürünü Ali dediler

Hocası tuttu mektebe götürdü
Elifba demeden mana getirdi
Pımarı akıttı susam bitirdi
Hacısı Hocası belî dediler

Horasan erleri Rûma gelüptür
Her kişi aklı ile yer bulutür
Üstlerinden vazgeçtiğin bilüptür
Kadınca Anaya dolu dediler

Şu geleni Şahımerdan sanmadı
Kimi inandı kimi inanmadı
Taradı postları delil yanmadı
Besbelli ol bizden ulu dediler

Şahın der ki bektaşiyim bektâş
Kimdi size nasip dağıtan kişi
Sıkı uneyledi örs gibi taş
İsmi Bektaş kaldı Veli dediler

Düşünüp geldiler halife pirlər
Bektaş gibi er görmedik dediler
Bize bir yeşil al nasip verdiler
Görünce tanırız eli dediler

Kimi inandı da belî pes dedi
Kimi inanmadı nişan istedi
Hem de mübarek elini gösterdi
Buydu nasip veren eli dediler

Er isen darı saç üstünde otur
Ulu isen nasım işerni bitir
Söz senet olmazmış senedin getir
Senetsiz çok olur veli dediler

Cümle erler nasiplerini buldu
Nice bin yıl bu yol bātında kaldı
Urūm erlerine hediye geldi
Buymuş Hakm doğru yolu dediler

«Velim» eydür cümle erlerden olur
Cümle erler o sultana beli der
Şüphesi yok Hak Muhammet Ali der
İnanmayan iblis kavli dediler

*
* *

Kınamaym aklm yetirdiğime
Âşık maşukunu deli eylermiş
Mahitap gözlerin ateşi közü
Yakar bu bendeyi kül eyler imiş

Huplar göçü uğradı da yoletti
Kimse bilmez elif kaddim daletti
Cismi mestan didelerim kanetti
Beğenir bir güzel gül eyler imiş

Sular gibi akıp akıp durulan
Meğer aşk atına binmez yorulan
Yusuf gibi Zilhasma sarılan
Satar kendi özün kuleyley imiş

«Veli» m eder yâra kullar olurum
Yâr el katmazsa bu deritten ölürüm
Çektiğim çileyi senden bilirim
Neylerse âdeme fi'leyler imiş

VİRANÎ

Viranî hakkında tarihî malûmatımız yoktur. Gerçi beктаşı an'anesinde onun, «Necef» Bektaşî Dergâhı postnişini olduğu ve Şah Abbasla görüştüğü şayise de bunu tevsik etmek kabil değildir. Rıfki E., «Bektaşî sırrı» atlı eserinde Viranî için şunları yazıyor: «Aslen nusayrî ise de hurufiliğe dahi meyletmiş ve birçok eş'ar ve nesir ile memlû olan meşhur risalesini ortaya koymuştur. Risalesi tamamen Câvidanların hulâsasıdır» sahife 127

«Viranî» nin küçük bir risalesile bir de divançesi vardır. Risalesi hurufilik akaidini teşrih etmektedir. Divandaki şiirler de uzun birtakım hurufî manzumeleridir. 40 kadar manzumeden ibaret olan bu eserin müteaddit yazmaları vardır. Şiirler tamamen aruz veznile yazılmıştır. Aşağıya yazdığımız nefesler, divanda yoktur.

Bir ulu şehirde tellallığım var
Ben tellalım pazarbaşım Alidir
Eksik alsam artık satsam gene kâr
Ben tellalım pazarbaşım Alidir

Mezada vermişim küülü varımı
Tellala çıkardım şirin canımı
Lâlû mercan ile cevher kânımı
Ben tellalım pazarbaşım Alidir

Bir rıza malıdır alıp sattığım
Üçler, Beşler, Kırklar pazar ettiğim
İmamı Câferden dükkân tuttuğum
Ben tellalım pazarbaşım Alidir

Hint, Yemen metain alıp satamam
Bu rıza malıdır ölçüp biçemem
Dükkânı her nadana açamam
Ben tellalım pazarbaşım Alidir

Ledün ilmi derler şehrin adına
Doyamadım lezzetine tadma
Metamı koydum aşkım badma
Ben tellalım pazarbaşım Alidir

«Viranî» yim her dem Hakka pazarım
Tellal oldum şu âlemde gezerim
Kudretten dükkânım kendim pazarım
Ben tellalım pazarbaşım Alidir

*
* *

Kudret kandilinde parlayıp duran
Muhammet Alinin nurudur vallâh
Zuhûr edip kâfir leşkerin kıran
Elinde zülfikar Alidir billâh

Elinde Zülfikar altında Düldül
Uğrunca kanberin dilleri bülbül
Hazreti Fatıma cennette bir gül
Ana bizim dedi Hak Habibullah

Zuhûr etti İmam Hasanla Hüseyin
Anların nurundan ziyalandı din
Kırk pare bölündü Zeynel'âbidin
Çekelim yâ nebi biz hasbünallah

Muhammet Bâkırdan Câferi Sadık
Şah Mûsa Kâzıma hem Rıza dedik
Tarikat abiyle cismimiz yuğuk
Hak buyurdu mümin kalbi beytullah

Takî, Nakî İmamların cıvanı
Hasan Askeridir cismimin canı
Elinde huccetli sahipzamanı
Vakti tamam oldu göndere Allah

Tâ ezel ezelden böyle kuruldu
Harcîler her dergâhtan sürüldü
Kün deyince yedi kat yer dürüldü
Bir harf ile bina tuttu Arşullah

«Viranî» yim niyaza var üstada
Elinde Zülfikar hem ehli gaza
Bin bir dondan baş gösterdi Mürteza
Biz dahi bir bölük tuttuk eyvallah

*
* *

Her dem dilimde bu kelâm
Ali Ali Ali Ali
Zikrim hemîşe suphu şam
Ali Ali Ali Ali

Tesbih ile savmı devam [1]
Çağırırım anı müdam

.....
Ali Ali Ali Ali

[1] Savmı daim yerine.

Gele ebet Ali derim
Düştüm medet Ali derim
Yoktur adet Ali derim
Ali Ali Ali Ali

Evvel odur âhır odur
Bâtm odur zâhir odur
Tayyip oldur tahir oldur
Ali Ali Ali Ali

Oldur hitabı Câvidan
Oldur nişanı her nişan
Oldur hayatı insü can
Ali Ali Ali Ali

Gönüller Şemsü Mahmûz
Biz bendeyiz ol şahımız
Halk eyliyen Allahımız
Ali Ali Ali Ali

«Viranî» yim budur özüm
Ben tutmuşum ona yüzüm
Evvel âhır budur sözüm
Ali Ali Ali Ali

*
* *

Fenâ bağında her demde
Ali senden medet senden
Lisanımdaki methinde
Ali senden medet senden

Yüzü Seb'ulmesanindir
Kitabı Câvidanımdır
Dilinde tercemanımdır
Ali senden medet senden

Velisin vahyi mutlaksın
Sücutu Hakka elyaksın
Hakikat cümleye Haksın
Ali senden medet senden

BEKTAŞI SAİFLERİ

Dü alemde olur sair
Eger bâim eger zahir
Eger evvel eger ahir
Ali senden medet senden

Bu «Viram» kalendedir
Calamı Ali Hayderdir
Miradın senden isterdir
Ali senden medet senden

YEKSANI

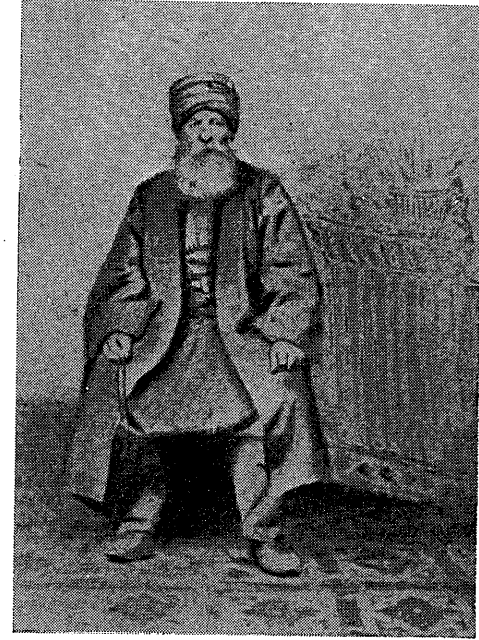
İstemem alemde gayri meyveyi
Tadına doyulmaz balımdır Ali
İstemem dünyaya verseler dahi
Kokmazam sümbülün gülündür Ali

«Yekaan» yüm nice düştüm derdine
Çark oldu vücudum çile bendine
Sormaz oldu gönül kendi kendine
Söyler dehanında dilimdir Ali

YESARİ

Yesarı Baba hakkında Mehmet Ali Hilmi Baba divanında şu malumat vardır. «Sabiri divan merhum cenâzîmekân elhac Mehmet Ali Hilmi Dede Baba hazretlerinin Hânkâhı Hazret-i Pîr Hunkâr Hâcî Bektaş Veliye postnâmî ve dede baba tayin olundıkları zaman İstanbulda Merdivenkoyünde kendi dergâhları bulunan Şahkulu Sultan dergâhı seccade vekil olarak bırakıp üç sene dergâhı mezkûrda nâstûsîmlîk eden ve bilahare Yunanistanın Tesalya kıtasında Kan Dürbali Sultan dergâhına giderek Derahiyeye gelmek üzere iken 1325 senesi hicriyesi Muharreminin besinci günü «Golo» ta vefat edip orada mevlân bulunan suarayı izâandan bendi Aliaba Filiheli elhac Mustafa Yesarı Baba».

Sinop Asarâtika muhipler cemiyeti kâtib-i umûmîsi Mehmet Sakir Bey «Yesarı»nın şîirlerini toplamışlardır.

YESARÎ BABA

Enelhak sırrını Hazreti Mevlâ
Mansura bildirdi dâra çekildi
Esrarı Hakrı fehmeden âdemler
Her birisi bir diyara çekildi

Ey gönül kimlerden kimlere sual
Edersin ehlihal oldu pâymal
Fitnei âlemde erbabı kemal
Kalmadı hep semti yâra çekildi

Cemalinden gayri dilberi râna
Görünmez gözüme zineti dünya
Sivadan el yudu «Yesarı» geda
Şimdiki hal bir kenara çekildi

*
*

Haşa birbirinden kim ayrı gördü
Muhammet Alidir, Ali Muhammet
Ali minnî ene minhü buyurdu
Muhammet Alidir, Ali Muhammet

On sekiz bin âlem ne varsa ancak
Bunların aşkına vareyledi Hak
Allahın aslanı vasisi mutlak^[1]
Muhammet Alidir, Ali Muhammet

Ali Mürtezanın temhiri budur
İmamı Hüseyin tahriri budur
Şahr şehidanın takriri budur
Muhammet Alidir, Ali Muhammet

Zeynelâbidindir Cihan serveri
Muhammet Bâkırdır din müteberi
Câferi Sadıktan aldık haberi
Muhammet Alidir, Ali Muhammet

Musayi Kâzımın doğrudur rahır
Ali Muserrıza Horasan şahr
Muhammet Takîdir göklerin mahır
Muhammet Alidir, Ali Muhammet

«Yesarî» yabana atmaz şahmız
Ol destgirimiz, ol penahımız
Namazda niyazda secdegâhmız
Muhammet Alidir, Ali Muhammet

*
* *

Gösterip gün gibi hüsnü pakizi
Biz de o cemalin müptelâsıyız
Mürüvvet kânıdır ayırmaz bizi
Gönül padişahın aşnasıyız

Cefa vü cevri ile ömrümün yarısı
Derim ki gönülden reddetme yârı
Zekâtı hüsnünden ister «Yesarî»
Biz de bu tekkenin fukarasıyız

*
* *

Cemali pakini ey nuru didem
Görenler Allahüekber dediler
Yalmız ben değil biltümle âlem
Taalâllah bu ne dilber dediler

Bikusur yaratmış Hazreti Mevlâ
Ol sebepten sail babında geda
Cemalin Cennettir kametin Tûba
Kaşların mihrabü minber dediler

«Yesarî» ı babından düretme ey yâr
Mürüvvet merhamet eyleyip her bâr
Mushafı hüsnünde her leylü nehar
Okur âşıkların ezber dediler

*
* *

Sanma ey zahit cihan içre sıvayı bekleriz
Terki tecridiz veli babı rızayı bekleriz
Demeniz meyhane küncünde neniz var ey fakih
Böyle bir ehli harabatız burayı bekleriz

Hakkı bilmektir cihan mülküne gelmekten meram
Biz güruhunaçiyiz bizler livayı bekleriz
Asitanı devlete arzu çeken âşıklarız
Gemimiz yüklendi amma daha [1] havayı bekleriz
Zahidü napuhte ayrılışın «Yesarî» bir yana
Biz günahkâr ehliyiz, kâni sehayı bekleriz

*
* *

Aldı deri dergâhma ol yâr kereminden
Bin türlü vefa eyledi ol yâr kereminden
Meydanı hakikatte azim badei aşkı
Sundu bize ol sakii ebrar kereminden
Mahrum komaz ol kâni şefaattir efendim
Mahbubu Huda Ahmedî Muhtar kereminden
On iki İmam çardehi masum katarından
Düreylemez ol Hayderî Kerrar kereminden
Hallâkı cihan Dünye vü Ukbada «Yesarî»
Sabreyle eder vâsıl didar kereminden

*
* *

Fahrîâlem Mustafanın kuluyuz kurbanıyız
Hem Aliyelmürtezanın kuluyuz kurbanıyız
Hakkı Zeynel'âbidin hakkı Muhammet Bâkır hem
Şah Hasan Hulkurrazanın kuluyuz kurbanıyız
Câferî sıtku safanın kuluyuz kurbanıyız
Musîî Kâzım Ali Muserrıza vü Şah Takî
Ya Nakî şemsüdduhanın kuluyuz kurbanıyız
Virdimizdir ismi her daim İmamı Askerin
Mehdîî Hakpişüvanın kuluyuz kurbanıyız
Ey «Yesarî» Âlü Evlâdın muhibbi hasıyız
Hazreti Bari Hudanın kuluyuz kurbanıyız

YEŞİL ABDAL

«Çankırı» Meb'usu Ahmet Talât Beye ait bir mecmuada Yeşil Abdal namına şu nefes mukayyettir.

[1] Dah gibi okunacak.

Yeşil Abdal dört kitabı
Cem'eyleyip yazan kimdir
Ya mağripte atlan [1] topu
Ya meşrikte çelen kimdir

Ateş yakıp çiğ pişmeden
Ruhu tene kavuşmadan
Ana rahmine düşmeden
Ya doğmadan ölen kimdir

Bir göl vermişler sülüğe
Derya ummandır balığa
On sekiz yıl karanlığa
Kul Hamzayı salan kimdir

Balık öküz ayağında
Cihan solunda sağında
Kırk yıl balık kursağında
Beş vaktini kılan kimdir

Ali Hamza Hasan üçü
Cennettir Kâbenin içi
İsmaile inen koçu
Bıçak urup kesen kimdir

Hak resulü geçti çağlar
Kaçamaz dağ ile taşlar
Her kimi sorarsam ağlar
Ya felekten gülen kimdir

«Yeşil Abdal» söz ulunun
Kon gezsün dünya delinin
Son deminde Azrailin
Kendi canın alan kimdir

YETİMÎ

Geceler ta supholunca zârı var beктаşının
Küncü vahdette müdam erkâmı var beктаşınm
Ahtine sabitkadem ikrarı var beктаşınm
Hayderi şiri Huda Kerrarı var beктаşınm
Hacı Bektaş Veli Hünkârı var beктаşınm

Sahibi esrarı dinle aşkı boylama
Zahida gel ehli ilmim deyu dâva eyleme
Kâmilin hakkında bir beyhude sohbet eyleme
Kande görsen bir harabat ehlini tâneyleme
Hacı Bektaş Veli Hünkârı var beктаşınm

Hem şeriatten haberdar hem tarikat ehlidir
Marifet babında tekmi hem hakikat ehlidir
Bazı cahil dahleder bilmez ne işret ehlidir
Birler, Üçler, Yediler bezminde vahdet ehlidir
Hacı Bektaş Veli Hünkârı var beктаşınm

Bu harabat ehli pendin mert isen gel eyle güş
Âri kıl mir'atı kalbin olasm bin bire düş
Köhnesine hor bakıp demeyin anlar hırkapuş
Bir gün ola ettire esrarı aşkı bahrı cuş
Hacı Bektaş Veli Hünkârı var beктаşınm

Bu ikilik perdesinden geç olasm tâ ki pir
İndi Baride «Yetimî» bir olur bayü fakir
Ya ilâhî dâmi nefis içre bizi koyma esir
Bizdedir velhasılı zahirü bâtm cümle sir [1]
Hacı Bektaş Veli Hünkârı var beктаşınm

ZAHMÎ

Çankırı Meb'usu Ahmet Talât Beyin verdikleri malûmata göre Zahmî Çankırılıdır. Medreseden mezundur. H. 1280 tarihlerinde vefat etmiştir. Şiirlerini hece ve aruz vezinleriyle yazmıştır.

[1] Sır.

Kastamonu baytar müdürü Tahsin Nahit Bey, bu zatın şiirlerini toplamıştır.
Biz Talât Beyin lûtfettikleri manzumeleri neşrediyoruz.

Kimse almaz bizim nakkaşımızı
Bin bir yüz görünür mir'atımızda
Hızra hemdem ettik yoldaşımızı
Hayyül'ebet gizli mematımızda

Mazi müstakbele mâsadak biziz
Ulemaya ilim muhakkak biziz
Men erâni fekad reelhak bizi
Sıfâtı Hak zâhir sıfâtımızda

«Zahmî» mezahibin zahiplieriyiz
Dareynde âlimin rağıplarıyız
Biz âli Resulün sahiplieriyiz
Bir nokta yazılı beratımızda

*
* *

Zahidâ yanaşma semti salâta
Çok girip işleyip ol yandan geçtim
Değişme cenneti iki zekâta
İkisi de senin ben andan geçtim

Zahit dinim kaydın edeli zail
Rahr hakikate olmuşuz vâsil
O küfrü zülfüne olalı mail
Seyri ruhu dinü imandan geçtim

Sofi mehabbete nedir inadm
daim söylenir adm
Al eğer can ise bugün muradm
«Zahmî» gibi ben de bu candan geçtim

*
* *

Hakikatte mürgu tayyar olanlar
Lâmekânda aşıyanı neylesin
Hükmü hâtemile seyyar olanlar
Mur değildir Süleymanı neylesin

Muhibbi bendei Hayder olanlar
Bezli ömredenler Kanber olanlar
Semmeveğhullaha mazhar olanlar
Canolur canana canı neylesin

Hamdülillâh bu dil murada yetti
Savm ile salâtı kıldı terketti
«Zahmiyâ» yâr ile mihmana gitti
Şimdengeru hanümanı neylesin

*
* *

Ehli sühan biziz ârifan içre
Lisanımız saçar lü'lüü gevher
Sultanlık istiyen dü cihan içre
İptida nefsini bilmeklik hüner

Şahr risalettir dilde yaverim
Hazreti Alidir yolda rehberim
Daima harabat içre gezerim
Erenler mesleği budur birader

Nasıl hâr göründün zühdü fenâyâ
Grybetinden eli değmez riyaya
Kahpe Çankırılı «Zahmî» gedaya
Kimi rafızî der kimi sürhser

*
* *

Varetti cihan mülkünü bir nuru tecelli
Can verdi cihan cismine tâ sûru tecelli
Çâr kisvetin âdemde eşi olmasa ifşa
Terkibi hafî rüyeti manzuru tecelli
Her nutku Enelhak olanı dâra çıkarma
Hak etmiş o yüzden dili Mansura tecelli
Hor görme sakın zümrei rindaneyi zahit
Muzhirdir ona kâsei fağfuru tecelli
«Zahmî» bu ne esrarı hakikiyeyi ifşa
Oldun mu cihan mülküne me'muru tecelli

ZİKİRİ BABA

«Süreyya Babanın» «Münci Baba: Tarikati aliyei beктаşiye» atlı eserile «Dergâh» mecmuasında C 3, N 35 intişar eden bir muhammesin sahibi olan Zikrî mühtedir.

Bu zümrei gülşaha kızılbaşî desinler
Ol sakii Kevser bular ayyaşî desinler
Hoş fırkai münkir bize kallâşî desinler
Ben farkederim kim bana beктаşî desinler
Dergâhr Alinin bu da bir taşî desinler

Cebreylemedi kimse bana kendim özendim
Mürşit aradım bilmek için kendimi kendim
Dünyada vü ukbada ne beis var efendim
Ben fahrederim kim bana beктаşî desinler
Dergâhr Alinin bu da bir taşî desinler

Münkir gibi kuttar tarik olmıyayım da
Cahilsıfat âdâya refik olmıyayım da
Anlar gibi lân içre garik olmıyayım da
Ben fahrederim kim bana beктаşî desinler
Dergâhr Alinin bu da bir taşî desinler

Rahmet Ali evlâdına, düşmanına lânet
Lânet o Yezidin dinü imanına lânet
İkrarını inkâr edenin canına lânet
Ben fahrederim kim bana beктаşî desinler
Dergâhr Alinin bu da bir taşî desinler

Bu rahî Ali «Zikrî» ki erkânı velide
Âdâp ile erkân ile ruzu ezelide
Bu oldu bizim kısmetimiz Kalûbelide
Ben fahrederim kim bana beктаşî desinler
Dergâhr Alinin bu da bir taşî desinler

İLÂVELER

BALIM SULTAN

907 de Pirevi postnişini olan ve 922 de vefat eden «Balım Sultan» isminde meşhur bir beктаşî vardır. Bektaşîliğe yeni birtakım merasim vazetmiş olan bu zatın mecmualarda şimdiye kadar şiirine tesadüf etmedim; yalnız Ahmet Talât Beyde mevcut bir cönkte bir nefesi mukayettir. Bu nefesin kat'î olarak, postnişin olan Balım Sultana ait olduğu söylenemez.

Biz Urûm abdallarıyız
Maksudumuz yâdır bizim
Geçtik ziynet kabâsından
Gencinemiz erdir bizim

Daim kılarız biz zârı
Harceyleriz elde varı
Dost yoluna verdik seri
Münkirimiz hâdır bizim

Aşk bülbülüyz öteriz
Rahı Hakka yüz tutarız
Mâna gevherin satarız
Müşterimiz vardır bizim

İstivayı gözler gözüm
Seb'ulmesanîdir yüzüm
Enelhakır söyler sözüm
Miracımız dâdır bizim

Haber aldık muhkemattan
Geçmeyiz Zatu sıfâttan
«Balım» nihan söyler Haktan
İrşadımız sırdır bizim

BÜRHANÎ

Bürhanî «Sinop» ta yetişen son devir bektâşî şairlerindedir. «Sinop» âsar-atika muhipler cemiyeti kâtibi umumîsi Mehmet Şakir Beyin gönderdikleri iki manzumeyi neşrediyorum.

İrişince kula Haktan hidayet
Taksiminde ne bâ yolur ne geda
İdrak ettin sana oldu inayet
Sen de eyleme Hakkı dilden cüda

İrcii savtm gûşettiğin zaman
Nazar eylersin zaman içre zaman
Nasip etsin o demde sana iman
Merhamet mürüvvet sahibi Huda

Olmuşum ben gulâm Şahımerdana
Lânet okuruz her daim Mervana
Çün yardım etti erenler «Bürhan» a
İrişti mağfiret babından seda

*
* *

İsmi var cismi Lâmekân âleme
Geçti Lâmekânla devranım benim
Velekatkerremnâ benîâdeme
Ta Kalûdan illâ ikrarım benim

Mayei asır İlâhî sende var
Hizmetinde kusur edip olma hâr
Gûşuna olan pendi tutgıl herbâr
İdrak edene bu esrarım benim

Çün hâlî olmaz erenler meydanı
Kendidir bulan can gene cananı
Hem seni sanâ bildiren «Bürhanî»
Şehavet sahibi Kerrarım benim

FEDAYÎ

«Fedayî» nin 2 manzumesini Muallim Sadi Beyden aldığım Nebizade Hakkı Efendi ismindeki bir zatın mecmuasından istinsah ettim.

Baş uydurup gözün aç gel didara
Bu didarda kavga olmaz kal olmaz
Uydur işleğini Hakka hoşola
Bal bal demek ile ağız bal olmaz

Şimdi rağbet yoktur şu yalan dile
Âlem ârif olmuş bakıyor hâle
Er oldur ki Hakkın emrini bile
Pir olan kimsede yalan bulunmaz

Sarraf isen gevheri bul lâ'li bul
Dertlilere derman veren şahır bul
Evvel kul ol sonra sultanlığı bul
Kul sultandan doğar sultan kul olmaz

Bektaş Veliye kılırsan biat
Hatırlar yap gönüle eyle rağbet
«Fedayî» âlemde el çok begayet
Her el amma nasip veren el olmaz

*
* *

Arzihal eyledim şahlar şahına
Kıl derdime derman el'aman dedim
Özüm türap ettim ben dergâhına
Dahi birliğine yok güman dedim

Kameti melektir siması huri
Uğruna koymuşam bu canü seri
Bir ihsan eylersen tez eyle bari
Serde takat yoktur hâl yaman dedim

Beni mecnun etti mahmur bakışın
 Ciğer kebab aşk oduna yakışın
 Ruhum olup şu bedene akışın
 Şefaât kânısın Mustafa dedim

Kağlar nizam kurmuş kirpik terazi
 Nur ile boyanmış yüzünün benzi
 Lebin şekerinden ver bazı bazı
 Kulundur «Fedayî» ol zaman dedim

FEHMÎ BABA

Kaymakam Ulvî Beye ait bir mecmuada Fehmî Baba namma, bir nefes mukayettir. Kendilerinin verdiği malûmata göre, Fehmî Kırşehirlidir. Tahminen elli sene evvel vefat etmiştir. Pirevinde metfundur. Nefesi aynen istinsah ediyorum.

Mehabbet açılın cemal görünsün
 Muhammet Mustafa Ali aşkına
 İmam Hasan Hüseyin demi sürülsün
 Hatice Fatıma gülü aşkına

Zeynelâbidini severiz candan
 Muhammet Bâkırî ziyade andan
 Erenler buyurmuş ikrar imandan
 Dönmiyelim Câfer yolu aşkına

Musayî Kâzıma Ali Rızaya
 Takî vü hem Nakî mîri hüdaya
 Hasanı Askerî Mehdî livaya
 Vermişiz ikrarı belî aşkına

Kaldır saki başın yüzün görelim
 Aslımızı neslimizi bilelim
 Abdal Musa Sultan demin sürelim
 Doldur saki doldur dolu aşkına

«Fehmî» yim hâkiyim bir kemter geda
 Rahr erenlerden olmazam cüda
 Canımız bu yolda edelim feda
 Hünkâr Hacı Bektaş Veli aşkına

İDRİS

Muallim Sadi Beye ait bir mecmuada İdris namma mukayyet şu nefes vardır.

Gezdiğim yerlerde virdin edeyim
 kalbime gevhersin imanım Ali
 Hakikatin gonce gülün dereyim
 Evvelim âhrım kemalim Ali

Hakikatin gonce gülün dererken
 Hatice Fatmanın zülfün tararken
 Zühre yıldızıyla bile doğarken
 Bile doğan zühre yıldızım Ali

Alim zühre yıldızı ile doğdu
 Nice peygamberler divana durdu
 On sekiz bin âlem zaptında oldu
 Doksan bin bir isme cenanım Ali

Doksan (dokuz) bin peygamber hakikat gülü
 Doksan dokuz tarik anların yolu
 Otuz bin şeriat marifet hâli
 Hakikatte İmam Hüseyin Ali

«İdris» dahi bu kelâmı deyince
 On iki imamlara niyaz kılmıca
 Mağaradan Mehdî zuhur olunca
 Önce sancağı çeken yâ Ali

İSMAİL

Bu neşrettiğimiz manzumeleri, Muallim Sadi B. delâletile elde ettiğim bir mecmuadan istinsah ettim. Kime ait olduğunu bilmiyorum. Yalnız, Muallim Baki B. in verdiği malûmata göre H. 1324 te vefat eden Divrikli İsmail Baba isminde bir bektâşınm oldukça şiir söylemeğe kabiliyeti vardır. Mahmut Ba-

badan nasip, Ali Babadan icazet alan İsmail Babanın ismini, kaydı ihtiyatla zikrediyorum.

Sırrımda ararken aynımda gördüm
Ne keremdir dostu ziyaret etmek
Temenna eyledim niyazment oldum
Ne keremdir dostu ziyaret etmek

Kur'ana yakışır gerçeğin sözü
Zülfün kement olmuş mehtaptır yüzü
Zilha gibi Hakka yetirdin bizi
Ne keremdir dostu ziyaret etmek

Mısır ellerinde Yusufu Ken'an
Mahzun kalır mı ola [1] inanıp kanan
Beytullah üstünde çerh urup dönen
Ne keremdir dostu ziyaret etmek

Beytullahta Fährî âlem nuruna
Al yeşil kırmızı taçlar örüne
Yolumuz uğradı huplar yerine
Ne keremdir dostu ziyaret etmek

Ey «İsmail» ile üstazı
Yine o bildirir sünneti farzı
Gözüme hasrettir gönlüme arzu
Ne keremdir dostu ziyaret etmek

*
* *

Babullah deminde bir güzel gördüm
Görünen sen gösteren sen gören sen
Misli yok âlemde bir güzel sevdim
Sevilen sen sevdiren sen seven sen

Atam derler âyet vardır saçında
Horasan elinde Çinü Maçinde
Dünya ahret iki cihan içinde
Görünen sen gösteren sen gören sen

[1] Mola gibi okunacak.

Kûhu alıp nura damızlık katan
Şakkulkamer nurundan maye tutan
Elestü deminden birliğe yeten
Yeten sensin yetiren sen eren sen

Derilince bin bir ayak bir yere
Ol zaman müşerref olur yâr yâre
Huriler gılmanlar azmi didare
Erdiren sen kıldıran sen kılan sen

Âleme irşattır Kelâmı kadîm
Yürü Hakka doğru var adım adım
Fakirim kapuna biçare geldim
Mâbut sensin maksut sensin makam sen

«İsmail» im Hakka niyazım billâh
Daim püştü penah odur eyvallah
Maksudum Muhammet Mâbudum Aillah
Makam sensin mekân sensin duran sen

*
* *

Aynıcem olmuşlar didara karşı
Kalbi kallâş hain gelmiş gelmemiş
Halim arzedeyim halden bilene
Beyhude hâlimden bilmiş bilmemiş

Savur aşk kazanım dışa taşmaya
Kişinin yolu yolsuza düşmiye
Ahmak olan gider kuru çeşmeye
Anlamaz ki kabır dolmuş dolmamış

Firavunluk etmiş yolundan azmış
İkrar ile külli varımdan geçmiş
Hakikatten apteş almadan göçmüş
Kılmaym ölüsün ölmüş ölmemiş

Otlu topuz yalancının cezası
Aslını inkâr etmiş Hakka âsî
Eremez menzile yoktur süresi
Dağlarda bir baykuş kalmış kalmamış

İçilmez miskinın bulanık suyu
Hakka halka yaramamış bethuyu
Cömert sofrasında umar hem payı
Nekes nasibini almış almamış

«İsmail» im eder yaram ziyade
Yatlar ile içilmez dahi bade
Yâr odur mahşerde şefaate ede
Yüze gülücü yâr olmuş olmamış

KADRÎ

“Çankırı, İdris. Medrese tahsili vardır. Arzıhalçilik edirdi. Mezah kabiliyeti fevkalâde idi. Vefatı H. 312 dedir. Çankırlı Ahmet Tal'at Bf. den aldığım(4) manzumesini neşrediyorum.

Bizi mesteyledi sahbayi Elest
Lâtakrabüssalât bize bağlıdır
Olmuşuz âlemde biz Yazdan perest
Secdegâhmız bir keman ebrudur

Deri meyhanedir bizlere mescit
Giremez ol yere sofii mülhît
Piyale feyzimiz sakimiz mürşit
Çektiğimiz gülbank zikri yâ Hüdur

«Kadriyâ» sabitiz ikrarımıza
Ağyar âgâh değil esrarımıza
Hacı Bektaş Veli Hünkârımıza
Taş atan yezidin yeri tamudur

*
**

Eğer âkil isen dinle bu pendi
Bir muazzam beytiz Hak binasıyız
Hakaretle gönül yıkma efendi
Biz bu kâinatın iptidasıyız

Talibi Hak isen hânkah biziz
Saliki Hudaya kırblegâh biziz
Maksadı uşşaka doğru rah biziz
Biz tariki Hakkın akrabasıyız

Lâmekândan geldik «Kadrî» cihana
Zarfü mekân olduk kevnü mekâna
Bu şekli hey'etle düştük ziyana
Şimdilik âlemin muammasıyız

*
**

Varalım meykedei aşka nida eyliyelim
Bulalım sakiyi tenhaca safa eyliyelim
Secdei şükredelim rifk ile meyhaneciye
Varalım küp dibine farzı eda eyliyelim
İçelim bade maalbesmele bed'eyliyerek
Her kadeh başına bin hamdü senâ eyliyelim
Şişi rengi bilâli alalım destimize
Sakinin kaşlarını kırblenüma eyliyelim
Gamı dünya demi ukbayı feramuşedelim
Nârei Hayder ile ref'i seda eyliyelim
Bir iki gün ki misafir bize bu mürgu gönlü
Neş'ei işreti ol ruha gıdâ eyliyelim
Bağr cennet gibi tezyin edicek soframızı
«Kadrî» erbabı harabata dua eyliyelim

*
**

Kûyu yâr ayrılığrî çesmimi hunpaş etti
Yuttuğum hunu ciğer kendimi ayyaş etti
Çektiğim ahı siyah sırrımı hep fâşetti
Meyi sakii Elest gör nice kallâş etti
Nammız aşkı Ali böyle kızılbaş etti

Biz harabatileriz talibi şöhret değiliz
Gerçi bektâşılarsız dahili halvet değiliz
Zahidâ siz gibi meftunu ibadet değiliz
Dârı ukbada dahi maili cennet değiliz
Nazarı Şahrî erenler bizi bektâş etti
Nammız aşkı Ali böyle kızılbaş etti

Doğru ver vâzını kim atfı mekal etme bize
Ameli fasidini böyle misal etme bize
Bilmeyiz hayrî şeri çünkü sual etme bize
Nazarı Şahrî erenler bizi beктаş etti
Namımız aşkı Ali böyle kızılbaş etti

Biz garibi vatanız dârı cihanda kaldık
Derdimiz tazeleyip yakma bizi biz yandık
Dağrî Hayder vurulup sinémize dağlandık
Babrî evlâdır Ali kıtmîriyiz bağlandık
Nazarı Şahrî erenler bizi beктаş etti
Namımız aşkı Ali böyle kızılbaş etti

Mezhebim belli değil başka bir esrarım yok
Ele tesbih dile virt belde de zünnarım yok
Düşmana bir zararım dostuma bir kârım yok
El ile «Kadrî» cidal eyliyecek varım yok
Nazarı Şahrî erenler bizi beктаş etti
Namımız aşkı Ali böyle kızılbaş etti

KOYUN OĞLU

Bu manzumeyi Câfaroğlu Ahmet Bey, Viyana kütüphanesinde 2006 numara-
da mukayyet bir mecmuadan istinsah etmiştir .

Aşkelinden içtiğimiz
Denizlerin sürüsüdür
Leşkerimiz çeker mürşit
Gerçeklerin birisidir

Yeryüzüne nazar salan
Düşmüşlerin elin alan
Yeşil sancak çeküp gelen
On iki İmam çerisidir

Ulu şarlar bedestanlar
Ulular gözü mestanlar
Al çiçekli gülistanlar
Evliyalar korusudur

Gevher bulup almadım mı
Kıymetini bilmedin mi
Mümkir yola gelmedin mi
Kendi gönül burusudur(?)

«Koyunoğlu» Kur'ana bak
Mansur ipin boynuna tak
Nesimi oldu halkla Hak
Yüzdükleri derisidir

KUL ÂDİL

Yegâne nüshası Dr. Köprülüzade Fuat Beyin hususî kütüphanesinde mah-
fuz olan «Menakıbül'esrar behcetül'ahrar» atlı eserde «Kul Âdil» in bu manzu-
mesi yazılıdır. 17 inci asrda yaşadığı tahmin edilebilen bu şairin Fuat Bf. den
aldığımız bir manzumesini neşrediyorum.

Gece gündüz aşık olup isteyen
İstedğin sende görebilürsen
Hakkın hikmetine bir nazar eyle
Ger teselli bulup durabilürsen

Başü canı olup meydana gelmek
Aşkla bahrî olup ummana dalmak
Sermayen ne ise kantara koymak
Şahının yoluna virebilürsen

Okumaktan murat heman tutmaktır
Faniliğe kandırıp teselli itmektir [1]
Dervişlik sofilik ottan gömlektir
Hakikat donudur giyebilürsen

Her insanda yetmiş ikidir melek
Feleğin misali heman bir elek
Dört kapağı vardır on iki çırağ
Delilü bürhandır uyabilürsen

[1] Bu mısradaki vezin hatası vardır.

Güzeller de güzel haslardır gayet
Bulunmak gerektir hep binihayet
Doksan bin gizlüsü otuz bin ayet
Üstatsm ey can bilebilürsen [*]

Ali Muhammettir Muhammet Ali
Kahrma lûtfuna dimişüz belî
Anlayasın bu erkânı bu yolu
Kırklar meclisine varabilürsen

Mansur gibi gelüp Enelhak diyüp
Abdürrezzak gibi gök donlar giyüp
Nesimî gibi derini yüzdürüp
Gerçek aşık olup durabilürsen

Tecellidir dost yüzüne bakması
Göz görmek iledir gönül akması
«Kul Âdil» ider bu kudret lokması
Kudret hânıdır yiyebilürsen [*]

KUL MAZLUM

«Kul Âdil» den bahsederken zikrettiğim «Menakıbü'l'esrar behcetü'l'ahrâr»
atlı eserde manzumesi yazılı olan kızılbaş şairlerinden biri de «Kul Mazlum»
dur. 17 inci asırda veya ondan daha evvelki zamanlarda yaşadığı muhtemel
olan bu şairin Fuat Beyfendiden aldığımız bir manzumesini neşreliyorum.

Hak nefesin inkâr eyliyen talip
İblistir bu cemden sürülsün gitsün
Hakkın divanında yüzü karadır
Esfeldir ol yerden sürülsün gitsün

Yok ise kalbinde mehabbet sevgi
Yıkıktır gönlünde Allahın evi
Özünden haberi olmıyan divi
Salvir yabana yorulsun gitsün

[*] Bu mısralarda vezin hatası vardır.

Yalnız kafeste sakla bir kuşu
Kiminle söyleşür olmasa eşi
Günahın meydana virmeyen kişi
Yüzünü eğsin de ayrılısun gitsün

Canını cellâda teslim itmiyen
Rehberin gittiği yola gitmiyen
Mürşide ikrarın kâmil itmiyen
Çürüktür yuları kırılısun gitsün

Kudret eline iriştî elim [*]
İyan oldu Hakka sercümle halim
Biz olalım «Kul Mazlum» olanlar zalim [*]
Ali divanında sorulsun gitsün

KEMAL

Bu manzumeyi, Çankırı Meb'usu Ahmet Talât Bey Ankara müzesindeki bir
mecmuadan istinsah etmişlerdir.

Kudret lisanını anda Lemyezel
Kurarken gözüme dergâh göründü
Sırrı mukadderden taksimi ezel
Kendime hemserlik bir şah göründü

Seyrettim taliim bir bir yazdılar
Her harfin bin kere belki süzdüelr
Ol zamandan bana destur dediler
Destime saz sere külâh göründü

Ervahrî ezelde esrarıma bak
Şefaati kılmadı Peygamberi Hak
Rahı terahhumda kim bana ancak
Ol şah Muhammet penah göründü

Bir nida işittim hitabı-ileyk
Evvel nefes dedim lebbeyk lebbeyk

[*] Bu mısralarda vezin hatası vardır.

«Kemal» e deyince el'aşku aleyk
Bu çeşmime Cemalullah göründü

MEYDAN ABDAL

Bu şairin bir manzumesini, Muallim Sadi Beye ait bir mecmuadan istinsah ettim.

Server göçünce bu fanî dünyadan
Ümmetlerim size elvedâ dedi
Azraile name geldi Hudadan
Ümmetlerim size elvedâ dedi

Tevekkül babma çıkmış oturmuş
Sünnetini kırmış farzı bitirmiş
Yüzünü görmeden iman getirmiş
Ümmetlerim size elvedâ dedi

Ümmetleri hep toplattı katna
Giymiş hulle donun binmiş atna
Helâlim Hatice kızım Fatma
Ehlibeytim size elvedâ dedi

Muhipleri hep toplandı huzura
Kanlı yaşlar döktü yerin yüzüne
Hasan Hüseyini almış dizine
Kuzularım size elvedâ dedi

Ali benim ahvalimi bilesin
Gidiyorum ümmetime diyesin
Selman suyum kaysun beni yuyasın
Ümmetlerim size elvedâ dedi

Çıkma salâ verir Bilâli Habeşî [1]
Takatı yoktur kaldıramaz başı
Muhiplere saldı kızgın ateşi
Ümmetlerim size elvedâ dedi

[1] Bilâl habeşî gibi okunacak.

«Meydan Abdal» çeşmim yaşr seloldu
Âhret evinden bize geloldu
Muhipler içinde çok figan oldu
Ümmetlerim size elvedâ dedi

MÜŞTAK

Aşağıya yazdığım bir manzumeyi, Ahmet Talât Bey lütfettiler.

Biz harabat ehliyiz kâşanemiz viranedir
Saliki piri muganız tekkemiz meyhanedir
Pirimiz var ârmız yok bu melâmethanede
Ta'nı âlemden ne gam gamhârımız peymanedir
Biz mukayyet olmayız zenciri küfrü din ile
Kabili imanı küfrolmuş şu kim divanedir
Küntükenzin mânisin fehmetmez asla ehli kal
Mahremi râzı hidayettir o kim mestanedir
Hasılı bir noktadır «Müştak» ilmi ârifan
Kılı kal ehli bu mânaya hele bigânedir

NAKDÎ

Bu manzumeyi Ahmet Talât Bey bir mecmuadan istinsah etmişlerdir.

Bugün meydanı aşk içre yine ahengimiz vardır
Munafık münkiri bethular ile cengimiz vardır
Erenler bezmine Allah eyvallah diyüp girdik
Hemîşe zikrolur dilde zehi gülbangimiz vardır.
Atarsa gam değil zem taşını münkir bize şahım
Bizim de anlarm hakkında lânet sengimiz vardır
Görüp te aşınayı aşkolan bu meclise daim
Kemalât ehlini bilmek için mihengimiz vardır
Alınmaz nakşımız devranı âlemde behey «Nakdî»
Bizim bir sureti ayinede bin rengimiz vardır

NAZMÎ

Rükünzade İsmail Nazmî E. «Kandiyeye» de H. 1245 te doğmuştur. Mahdumları, Darülfünun müderrislerinden «Fâzıl Nazmî B.» den aldığı malûmata göre, arabî, farisî, italyanca, fransızca ve rumca okuyup yazan ve konuşan Nazmî E. zamanının kıymetli şairlerindendi.

Kandiyeye tâbi «Mağaralı» köyü beктаşı tekkesi banisi Mustafa Babanın muhiplerindendi. 16 yaşında ikrar almıştı. Gayrimatbu divanı vardır. Nef'inin «Sözüm» redifli kasidesine güzel bir naziresi olduğu gibi, gene Nef'inin Mevlânâ hakkındaki methiyesini de tahmis etmiştir.

Nazmî, devrinin cidden kudretli şairlerindedir. H. 1317 de vefat etmiştir. İmam Ali hakkında yazdığı bir methiyeyi kaydile iktifa ediyorum.

Yâ emîrelmü'minin yâ hazreti şahı Necef
Teşnei lûtfu emanım defteri isyan bekef
Senkrizi âsitanım şepçerağı canü dil
Dürrü tacı husrevan yanında kıymetsiz hazef
Elmedet ey dâveri vâlâyi Mezdettülyakîn
Elmedet ey husrevî şaharı eslâfu halef
Elmedet ey hâcei divanü dâdü âtufet
Elmedet ey kâşifi esrarı dersi Men aref
«Nazmî» gerdi rehğüzarım eyledim kühlülbasar
Fanî vü bakîde kâfidir bana işbu şeref

NOKSANÎ

Bu şairin bazı manzumeleri, muallim Sadi Beyde mevcut olan bir nüshada mukayyettir. Bir nefesini istinsah ile iktifa ediyorum.

Yine havalandı gönlümün kuşu
Aşk ile şevk ile döner Şah deyu
Her dem bahar ister istemez kıştı
Mehabbet bağında döner Şah deyu

Şer'i Muhammetten bağlıdır başı
Hakikat yolunda döker gözyaşı
Arzu etmiş Rûmda Hacı Bektaş
Kubbesin üstünde döner Şah deyu

Mestolmuş eğlenmez aşkım bülbülü
Zehra vü Kübradır [1] hakikat gülü
Sakii kevserden gelse bir dolu
Aşk meyinden içer kanar Şah deyu

Hakikat meyinden içen uyanır
Hasan Hulku Rıza rengin boyanır
İmam Hüseyin al kanlara boyanır
Zakir semâ eder döner Şah deyu

Masumu pâklerden sağ kapu açar
Arif olan nice müşküller seçer
Lâhmükelâhm olan serinden geçer
Kudretten delili yanar Şah deyu

Zeynel'âbidinle zindana düşer
Bâkır kazanında kaynayıp pişer
Câfer ile yedi deryayı geçer
Gülşen bahçesinde döner Şah deyu

Kâzımla irişir gevheri kâna
Rıza ile girer hâl meydanına
Sekiz uçmak içre Hak irfanına
Didarı seyrederek döner Şah deyu

Muhammet Takîden bulur imanı
Ali Nakî kaldıra zan gümanı
Askerî Mehdîi sahipzamanı
Kalpte mihman eder tutar Şah deyu

«Noksani» gönülde kuş gezer iken
Yer gök kurulmadan suda yüzerken
Kandildeki nurdan okur yazarken
Aşkım cür'asından sunar Şah deyu

[1] Haticeülkübrâ.

RIZA

Muallim Baki Beyin verdiği malûmata göre bu şairin ismi Alidir. «Rahva» ıdır. Yukarda bir nefesini yazdığımız Arife Bacmın, dayısıdır. Mülkiye memurlarındandır. Takriben H. 1324 te vefat etti.

Ehli diliz bizi dil dolandırır
Felek işine hile olur mu
Bizi gâfletlerden aşk uyandırır
Bize bundan başka çille olur mu

Okuyup zikrettik biz yârın adın
Sundu ağzımıza lezzetin tadın
Biz bin yüz kırk beşin [1] yedik tokadın
Bize bundan gayri sille olur mu

Baktımdı o cana nazarı hakla
Bu lâfû güzâflar gelmezdi akla
Öğüt veren gelir tepesi takla
Bizi candan ayran [2] felâh bulur mu

Bu mihengi aşka urdukta seni
Riya etmiş safdil diyerek beni
Tiği bentle bağlı olunca beli
Girip te duzaha acep yanar mı

«Rıza» bu esrarı sakla gönül den
Haktır bu sözlerim değildir güman
Tecelli göründü sana nigâhtan
Hiç ehli kemale râğbet olur mu

SÂCİT

«İstanbul» ludur. «Fındıklı» da otururdu. Makaracılık ederdi. Gece gündüz içer ve Galatada «Koyunbaba» meyhanesinden ayrılmazdı. Tahminen H. 1260

[1] Baki Beyin verdiği malûmata göre, ebcet hesabı ile bir adamı kastetmiştir.
[2] Ayıran.

tarihlerinde vefat etti. «Beşiktaşlı Hattat Hacı Nuri Efendi» den aldığım bir manzumesini neşrediyorum.

Kulağında dehanında nedir bildir bana yâ Rap
Bir istek var bu canında nedir bildir bana yâ Rap
Anan yoktur baban yoktur vücudün yok mekân yoktur
Münezzehsin nişan yoktur nedir bildir bana yâ Rap
Ekil şürebü hur hasnâyî [1] memat yok anda ipkayı
Cihanda kasrı ankayı nedir bildir bana yâ Rap
Sıratın kıl gibi ince kırıldan pek te keskince
Ben ol menzile gidince nedir bildir bana yâ Rap
Kulun «Sâcît» bu kavgada koma maksudun uhrâda
Cemalini bu dünyada nedir bildir bana yâ Rap

SADETTİN

Sadettin hakkında malûmat Dr. Köprülüzade M. Fuat Beyin «Bektaşılığın menşeleri» atlı eserlerinde vardır. [1]

Hacı Bektaşım müridi olan Sadettin. onun arapça makalâtını türkçeye tercüme etmiştir. Bazı manzum parçalarına da tesadüf edilen Sadettin, şiirlerinde «Sait» mahlâmını kullanmaktadır. Fuat Bey, Sadettinin «Sait Emre» olması muhtemel olduğunu söylediler.

Hilmî Ziya Bey, «Anadolu tarihinde dinî ruhiyat müşahedeleri» atlı eserinde «Seyyit Sadettin iptidaları Hacı Bektaşın muarız olmuş, onunla mücadele etmiş; fakat bilâhare, mürit hatta mürşit olmuş âlim bir zattır» S. 17 diyor. Sadettinin H. 1288 de tab'edilen «Vilâyetname» de münderiç bir manzumesile, «Dr. Erich Grob» un «Das Vilâyet—nâme des Haggî Bektasch» atlı eserindeki bir manzumesini neşrediyorum.

Bu makama kim ire
İşbu nakdî kim dire
Varlığın Hakka vire
Cümle âlem içinde

Varlık yokluk bir dürür
Aşkî sivâ birdürür

[1] Eklü şürebü huru hasnâyî takdirinde.

[2] Türkyurdu mecmuası numara 8, sahife, 138.

Dünya ahret birdürür
Aşkır kadîm içinde

Kim bu sırra irmedi
Kendüzünü dirmedi
Bu aşktan esrümedi
Ömrü zalâm içinde

*
*

Gine bir ün işittim
Huda bilür ününden
Soru hesap yoğımış
Âşıkların canından

Tanrı hazır er hazır
Diyüp duran âşıklar
Talemmadm (?) geçtiler
Siyaset meydanmdan

Saddak birle meydana
Gelen talipler bugün
Hanümanı terkedüp
Geçer cümle varımdan

Âdem «Sait» değilken
Cümle müşkül halliken
Bir âyet okumuşam
Hünkârın esrarımdan

SÜLEYMAN

Muallim Sadi Beye ait bir mecmuada, Süleyman namına şu nefes mukayyet-
tir.

Kudret kitabını açsam okusam
Beyan ettiğimden alan var mı ola [1]
Bir daha yetmedik keçe dokusam
Alıp kıymetile satar var mı ola

[1] Mola gibi okunacak.

Şah Hasan Hüseyin Zeynel'abâsm
Kabul etmez dar günlerin tövbesin
Kaldırıp eğninden benlik libasın
Kaldırıp çığninden atan var mı ola

Muhammet Bâkır Câfere varınca
Günaha batarsın bir söz diyince
Bu iş sana düşmez eşme derince
Hak deyu nefise kıyar [1] var mı ola

Kâzım Mûsaya varalım naz ile
Ben müminim dersin olmaz söz ile
Kumrular ötüyor hup avaz ile
Kumru gibi dertli öter var mı ola

Takîye Nakîye verin selâmı
Evliya ceminde dem dolduranı
Şu iki cihanda haklı kelâmı
Meyil verip kulak tutar var mı ola

Der ki [2] «Süleyman» ım gezmem şek ile
Günah bende kantar ile yük ile
Şu dünyada oyun ile deng ile
Oyunbaz feleği ütlen var mı ola

[1] Kanar: nüsha.

[2] Derviş: nüsha.

LÛGATÇE

LUGATÇE

ABDAL—İranda bu kelime, dervişlik manasındır. Köprülüzade Fuat B. milâdî 16 ncı asırda bu manada kullanıldığını zikrediyorlar. «Kalender» ve «ışık» tabirleri de aynı manayı ifade eder. Tasavvufta «kırklar» veya «yediler» e derler. Sofiye, âlemi manen idare eden 300 «ricâlullah» kabul etmektedirler. Bunların 40 ma Abdal, 7 sine Büdelâ, 4 üne Evtât, 3 üne Nukabâ, line Kutup veya Gavs derler. Bunlar yekdiğerini bilirler, Bu hususta izahat almak için «Fütuhatı mekkiye: bap198, fasıl31 e bakınız.»

جمله عالم زین سبب گمراه شد
م کسی زابدال حق آگاه شد

Mevlânâ

Hacet deminde Hızra dahi etmez iltifat
Aşk iptilâsının büdelâ mevlevîleri

Menbaî mülkü fenâda kati nadir bulunur
Şimdi bir mürşidi kâmil büdelâ şeklinde

Menbaî

ABDALLAR—Abdalân zümresi de denilen bu tarikat, Osmanlıların ilk devirlerinde Anadolu'da şayi idi. «Kalender» e bak. Abdal Musa, Kaygusuz Abdal, gibi şahsiyetler hep bu tarikate mensuptur. Bu tarikat hakkında henüz ciddi bir tetkik neşrolunmamıştır. Dr. Köprülüzade Fuat B. Abdallığı, Babai'liğin bir şubesi olarak gösteriyor. «İlk mutasavvıflar: s 376» «Rumuzülkünüz» da «Pirleri büdelâdan olur, salâta müdavemet etmezler eğer meşâyih evradı bunlarda olsa bu din içinde Mesîh bunlardan kavî olmazdı zira bunlarda olan terkü tecrit ve ciddü kanaat ve teslimü hakikat ve seha ve hizmet gayrilerden nice meratip fazladır» kayıtlarına tesadüf ediliyor.

«Nurülhüda limenihteda» atlı eserde de aynı şeylere tesadüf olunuyor.

Yile virüp yüzsuyun varını toprak ettiler
Otlara yanmakla buldu varlığı abdallar

Enverî

Ezelden dost olanlar evliyaya
Ahiler gaziler abdallar oldu

Hatayî

Umumî olarak tarikat müntesiplerine de Abdallar denilir.

ADEM — Vücut mukabilidir. Yokluk demektir. Adem iki kısımdır; izafî olur, mutlak olur. Mutlak adem, zulmânî bir mefhumdan ibarettir. Ne haricî vücudü vardır, ne de inkişafı kabildir. İzafî adem, kuvvede mevcut, zahirde madum olan ademdir. Çekirdek içindeki ağaç gibi. Mevlânâ şu heyitlerin-
de izafî ademe işaret etmiştir.

عدم درذات خود چون بود صافی
إزو تا ظاهر آید کنج مخفی
حدیث کنت کنزاً رافروخوان
که تا پیدا بینی کنج پنهان
عدم آینه عالم عکس وانسان
چو چشم عکسی دروی شخص پنهان

Her dü âlem ol ademde gark idi
Hem adem ol aslı yemde gark idi

Âşık Paşa

Benim fakiri tehdidest cût Hakkımdır
Adem benim sıfatımdır vücut Hakkımdır

Nabî

ÂDEM — Âlem, Allahın Rahman isminin mazharıdır. Âlemde zâhir olan şeyler tekâmüle tâbidir; halbuki âdem, «suveri kevnîye» nin sonu olduğu için en kemallisi ve bu kâinatın hulâsasıdır. Âdem, «Zatullah» in en bariz olarak gözüktüğü bir mazhardır. Hak insanı kendi sureti üzerine halketmiştir.

ان الله خلق آدم على صورته

Hadisi şerifi, bunu natıktır. Âdemden maksat insanı kâmindir. Gerçi, kâmil olsun, nakıs olsun bütün insanlar, Allah ismine mazhardır; fakat, kâmil olanlar, mebdee rücu etmişler ve kendi mevhum olan varlıklarından kurtulmuşlardır. Gerek mutasavvıf, gerek bâtinî zümre mensupları «Âdem» i «Hakka vâsıl olan kâmil» manasına kullanırlar.

آنا نکه ربوده السنند
ازعهد الست باز دستند

درمزل درد بسته باید
دردادن جان کشاده دستند
فانی زخود وبدوست باقی
این طرفه که نیستند وهستند
این طائفه اند اهل توحید
باقی همه خویشان پرستند

Mevlânâ

Kâmil insan «Zatı mutlak» ın mukayyet olarak zuhûrundan ibarettir. İnsan, zâhirde Hak değildir, halktır; fakat hakikatte halk değildir, Haktır.

الرب حق والعبد حق
فیالیت شعری من المكلف
ان قلت عبد فذاك میت
وان قلت حق فاین یکلف

Muhyiddini Arabî

Hak Taalâ varlığı Âdemdedir
Ev anındır ol bu evde demdedir
Bilmedi Şeytan bu sırrı gamdedir
Ol sebepten tâ ebet matemdedir

Nesimî

AHSENİ TAKVİM — İnsan sureti *تویم* *فی احسن تویم* yani, «biz insanı en güzel bir kıvamda yarattık» ayeti kerimesinden almıma bir ıstılahtır. Güzel suretten maksat, itidaldir.

AKIL — «Hakayırkı eşya» yı ve binnetice «Hakikatülhakayırkı» olan «Zatı ülûhiyet» i anlayamaz. Akıl, yalnız hadisat âlemini idrak edebilir; binaenaleyh, akl ile hâsıl olan ilim, izafidir. Bu noktada, bütün islâmlar «agnostique» olmuş oluyorlar. «Zatı ülûhiyet» i idrak etmenin imkânsızlığını, mütefekkirler itiraf etmişlerdir.

اعتصام الوری بمفرتک
عجز الواصفون عن صفتک
تب علینا فاننا بشر
«ماعرفناک حق معرفتک»

İbnisînâ

«ماعرفناک حق معرفتک» و «العجز عن درک الادراک ادراک» «تفکروا فی آلاء الله ولا تفکروا
«gibi kelâmlar da Hakm künhünün idrak edilemeyeceğini gösterir.
Akıl, İlâhî hakikatleri idrak edemediği için bir düğünden ibarettir.

نهاية ادراك العقول عقال
وغاية سعي العالمين ضلال

Sofiyeye göre insanda bazan akıl, bazan vehim hâkimdir. Akıl sahibi, bugün
böyledir diye hükmettiği şeyden yarım şüpheye düşer. «Akıl terket, daima
«Hak» la ol; zira, yarasanın gözü güneşe tahammül edemez» manasına olan
Mevlânânın şu:

رها کن عقل را باحق همی باش
که تاب خور ندارد چشم خفاش

beyti, bu noktai nazarı ihtiva eder. İlâhî marifetlere akıl ile sahip olmak iste-
yenler neticede mezmun bir hayrete düşmüşler ve «Vacip» le «mümkün»
hakkında birbirine uymıyan yanlış nazariyeler serdetmişlerdir. Mahmudu
Şebüsterî «Gülşeni râz» mda bu fikri şu beyitlerle izah ediyor.

کسی کو عقل دور اندیش دارد
بسی سرکشتگی در پیش دارد
زدور اندیشی عقل فضولی
یکی شد فلسفی دیگر حاوی

Sofiye, akılı bir cihetten reddetmekle beraber diğer bir cihetten de kabul
ederler; zira aklın, üç mertebesi vardır.

- 1 — Akıl maâş: Aklın en dun mertebesidir; ancak tabiatı idrak edebilir.
«Âlemişehadet» in fevkindeki âlemleri ihata edemez.
- 2 — Akıl maât: Akıl; ilim, irfanla terbiye olununca bu namı alır ve o zaman
«Âlemi şehadet» in fevkindeki âlemleri idrak edebilir.
- 3 — Akıl kül: Enbiya ve evliyanın akıldır. Aklın bu mertebesi; şehadet,
misâl, ervah, ve a'yanı sabite mertebelerinin fevkı olan «Vahdet» tir.

Mevlânânın, «Ey amıca mahiyeti idrakten aciz senin anlayışına göre avamın
hâlidir; halbuki mahiyet ve onun sırrının sırrı kâmillerin gözü önünde âşi-
kârdır» manasına olan:

عجز از ادراک ماهیت عمو
حالت عامه بود دریاپ تو
زآنکه ماهیات و سر سر آن
پیش چشم کاملان باشد عیان

beyitlerinde bu kanaat mevcuttur. «İmam Ali» ye isnat edilen «Rabbimi gör-
meden ibadet etmedim», «Eğer hicap kalkmış olsaydı, yakinim ziyadeleşmezdi»
manalarına olan «لماعبدربألماره» «لوكشف الغطاء ما ازددت يقيناً» kelâmları da aynı
fikri ihtiva eder.

AKLI EVVEL — Zatı Bahtın âgâhî mertebesine tenezzülüdür. Bu
mertebeye «ulûhiyet» denir. Vücut, bu mertebede kendisindeki sıfât ve esmayı,
mücmel bir surette bilir, bu mertebede kendisinin aynı olduğundan, bu ilim Al-
lahın kendi zatına olan ilminden ibarettir. Vücut, bu mertebede bütün esma ve
sıfât ile müsemmadır. Bu mertebe, «Lâtaayyün» ün «taayyün» suretile zuhûr
ettiği ilk tenezzüldür. Bu mertebenin «Vahdeti hakikî, Taayyünü evvel, İlmi
mutlak, Tecellîi evvel, kabiliyeti evvel, makamı ev'ednâ, berzahı kübra, ehadi-
yetülcem, zıllı evvel, aşkı ekber, âlemi vahdet, Hakikati Muhammediye, ruhu
âzam... v. s.» gibi isimleri de vardır.

Evvelü mâ halâkallah ki senin nurundur
Seni idrak edecek kimdir, eyâ nuru cevât

Nabî

Çün Evvelü mâ halâktır ol nur
Sanîi Huda desem de mâzur

Şeyh Galip

İslâm tasavvufunda Hazreti Peygamber, surette âhır ise de manada evveldir.
«Ben nebi idim; halbuki Âdem su ile toprak arasında idi» manasına olan

كنت نبياً وآدم بين الماء والطين

hadisi şerifi, bunu teyit etmektedir. Bu itibar ile Hakikati Muhammediye, ta-
ayyünü evvelin mebbeididir. Zâhirde «âlemi sagir» olan cisim Hakikati Muham-
mediyeden zuhûra gelmiştir.

مصطفى زين كفت كادم وانبيا
خلف من باشند در زيرلوا
بهراين فرموده است آن ذوفنون
مرا نخب آلاخرون السابقون

کربصورت من ز آدم زادام
من بمعنی جد جد افتادام

Mevlânâ

AKLI KÜL — I «Hakikati Muhammediye» dir. Akli evvele bak.

Kâfû nundan koptu nağmatı usûl
Kim işitti anı ilk ol ulu kul
Akli küldür adı maruf ol kulun.
Kamu kuldân ön gelüptür ol bîlün
Sazı ilkin ol işitti saldı baş
Fâ vü yâ vü kâfû nuna oldu baş

Âşık Paşa

AKPINAR — Hacı Bektaşta, Hacı Bektaş Velinin keramet gösterdiği yer.

AKYAZIL — Rakı.

ALLAH-MUHAMMET-ALİ — Aynen hristiyanların «peder — oğul ruhullah» telâkkisine uygun bir teslîstir.

Bu üçte esas, «Ali» dir. Aliden başka bir Ülühiyet aranmamalıdır. Muhammet te Aliye biat ettiği için «Fenafillâh» a mazhar olmuştur; binaenaleyh «Hak — Muhammet — Ali» yi ayrı görmek irfansızlığa hakikati anlamamağa delâlet eder.

ÂLEMI ERVAH — Vücut, «Taayyünü sanî» ve «vâhidîyet» mertebesinden sonra «suveri ilmiye» hasebile «ervah» mertebesine tenezzül eder. Bu mertebede, suveri ilmiye; cevheri basit olarak zâhir olur. Bunların şekli ve rengi yoktur. Zaman ve mekânla da muttasıf değildirler; zira, cisim değildirler. Bu mertebede her ruh, kendini ve kendi mebdî olan Hakkı idrâk eder. الست برکم قالوا بلی hadisi alarواح جنود مجنّدة فأتعارف منها اختلف وما تناكر عنها اختلف ayeti kerimesi ile şerifi bu mertebeye işaret eder. Mevlânânın:

جامه ازتن جان زتن آگاه نیست
در دماغش جز غم الله نیست

beytinde de bu mertebeye işaret vardır.

Bu mertebe, Zatın hariçte zuhûrundan ibarettir.

ÂLEMI İTLAK — «Lâtayyün» e bak.

Saliki aşkı ki seyri âlemi itlakta
Ruhtur meş'alkêşi şehrahrı kurbîyet bana

Hersekli A. H.

ÂLEMI KÜBRA — İnsandır; zira insan, bütün âlemlerin aslıdır. Bu âlem, kâmil insan için yaratılmıştır. O halde insan, «illeti gaiye» olduğu için asıl; mevcudat ise ferî'dir. İnsan zahiren küçük bir âlem, fakat hakikatte büyük bir âlemdir.

پس بصورت عالم صغری تویی
پس بمعنی عالم کبری تویی

Mevlânâ

Hoşça bak zatına kim züpteî âlemsin sen
Merdümü didei ekvan olan âdemsin sen

Şeyh Galip

ÂLEMI MİSAL — Bu mertebe zatın, tecezzi ve inkısam ve harku iltiyam kabul etmiyen suver ve eşkâl ile hariçte zuhurudur. Bu mertebeye bu ismin verilmesindeki maksat, âlemi ervahta bulunan her bir ferdin âlemi eşsamda bürüneceği bir suretin mümasili bu âlemde zâhir olur. Âlemi misale âlemi berzah ta derler. Bu mertebe gapp ve şehadet arasında haddi fâsıldır.

Fusus şerhi: Avni Bey.

ÂLEMI SUĞRA — Kâinatır. «Âlemi kübra» ya bak.

Âlemi suğrayız amma âlemi kübra ile
Keffei mizanı hikmette beraber gelmişiz

diyen Nabî, bu noktai nazarı çok güzel hulâsa etmiştir.

Bütün kâinatın hulâsası olan insan bir cihandır.

جهان انسان شد وانسان جهانی
ازین پاکیزه تر نبود بیانی

Mahmudu Şebüsterî

ÂLEMI ŞEHADET — Zatı mutlakın tecezzi ve inkısam ve harku iltiyam kabul eden suveri eşsam ile hariçte zuhurudur. Onun için, bu âleme âlemi kevnü fesat derler. Zira, suveri eşsam bir taraftan tekevün eder ve bir taraftan bozulur.

Fusus Şerhi: Avni Bey

ALEVÎ— Umumî bir tabirdir. Hazreti Peygamberden sonra imam olarak Hazreti Aliyi tanıyan yani şiiliğe temessük edenlerin umumuna Alevî denildiği gibi neslen veyahut nisbeten Hazreti Aliye mensup olanlara da Alevî derler. Buna göre, tarikat erbabı, Alevî olmuş olur.

İkrarımıza ser verimiz ahte kavîyiz
Biz Şahrivilâyet kuluyuz hem Alevîyiz

Şeyh Galip

Sofiyenin kanaatine göre, bütün tarikatler, eşhaptan birine müntehi olur. Ebûbekre, Ömere, Osmana mensup tarikatler olduğu gibi, diğer eshaba da nisbeti olan tarikatler vardır. Mevlânâ, şu beyitlerinde bu kanaatin tercümanı olmuştur.

پس هر دوری ولی قائمست
تا قیامت آزمایش دائم است
پس امام حى وقائم آن ولی است
خواه از نسل عمر خواه از علی است

Nakşî ve Mevlevîler, Bekrîdir; Anadolu'da intişar eden diğer tarikatler ise Alevîdir. «Nehcülbelâğa» ya göre, Hazreti Ebûbekirden 4, Hazreti Aliden 17 zat manevî feyzalmıştır. İmamı Aliden feyzalanları şair:

وشد سبعة عشر في مبايعة
الفارس ذلك سلمان الفقى بهم

matlaile başlayan kasideye toplamıştır. Bu nisbet, zikir telkin etmek ve hırka giydirmektir. Sofiyeye göre hafî zikir Ebûbekire, cehrî zikir İmamı Aliye telkin edilmiştir. Fakat bu kanaati birtakım fukaha ve mütekellimin reddederler. Bilhassa İbni Teymiye bunun şiddetle aleyhindedir.

Tarikat erbabı arasında İmamı Aliye âzamî merbutiyet ve muhabbet vardır.

«انا وعلى من نور واحد»، «على منى وانا منه»

Gibi vahdeti vücut felsefesine uygun gelen hadisler, sofiyeye pek çok şiirler ilham etmiştir. Mevlânâ, İmamı Aliyi, şu yolda tavsif ediyor:

تا صورت پیوند جهان بود علی بود
تا نقش زمین بود وزمان بود علی بود
مسجود ملائک که شد آدم زعلی شد
آدم چو یکی قبله ومسجود علی بود

هم آدم وهم شیث وهم ایوب وهم ادريس
هم يوسف وهم یونس وهم هود علی بود
آن کاشف قرآن که خدا در همه قرآن
کردش صفت عصمت وبستود علی بود
این کفر نباشد سخن کفر نه اینست
تا هست علی باشد وتابود علی بود
سر دوجهان جمله زبیدا وزبیران
شمس الحق تبریز که بخود علی بود

Bektaşîler esasen «Hulefayı selâse»yi tanımadıkları için, tarikatın ancak Aliden geldiğini kabul ederler; hatta bazıları, daha müfrit hareket ederek manevî feyzin Muhammetten Aliye değil, Aliden Muhammede intikal ettiğini, Hazreti Muhammedin miracı, Alinin miracından sonra olduğunu, Muhammedin, kırklar ile içtimamda, aşk şarabını Aliden içtiğini de söylerler. Bu kanaate göre Muhammet, nebilik sırrına, Ali velilik sırrına sahiptir; halbuki, velilik, nebilikten efdaldır. Maamafih Muhammetle Ali bir vücuttur.

Zatı Hak san'atıdır nüshai icat amma
Ana şirazei tertip nebi bir de veli
Biri manayı Ehattir bir mevlâyî Samet
Yekvücut âlemi vahdette Muhammetle Ali

ALEVÎ TAÇ — On iki terklı taçtır. Buna, «Fahir» de derler.

ALLAH EYVALLAH — Tasdik işareti, yemin.

AMÂ—İnce bulut manasındır. Tasavvuf ıstılahında «Hakikatülhakayik» tir. «İnsanı kâmil» müellifi «Abdülkerim» «Takayyütten ve rıtlaktan müteâli olan mertebeye amâ derler ki o da zatı mahızdır» diyor.

Eshaptan «Ebû Zeynül'ukayfî», «ان خلق الخلق» kan rına diye sordu. Hazreti Peygamber, «هواء وما تحته هواء» cevabını verdiler. Sofiyeden bazıları, amâyî «ehadiyet» bazıları, «vâhidîyet» manasına kullanmışlardır.

Zehi mübdi ki birengi amâdan eylemiş tasvir
Hezâran çehrei rengin hezâran didei bâna

Nabî

ARAZ — Cevhere bak.

ARİF — Tekellüfsüz düşünmiye hacet kalmaksızın gördüğünü bilen ve

anlıyana derler. Külfetle düşünerek bilip anlıyana, «mütearrif» derler. Arif, zevkî ve vicdanî irfan sahibidir. Mütearrif, ilim sahibidir. Arifi billâh, Allahı arif olandır.

Hikmeti dünya vü mafiha bilen arif değil
Arif oldur bilmiye dünya vü mafiha nedir

Fuzulî

Âlemi süflide kalmaz arifi billâh olan
Kim o berzah barigâhı kurba dūreyler seni

Nailî kadim

ARI — Hakikate talip olan.

ASLANLIÇEŞME — Hacı Bektaşta orta avlunun, girilince sağ köşesinde bektâşların zemzemi makamında olan bir çeşmedir ki büyük havuza döktülür. Aslanlı havuzda su, bir aslan heykelinin ağzından boşanır. Hacı Bektaşlılar, içmek ve yıkanmak için bu çeşmeden su almayı tercih ederler. «Hacı bektâş tekkesi: Hâmit Zübeyr» den naklen.

AŞEVİ — Hacı Bektaş tekkesindeki evlerden biridir. Muharrem'in on ikinci günü aşevinde ateşsiz kerametle kaynadığı rivayet olunan ve ortada bulunan meşhur büyük kazanda aşure pişer ve ayak üzerinde mersiye okunur. Aşevinin son babası Zeynel Baba idi. Aşevi babası olan adam halifedir. Tekkede dede babadan sonra en büyük mevki aşevi babalığıdır. Her bektâşi tekkesindeki ocağa aşevi derler.

Muvaffak oldular bu dergehe bir aşevi yapmak
Hulûsu kalbîle pir aşkıma hayreyleyip icra

Hilmî D. B.

AŞIK — Bektaşılığa sadık olan, fakat henüz nasip almıyan. Muhipliğe namzet olan. Âşıklar, Sohbeta iştirak eder, fakat âyinde bulunamaz.

AŞKI NİYAZ OLSUN — Mevlvî ve Bektaşılarda kullanılan bir tabirdir. Babaya «Tabanlarına aşkı niyaz ederim» diye selâm yollanır. Dervişlere aşkı niyaz ederim, muhiplere aşkederim denir.

AŞKOLSUN — Selâm mukabili kullanılır. Bir adama aşkolsun denilince o da aşkın cemal olsun diye cevap verir. Tekrar muhatabı cemalin nurolsun derse o da tekrar, nurun alâ nur olsun der.

ATEVİ — Hacı Bektaş tekkesindeki evlerden biridir. Atevinde bulunanlar, tekkenin ve misafirlerin atlarına bakarlar. Atevi Hanbağdır. Babasına «Atacı Baba» da derler. Atevinin son babası, Feyzi Baba idi. «Hacı Bektaş Tekkesi, Hâmit Zübeyr» den naklen.

AYAKÇI — Mevlvî ve Bektaşılar arasında kullanılır. Yeni ikrar veren kimselere derler; bunlar, ayak işlerinde kullanılır. Her hizmette birkaç ayakçı bulunur.

AYAK MÜHÜRLEMEK — Sağ ayağın başparmağını sol ayağın başparmağı üzerine koymaktır. Canlar, babaların huzurlarında bu vaziyette dururlar. Tâzime delâlet eden bir harekettir. Buna Mevlevîlerde ve diğer tarikatlerde Niyaz derler.

AYNELYAKIN — Müşahede ile hâsıl olan ilimdir. Mutasavvıfaya göre, kalbî bir müşahede ile tevhidî anlamaktır.

Ârif oldur kim ire aynelyakine Nailî

Çeşmi canım dūrbini hâkdânı râzeder

Nailî kadim

AYNICEM — Bektaşî ve kızılbaşların yaptıkları âyinlere denilir. Bu âyin ekseriya, ya yeni bektâşi olan bir can için; veya, bir ölünün hatırası için yapılır. Âyin esnasında rakı içilmez. Âyinden sonra meydana sofraya serilir ve rakı içmeğe başlanılır. Bu meydanda sazlar çalınır, nefesler okunur, semâ edilir.

ÂYİNE — Tasavvufta aynanın, muhtelif tevcihleri vardır. Bazılarına göre Hakkın vücudü bir aynadır. Bu aynada Hakkın vücudü görülür. Bunlar, «مارأيت شيئاً الا ورأيت الله قبله» derler. Bir kısım da, âlemin mevcut aynasında, Hakkı müşahede ettiklerini söylerler. Bunlar, «مارأيت شيئاً الا ورأيت الله بعده» derler. Tasavvuf edebiyatında Allah ve Âlem ayna olduğu gibi, âlemin hulâsası ve Allahın mazharı olan «insanî kâmil» de aynadır. Şehadet âleminde insandan daha mükemmel bir ayna yoktur. O halde, âlem, âdemin vücudü ile parlak bir ayna olduğundan mutlak olan Allah, bu aynada kendi suretini kemali ile müşahede eder. Fakat bu müşahede zevkidir. «لا تدركه الابصار وهو يدرك الابصار وهو اللطيف الخبير» ayeti kerimesi buna işaret eder.

ای نسخه نامه آلهی که تویی

وی آینه جمال شاهی که تویی

بیرون زقونیت هرچه در عالم هست

درخود بطلب هر آنچه خواهی که تویی

Mevlânânın «Canım aynası ancak o diyardan olan yârm — yani kâmil insanın — yüzüdür dedim, ey gönül külli olan aynayı iste, deryaya (Allah) git maktan (kâmil insan) iş çıkmaz» manasına olan: şu iki beyti bu fikri izah etmektedir.

آینه جان نیست الا روی یار
روی آن یاری که باشد زان دیار
کفتم ای دل آینه کلی بگو
رویدریا کار برناید زجو

Âyine miyim ya aksi canan
Mir'atı safa mıyım ya hayran
Teşhis edemem bu sırrı el'an,
Âyinei hotnümaya düştüm

Esrar Dede

Mutasavvıfa, gönül için de «Âyinei Huda» derler.

Gönül âyinei veçhi Hudadır
Anm jengi nukuşu masivadr

Esat Dede

Gönül âyinesin sofi
Eğer ider isen sâfi
Açılır sana bir kapu
İyan olur Cemalûllah

Şemsi

BABA — Bektaşî mürşidi. «Eyvallah kapusuna baş vuran derviş, evvelâ Dedebağında iki üç sene hizmet eder, kalenderlikle oturur, ondan sonra büyük baba kabul ederse tekkede derviş olup on iki sene altı ay hizmet eder. On iki seneden sonra kısmetse baba olur. Babaların tayininde umumiyetle kıdem takip olunuyorsa da ehliyetin kıdeme tercih edildiği de vakidir. Hacı Bektaş tekkesinde şu babalıklar vardır. Kilerevi, aşevi, etmekevi, mihmanevi, atevi, hanbağ, Balımevi babaları.» Bektaşî tekkesi: Hâmit Zübeyr.

Babalar, muhip, derviş ve babalık âyinini bilirler, fakat halife âyininde bulunamazlar.

BADE — Taze üzümünden yapılan şaraba derler. Kadeh manasına da kullanılır. Tasavvufta aşk, zevk, ilâhî muhabbet manalarına gelir. Bektaşî şairleri hem hakikî, hem mecazî manalarda kullanmışlardır.

Ne gördü badede bilmen ki oldu badeperest
Müridi meşrebi zühhat gördüğün gönlüm

Fuzulî

Bade bu bade muğbeçe bu muğbeçe yine
Tahkiki meyfuruşa ne hacettir ihtiyaç

Esrar Dede

BADEFÜRÜŞ — Meyhaneci demektir. Tasavvuf edebiyatında «mürşit» mukabilidir. Divan şairleri ile beктаşîlar her iki manayı da kullanırlar.

Öz ihtiyar ile gitmem ko ta'nı ey zahit
Cenabı badefüruşa humar olup giderim

Kadrî

Gittikçe şen olmakta evi badefüruşun
Bin kerre harap eylediler haneharabı

Nevres

«Kevser» in kıyamet gününde sakisi H. Ali olacağı hakkındaki hadislere istinaden, sofiyeden birçoğu H. Aliyi «Hammar» badefürüş, meyfürüş gibi tabirlerle de tavsif ederler. «Hâfız» ın şu beytini şârihler bu manada tefsir ederler:

سر خدا که عارف دانا بکس نکفت
در حیرتم که باده فروش از کجا شنید

BAL — İlâhî hakikatler, Rabbanî marifetler.

BALIM EVİ — Hacı Bektaş Tekkesindeki evlerden biridir. Burası ayrı bir tekkedir. Balım evi babasının yanında ayrıca babalar da vardır. Bunlar ayrı ayrı nasip vermezler. Harice çıkarlarsa nasip verirler. Tekke içinde hepsi babaya tâbidir. Bunlar mücerret babalardır. Balım evinin son babası Japon Hasan Baba idi.

BASİRET — Tasavvuf ıstılahında, kalpte, eşyanın hakikatini görmeğe yarayan bir kuvvettir. Manevî rüyet.

Ger açık ise basiretin bak
Gör sende Hakı vü gitme ırak

Nesimî

BAŞ GÖZÜ — Zevahiri gören baş gözünün, sofiyeye göre ehemmiyeti azdır. Sır olan şeyleri, ancak kalp gözü görür.

چشم سر نقش آب و گل بند
آنچه سراسر چشم دل بند

Hakîmi Senâi

Bir göz ki onun olmağa ibret nazarında
Ol düşmanıdır sahibinin baş üzerinde

Mısrî

BÂTİL — Bâtıl, hak mukabilidir. Sofiye nazarında bâtil inkâr olunmaz. Bu âlemde bazı kimseler Allahın hâdî ismine, bazı kimseler de Mudil ismine mazhar olurlar.

الاشياء تنكشف باضدادها

fehvasınca, eşya zıddıyla inkişaf edeceğinden bâtila da hak nazarıle bakılmalıdır. «Ebu Medyeni Mığribî» nin «Bâtıl inkâr etme zira, o bâtil, Hakkın zühuratının bazısıdır» manasına olan şu:

لا تنكر الباطل في طوره
فانه من بعض ظهوراته

beyti bu fikri ihtiva etmektedir.

Hakka hak bâtila bâtil görünür arifler
Aksi mir'atı hakikattir nukuşu kâinat
Hubu zıştı bir görür didei hakbinimiz

Eşref Paşa

mısra ve beytinde bu telâkkiye işaret vardır.

BÂTİN KILICI — Erenlerin sillesi, Manevî te'dip.

BEKA — Tasavvufî bir ıstılahtır. Salikin, mezahirde hem Hakkı hem halkı görmesi demektir «Fenâya bak»

کرچه آن وصلت بقا اندر بقاست
لیک زاوول آن بقا اندر فناست

Mevlânâ

Tekkei iklimi lâhutta beka abdalıyız
Baş açık yalın ayak rahı fenâ abdalıyız

NIYAZÎ

BEKABİLLÂH— Allahla baki olmak. Abdânî vücut kalkınca, Hakkanî vücut kaim olur.

Haremğâhr bekabillâhta hükmü fenâ yoktur
Kıdem mülkünde haddi iptida vü intiha yoktur
Leskofçalı Galip

BEL BAĞLAMAK— Muhip olmak, Tiğbent kuşanmak. İtaat etmek. Pirimin nutkuna bel bağlamışım
Ben bu zünnarı güzel bağlamışım

Emin Haki

BEL OĞLU— Evlât.

BERRANÎ — Haricîler, Bektaşî olmıyanlar.

Berraniyana küfrdür imanımız bizim
Zevki ledünledir demü devranımız bizim

Eşref Paşa

BERZAH — Dünya ve ahıret arasında zamanî bir saha. Tereddütte kalmak. Bir şeyi ne tasdik, ne inkâr edebilmek.

BEYTULLAH— Tasavvuf ıstırahında, kâmil insanın kalbidir. Kâmil insan, bütün esmayı câmi, olan «Allah» isminin mazharı olduğundan, bu heyeti mecmua ancak ona sığabilir. «Yarattığım arz ve semaya sığmadım; lâkin, mümin kulunun kalbine sığdım» mealinde olan:

لا يسعني ارضى ولا سمائى بل وسعنى قلب عبدى المؤمن

hadisi kutsîsi buna işaretir «قلب المؤمن عرش الله» da bu manayadır. Onun içindir ki, gönüle «mir'atı Huda» derler.

Gönül sofiye nazarında o kadar genişdir ki bütün ekvanı ihata edebilir.

سجرائ دل افزون زجهان آمده است
بیرون ز زمین وآسمان آمده است
از وسعت آن عجب بدان کردارد
کنجایش آنکه لا مکان آمده است

Efdalüddini Hakanî

دل یکی منظر یست ربانی
خانه دیوار چه دل خوانی
آن که دل نام کرده بمجاز
رو به پیش سکان کوی انداز

Serayi Limaallahi gönüldür
Tecellihane vallahi gönüldür
Yürü gezme yabanda zârü giryan
Hudanın ulu dergâhı gönüldür
Raiyyettir kamu âza «Sezayî»
Vücut ikliminin şahr gönüldür

Fuzulî hâli olmaz sureti dil dost fikrinden
Bu manada ki beytullah derler kalbi mûmindir

BEZİRGÂN — Mürşidi kâmil, sohbeti istifadeli olan, hisanile cevherler saçan arif.

BİRLİK DİRLİK — Gönüllerin aynı gayeyi gütmesi. Tevhitten ayrılıpnamak. Gülbanklerde «Allah erenler birlikten dirlikten ayırmaya» cümlesi vardır.

BİSMİ ŞAH — Bismillâh yerine. Şahtan maksat İmamı Alidir. Bâ ismi Şah muharrefidir.

BÜDELÂ — «Abdal» a bak.

BÜRCÜESET — On iki bürçten birinin ismidir. Mezkûr bürçler şunlardır. «Hamel, Sevr, Cevzâ, Seretan, Eset, Sünbüle, Mîzan, Akrep, Kavs, Cedi, Delv, Hût». Bunlara «Bürücü isnâ aşeriye» derler. Aşağıdaki kıt'ada, şair, bunları toplamıştır:

Hamelü Sevr ile Cevzâda gelir faslı bahar
Seretanü Esedü Sünbüledir yaza medar
Tuttu güz faslını Mîzan ile Akrep dahi Kavs
Cedi vü Delv ile Hût kıldı zemistanda karar

BÛT — Allahı temsil eden ve tapılan heykel, put, sanem. Tasavvuf edebiyatında müteaddit manalarda kullanılmıştır.

1 — Mürşidi kâmil.

چون خلیل آمد خیال یار من
صورتش بت معنی او بت شکن

Mevlânâ

2 — İnsanı, Allaha vuslattan alkoyan her nevi kayıtlar. Mâsiva.

هرچه یابی جز هوا آن دین بود درجان نکار
هرچه بنی جز خدا آن بت بود درهم شکن

Hakîmi Senâi

مثنوی مادکان وحدت است
غیر واحد هرچه بنی آن بت است

Mevlânâ

Bilhassa iran edebiyatında büt hakkında çok güzel beyitler vardır. Meselâ şu rubai ne güzeldir:

چون بت رخ تست بپرسی خوشتر
چون باده ز جام تست مستی خوشتر
درهستی عشق تو چنان نیست شدم
کان نیستی از هزار هستی خوشتر

Bizim divan şairlerimiz Acem'in tesiri altında gerek tasavvufî, gerek garamî eserlerde bu muhtelif manalara temas etmişlerdir. Garamî şairlerde «Büt» — mahbup manasındır.

Kangi büttür bilmezem imanımı garet kılan
Sende iman yok ki sen aldım diyem imanımı

Fuzulî

Her kim ezeli olursa pakizesirişt
Amalini büt bilir derdini kinişt

Hâletî

Özüm bütperestim ki bütler içinde biadet günahım var benim
Cehennem ehliyem başımda ateşten külâhım var benim

Azbî

BÛTHANE — Büt kelimesinde olduğu gibi hüsün v. s. hakkında istimal edilmektedir. Tasavvufî şairlerde «Hakım feyzi her yerde münteşirdir. Hak büthanedeki de mevcuttur. Onu yalnız "Kâbe, de ve mescitte aramamalıdır» tarzında beyitlere tesadüf edilir.

هرگز مکو که کعبه زبخانه خوشترست
هرجا که هست جلوه جانانه خوشترست

Urft

Mescidi büthanedeki farkeylemez âşık olan
Kande olsa dostlardan vaslı hicran eylemez

Eşrefoğlu

BÜTKEDE — «Büthane» ye bak.

CÂM — Kadeh manasıdır. Tasavvufta, Zat ve esmanın mezhahirine işarettir. Suret, vücut kastolunur.

کر بشکند این جام من غصه نیا شام
جای دیگر آن ساقی درزیر بغل دارد

Mevlânâ

Taliplere, İlâhî feyizlerin ve aşk şarabının sunulmasına vasıta olan mürşidi kâmile de câm derler. Kâlpden ruha vusulü, İsmeti Buharî şu beyitle izah ediyor:

بی می و مطرب و ساقی همه در عشق سرور
بی جام و صراحی همه در نوشاوش

Peymane, kadeh, sağar, sürahi de aynı manalara kullanılmıştır.

CAN — Mürit, derviş. Alefûmum nasip alanlar. Matbah canı.

CEM' — Mahlûkatı görmiyerek Hakkı görmektir. Fenâ makamıdır.

Cem'ü fark ahkâmını hakkiyle idrak eyliyen
Mebhasi vahdette Hikmet sahibi itkandır

Hersekli Arif Hikmet

CEM'ÜLCEM' — Bakabillâh demektir. Bütün mevcudatta Allahı görmek. Mutasavvıfaya göre kâmiller için en büyük makam budur.

مقام دلکشایش جمع جمع است
جمال جانفزایش شمع جمع است

Mahmudü Şebüsteri

Bu makama, fark badelem, farkı sanî, sahv bâdelmahv dahi derler.

Makamı cem'i cem'i farkedenden erbabı temyize
Güvahr Hak delili müteberdir halkai tevhit

İzzet Molla

CENAZE — Rehber ikrar alacak müride, bir aptes — yüz ve kollar yıkanırken yukardan aşağıya sıvanmak ve ayakları meshetmek şartile — alıyor ve sonra iki rekât namaz kıldırıyor. Bu namaz onun cenaze namazıdır. «موتوا قبل ان تموتوا» sırrına mazhar olduğu, yani ölmezden evvel öldüğü için ger'i tekâliflerden kurtuluyor. Bu bütün beктаşılarda yoktur.

CEVHER — Kendi nefesile kaim olan şeydir. Asl üzerine zait olan şeyler ise, arazdır. Bu itibar ile tasavvufta, vücudü mutlak, cevher; âlem ise araz gibidir.

هستی بمنزل جوهری وعالم عرض است
درذات عرض ظهور جوهری فرض است
باشد بعرض ظهور جوهری لیکن
جوهر تحقیق عرضی عرض است

Hakanî

Tâ cevheri âyineî esrarı butûnuz
Bin suret ile vahdeti isbat ederiz biz

Leskoşçalı Galip

CEZBE — Abdin, Hak canibine vaki olan incizabına derler. «Hakkın çekmelerinden bir çekiş ins ve cinnin bütün amellerine müsavidir» manasına olan:

جذبۃ من جذبات الرحمن توازی عمل الثقلین

hadisi şerifi ile sabittir.

Cezbei aşk olmayınca neylesin şeyhim bana
Haktan elçi gelmeyince neylesin şeyhim bana

Yunus Emre

CİBRİL — Kerrubiyandan bir melektir; fakat ıstılahta Akıl ve Aklî Muhammedî manasına kullanılır.

Lâ'li lebinle tal'atın ravzai cennetünnaim
Kaddine Cebreili akl Sidrei munteha dedi

Nefî

Rehi irfanı Hakta akl pürte'vil kalmıştır
Sanırsın muntehayı Sidrede Cibril kalmıştır

Üsküdarlı Sâfi

İslâm akidesine göre, Meryeme nefheden, Cibrildir.

Surette eğer zerre isek mânide Yühuz
Ruhulkudüsün Meryeme nefhettiği ruhuz

Ruhî

ÇÂRDARP — En ziyade Kalenderilerde müstamel bir tabirdir. Sakal, bıyık kirpik ve kaş tıraş etmek demektir. Kalenderilere göre: salık, zikrullah.

ile meşgul olduğu sırada, kendisinde bir hal zuhûr eder ve o zaman kalbi «dört darp» ile zikreder. Bu halde olan bazı müritlerde melâmet negesi zâhir olur; ve o zaman, sakal, bıyık kirpik ve kaşlarını tıraş ederler. «Nurülhüdâ limenih-tedâ» da abdallar, çârdarp olmalarının sebebini şu yolda izah ediyorlar. «من تشبه قوما فهو منهم» fehvasınca amel idüp ruyumuz gubarı hattan sade ve harmeni lihye ve şâribimiz bâde virüp mir'atı ruhsarımızı mücellâ ve gubarı lihyyeden ibâ kıldık zira ruyu beşer manada Mihri âlemtâptan enver âken ol mihiri münevverî sehabı hat ile; türe ve târik ve zulmete şerik etmek tarzı nadâne ve üslûbu bigâne değil midir» s. 17

Erenler dergeline bir kalender bendei hâsöl

Tıraş et çârdarp ile gönülden fikri ağyarı

Hayrî Ef.

ÇARDEH MASUMPÂK—On dört masumpâk, İsnâaşeriye olanlarla tarikat erbabına göre on iki İmam ile Hazreti Peygamber ve Fatımadır. Bektaşılara nazaran on iki İmamdan başka ayrıca on dört masumpâk te vardır. Sadık Vicdani Beyin «Bektaşilik» unvanlı gayrimatbu eserinden bu isimleri aynen naklediyoruz.

- 1 — Muhammedül ekber - ibni Aliyyülmürteza.
- 2 — Abdullah - ibni Hasen - ibni Aliyyilmürteza.
- 3 — Abdullah - ibni Hüseyin - ibni Aliyyülmürteza «Ali esgar»
- 4 — Kasım - ibni Hüseyin - ibni Aliyyilmürteza.
- 5 — Hüseyin - ibni Ali Zeynel'âbidin - ibni Hüseyin.
- 6 — Kasım - ibni Ali Zeynel'âbidin.
- 7 — Aliyyül'eftas - ibni Muhammedilbâkr.
- 8 — Abdullah - ibni Câferissâdık.
- 9 — Yahyelhâdi - bni Câferissâdık.
- 10 — Salih - ibni Müselkâzım.
- 11 — Tayyib - ibni Müselkâzım.
- 12 — Câfer - ibni Muhammedittakî.
- 13 — Câfer - ibni Hasenil'askerî.
- 14 — Kasım - ibni Hasenil'askerî.

ÇİĞ — Pişmemiş, arif olmiyan, hamervah.

ÇİLLEİ MERDAN — En yorucu hizmetlere derler. Saliki, kemalile itaate alıştırmak için vazolunan bir usuldür. Mevlevîlerde bin bir gündür. «Mevlevînin çivisi bektaşının çapası» tabiri meşhurdur.

Tiri ahı rast isâl eyleyince menzile

Kameti yâyoldu pirin çillei merdanede

Ederken mevlevînin çillesin itmam bin bir gün
Bizim bak çillei aşk içre bir miadımız yoktur

Tahirülmevlevî

Merdi meydanı rızanın kârı eyvallahtrır

mısramda da bu çilleye işaret vardır.

ÇIPLAK — Masivadan tecerrüt etmiş, soyunmuş. Daha ziyade Mevlevîlerde kullanılan bir tabirdir.

ÇIRAĞ — Çırağ, Çerağ: Bektaşî meydanlarındaki kandil ve mumlara denilir. Bilhassa matbahta, akşamları yakılıp mum ve lâmbaları «uyandırmak» için kullanılan kandil. Lâmba çıkmadan evvel çırağ yakıldığı için onun hatırası olarak muhafaza edilmiştir. Maamafih, «Kandili kudret» i temsil ettiği de söylenmektedir.

ÇIRAĞCI — Âyinde mumları uyandıran can. Meydanda çırağ uyandıran derviş. Tekkelerde en şerefli ve en büyük hizmet, budur. Rehberlik, bu adamın vazifesidir. Babadan sonra en büyük mevki, çırağcıdır. Fakat bazı tekkelerde bu iki vazife ayrı olur. O zaman rehberin ehemmiyeti daha büyüktür.

ÇIRAĞ DİNLENDİRMEK — Çırağ söndürmek tabiri kullanılmaz esasen, mumlar, elle söndürülür; nefesle söndürmek âdet değildir. Nasip alınan gece mumlar dinlendirilmez, bitene kadar yanar.

ÇIRAĞ UYANDIRMAK — Tekke yapmak, tekke açmak. Çırağ uyarı mak tabiri de vardır.

DÂR — Dârağacı. Bektaşî ısrıhında, muhibbin, can feda etmek için, meydanda ikrar verdiği yer. Dâr, meydanın tam ortasına denilir. Bîat ve tarikat telkini merasiminin çoğu bu dârda yapılır.

Tasavvuf edebiyatında, ekseriya «Hallacı mansur» un felâketini terennüm eden şüirlerde lûgat manasile kullanılır.

DEDE — Eski «Erkânname» ler gösteriyor ki, evvelce baba yerine dede tabiri kullanılmakta imiş. Alevîlerde dede tabiri şayidir. Diğer tarikatlerde ikrar alan derviş manasına müstemeldir. Mevlevîler şeyhlere de dede derler.

DEDE BAĞI — Hacı Bektaş tekkesine mülhak bir bağıdır. Eyvallah kapusuna hizmet eden derviş, evvelâ Dede bağında iki üç sene hizmet eder. Burası da bir dergâhtır. Babası ve dervişleri vardır. Son babası Aslan Baba idi.

DEDE BABA — Pir makamı postnişini.

DELİL — Meydandaki kandilleri mumları yakacak şem'aya denilir. Rehber manasına da kullanılır.

DEM — Şarap, rakı v.s. müskir şeyler. Ekseriyetle rakıya derler.

DERVİŞ — Bektaşılığa intisap eden. Taç giyen beктаşi. Bektaşılıktaki tekemmül merhalesinin ikincisi. Bunlar; muhiplik, dervişlik, babalık, halifeliktir. Dervişler hücrenişin olabilir.

DESTUR — Bir yere girilirken söylenir. İzin almak. Nefes okuyacak can evvelâ destur der. Baba eyvallah demedikçe okumaz.

DEVİR — Felsefi sofiyede «Sudur ve tecelli» nazariyesinden «insanî kâmil» telâkkisi doğduğu gibi bir de onunla alâkadâr olan «Devir» telâkkisi doğmuştur ki, edebiyatı sofiyede pek meşhur olan Devriyeler, işte bunun neticesidir. Sudur ve tecelli nazariyesine göre, avalimi mevcudenin en süflisi olan bu âlemi maddîye düşen bir varlık, iptida cemat, sonra nebat, sonra hayvan, sonra insan şekillerinde tecelli eyliyerek ondan da insanî kâmil şekline girer ve Hakka vâsıl olur. Yani, nasıl «Vücudü mutlakdan çıkıp bu hâkdâna indiyse, tekrar oradan çıkarak aslına rücu eder ki «منه بدأ لآخر و اياه يعود» sırrı işte budur. Mutasavvıflar, bu hareketi devriyeyi tıpkı bir daireye teşbih ederek «Kavsi nüzul» «Kavsi uruç» namile ikiye ayırmışlardır: «Vücudü mutlakdan ayrılan nuru İlâhî sırasile Aklı külden ukulu tis'aya, tabayii erbaaya ve tâ toprağa kadar anasırı erbaaya intikal eder ki «mebde» veya «Kavsi nüzul» budur. Bunu müteakıp aynı nur topraktan, madene ondan nebata, ondan hayvana ondan insana ve insanî kâmile geçerek tekrar aslına rücu eyler ki, bu ikinci devre de «Maât» veyahut «Kavsi suût» derler.

«İlk mutasavvıflar: Köprülüzade M. Fuat, S. 357» den naklen.

Mutasavvıflar, bu kanaatlerini

وبدا خلق الانسان من طين ثم جعل نسله من سلالة من ماء مهين ثم سواه ونشخ فيه من روحه
âyeti kerimesi ile teyit ederler.

ازجادی مردم ونای شدم
وزنما مردم بچوان برزدم
مردم ازجوانی و آدم شدم
پس چه ترسم کی ز مردم کم شدم

حمله دیگر بمرم ازبشر
تا برآرم از ملائک پروسر
بار دیگر از ملائک قربان شوم
آنچه اندر وهم ناید آن شوم

diyen Mevlânâ, devir telâkkisini çok güzel hulâsa etmiştir.

Bektaşılarm «devr» i ile, mutasavvıflarm misalî ve manevî olan devri arasımda fark vardır. Onlarm devrinde maddî bir tenasuh mevcuttur. Bu kanaate göre, hayatında hayvanî bir sıfatla muttasıf olan insan, vefatından sonra aynı hayvan suretine bürünerek tekrar bu âleme gelecektir. «Tenasuh» a. bak.

DEVREİ ARŞİYE — «Kavsi uruç» a derler. «Devir» kelimesine bak. «Mısri Niyazî» nin «Devrei arşiyeye» si meşhurdur.

Mesleğinde devrei arşiyenin tekml eden

Mayei terkıpten rengi heyulâdan geçer

Eşref Paşa

DEVREİ FERŞİYE — Devriyelerin «Kavsi nüzule ait olanlarmada derler. «Devir» kelimesine bak. Üsküdarlı «Hâşım Baba» nm «Devrei ferşiyeye» si meşhurdur.

DEVRIYE — Devir telâkkisini ihtiva eden eserlere derler. İran şairlerinden birçokları devriye yazmışlardır. Türklerden de pek çok devriye yazanlar vardır.

DEYR — Kilise manasıdır. Tasavvufta mürşidi kâmilin bulunduğu yerdir.

که معتکف دیرم و که ساکن مسجد
یعنی که ترا میطلبم خانه بخانه

Hayalî

Tecelli gevki didarm beni şemsi Huda kıldı

Seninle deyrü büthane bana cennetle me'vadır.

Akbıyık

DOLU — Kadehe konmuş rakı. Bir de dolgun mukabili kullanılır. Arif demektir. Mısri Niyazî bir mektubunda Doluyu, arif manasına kullanmıştır. «Selâmî, dolu musun boş musun, kuru musun yaş mısım, ne istersin bizim eviyalığımızdan âdemin lisanı súi hatmesine sebeptir vesselâm»

DÖRT KAPI SELÂMI

Esselâm ey nuru şeriat erenleri
Esselâm ey piri tarikat erenleri
Esselâm ey nuru marifet erenleri
Esselâm ey nuru hakikat erenleri

Bektaşîlik: S. Vicdanî Bey.

DÜVAZDE İMAM — Eimmei isnâ aşere: «on iki İmam» a bak.

EBÜLVAKT — Vakit ve halin tesiri altında kalmıyanlara derler. Bu gibi insanlar mütelevvin olmazlar.

صوفي ابن الوقت باشد درمثال
ليك صافي فارغست ازوقت وحال

EDEP ERENLERE — Umumî tabirdir. «Hâşâ huzurdan» gibi kullanılır.

EHADİYET — «Lâtaayyün» e bak.

EHLİ HÂL — Hakikat ehli. İlâhî tecellilere mazhar olanlar:

Sözü dinle kelâmı ehli hâli gayre benzetme
Bilirsin vâizâ çok fark vardır kalden kale

Şeyhülislâm Yahya

EHLİ KAL — Şeriat ehli. Hakikatten haberdar olmıyanlar.

Emrahi cehteyle kali hâleyle
Kalehli olandan infisal eyle

EL ALMAK — Derviş olmak. Mürşidê intisap etmek.

EL ETEK TUTMAK — Tarikate intisap etmek.

ELİFİ NEMET — Eliflâmet tarzında kullanılır. Kemerin altına sarılan bez kuşak.

Külâhım asümandır tacü fahre rağbetim yoktur
Nemetpuş ehli tecridim cihana minnetim yoktur

Zarîfî Ahmet Bey

ELİFİ SUMAT — Seyyah olan dervişlere hediye verilen dürülebilir meşin bir sofradır; bunu, kemerlerinin yanına asarlar. Bu tabir, mevlevîlerde de vardır.

ELİFİ TAÇ — Bildiğimiz sikkenin yassısı. Mevlevîler buna «külâhr seyfi» derler.

ENELHAK — «Hallacı Mansur» un söylediği meşhur bir sözdür. «Ben Hakkım» demektir. Vahdeti vücut felsefesine göre, giden ve gelen «hakikati vahide» olduğundan, ben Hakkım demek, varlık değil, yokluk icabıdır. «Mahmudu Şebüsterî» nin «madem ki Allaktan başka varlık yoktur, o halde ister o Allah'tır de, ister ben Allah'ım de ikisi de müsavidir» manasma olan şu:

جزا زحق نیست دیگر هستی الحق
هوالمحق کو اکر خواهی انالمحق

beyti, bu hakikati ifade eder. «Sipehsâlâr» a göre «Sultanül'ulema» nın «Nefehât» a göre «Ebülvefâ» nın «Mansur Enelhak demeyip te Enelbâtil mi deseydi» sözü, meşhurdur.

از شربت الهی وزجام انالمحق
هریک بقدر خوردند من باخم قینہ

Mevlânâ

Türk edebiyatında Enelhak tabiri, pek çok kullanılmıştır. Birkaç misal göstermekle iktifa ediyorum.

Küllî yerü gök Hak oldu mutlak
Söyler defü çengü ney Enelhak

Nesimî

Tecellî şevkrî didarım beni mesteyledi hayran
Enelhak sırrını candan anıçün kılmazam pinhan
Eşref - oğlu Rûmî

Mansur Enelhak söyledi
Haktır sözü hak söyledi
Nadan mukayyet anladr
Amma ki mutlak söyledi

Hâzîk

Hem Enelhak söyledin zîri lebi Mansurdan
Hem cezayı töhmeti Mansuru icra eyledin
Yenişehirli Avnî

ERÇİÇEĞİ — Derviş, babanın makbulü olan can.

ERENLER CELLÂDI — «Hacım Sultan» a verilen bir unvan.

ERENLER DEMİ — İcra edilen âyin. Aynıcem ve muhabbet âlemi.

ERKÂN — Bâtmî zümrelerde yapılan âyin.

ERKÖÇEĞİ — Sema eden yeni nasipli can. Ekseriya yalnız köçek tabiri kullanılır.

ETHEMÎ TAÇ — Dört terkli taç. Eski edebiyatta, «Tacı Ethem» tabirine tesadüf edilir ki istiğnanın timsalidir. İbrahim Ethem'in tacü tahtı terketmesinden kinayedir.

Şahrı aşkım âlemi mana müsellemdir bana
Sernigün peymanei Cem tacı Ethemdir bana

Nefî

ETMEK EVİ — Hacı Bektaş tekkesi evlerinden biridir. Son babası Hacı Kerim Baba idi.

EYVALLAH — «İvallahı ve Hivallahı» den muharreftir. «İ» ve «hî» arapçada evet manasındır. «Kamus» a göre: «Harfı cevaptır. Yemine muttasıl olur.» Eyvallah, tarikatlerde ve bilhassa mevlevîlik ve beктаşılıkta birçok manalarda kullanılır. İnkıyat, tasdik, istifham ifade eder. «Al külahı eyvallahı içinde» hikâyesi meşhurdur.

Merdi meydanı rızanın kârı eyvallahtır

EYVALLAH KAPUSU — Dervişliğe ikrar veren bir şahıs, «Kalendar» namile evvelâ «Hanbağ» nda ve bilâhare «Dedebağ» nda arakiyepuş olarak bir müddet hizmet eder ki bu hizmete girmesine, «Eyvallah kapusuna girdi» denilir.

«Bektaşî tekkesi: Hâmit Zübeyr» den naklen.

FAHIR — Bektaşîların her nevi taçlarına derler.

FAKİR — Tasavvuf ıstılahlarından. «Fenafillâh» a işaret eder. الفقير لا يحتاج الفقير سواد الوجه في الدارين و الفقير سواد الوجه في الدارين gibi sözlerdeki fakır, fenâdan kinayedir. Mevlânâ'nın:

الفقر جوهه وسوى الفقر عرض
والفقر شفاء سوى الفقر مرض
العالم كله صداع وغرور
والفقر من العالم سرو غرض

manzumesindeki fakır da aynı manaya kullanılmıştır; çünkü, uhrevî fakİR de kendisinde dünyevî fakİR gibi varlık görmez.

FAKR — Mevhum olan varlıktan kurtulmak, Fenafillâha mazhar olmaktır. Maamafih fakır, alelekser zahiri mana ile kullanılmışlardır.

Hayalî fark şalma çekmek cismi uryanı
Anımla fahrederler atlasu dibayı bilmezler

Hayalî

Eyleme fakra hakaretle nazar ey Nabî
Fakr âyinesidir sureti istiğnanın

Nabî

FARK — Kesrette vahdeti, vahdette kesreti birbirine hicap olmadan müşahede etmek.

Buna «farkı sanî» de derler.

FENÂ — Mevcut olan bir şeyin 'yok olması demektir. Tasavvufta, eşyanın, nazardan silinmesi demektir. Fenâ ile muttasıl olanlar, yalnız Hakkı görürler; halbuki beka halinde olanlar, hem Hakkı hem halkı görürler. «Bizli-ğimiz adem olunca, kıdem deryası dalgalandı. Âlemin ortasında «Enelhak» der dururum» manasına olan şu şiirde «fenâ» ya işaret vardır:

ما بى ما چون شد عدم
زد موجها بحر قدم
منصور وتم دميدم
كوم انا الحق برملا

FENÂFİLLÂH— Tasavvuf istilâhlarıdır. Abdin, zat ve sıfâtının, Hakkın zat ve sıfâtında fanî olmasına derler. «Fakrî tam» tabiri de aynı mana-da kullanılır. Her şeyin mebdî ve maâdî, «Vücudü mutlak»tır. Sofî bu mak-sada erebilmek için her şeyi terkeder; daimî bir istiğrak içersindedir. İştî «موتوا قبل ان تموتوا» sırrına vâsıl olmak, yani ölmezden evvel ölmek budur.

FIRKAI NACİYE— Bektaşîler hakikatin sırlarına erebilmek için bek-taşî olmanın lüzumuna kail olurlar. Bu itibarla, nacî olan fırka, ancak bektaşî-liktr. Maamafih, diğer bâtmî zümre mensupları da kendilerinin fırkai nacîye-den olduklarını şiirlerinde söylemişlerdir.

FUKARA— Tarikat erbabına verilen bir unvandır. «الصوفي لا يملك ولا يملك» derler ki «sofî malîk te olmaz memlûk te olmaz» demektir.

GÜLBANK — Muhtelif merasimlerde okunan türkçe dualar. Bektaşî aâzımını anmak.

Besim Atalay Beyin «Bektaşîlik ve edebiyatı»nda bu gülbanklerden bazıları yazılıdır S. 8,9

GÜL DESTESİ — Bektaşî nefeslerinde daima tesadûf edilen bu tabi-rin esası, şudur: İmam Ali, vefat edeceğini anlayınca, «Selman, bana bir deste gül getir» dedi. Hazreti Şah gül destesini aldı ve vefat etti. İmamı Hasan ve İmamı Hüseyin huzurunda gasli icra olunduktan sonra tabut yüklü bir deveci peyda oldu. Cenazeyi tabut üzerine koydu. Yüzü hicaplı olan bu deveci, deveyi yederek biraz ilerledi ve ondan sonra ortadan kayboldu. Halbuki deve, deveci ve tabut «Ali» idi.

Bektaşîların bu telâkkisini tasvir eden nakışlar da vardır.

İmam Alinin şehadeti ve «Necef» te kabri olduğu tarihen sabittir; fakat ba-zılarınca bu keyfiyet kabul edilmez. Onlara göre, Aliyi, yârânı vefatından sonra bir deve ile Necefte meghul bir yere defnettiler. Bektaşîla ise, bu rivayeti yu-karda zikrettiğimiz şekle sokmuşlardır.

GÜRUHU NACİ — «Fırkai neciye» ye bak.

Tavfedelden kûyunu Fazlı Hudanın hacıyız
Yetmiş iki fırkadan geçtik güruhu nacîyız

Arşî

HABLÜLMETİN— Din, şeriat ve Kur'an manalarına gelir. Surei Âli İm-

ran'da olan «واعتصموا بحبل الله جميعاً» ayetindeki «حبل الله» bu manalaradr. Hadiste «القرآن حبل الله المتين» vârit olmuştur. «Urvetülvüska» da böyledir.

Meydanda durur urvei vüskayi şeriat
İhlâs ile el urmalı bu Habli metine

Ali Raşit

Divan şairleri zülüfû Hablülmetine benzetirler: «Bahrülmaarif» ve «Heves-name» ye bak.

Saçın Hablülmetindir suretin hem
Hidayet şem'idir kim arzeder nur

Nesimî

HAKİKAT EHLİ — Sofiyeye göre «Bekabillâh» a mazhar olan in-sanlardır. Bunlardan sâdır olan işler Hakkıdır. Kendilerinin hiçbir işte irade-leri yoktur.

Özü yoktur ki özünden biline
Dahi tozmaz ki tozundan biline
Sen anı sanma sözünden biline
Hakikat ehlinin olmaz nişanı

Mısrî

HAKKI YAKİN — Cemi makamında Hakkı müşahede etmek.

HAK VERE — Yok makamında kullanılan umumî bir tabirdir.

HÂL — Tasavvufta veodü istiğrak manasına kullanılır.

Ruh yok savmaanın piri abapuşunda
Hâl var meykedenin rindi kadehnuşunda

Nailî kadim

HANBAĞI — Hacı Bektaş dergâhındaki bağlardan biridir. Bu da müs-takil bir tekkedir. Hanbağı ve Dedebağında hizmet eden derviş, Mihmanevine gider ve orada destarsız taç giyer.

Son babası, Necati Baba idi. «Bektaşî tekkesi: Hâmit Zübeyr» den naklen.

Hanbağına kurulmuş âşkların otağı
Gülzarı aşkoluptur aşk ehlinin durağı

M. A. Hilmi Dede Baba

HARABAT — Meyhane manasına müstameldir. Tasavvuf ıstılahında vahdete işarettir.

خراباتی خراب اندر خرابست
خراباتی شدن از خود رهاست
خرابات از جهان بی مثالست
خرابات آشیان صرغ جانست
که در صحرای او عالم سراست
خودی کفرست اگر خود پارسایست
مقام عاشقانرا لا ابالیست
خرابات آستان لا مکان است
Mahmudu Şebüsterî

Tasavvuf edebiyatında hânkah, tekke manasına da kullanılmıştır.

همرنگ جماعت شو تا لذت جان بینی
درکوی خرابات آتادرد کشان بینی
Mevlânâ

Mutasavvıfların harabatını al-elâde şairlerin harabatı ile karıştırmamalıdır. [Köprülüzade M. Fuat Beyin Yenimecmua sayı 10 da Harabat unvanlı makalelerine bakınız.]

Divan şairlerimiz, harabattan meyhane veya tekkeyi kastetmişlerdir. Mese-lâ Bursalı Nihalî mesireden mesireye meyhaneden meyhaneye sürüklenen bir softaydı. Onun bahsettiği harabat şüphesiz meyhanedir. Fakat:

Hem benim meyhane vü küncü harabatı ezel
Hem şarabım hem anım peyman vü engüriyem

diyen «Nesimî» şüphesiz ki tasavvufî bir mana kastetmiştir. Harabata ait bir iki misal zikrini faideli buluyorum.

Sofî değilim rindi harabatî aşkı
Nef'î gibi olsam ne acep hâki rehi mest

Nef'î

Sabrî varıcak dergehine mey mi sunardı
Gönlümdekini bilmese pıranı harabat

Sabrî

Bulursa sofî eğer neş'esin harabatın
Bırer piyalesini bin kitap ile değışir

Esrar Dede

HÂTEM — Bektaşî an'anesine göre; Hazreti Peygamber, Hazreti Ali-ye bir gün bir Hâtem hediye ediyor. Bir zaman sonra Hazreti Muhammet, «Mescidi aksâ» ya giderek yedi kat göğe miraç ettikten sonra Cebrail ile beraber «Sidrei münteha» ya vâsıl oluyorlar. Hazreti Muhammet yalnız olarak harî-me dahil oluyor ve içerde bir cemaat görüyor. Meğerse Hazreti Ali bu cema-ate riyaset ediyor ve mürşit postunda oturuyormuş. Hazreti Muhammet kendi-

sini tanıyamıyor. Hazreti Ali Hâtemi çıkarıp verince o zaman Ali olduğunu ve Alinin ne olduğunu anlıyor; derhal orada Aliye biat ediyor.

Bu itibar ile dir ki; beктаşılar nazarımda, Ali, mürşit; Muhammet, rehberdir.

HİCAP — Hakkın tecellilerini kabule mâni olan kevnî suretlerin kalp-te intibar. Kalbinde Haktan başka birşey bulunan salık, mahcupdur. Hakikî hi-cap vücuttür. Bizim taayyün eden vücudümüz, hüviyeti vâhîde olan Hakkı, setretmiştir.

میان عاشق و معشوق هیچ فرقی نیست
تو خود تاج روی حافظ از میان بر خیز

Binaenaleyh, Hak ile hakikî vuslatın tahakkuku için, gayet ince bir gömlek-ten ibaret kalmış olan surî vücudün de kaldırılması lâzımdır.

مرشد عریان ز تن او از خیال
می خرامم در نهایت الوصال

Mevlânâ

Hullei cennet olursa çekeyim çakedeyim
Demi vuslatta bana hail olur pirehenim

Şem'î

HİLÂFET — Bektaşılıkta, manevî bir rütbedir.

İlk zamanlarda halifelik merasimi yalnız «Hacı Bektaş» ta yapılmış. Hilâfet verilmesi lâzımgelen bir babaya yalnız Pirevi postnişini hilâfet verebilirmiş. Bilâhare, daha altı yerde halife makamı ihdas edilmiş: 1) Mısır, 2) Seyyit Ali Sultan, 3) Abdal Musa, 4) Dürbali Sultan, 5) Kerbelâ, 6) Rumelîhisarı. Merdivenköyünde hilâfet makamının ihdası daha muahhardır. Son zamanlarda her beктаşî tekkesinde hilâfet verilmeğe başlanmıştır.

Bektaşılar, sultanların halifelîğini kabul etmezlerdi. Eğer bir mürşide intisap etmiş ve muayyen mertebeleri kat'etmişse ancak o zaman o sultanı halife tanırlardı.

Halife, insanın, vâkıf ve lâzımlı âyetile sabit olan tekriminden de kinaye olarak kullanılmaktadır.

İnsanı kâmile, Allah isminin mazharı olduğu için halife denilir. «ان جعل فی الارض خلیفه»

Erbabî dilü aşka şehinşahım ben
Züvvarı cemali yâra şehrahım ben
Giydirdi fakîre tacı Kerremnâyı
Mihrabî bugün halifetullahım ben

İbrahim Mihrabî B.

HORASAN ÇIRAĞI — Aynı ceme girildiği vakitte, tekmi kandiller henüz yakılmadan, ocak üzerinde bir kandil veya bir mum daha evvel yakılır. İşte Horasan çırağı buna derler. Bütün mumları ondan aldıkları şule ile yakarlar. Diğer mumları yakmak için kullanılan muma «Delil» derler.

HORASAN POSTU— Her beктаşı meydanında, kırbleye nazır ve ocağın yanında, tam kandilin altında bulunmak şartıyla serilmiş siyah bir post. Bu post, Hacı Bektaşın makamıdır. Dede baba dahi bu postta oturamaz, Baba postunda oturur.

HULÛL — İttihat gibi hulûl de tasavvufta kat'iyen yoktur.

«Kul, kendinden mutlak olarak fanî olmayınca, onun tevhidi muhakkak olmaz. Tevhit, hulûl değil, yok olmandır. Bâtıl kuru lâf ile hakolmaz» manasına olan şu rubaî tasavvufta hulûlün imkânsız olduğunu göstermektedir:

تا بنده ز خود فانی مطلق نشود
توحید بزد او محقق نشود
توحید حلول نیست تا بودن تست
ورنی بکذاف باطلی حق نشود

Bektaşîlar cismanî devre, Hurufiler ise, Allahın Fazlullah şeklinde gözüktüğüne inandıklarından, hulûlü kabul etmiş oluyorlar.

HUMHANE — Meyhane manasındır. Tasavvufî edebiyatta Tekke ve feyz membardır.

مثنوی سخناة علم لدن وحی حق است فی ز فکرته ابن سخن
Mevlânâ

Sofi arayup gezme bihude mesacitte
Feyzin eseri şimdi humhanede kalmıştır

Esrar Dede

HURUFİLİK — Cenabı Hakın vazın meslek Fazlullah şeklinde görünmesini kabul eden bu meslek, İslâmiyetin sinesinde çıkan sair bu gibi «bâtmiye» mezheplerinden birini teşkil eder.

Bu mesleğin esas itikadı şudur: Kelâm suretinde tecelli eden Hak harflerle taayyün buldu ve bu hurufun cümlesi insanı kâmilin yüzünde tesbit edildi. Binaenaleyh bütün mevcudatın unsuru aslısı olan 28 harfi veçhî insanda görmek kabildir ki, ilmi âlâ bize bunu bildirir. İnsanın yüzünde yedi hututu üm-

miye: 4 kirpik, 2 kaş, 1 saç ki buna sevadı âzam derler. Yedi de hututu ebiye vardır ki sonradan zâhir olur. 2 sakal kılları, 2 hattım diğer tarafındaki kıllar, 2 bryık, bir de alt dudaktaki kıllar. Yedi yedi on dört eder. Bunu hâl ve mahal itibarile zarbederek 28 olur. «Fazıl» bunlara farişideki «Pa, ça, ja, gâ» harflerini de ilâve ederek 32 ye çıkarmıştır. İşte bunlar her şeyi bu 28, 32 ile tevîl ederler. Sonra Kur'anı kerimdeki 28 hurufu hecanın Müteşabihatta vaki olanlarını kaldırdıktan sonra mütebaki 17 harfe Muhkemat ve mütebakisine de Müteşabihat derler; ve ulemanın Müteşabihattan addettikleri ayetleri Muhkemattan addettiklerini müteşabihattan addederek tıflâne ve uzun tevîlâta kalkışır. Meselâ «ذالك فضل الله» ve «الله ذوالفضل العظيم» den maksat «Fazlı harufî» dir derler; miraçtan maksat veçhî insandaki hututu görmekten ibarettir, Sidretül-müntehadan maksat sureti âdemde görünen Fazlın burun delikleridir, Miraçta Hazreti Peygambere görünen Şabiemret Fazlı harufüdür, v.s. tarzında birçok garip tevîlâta bulunurlar. «İlk mutasavvıflar, s. 366» dan naklen.

Hurufiliğin esasını teşkil eden «Esrarı haruf» hakkındaki izahat için İlk mutasavvıflara bakınız. S. 366.

HURUFİ REMİZLERİ — Hurufiler, manzum ve mensur kitaplarında bazı remizler kullanırlar. Bu remizleri ilk defa «Fazlullahı Hurufî» «Cavidan» mda kullanmış ve bilâhare bütün hurufiler, onu taklit etmişlerdir. Bu remizlere «Nesimî, Refiî, Temennayî, Arşî, Muhitî, Enveri» gibi birçok hurufî şairlerinin eserlerinde tesadüf edilir. Sadık Vicdanî Beyin «Bektaşîlık» atlı eserlerinden bu remizleri aynen naklediyorum:

- ع ع : Bistüheşt, 28 demektir.
ع ع : Bistü dü, 32 demektir.
ع ع : Bistü yek 21 demektir.
ف ف : Fazlullahı Hurufî.
ف خدا : Fazlı Huda.
ف بزده : Fazlı Yezdan.
ف ی : Fazlı İlahî.
ع : Hazret.

ا	: Allah.
ح	: Hak.
خ	: Huda.
تع تعالی	: Taalâ.
ح ه	: Celle celâlüh.
ر	: Âdem aleyhisselâm.
م	: Muhammet.
ل	: Risalet.
ه	: Hâtem.
ع	: İsa, Ali, ilim.
م	: Cebrail.
م	: Mikâil.
ف	: İsrafil.
ع	: Azrail.
ل	: Melek.
ل	: Melâike.
و	: Havva.
م	: Meryem.
م	: Miraç.
ذ	: Zat.

س	: Suret.
ش	: Arş.
ک	: Kürsi.
ل	: Levh.
ل	: Kalem.
ل	: Levhi mahfuz.
ح	: Cavidan.
ق	: Kur'an.
م	: Mushaf.
س	: Satır.
ا	: İstiva.
ط	: Hattı istiva.
ص	: Şalât.
ز	: Namaz.
ج	: Cuma.

HÜRRİYET — Kemale vâsıl olanlar. Kemalden maksat, mebdce vusuldür. «Azizibni Mehemmedünnesefî» nin «Makalâtı sofiyane» sinde bu hususta şu izahat vardır: «Nihayetin alâmeti odur ki kendi evveline vâsıl ola. Kendi evveline vâsıl olan her şey nihayete irişir. Yani buğdayı arza ekerler ve onun şartlarını muhafaza ederler. İşte bu suretle neşvünemada olur. Ve her gün terakkide ve ziyadeliktedir; o vakte kadar ki meyva zâhir olur ve her şeyin meyvası o şeyin tohumudur. Vaktaki kendi tohumuna iriştî, kendi nihayetine iriştî ve daire tamam oldu. Daire kendi evveline irişmedikçe tamam olmaz.

Vaktaki kendi evveline iriştî tamam oldu. Kezalik kalibi âdemînin tohumu nutfedir. Vaktaki kalibi âdemî bir mertebeye vâsıl olur ki anda nutfey peyda olur ve zuhura gelir, balığ oldu derler. Bülûgun manası, irişmektir ve hürriyetin manası azatlık ve kat'ı peyventtir. Şimdi bülûg ve hürriyeti böylece mah-

susta gördün makulde dahi böylece bil ki mahsus, mâkulün suretidir. Ve cisim, ruhun kalibidir. Ve melek melekûtun nümunesidir. Melek vücudü haydır. Ve melekût vücudü aklidir. Ve ceberut ta vücudü hakikîdir. Efradı melek evvele irişmedikçe ve daireyi tamam etmedikçe balığ olmazlar. Ve efradı melek kendilerinin evveline irişirler. Ve daireyi tamam ederler, balığ olurlar. O daireden ve o dairenin meratibinden ayrılmadıkça, kat'ı peyvent eylemedikçe hürrolmazlar. Bilmek bir aslı kavidir. Yani melek ve melekût arasındaki münasebatı bilmek bir sırrı azımdır. Ve her kim ki bu sırta vâkıf olur, ulûmun kapuları onun üzerine açılır ve âlemi melekûtu olduğu gibi anlar... Bizim indimizde hiç şek yoktur ki, cümle Hudadan gelirler ve yine Hudaya rücu ederler. «نه بدأ وانه يعود». Bu makamda bizim garazımız beyanı hürriyet ve bülğdür. Ve herne veçhile söylene bizim garazımız hasıldır. Zira, kendi evveline irişen herbir şeyin bâliğ olduğunu söylüyoruz. Bir büyükten «معاملة الرهايه» diye sordular. Buyurdu ki: «الرجوع الى البداية» Hürrolanlar, «İnsanı kâmil» olanlardır. Ahmet Avni B. in tercümesinden naklen.

Tasavvuf edebiyatında, bu fikirleri ihtiva eden birçok beyitler vardır.

Göründü her taraftan çeşmîme envarı veçhullah
İrişti şeş cihetten güşuma âvazı entelhür

Cevri İbrahim Çelebi

İBNİ VAKT — Abit, vaktın tasarruf ve iradelerini bilir ve o zaman hükmü Hakka teslim eder. Hakkın hükümlerine münkat olur. O adam vaktin hükmündedir. Bunlara İbni vakti derler.

Harabat ehline duzah azabın anma ey zahit
Ki bunlar ibni vaktolmuş gamı ferdâyı bilmezler

Hayalî

İKİLİK — Düyî. Halkı Haktan ayrı görmektir ki, bu görüş tasavvufta, şirkîr.

Görünen sen gösteren sen hem gören
Yâ Nizam — oğlu iki görmek neden

Âlemde «Hakikati vâhîde» den başka bir vücut yoktur. Eşyada görülen gayriyet, itibarîdir; bir görünüşten ibarettir. Varolan ancak, Hakkın vücudüdür; nasıl ki güneş, gündüzün ortasında zuhurunun şiddetinden dolayı idrak edilemiyorsa «Zatı ehadiyyet» te kendi ziyası içinde saklı kalmıştır.

Zuhuru perde olmuştur zuhura
Gözü olan delil ister mi nura

Hüdayî

درمراىای نظر ناظر و منظور توی
وحدت ذات تواز وهم دوی هست بری

Molla Câmî

İKRAR — Tarikate dahil olmak. İkrar verilirken âyin yapılır. Buna ikrar aynı derler. Bu manada ekseriya «nasip» tabiri kullanılır. Nasıl ikrar verildiği hakkında Besim Beyin eserinde tafsîlât vardır. «S.9»

İLMİ YAKİN — Akli delillerle hâsıl olan ilim.

Biz Hodayı bilmemiş ilmelyakin aynelyakin
Görmüşüz her şeyde zâhir haliki eşyamızı

Halilî

İMAMI ÂZAM — «Edibi Harabî» nin İmamı âzam hakkındaki telâkkisi, tamamen indidir... İmamı âzâmın, Ehlîbeyte olan muhabbeti ve bu yüzden başma gelen felâketler tarihen sabittir.

İTTİHAT — Tasavvufta, Hak taalanın varlığında istiğraktır. Vehmî ve hayalî itibarlar ile hâsıl olan mugayeret, ref'olunca «şey'i vâhid» in vahdeti zâhir olur. İşte tasavvufî ittihat budur. Yoksa «ayni Hak» ile «ayni abd» in ittihadına sofiyeden hiçbiri kail değildir. Esasen «Vahdeti vücudü» kabul edenlere göre, ikilik mevcut değildir ki, bunun neticesi olan, ittihat hâsıl olabilsin.

حلول و اتحاد آنجا محالست
درین وحدت دوی عین ضالاست

Mahmudu Şebüsterî

Hallacı Mansurun şu beyitlerindeki ittihat telâkkisi de, vücudü itibarî olan aayyünün, «vücudü mutlakı Hak» ta mahvolduğunu göstermektedir:

جبت روحك من روحى كما
يجب العنبر بالمسك العبق
فاذا مسك شئ منى
فاذا انت انا لانفترق

مزجت روحك من روحى كما
تمزج القهوة بالماء الزلال
فاذا مسك شئ منى
فاذا انت انا فى كل حال

Nefsinde madum olan ve Hakm vücudü ile mevcut bulunan hereşeya, Hak eli müttehittir. Fakat, «Sıraç» ve «İmamı Gazalî» gibi sofiye bu tevcihi kabul etmezler.

Bektaşılarda, İttihat ve hulûl telâkkisi — cismî devre kail olmalarından dolayı — mevcuttur.

KÂBE — İslâmın kıbləsi olan Kâbe bilhassa iran edebiyatında aşk, hüsn, vuslat gibi şeylerin müsebbehünbihi olmuştur.

Vahdeti vücudü kabul eden mutasavvıf şairler Hakrı her mazharda gördüklerinden Kâbe ile büthane arasında fark görmemişlerdir.

هر کز مکوه کعبه ز تخانه خوشترست
هر جا که هست جلوهٔ جانانه خوشترست
Urfî

حاجی بره کعبه و من طالب دیدار
او خانه همی جوید و من صاحب خانه
Hayalî

Mevlânânın aşağıdaki manzumesinde bu fikir çok güzel hulâsa edilmiştir.

آنان که بسردر طلب کعبه دویدند
چون عاقبة الامر بمقصود رسیدند
از سنک یکی خانهٔ اعلائی مکرم
اندر وسط وادی بی زرع ندیدند
رفتند در و تا که بینند خدارا
بسیار بچستند خدارا و ندیدند
چون معتکف خانه شدند از سرهستی
تا گاه خطابی هم ازان خانه شنیدند
کای خانه پرستان چه پرستید کل و سنک
آن خانه پرستید که خاصان طلبیدند
آن خانهٔ دل ، خانهٔ حق ، واحد مطلق
خوش وقت کسانی که دران خانه خریدند
خوش حال کسانی که چوشمش الحق تبریز
در خانه نشستند و بیابان تبریدند

Bizim divan şairlerimiz de aynı mazmunları terennüm etmişlerdir.

Mümine Kâbe yüzündür kâfire büthaneler
Âşrım dost eşîğidir Kâbe vü büthanesi

Nesimî

Hacmın maksudu Kâbe bana kûyundur garaz

Fikri cennet zahidin uşsaka ruyundur garaz

Şeyhülislâm Yahya

Hakikî Kâbenin gönül olduğuna dair izahat için «Beytullah» a bakınız.

KALENDER, KALENDERİ — Menşei «Hamdûnu Kassâr» ve «Ebû Saîd Ebülhayr» gibi büyük sofilerin temsil ettiği Horasan melâmetiyesinden alarak, «Şeyh Cemaleddini Savî» [382—463] den sonra, «Suriye, Mısır, Irak, İran, Orta Asya, Hindistan» sahalarmında, muayyen adap ve erkân şeklinde inkişaf eden ve «Taifei Abdalân, Cevalka» namlarile de zikrolunan bu zümre müntesipleri, tarzı hayat ve hatta telâkkiyat itibarile Hindistandaki «Sadhu» ları hatırlatırlar; kaş ve kirpiklerini, bryk ve sakallarını tıraş ederek «Çârdarp» olan ve hiç evlenmiyerek dünyevî kayitlerden azade bir halde kalabalık zümrelerle — ellerinde kendilerine has bayraklar ve dümbelekleri hamilen — şehirden şehire dolaşan bu «Kalenderler», gerek âyin ve erkânlarının garabetinden, gerek dinî hususlardaki mübalâtsizliklerinden dolayı, ehli sünnet akidelerine samimiyetle salık sofiler tarafından ağır itihamlara uğratılmışlardır. Bu mesleğe mensup bazı büyük sofilerde yüksek bir felsefe şeklinde tecelli eden bu mesleğin esası, kuyut ve alâikî dünyeviyeden külliyan azade olarak, asla geleceği düşünmemektir; «Tecerrüd» ü, «fakır ve tese'ül» ü kendilerine «aşlıca şiar eden bu zümre müntesiplerinin, ekseriyetle, aşağı tabakadan toplanmış ve yüksek tecaribi sofiyaneye kabiliyetsiz olduklarını düşünerek, bunlardaki «Vahdeti vücüt» itikadının niçin «İhâbiye» ye müncer olduğunu pek kolay anırlarız «Türkiye tarihi: Köprülüzade Fuat, S. 198» den naklen.

Derviş mukabili de kullanılır.

İki âlemde sultandır kalender

Kadimî küfrü imandır kalender

Vilâyet Kâbesin açtı «Hatayî»

Gulâmı Şahrmerdandır kalender

KEMERBESTE — Nasip alıp tiğbentle beli bağlanan şahıs. Elden, dil-den belden olmak alâmeti. Hazreti Aliden kemer kuşanan 17 kişi. İsimleri, «Mir'atülmekast fi def'ilmefasit» te yazılıdır. S. 230.

KESRET — «Vahdet» in taayyünüdür. Hakikatte kesret, vahdetten başka birşey değildir; «Zatı mutlak» ın cisim suretleri ile zuhurundan ibarettir. Bu suretler, bir taraftan peyda diğer taraftan mahvolduğu için hepsine birden «Kevnü fesat âlemi» denilir. Bu itibar iledir ki Vahdeti idrak etmeyenler için kesret, yol vurucudur. «Dikkatle bakarsan kesret, aynı vahdetdir. Eğer bunda

senin şüphen varsa bizim şüphemiz yoktur. Netekim herhangi adede bakarsan onu iki (çok) görürsün, halbuki onun esası birdir.» manasma olan şu manzume bu fikri izah eder:

کثرت چونیک در تکری عین وحدت است
ماز اشکی نماد درین کر تراشکی است
در هر عدد زروی حقیقت چونکری
در صورتش دو بینی وز ماده اش یکی است
İzzeddin Mahmudu Kâşî

Güftüğüyi kesrete aldanma bu gülzarda
Sat hezaran andelip amma gülü raması bir
İzzet Molla

Kesret kemali vahdete nisbetle böyledir
Görmez misin ki yemde olur bişümar mevç
Hersekli A. Hikmet

KİLER EVİ — Hacı Bektaş tekkesindeki evlerden biri. Tekkede rütbe itibarile Kilerevi babası gelir. Vaktile Meydanevi babalığı lâğvedilince tekkenin riyaseti Kilerevi babasına geçmiştir. Son babası Salih Baba idi. «Bektaşî tekkesi, Hâmit Zübeyr» den naklen. Baki Beyin verdiği malûmata göre, H 1241 de, beктаşî halifeliği ve babalığı lâğvedilince Meydanevi babalığı, Kilerevi babalığına kalbedilmiştir.

KIRK BUDAK — Kırklar meydanında duran şamdanların ortasında gâvurdan alındığı rivayet olunan kırk budaklı şamdan.

Yalnız muharremin onuncu gecesi ile nevruz gecesi yakıdır. Bu şamdandan Merdivenköyü tekkesinde de vardır.

KIRKLAR — Âlemi, manen idare eden kırk kişi «Abdal» a bak.

Bektaşîlarca, Hazreti Fatmanın evindeki içtimada İmamı Aliden feyzalanlar. Bektaşî an'anesine göre, bir gece Hazreti Muhammet H. Fatmanın kapısını çalmış, içerden kimsin sualine karşı, Muhammedim deyince, burada, Muhammedin yeri yok cevabını almış biraz sonra tekrar kapıyı çalmış ve kimsin diyene, fakîrim cevabını vermiş ve bu suretle Hazreti Fatmanın evinde toplanan Kırkların aynıcemine dahil olabilmış. Hazreti Ali meclistikilere «üzüm suyu» dağıtmış. Hazreti Muhammede de bir miktar sunmuş. Muhammet bu şerbetten içer içmez Hakikat esrarına muttali olmuş ve kalp gözü açılmış derhal Alinin mazhariyetini takdir ederek, o güne kadar yalnız «sırrı nübüvete mazharken, Aliye biat edince «sırrı vilâyet» e de sahip olmuş. Bu telâkki

bütün beктаşîlarca kabul edilmiştir. Kitabımızdaki birçok şiirler de bunu teyit eder.

KIRKLAR MECLİSİ — Muhabbet meclisi.

KIRKLAR MEYDANI— Kırklar meydanı, iki parmaklık içinde mahsurdur. Sağdaki parmaklık boyunca hesapsız şamdan sıralanır. Bu şamdanlar ortasında «Kırk budak» vardır. «Hacı Bektaş tekkesi, Hâmit Zübeyr»

KIRKLAR ŞERBETİ — Nasip gecesi içilen şerbet. «Kırklar» a bak. Bir beyaz kâse içine şekerli su konulur, bu şerbetten, evvelâ baba bir yudum içer ve sonra kıdeme riayet edilerek diğer muhipler içerler. Bu keyfiyet, cennetteki kevserin timsalidir.

KIRK MAKAM — Erenler meydanı. Dört kapunun herbirinde on makam mevcuttur.

«Mir'atülmekasıt fi def'ilmefasıt» te şu malûmat vardır. «Kapı dördtür, makam kırk, erkân on yedi, menzil üç yüz altmış altı, vilâyet tabakası on iki vilâyet dairesi yedi, vilâyet bölüğü dördtür» S. 208 e bak.

KIZIL DELİ — Şarap.

Akyazılı işaret edip nefyini gamın
Ferman verir kızıl deli sultan efendimiz

Kânî

KOYUN, KURBAN—Tâlip. Rehber, tâlibi tiğbentle mürşit huzuruna çeker. Bu hal, İtaate işaretir.

Rehber, nasip almak üzere meydana getirilen erkek için babaya, «birçok kuzulu kurbanımız var», kadın için, «bir köç kurbanımız var» der.

KÖÇEK — «Erköçeği» ne bak.

KUR'AN — İnsanı kâmil. Kur'anı natık ta derler. S. 86 ya bak.

Yâr hüsnün seyrederken cenneti anman bana
Söylemez dünya sözün şol kimse kim Kur'an okur
Necatî

Yüzündür bedri imanü kaşmla kirpiğin Kur'an
Budur şol abı hayvan kim ukulü bizeban etti
Nesimî

LÂTAAYYUN— İtlak ve «Zatı baht» mertebesidir. Bu mertebeye vücut her kayitten mukaddestir. Bu mertebe, Hak Taalânın kühüdür ki onun fevkinde başka bir mertebe yoktur.

Buna «mertebei Ehadiyet» te derler.

Birdir dedi aşınayı vahdet
Mevci Ehadiyet Ahmediyet

Şeyh Galip

Kalırdı lâfzu mana tenknayı Lâtaayyünde
Hakikat üzere bu manaya suret vermese âdem

Nabî

MAKAMI LÎMAALLAH—Tasavvuf ıstılahlarındandır. Fenâfillâha işarettir.

hadisi şerifinden almıma bir tabirdir. «Benî katledin zira katlimde, hayat vardır. Benim hayatım, mematımda; mematım, hayatımdadır» mealinde olan, şu şiirde bu irişemiyeceğini gösterir.

فرشته کرچه دارد کنج درگاه
نکنجد در مقام لی مع الله

Mahmudu Şebüsterî

Mektebi Sümmedenânın hacesinden dersalıp
Lîmaallah dersinin dershanesidir gönlümüz

Üsküdarlı Hâşim Baba

MENGÜŞ — Mücerretlerin kulaklarına takılan küpe. «Nurülhüdâ li-menihtedâ» sahibi, «hayderîler» faslında şunları yazıyor: «Ve gûşlarında birer mengüş. Hayderi Kerrara bendei halkabegüş geçinürlar... Mengüştan garazımız bu kır'ai belîgada dercolunan mânayî lâtif ve fehvayî müñiftir.

Geçirdik ol sebepten gûşa mengüş
Ki değme bir sözü işitmiye güş
Hem öldük can ile idüp huruşu
Alinin bendei halkabegüşu

MEST — Sarhoş. Tasavvufta aşkı ilâhî ile kanmış olan arif.

Hakkın «Tecellii ef'al» i «Zat», «Sıfât» ı, insana öyle bir mestlik verir ki, bu sarhoşluk zahiri şarapla temin edilemez. Zira onda şuhut ve hakikat yoktur, lâkin Hakkın tecellisile zuhur eden mestlikte, «Esrarı hakikat» zâhir olur.

Ben mesti ezel gelmişim ben tâ ebet mest giderim
Hiç ayrılmaz esrûklüğüm zühtü takva neme gerek

Eşref—Oğlu

Sanma kim badehâhtır gönlüm

• Mesti aşkı İlâhtır gönlüm

Hersekli A. Hikmet

MEVÂLÎ — Ezdattandır. Hem efendi, hem köle manasındır.

« من كنت مولاه فعلى مولاه »

Hadisi şerifi, «Ben kimin efendisi isem Ali de onun efendisidir» demektir. Bunu kimin kölesiyesem tarzında tercüme etmek kabildir. Bektaşılar, kendilerine mevâlî derler.

MEVT — Tasavvufta, heva ve hevesin izalesi demektir. موتوا قبل ان يموتوا sırrına mazhar olmak demektir. «Beni katledin zira katlimde, hayat vardır. Benim hayatım, mematımda; mematım, hayatımdadır» mealinde olan, şu şiirde bu telâkkiye işaret vardır.

اقتلونی اقتلونی
ان في قتل حياي
و حياي في مماتي
و مماتي في حياي

Hallaci Mansur

Bu ölüme, «mevî ihtiyarî» ve «mevî ahmer» derler. Şehvetten ve nefsanî hazlardan kurtulan adam ölmüş demektir.

«Kim yeryüzünde yürüyen ölüyü görmek isterse Ebubekire baksın» manasına olan: «من اراد ان ينظر الى ميت يمضى على وجه الارض فليظر الى ابي بكر» hadisinde de mevî ihtiyarî kastedilmiştir.

Hayatı cavidanı şeyhi kâminden enal ettim

Ölümden evvel ölmektir deyince intikal ettim

İhtiyarî mevî ile ölenler ebedî hayata mazhar olurlar ve kalbî sıfât ile ittisaf ederler.

سه گونه نوع انسان را مانتست
یکی هر لحظه دان بر حسب ذاتت
دوم زانها ممت اختیاریست
سوم مردن مراورا اضطراریست
چومرک و زندگی باشد مقابل
سه نوع آمد حیانتش درسه منزل

Mahmudu Şebüsterî

Bektaşılıktaki, «eline, diline, beline sağlam olmak» telâkkisi de ihtiyarî mevîten başka birşey değildir.

MEYDAN — Âyin yapılan yer. Sofyanlarda mihman meydanı, muhabbet meydanı, Kerbelâ meydanı,... gibi meydanlar vardır. Beha Sait Bey bu meydanlar hakkında «Türkyurdu» mecmuasında izahat veriyor cilt4, sayı 22 ye bak.

MEYDANCI — Meydanı silip süpüren, postları yayan, çırağları temizliyen can.

MEYHANE — Tasavvufta tekke.

Mansur gibi çağa gelir söyler Enelhak
Her âşıkı sadık ki bu meyhaneye uğrar

Nesimî

Gel seninle edelim âlemi sofi taksim
Küncü meyhane benim küsei mihrap senin

Nabî

MIHMAN EVİ — Hacı Bektaş tekkesinde ayrı bir tekkedir ki, Hanbağı ve Dedebağmdan çıkarılıp kendisine meydanda taç verilerek derviş yapılan şahıs evvelâ Mihman evinde bir müddet hizmet eder. Son babası Muhtar Baba idi. «Bektaşî tekkesi, Hâmit Zübeyr» den naklen.

MUHIP — İkrar alan can.

MUHKEMAT — «Kur'anı Kerim» de «الم» ve «الص» gibi müteşabihat-tan olan 29 «Evâili suver» vardır. Hurüflere göre, bunlarda olan harflerin mü-kerreri tayyedildikte 14 harf kalır ki, şunlardır: «ط, و, ص, س, ر, ح, ا» bir de «ى, ه, و, ن, م, ل, ك, ق, و, ع» ve «ف» ten «ا» ve «د» tan «ص» bir de «ى, ه, و, ن, م, ل, ك, ق, و, ع» dan «و» ki üç harf daha almarak mezkûr 14 harfe ilâve edildiğinde 17 harfe baliğ olur ki, hurufler buna «on yedi hurufu muhkemat» veya «Ayatı muhkemat» derler. Bakî kalan 11 harfe müteşabihat derler ki, şunlardır: «غ, و, ط, و, ص, و, ش, ز, ذ, و, ح, و, ث, و, ت, ب».

MUSAHİP — Tarikat arkadaşı. Birlikte nasip alan canlar.

MÜCERRET — Evlenmiyen. Balm Sultanın ihdas ettiği bir usuldür. Mücerret âyininin, ayrı bir hususiyeti vardır. Mücerret olmağa karar veren ca-

nın kulakları bekâret alâmeti olmak üzere, Balm Sultan türbesinin eşiğinde, veya Kerbelâda delinir. Son zamanlarda Hilmî Dede Baba İstanbulda da yapmıştır. Hilmî Baba mücerretti. «Mengüş» a bak.

NÂDİ ALİ — Bektaşî ve kızılbaşların virdolmak üzere okudukları meşhur bir kelâmdır. Bektaşî an'anesine göre «Ühut» gazasında Hazreti Pey-gamber fevkalâde sıkılmış ve Cibriden taallüm ettiği «Nâdi Ali» yi okumuş. Bunun üzerine, İmamı Ali, «Lebbeyk» diyerek derhal yetişmiş ve gazileri teş-ci etmiş. Nâdi Ali şudur:

ناد علیاً مظهر العجايب
تجده عوناً لك في النوائب
كل هم و غم سينجلي
بولاتيك يا على يا على

Bektaşîler bunu, ekseriya birtakım ilâvelerle okurlar.

Halbuki «Nâsrul'ashap» unvanlı eserde kızılbaş şairlerinden «Zugaylı Hu-zaî» nin kelâmı olarak mukayyettir. Şeyhüislâm Ebüssuûd'un fetvası da bu-nu teyit eder. Nâdi Aliyi «Gaybî» şerhetmiştir. «Mir'atülmekasrî fi def'ilme-fasid» e bak.

Gam çekme hiç elde iken dameni Ali
Nâdi Alidedir bize vâdi Seyenceli

Eşref Paşa

NAZARIM — Bektaşîler, muhatabma sen yerine, nazarım; mevlevîler, nazarım derler.

NEFES HAKLAMAK — Söz tutmak.

NIŞTERİ SELMAN — Bektaşî an'anesine göre, Selmanı Farisî, kırk-lardan birine bir nişter vurmuş kırkımdan da kan zuhûr etmiş.

NIYAZ — Babaya ihtiram. Diz çökerek babanın sağ ve sol dizini öp-mek. Bazıları, anasını erbaanın remzi olarak dört yeri öpmeği niyazın levazı-mından addederler. Esasen, niyaz kelimesinde de dört harf vardır.

OCAK — Her bektâşî meydanında, kıblenin olduğu yerde, bir ocak bu-lunur. Ocak bulunmayan meydanda, köşenin biri ocak ittihaz edilir. Ocağın bir tarafında Seyit Ali postu, diğer tarafında Horasan postu vardır.

ON İKİ İMAM

- 1 — İmamı Ali.
- 2 — İmamı Hasan.
- 3 — İmamı Hüseyin.
- 4 — İmamı Zeynel'âbidin.
- 5 — İmamı Muhammet Bâkır.
- 6 — İmamı Câferi Sadık.
- 7 — İmamı Musa Kâzım.
- 8 — İmamı Ali Rıza.
- 9 — İmamı Muhammet Takî.
- 10 — İmamı Ali Nakî.
- 11 — İmamı Haseni Askerî.
- 12 — İmamı Mehdî.

PİRİMUGAN — Mug, mecus ve ateşperest manasıdır. Mugan onun cem'idir. Pirimugan, ateşperestlerin reisi demektir.

Divan edebiyatında meyhaneci, tasavvufî şiirlerde mürşidi kâmil mukabili kullanılmıştır.

Pirimuganı gör bu kadar badekeşlere
Sahbayı ayır ruhfezayı yetiştirir

Sabrî

Dergâhma yüz sürmeyecek pirimuganın
Sayestei keyfiyeti irşad olamazsın

Nabî

POST — Bektaşılıkta 12 post vardır. Sadık Vicedanî Beyin «Bektaşılık» atlı gayrimatbu eserinden bu isimleri naklediyorum:

- 1 — Baba postu, Horasan postu demektir.
- 2 — Aşır postu, Seyyit Ali Sultan postu demektir.
- 3 — Ekmekçi postu, Balım Sultan postu demektir.
- 4 — Nakip postu, Kaygusuz Sultan postu demektir.
- 5 — Atacı postu, Kanber Ali postu demektir.
- 6 — Meydancı postu, Sarı İsmail postu demektir.
- 7 — Türbedar postu, Karadonlu Can Baba postu demektir.
- 8 — Kilerci postu. Er kulu Hacım Sultan postu demektir.
- 9 — Kahve postu, Şah Şazeli postu demektir.
- 10 — Kurbancı postu, Hazreti İbrahim A. s. postu demektir.
- 11 — Ayakçı postu, Abdal Musa postu demektir.
- 12 — Mihman evi postu, Hızır A. s. postu demektir.

REHBER — Bektaşılıkta iki rehber vardır: yol rehberi, meydan rehberi. Yol rehberi, istidat sahibi olanları bektaşılığa tergipler eder. Meydan rehberi, bu tergipler olunan kimseye meydanda merasim icra edilirken, rehberlik yani muallimlik eder. «Sadık Vicedanî, Bektaşılık» tan naklen.

RÛM ERLERİ — H. 8inci asırda Bektaşılar bu namı da taşıyorlardı.

Ehli dünyanın dilâ gûşetme kilî kalını
Gel kalender ol bulup bir Rûmeli abdalını

Rahmî

SAFANAZAR — Nazarın safasına matuf bir tabir. *خدا صافدعما* mana-sma. İster otur, ister git. Tarikatın esası, safa ve nazardır ki, salikin, safiyet kesbetmesi ve mürşidin nazarını kazanabilmesi demektir. Bu tabir bilhassa mevlevîlerde çok kullanılır. «Safa nazar, âşık» yazılı levhalar vardır.

Safnazar istersen mürşidin tut pendini
Nutku cemali mürşit bizim Kur'anımızdır

Tâcî

SELMANÎ — Selman, selmanî: Yılda bir yevmi mahsusta mürşidin emrile herhangi bir fert bir muavenet ve muzaheret temini maksadile elinde keşkül «Şey'enillâh» diyerek sokakta gezer ve bir ferde hitaben istemez, çünkü bektaşılıkta tesse'ül, ne şekilde olursa olsun memnudur. Bir de mücrimler selmanîliğe çıkarlar ve üzerlerine deriden libas giyen bu muhibban Allah için Şehidi Kerbelâ aşkına su dağıtırlar. Beha Sait: Türkyurdu; cilt5, sayı 28.

SEMA' — Elleri açıp kapıyarak ve göğüs üzerine muntazaman getirip götürerek icra edilen bir nevi rakı. Sema ekseriyetle, bir kadınla bir erkek karşılıklı olarak yapılır. Rakseden canlı ayakları de muntazam hareketler yaparlar ve ikide birde ayaklarını mührürler. Mevlevîlerdeki sema başkadır. Onlarda «Sema rahî» tabiri de vardır.

Âramımız sema iledir ruzgârda
Girdabi bahrı aşka batan mevlevîleriz

Nesip Dede

Gören sanır ki safadan sema rahederim
Döner döner bakırım küyu yâra ahederim.

Esrar Dede

SEYYAH VERMEK — Bir tedibe müstahak olan veyahut inkişafı için gezmesi lâzım gelen salike, muayyen bir müddet için verilen seyahat.

Bektaşılarda, canım eline bir ekmek verirler. Mevlevilerde dervişin kunduralarını çevirirler ki, bu remizler seyyah vermeğe işaretler. Bunun üzerine derviş niyaz eder ve tekkeden ayrılır.

SIRROLMAK — Ölmek. Bazı maruf bektâşi evliyası, cesedile beraber hali hayatında yokolmuş. Viran Abdal böyle olmuş.

SÜREK — Her dedenin kendi talipleri, Alevî ve kızılbaşlara «sofu süreği» derler. «Süreğ olsun çörek olsun, Ehlibeyti seven olsun» sözünden bu mana kastedilmiştir. Sofu süreklere, babaları tanımaz, çelebileri tanırlar. Sürek, âyin manasına da kullanılır «yol bir, süreğ bir» derler.

ŞARAP — Tasavvufi edebiyatta çokça kullanılan bir tabirdir. Bilûmum mutesavvıfa şarabı, aşkı timsali olarak kabul etmişlerdir. Bundan maksat ta şarabın insana mestlik verdiği gibi «aşkullah» m da manevî bir sarhoşluk vereceğini anlatmaktır. Yoksa bizzat şarap sofiyeye makbul birşey değildir.

رزق ازوى جو مجو از زيد وعمرو مستى ازوى جو مجو از بنك و خر
diyen Mevlânâ bu fikri izah etmektedir. Bildiğimiz şarabın mestliği zahîrîdir, onda şuhut ve hakikat yoktur; fakat Hakkın tecellisi ile zuhûr eden mestlikten hakikat sırları zâhir olur.

Tasavvuf edebiyatında şarap hakkında çok güzel mazmunlar vardır. Yahya bin Maâz «Ebû Yezîdi Bıstâmî» ye yazdığı bir mektupta «Ben içtiğim, Hakkın muhabbet şarabının çokluğundan sarhoş oldum» demiş o da verdiği cevapta «muhabbet şarabını kâse kâse içtim şarap bitmedi ben de kanmadım» manasına olan şu beyitle cevap vermişti:

شربت الحب كأساً بعد كأس
فأفد الشراب ولا رويت
Gene Ebû Yezîdi Bıstâmî'ye isnat edilen şu parça da çok güzeldir:

رق الزجاج و رقة الحجر
فكنا نأخر ولا قدح
فتشابهنا فتشا كل الامر
و كانا قدح ولا اخر

«Kadeh ile içindeki şarap o derece rikkat peyda etti ve birbirlerine o kadar benzediler ki, birini diğerinden tefrik müşkülleşti. Bir bakıma güya hep şaraptır, kadeh yoktur; bir bakıma da güya hep kadehtir içinde şarap yoktur.» Fahreddini Irakînin «Lemaat» mda şarap hakkında çok güzel satırlara tesadüf edilir.

Divan edebiyatımızda şarap doğrudan doğruya remzî bir mana ifade etmez; alelekser, şair, malûm olan şarabı kasteder,

Zahit ölümler gider gamı havzı behiştten
Biz bir kadeh şarap ile defî gam eyleriz

Nedim

Divan şairleri hüsün ve dudak hakkında da şarap teşbihleri kullanmışlardır.
Kiminle hemkadehi bezmi aysidin kâfir
Ki hokkai dehenin kokladım şarap kokar

İzzet Ali Paşa

Bektaşılar, şarabın hürmetine kail olmadıklarından alelûmum içilen şaraptan bahsetmişlerdir. Onlar, «itidalini muhafaza edenler için rakı ve şarap helâldir. Rakı ve şarap haram bile addolunsa bizim ehlibeyte olan muhabbetimiz tiryak nev'indedir o bizim günahlarımızı mübaha kalbeder» derler. Bektaşılar, Kaygusuz aynıceminde, mutlaka şarap içerler.

ŞİRK — Tasavvufta, Hakkı halktan ayrı görmektir. «İkiliğe bak».

Vücudün şirkini mahvet vücudü vâhidi ferdol
Vücudü ferdi vâhitten bu mes'ul oldu ol sail

Nesimî

ŞİŞE — Divan edebiyatında, «Şişei takvâ, şişei ârû namus, şişei namu neng, şişei dil, şişei hâtır» gibi terkiplere tesadüf edilir. Gönül ve namus, rakik oldukları gibi, kolaylıkla da kırılabileceklerinden, şişeye benzetilmişlerdir.

Dili pürhunuma yağdırma belâ peygânım
Hazer et şişeye nageh zarar eyler doludur

Fuzulî

Yine zevraki derunum kırılıp kenara düştü
Dayanır mı şişedir bu rehi sengsâra düştü

Şeyh Galip

Tasavvuf edebiyatında, ekseriya, «ârû namus, şânü şeref veya takvâ şişesini taşa çaldım» gibi sözlere tesadüf edilir ki, «Melâmet» e işaretler. «لا تخافون لومة» «âyetinden mülhem olarak «hiçbir lâimin levni ve itâbından çekinmem» demektir.

كفت تسيح شاك افكن و زنار بند
سنگ بر شیشه قوی زن و پمانه بنوش

İsmeti Buharî

Taşa çaldı şişesin namu nengin
Oda yakıtı yuvamın adu sanım

Eşref—Oğlu

TAKİYE — Takiye, Tukyeye: Şia itikatlarındandır. Olduğu gibi görünmemek, görüldüğü gibi olmamak. Nerde bulunursa, o yerin içtimaiyatına riayetkâr olduğunu göstermek. Bektaşılıkta takiye, esastır. Bilhassa sünnî tarikat mensuplarına karşı aldıkları vaziyetler bu esasa müstenittir. İçlerinde başka tarikatlerin kisvesine bürünenler de vardır; zira insan « ولا تلقوا باديكم الى التهلكة » ayetine ittibaen kendini zarardan kurtarmak için her mezhepte görünebilir.

TÂLİP — Bektaşılığa meyl ve rağbet gösteren kimseye ikrar almıncaya kadar verilen unvan.

TEBERRÂ — Şia itikatlarındandır. Hazreti Aliye biat etmeyenlere muhabbet etmemek, ve ekseriyete göre, onlara, buğzu adâvet beslemektir. Teberraya Ebû Bekir Ömer, Osman ve bunlara biat edenler de dahildir. Bektaşılar «Hulefayı selâse», «Hazreti Ayşe» ye ve onlara bugün bile muhabbet edenlere adâvet beslerler. Bu noktada bektaşılar müfrit şiî akaidine taraftar olmuş oluyolar.

TECDİDİ VUZU — Babası ölen canm, başka bir babaya intisabı.

TENASUH — Ruhun, öldükten sonra bir cisimden diğerine intikali ki aynı bir ruhun gerek insan ve gerek hayvan ve hatta nebat olsun müteakıben birkaç cisme intikal edebileceğine kail olanların mezhebidir. Eski Mısırlılarla Hintliler beyninde câri olan bu mezhebi Fisagors ve telâmizi kabul etmişlerdi. «Lûgatçei felsefe, İsmail Fenni» den naklen.

Bektaşılar umumiyetle tenasuha kâildirler. Hayatında hayvanî bir sıfatla muttasıf olan insan, vefatından sonra da aynı hayvan suretine bürünerek tekrar bu âleme gelecektir. En fena hayvan yılan ve bilhassa tavşandır. Tavşan, hurafeye göre, daima hayız gören «Muaviye» nin bacakları arasından çıkmıştır. Diğer rivayete göre, Muaviyenin omuzundaki havlı tavşan olmuştur.

Bu âleme tekrar gelmek «Fenafillâh» a mazhar olmıyanlar içindir; yoksa fenafillâha mazhar olup ta «Ali» nin nuruna intikal eden tekrar bu âleme dönmez.

Mutasavvıflar, kat'iyyen tenasuhu reddederler.

تاسخ نبود این از روی معنی
ظهور آیتست در عین تجلی

Mahmudu Şebüsterî

TERCEMAN — Tarikat erkânına dair manzum ve mensur günlbank. Dua.

TERSA — Korkak, nesârâ, âteşperest manalarıdır. Tasavvuf ıstılahında, Allah'tan ziyadesile korktuğu için mürşidi kâmile denilmiştir.

سرخوش ازى كوى خرابات كندر كردم دوش
بطلبكارى ترسايجه باده فروش
İsmeti Buharî

Tasavvufta tecrit ve tefrit manalarına da kullanılmıştır.

ز ترسايى غرض تجريد ديدم
خلاص از ريقه تقليد ديدم
Mahmudu Şebüsterî

Gerek Tersabeçe, gerek İsmeti Buharînin beytinde görüldüğü veçhile «Tersabeçi badefuruş», tabirleri de mürşidi kâmile işaretlerdir. Garamî şiirlerde mahbup mukabili kullanılır. Divan edebiyatımız acemlerin bu mazmunlarını aynen kullanmışlardır.

Perdei çeşmim makam etmişti bir tersabeçe
Olmadan mehdi Mesihâ dameni Meryem henüz
Fuzulî

Tersalara ettirdi Mesihayı feramuş
Ol büt ki sanemhanede bir ruhurevandır

Beliğ

TESLİM TAŞI — Bektaş babalarının göğüslerinde—gümüş mecidiye büyüklüğünde ve daha büyükçe on iki köşeli bir taş bulunur. Bu taş «Teslim taşı» derler. Gâya Hacı Bektaş Veli Hazretlerini zehirlemişler, kendisine derhal malûm olmuş; hemen kusmuş, damarlı olan taşlar kusuktan hâsıl olmuş imiş. «Bektaşılık ve edebiyatı: Besim Atalay» dan naklen.

TEVELLÂ — Şia itikatlarındandır. Ehlibeyte ve Hazreti Aliye biat edenlere muhabbet beslemek.

Bektaşılardan hürmetle andıkları eşabın isimleri, Mir'atülmekasır fi def'il-mefasitte yazılıdır.

Tevellâsm teberrâsm bilen uşşaka aşkolsun
Tarikatte budur erkân buna illâ ve lâ olmaz
Fasih Dede

Serrişte verme cengi tevellâda harice
Çek galibane tiğî teberrâ havarice

Eşref Paşa

TİĞBENT — Nasip alan can için kesilen kurbanın yününden yapılan ip.

«Mir'atülmakasıt fi def'ilmefasıt» te bu hususta izahat vardır.
Semtî rızaya bedrekadır tiğbendimiz
Her kârmızda hazıru nazır efendimiz
Eşref Paşa

VELÂYET — Hâkim ve mütesarrıf olmak manasındır. Tasavvufta, «Velâyeti mutlakai İlâhiye», «Velâyeti hâssai Muhammediye» gibi envai vardır. Evliya, enbiyanın vârisi oldukları için onlarda da velâyet sırları inkişaf etmiştir. «Fususulhikem» de bu hususta izahat vardır. «Fası Şîsi» ye bak. Bu kelime ekseniyetle Vilâyet şeklinde kullanılmaktadır. Şahr vilâyet İmamı Alidir.

YOLOĞLU — Nasip alanlara derler. Babanın tarikat evlâdı.

ZİL — Gölge. Tasavvufta âlem. Hakkın gayri dediğimiz ve âlem tesmiye ettiğimiz bu kâinatın mecmuu Hakka nisbetle, bir adamın gölgesine benzer. Nasıl ki gölgenin vücudu, müstakil değilse âlem de böyledir, Hakkın vücudu ile kaimdir. İnsanın gölgesi, bir itibar ile kendinin aynı, diğer itibar ile de gayrıdır. Âlem de Hakka nisbetle böyledir; vücudu, itibarîdir. Bu zil dediğimiz âlem, Hakikat cihetinden vücudu Hakkın aynı, fakat âlemin taayyüne nisbeti cihetinden, Hakkın gayrıdır.

کل مافی الکون وهم او خیال
او عکوس فی المرایا او ظلال
لاح فی ظل السوی شمس الهدی
لا یکن حیران فی تبه الضلال
کیست آدم عکس نورلم یزل
چیست عالم موج بحر لایزال

Mevlânâ

ZÜLF — Tasavvufta Sıfatullah kastolunur. Tecellii celâle de işaretir. Bazan taayyünler ve kesretler zülf ile ifade edilir.

اگر زلفین خودرا بر فشاند
بالم در یکی کافر نماید
Mahmudu Şebüsterî

هر کجا دانه ایست بادای
نقش آن خط و خالی بینم
Câmî

Bana imanü din oldur ki sevem ben anr kâmil
Ki kıble idinem daim anın zülfü siyahım
Eşref - oğlu Rumî

ZÜNNAR — İp manasındır, putperest ve âteşperestlerin bellerine bağladıkları kuşağa da derler. Tasavvufta, hizmete, itaate, sülûke, riyazata işarettir.

یکی از هستی خود گفت و پندار
یکی مستغرق بت کشت و زنا
Mahmudu Şebüsterî

Verdi saçımın küfrüne iman Nesimî
Ey hırka giyen ben dahi zünnarımı buldum

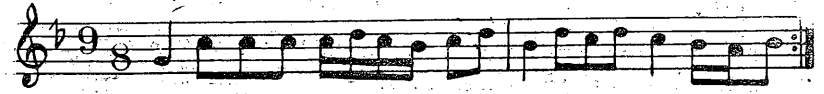
Divan şairlerimiz, saç, zünnara benzetmişlerdir.

NOTALAR

Konservatuvar, Türk Musikisi Tasnif Heyeti
Reisi Rauf Yekta Bey tarafından alınmıştır.

SABÂ MAKAMINDA VE RAKS İKAINDA NEFES: Sahife, 17

EŞ RE İ O Ğ LU AL HA BE Rİ

BAĞÇE Bİ Zİ Z GÜLBİ Z DE DİR

BİZ DE ME V LÂ NIN KU LU YU Z

BİZ DE ME V LÂ NIN K LU YU Z

YET Mİ S İ Kİ DİL Bİ Z DE DİR

HİCAZ MAKAMINDA VE DÜYEK İKAINDA NEFES: Sahife, 54

Bi R A R A Y A G E L S E K A R D A Ş
 ÜÇ BEŞ A Şİ K L A R Ş A H İ M
 ÜÇ BEŞ A Şİ K L A R S A Z
 A N L A R D A B İ R İ B İ R İ N İ
 S E Y R A N İ D E R L E R
 A N L A R D A B İ R İ B İ R İ N İ
 S E Y R A N İ D E R L E R

SEGÂH MAKAMINDA VE DÜYEK İKAINDA NEFES: Sahife, 102

KÂ FÜNUNHİ TA B İ İ Z H A R O L M A D A N H Ü
 KÂ FÜNUNHİ TA B İ İ Z H A R O L M A D A N H Ü
 B İ Z B U KÂ İ N A T İ N İ P T İ D A S İ Y İ Z H Ü
 B İ Z B U KÂ İ N A T İ N İ P T İ D A S İ Y İ Z H Ü
 K İ M S E L E R V A S I L İ D İ D A R O L M A D A N H Ü
 K İ M S E L E R V A S I L İ D İ D A R O L M A D A N H Ü
 O L K A B E K A V S E Y N İ N E V E D N A S İ
 Y İ Z H Ü O L K A B E K A V S E Y N İ N

BEYÂTÎ MAKAMINDA VE DÜYEK İKAINDA NEFES: Sahife, 165

İ P Tİ DA DA NYO L SORA R

SA N SO FU M İ P Tİ DA DA

N YO L SORA R SA N SO FU

M YO L MU HAM MET A Lİ Nİ N

Di R HÜ

HİCAZ MAKAMINDA VE CURCUNA İKAINDA NEFES: Sahife, 256

ZÜM RE İ NA Cİ LE Rİ Z

BEN DE O LU P HAY DE RE

Şİ Rİ HU DA MÜR TE ŞA

ŞİD DET İ LE U RUN CA
SAİ Şİ KE NÜ SAİ DE RE

PEN ÇE LE Rİ HAY BE RE

Şİ Rİ HU DA MÜR TE ŞA

ŞİD DET İ LE U RUN CA
SAİ Şİ KE NÜ SAİ DE RE

PEN ÇE LE Rİ HAY BE RE
HEY BE Tİ LÂ İE TA DAN

AR ŞU ŞE MA

SON

UŞSAK MAKAMINDA VE DÜYEK İKAINDA NEFES: Sahife, 295

A HI BENMELAMET HIRKASI NI
 KENDİMGİ DİMEYİNİME
 ARUNAMUS ŞİŞESİNİ
 TAŞAÇALDIMKİ MENE

SABÂ MAKAMINDA VE DÜYEK İKAINDA NEFES: Sahife, 307

GÜZELAŞIK ÇEVİRİMİZİ ÇEKEMEZSİN
 DEMEDİMİ BU BİR RİZA
 LOKMASIDIR Yİ YEMEZSİN

DEME DİM Mİ DEMEDİM Mİ
 DEMEDİM Mİ Yİ YEMEZSİN
 DEMEDİM Mİ HÜ

PENCÜGÂH MAKAMINDA VE DÜYEK İKAINDA NEFES: Sahife, 308

DERDİMÇOKDUR Gİ SİNEYANAYI M HÜ
 HA N
 DERDİMÇOKDUR Gİ SİNEYANAYI M HÜ
 HA N
 AHYİNETA ZELENDİ YÜREKYARE Sİ HÜ
 AHYİNETA ZELENDİ YÜREKYARE Sİ HÜ

UŞŞAK MAKAMINDA VE CURCUNA İKAINDA NEFES: Sahife, 308

A MAN HEYE RE N LE R
MÜ RÜV VETSİ Zİ DE N ŞAHİM DE N
Ö K SÜ ZEM YE Tİ MEM A MA NA GEL
Dİ M HÜ Dİ M HÜ SON

MUHAYYER MAKAMINDA VE RAKS İKAINDA NEFES: Sahife, 308

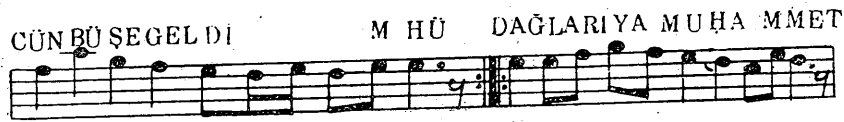
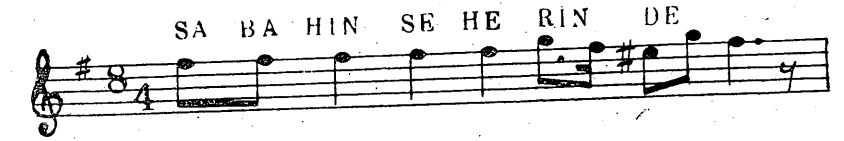
SOR DUM SA RI ÇIY DE ME
ÇIY DE ME SOR DUM SA RI ÇIY DE

ME ÇIY DE ME
SEN NE RE LE Rİ DE KIŞI LA R SI N
KIŞI LA R SIN SEN NE RE LE Rİ DE
KI ŞI LA R SI N KIŞI LA R SIN

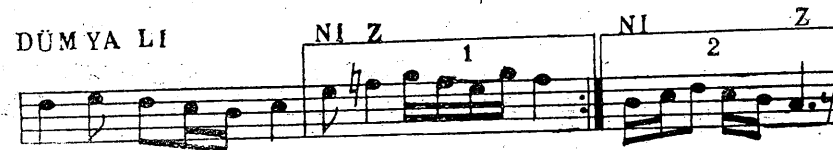
ARABAN MAKAMINDA VE SOFYAN İKAINDA NEFES: Sahife, 309

SA BA HIN SEHE RI N DE
CÜMBÜ ŞE GEL Dİ M DAĞ LAR YA MU
HA M ME DA LI ÇA GI RI R SON

AYNI NEFESİN BAŞKA BİR TARZI: Sahife, 309

MUHAYYER MAKAMINDA VE DEVRİHİNDİ İKAINDA NEFES: Sahife, 309

ŞİİRLER

A

Sıra	Sahife	
1	336	Dertliyim kapma dermana geldim
Mürüvvet sendedir Ali Koç Baba <i>Selim</i>
2	322	Nurunun nurundan halketmiş Huda
İsmile müsemma genç Ali Baba <i>Sadık Baba</i>
3	187	Hayat iklimine seyrana geldim
Gösteren seyranı Karyagdı Baba <i>İhlâsî</i>
4	388	Elmalı Babanın sırrına vardım
Hakikat erkânım ben anda gördüm
Sıtkile ummana ben anda daldım
Ummanın çušetmiş Elmalı Baba <i>Uryan Abdal</i>
5	60	Ağlaya ağlaya muradâ geldim
Ver benim muradım Şah Hızır Baba <i>Derviş Ali</i>
6	208	Erenler şahma kimse eremez
Şahm kanberine kulolmaymca <i>Kul Himmet</i>
7	135	Gönül ne gezersin seyran yerinde
Âlemde herşeyin var olmaymca <i>Hatayî</i>
8	240	Gönül hakikatli yârm ucundan
Katlanmaz billâhi nazolmaymca <i>Kul Mustafa</i>
9	420	İrişince kula Haktan inayet
Taksiminde ne bayolur ne geda <i>Bürhanî</i>
10	120	Ben elif kaddin görüp ey zülfü reyhan iptida <i>Fennî</i>
11	295	Bugün erenlere kurban serim meydandâ meydanda <i>Nesimî</i>
12	389	Azbî gibi hemdemim var Hamdülillâh ol bana yâr
Cümle mahbup kalmadı hâr Hacı Bektaş meydânında
<i>Uzletî Baba</i>

Sıra	Sahife		
13	341	De İmam Hüseyini seven canlara Yarısm kan ağlaşm matem ayında	<i>Seyyah Dede</i>
14	364	Gafil durma şaşkın bir gün ölürsün Dünya sana bakî değil ne fayda	<i>Teslim S. A.</i>
15	414	Kimse almaz bizim nakkaşımızı Bin bir yüz görünür mir'atımızda	<i>Zahmî</i>
16	301	Suphu şâm ey gönül çekelim gülbank Hayırlar fethola şerler def'ola	<i>Perişan Baba</i>
17	438	Kudret kitabımı açam okuyam Beyan ettiğimden alan var mı ola	<i>Süleyman</i>
18	136	Gele gönül hoş görelim bu demi Bu da böyle kalmıya birgün ola	<i>Hatayî</i>
19	137	Gel bir şaha kulolagör Hergiz mazul olmaz ola	<i>Hatayî</i>
20	110	Yâ Rap beni ol dilberi rânadan ayırma	<i>Edip Harabî</i>
21	377	Dedim dilber senin aslın nereli Konya tarafından Bor dedi bana	<i>Türabî</i>
22	241	Allah bir Muhammet Ali Nazar eyle Bari bana	<i>Kul Yetim</i>
23	75	Allah Allah diyüp gel bu meydana Can baş feda edip götür kurbana	<i>D. Tevfik</i>
24	20	Geldi gün mahî muhârrem kıldı dehri ruşena	<i>Âşık Hıfzî</i>
25	422	Mehabbet açılış cemal görünsün Muhammet Mustafa Ali aşkıma	<i>Fehmî Baba</i>
26	233	Günah ettim şahım dârma durdum Allah bir Muhammet Ali aşkıma	<i>Kul Hüseyin</i>
27	121	Gel gülüm çıkarma gönülden bizi Sevdiğin Bektaş Veli aşkıma	<i>Ferdî</i>
28	137	İnip yerden göğe bina kuranlar Ali ile Muhammedin aşkıma	<i>Hatayî</i>
29	364	Bir dilek dilerim senden Hasan Hüseyin aşkıma	<i>«Teslim S. A.»</i>

Sıra	Sahife		
30	138	Çıktım kırklar yaylasma Çağırdım üçler aşkıma	<i>Hatayî</i>
31	206	Seherde uğradım ben bir güzele Güzel dedim zülflerin ne kara	<i>Kul Budala</i>
32	253	Aşkım cür'asımı içmişim saki Tenezzül eylemem abı engûra	
33	184	Gönülden yol bulmaz kimse Hudaya Erenler rahma dahil olmazsa	<i>Hüsnî Baba</i>
34	382	Gerçek erenlerden budur niyazım Eşiğinde Sersem Ali Babaya	<i>Türabî</i>
35	139	Gönül seyranda gezelim Şah geldi konu saraya	<i>Hatayî</i>
36	196	Urum Abdalları gelir dost deyu Hırka giyer aba deyu post deyu Hastalara gelir derman isteyu Sağlar gelir pirim Abdal Musaya	<i>Kaygusuz Abdal</i>
37	392	Akdeniz yakası Aydın yalısı Kuşlar gelir bizim Abdal Musaya	<i>Veli Baba</i>
E			
38	311	Talip Hakrı bilmez yüz bin cehtile Hadîi servere irişmeyince	<i>Rahmî</i>
39	359	Haktan emir oldu geldim cihana Gözüm açtım nail oldum o bürce	<i>Şirî</i>
40	139	Ben anı bilmişem kavli Hudadır Annrçin okurum lânet Yezide	<i>Hatayî</i>
41	140	Dünü gün isteğim budur Hudadan Mürşidimden gayrı nem var benim de	<i>Hatayî</i>
42	393	Bin deveyi bir akçeye güderdi Sultan Üveys kara Yemen elinde	<i>Veli Baba</i>
43	111	Ey badi seher ol gülü râna nerelerde	<i>Edip Harabî</i>
44	90	Mezhebinden zahit sual olunsa Dersin ki mezhebim Ebülhanife	<i>Edip Harabî</i>

Sıra	Sahife		
45	263	Allah deyip bağırma Irak sanıp çağırma Hakrı dilden ayırma Şeytan güler bu hale	<i>Mihrabî</i>
46	104	Âgâh olaydı vaiz âyatı Zülcelâle	<i>Edip Harabî</i>
47	47	Ey Şahrivîlayet Hayderi Kerrar Kerrar oldu ismin keramet ile	<i>Ceyhunî</i>
48	141	Gel Alim yola gidelim Alim kendi yolu ile	<i>Hatayî</i>
49	61	Gönül gıllü gısla düşme inada Dur dediğim yerde dur kerem eyle	<i>Derviş Ali</i>
50	52	Medet hey Allahım medet Gel derdime derman eyle	<i>Dedemoğlu</i>
51	142	Akrıl gel beru gel beru Gir gönüle mezar eyle	<i>Hatayî</i>
52	238	Dördümüzü bir araya sürdüler İriş Teslim Abdal gel imdat eyle	<i>Kul Mustafa</i>
53	257	Dün gece seyrimde bir dolu içtim Hünkâr Hacı Bektaş sen imdat eyle	<i>Mehmet B. Baba</i>
54	65	Allah medet yâ Muhammet yâ Ali Bizi dergâhmdan mahrum eyleme	<i>D. Mehmet</i>
55	21	Sana yerden gökten büyük nasihat Gördüğün ört görmediğin söyleme	<i>Azbî Baba</i>
56	255	Âyine tuttum yüzüme Ali göründü gözüme	<i>Mehmet Ali Hilmî D. B.</i>
57	227	Hacı Bektaş tekkesine gireli Dervişleri gül göründü gözüme	<i>Kul Himmet</i>
58	104	Vâiz şer işlemekçün Şer'i eder behane	<i>Edip Harabî</i>
59	32	Âdemi balçıktan yağurdun yaptım Yapıp ta neylersin bundan sana ne	<i>Behlül</i>
60	295	Ben yetirdim ben ararım yâr benimdir kime ne	<i>Nesimî</i>

Sıra	Sahife		
61	125	Erenler serveri ol sırım Ali Serçeşme olmuştur Urumeline	<i>Geda Musli</i>
62	142	Erenler serveri Şahrivîlayet Aldı müminlerin elin eline	<i>Hatayî</i>
63	310	Âşık canan için terki caneyler Seyyah olup düşer aşk kişverine	<i>Ramî</i>
64	264	Âmenna söyledik hem ikrar ettik Erenler bezmine lâşekçesine	<i>Mir'atî</i>
65	183	Şükür olsun yaradanım demine Seyyah talip düştü bahar evine	<i>Hüsniye Bacı</i>
66	366	Öğmüş te yaratmış kendi nurundan Padişah eylemiş elin üstüne	<i>Teslim S. A.</i>
67	256	Zümrei nacîlerimiz bende olup Haydere	<i>Mehmet Ali Hilmî Dede baba</i>
68	437	Bu makama kim ire İşbu nakdi kim dire	<i>Sadettin</i>
69	277	Dört mukârepp ferîşte her birisi bir işte	<i>Muhyiddin Abdal</i>
70	85	Ey zahit aldanma sözü yalandır Hoca hey'etinde haramzadeye	<i>Edip Harabî</i>
71	366	Canımız hazzetti canan merhaba Bugün kutlu kadem gün geldi bize	<i>Teslim S. A.</i>
F			
72	434	Yâ emirelmüminin yâ Hazreti Şahr Necef	<i>Nazmî</i>
H			
73	143	Muhammet Aliyi candan sevenler Yorulup yollarda kalmaz inşallah	<i>Hatayî</i>
74	405	Kudret kandilinde parlayıp duran Muhammet Alinin nurudur vallah	<i>Viranî</i>
75	69	Hakikat şehrinde mana bağmdan Güller derenlere Allah eyvallah	<i>D. Ruhullah</i>
76	290	Haktır Allahım Muhammet mahım Alidir şahım Allah eyvallah	<i>Münire Bacı</i>

Sıra	Sahife		
77	58	Bâtm âleminde seyran ederken Şah Abdal Musayî gördüm eyvallah	<i>Deli Şükrî</i>
78	262	Vardım imanım söyler zebanım Merdi meydanım Haktır eyvallah	<i>Mihrabî</i>
79	133	Şepperü Şüpper müşidü rehber Sundular kevser Elhamdülillah	<i>Hâşim</i>
80	265	Bu aşkı esrara vâkıf olalı Zikrû fikrim oldu bâi Bismillâh	<i>Mir'atî</i>
81	185	Nazeninim piri uşşakîde didarım sahih	<i>Hüznî Baba</i>
İ			
82	328	Mehabbet çırağın yakan Alidir Âşıkım dizara pervane gibi	<i>Sefil Abdal</i>
83	119	Kabili baranı feyzolunsa sahralar gibi	<i>Fennî</i>
84	235	Hakkın gevherinden arşın yüzünden Anda hasıl oldu güruhu nacî	<i>Kul Hüseyin</i>
85	210	Mürşit isen müşkülümü halleyile Neden hâsıl oldu güruhü nacî	<i>Kul Himmet</i>
86	432	Server göçünce bu fanî dünyadan Ümmetlerin size elveda dedi	<i>Meydan Abdal</i>
87	205	Muhammet Aliye selâm gönderdi Oturuğu postu pâketsin dedi	<i>Kul Budala</i>
88	211	Pir bu gün bize geldi Gülleri tazeledi	<i>Kul Himmet</i>
89	86	Hak kendini halka bildirmek için İnsanı kendine timsal eyledi	<i>Edip Harabî</i>
90	129	Horasandan gelip diyarı Rûma Üçler kapusunda iskân eyledi	<i>Hafız Baba</i>
91	246	Bihamdillah bu meydana Muhammet Mustafa geldi	<i>Köçek Abdal</i>
92	245	Alim yata yata âleme doldu Uyan Alim uyan zamanın geldi	<i>Kerim Dede</i>

Sıra	Sahife		
93	409	Enelhak sırrını Hazreti Mevlâ Mansura bildirdi dâra çekildi	<i>Yesarî</i>
94	144	Tarikatın erkânına ey mümin Müşkülümüz halloldu bizi gör imdi	<i>Hatayî</i>
95	67	Nasrunminallahın lûtfu dokuna Vefethün'karibe el'ihşan indi	<i>Derviş Mehmet</i>
96	367	Oturmuştur sofî dersini okur Gel bunun manasın ver imdi sofî	<i>Teslim Sultan A.</i>
97	214	Divane gönlümüz geçmez güzelden Mihrin yer eyledi tenden yâ Ali	<i>Kul Himmet</i>
98	326	Hakikat rahına girdim gireli Çağırırım leylü nehar yâ Ali	<i>Sefil Abdal</i>
99	130	Kavmi Yezit yezitliğin bildirdi Yetiş Allah yâ Muhammet yâ Ali	<i>Hakkî</i>
100	215	Ezel meclisinde kırklar ceminde Muhammet nuruna bezendi Ali	<i>Kul Himmet</i>
101	406	Her dem dilimde bu kelâm Ali Ali Ali Ali	<i>Viranî</i>
102	368	Dilimde ezberim virdim On iki İmam Ali Ali	<i>Teslim S. A.</i>
103	71	Selâm olsun canım Ali Ehlibeytin şahrı Ali	<i>D. Tevfik</i>
104	87	Ey zahit şaraba eyle ihtiram Müslüman ol terket bu kırükali	<i>Edip Harabî</i>
105	423	Gezdiğim yerlerde virdin edeyim Kalbime gevhersin imanım Ali	<i>İdris</i>
106	73	Medet senden medet sultanım Ali dertliyim derdime dermanım Ali	<i>D. Tevfik</i>
107	34	Mehabbet kapısın açayım dersin Açanla açtıran Alidir Ali	<i>Bosnavî</i>
108	337	Sabah seherinde virdim budur bu Allah bir Muhammet Alidir Ali	<i>Sersem Ali Baba</i>

Sıra	Sahife		
109	36	İbadetten eğer sual edersen Kiblemdir Muhammet secdemdir Ali	<i>Bosnavî</i>
110	408	İstemem âlemde gayri meyveyi Tadma doyulmaz balımdır Ali	<i>Yeksanî</i>
111	300	Her sabah her sabah ederim zârı Dilimde Süphanım Muhammet Ali	<i>Pakî</i>
112	145	Men dahi nesne bilmem Allah bir Muhammet Ali	<i>Hatayî</i>
113	76	Horasan mülkünden Rûma geçenler Hünkâr Hacı Bektaş şah Seyit Ali	<i>D. Tevfik</i>
114	186	Elestü bezimde demişiz belî Emrû ferman ile o zata celi	<i>İbrahim Baba</i>
115	259	Vârisi ilmi nebi kâşifi hem sırrı celi	<i>Miadî</i>
116	25	Muhammet Ali postunda oturan Dört kapıyı kırk makamı bilmeli	<i>Ballı Baba</i>
117	192	Ey şehi mülkü vilâyet vey Hakm kudret eli «Kanberî»	
118	184	Eşiğin taşım beklerim Hünkâr Hacı Bektaş Veli	<i>Hüsni Baba</i>
119	390	Baş çekip bürcü felekten yine ruzu ezeli	<i>Vahdetî</i>
120	415	Varetti cihan mülkünü bir nuru tecelli	<i>Zahmî</i>
121	394	Dahi inanmaz mısın ey kanlı yezit Devranı döndüren Ali değil mi	<i>Veli Baba</i>
122	292	Kardaş bize niçin ikrar sorarsın Mürşide ikrarım Ali değil mi	<i>Nehri</i>
123	6	Horasandan Rûma zuhur eyliyen Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi	<i>Abdal Musa</i>
124	307	Güzel âşık cevrimizi çekemezsin demedim mi	<i>Pir S. A.</i>
125	40	Behey kardaş yolumuza giremezsin demedim mi	<i>Bosnavî</i>
126	293	Talip ne durursun döner bu devran Gözünü gafletten açabildin mi	<i>Nesli</i>
127	35	Dervişim deyip te meydana geldin Varlığın terkedip geçebildin mi	<i>Bosnavî</i>

Sıra	Sahife		
128	234	Gel ey hace bize ilmîni satma Hak mihman olduğu yeri bildin mi	<i>Kul Hüseyin</i>
129	169	Dergâhı şerifin geçen halinden Habîr etmek niyetile yârani	<i>Hatifi</i>
130	127	Sekahüm sırrını söyleme sakın Sakla kulum beni saklayım seni	<i>Genç Abdal</i>
131	390	Ehli dildir bilen ey dil dili Mevlâ dilini	<i>Vahdetî</i>
132	275	Şahımerdan huruç etti Düdüle oldu süvari	<i>Muhyiddin Abdal</i>
133	332	Gene seyyah oluben destime aldım teberi	<i>Seher Abdal</i>
134	88	Ey sofî dünyayı boş mu sanırsın Her zamanın vardır bir peygamberi	<i>Edip Harabî</i>
135	289	Erkânında zindeyim zahitlere handeyim Boynu bağlı bendeyim Hayderiyim Hayderî	<i>Münire Bacı</i>
136	317	Güruhu nacî mezhepliyyiz ne akıllı ne deliyiz Baştan başa hep belliyiz Şahımerdan köçekleri	<i>Rıza Dede</i>
137	363	Yayla dağlarının sahillerinde Şahım Kızıl Deli Sultan evleri	<i>Telemsanî Baba</i>
138	6	Gözlerin körolsun ey kanlı Yezit Bu meydanda ne var Aliden gayri	<i>Abdal Musa</i>
139	308	Derdim çoktur kangısma yanayım Yine tazelendi yürek yâresi	<i>Pir S. A.</i>
140	182	Horasan şehrinde duyuldu sesi Âşık muhiplere düştü hevesi	<i>Hüsniye Bacı</i>
141	427	Kûyu yâr ayrılığı çeşmimi hunpaş etti	<i>Kadri</i>
142	239	İş Mehdiye kaldı nesin söyleyi Tabibim diyene bühtan eyleyi	<i>Kul Mustafa</i>
143	259	Vâkıfı esrar olanlar hoş görür divaneyi	<i>Meknûnî</i>
144	120	Ey gönül bu aşka duçar olmyan bilmez bizi	<i>Fenni</i>
I			
145	105	Ey vâizi hamervah Terkeyle o kitabı	<i>Edip Harabî</i>

Sıra	Sahife		
146	145	Güzel şahım her yerlerde görünür Güzel şahım neye verdin Bağdadı	<i>Hatayi</i>
147	384	Rûgerdan olanlar fanî cihandan Menzili ukbaya ilişti kaldı	<i>Türabi</i>
148	58	Hey erenler gelin güzel sevelim Güzel sevmek bize Aliden kaldı	<i>Deli Şükri</i>
149	45	Muhammetle Ali bir nurdan geldi Cemali âdemde pertevler saldı	<i>Cemali</i>
150	277	Şükür Elhamdülillâh Kara sakal ağardı	<i>Muhyiddin Abdal</i>
151	89	Vâiz riya ile namaz kılmazdır Kalbi selim Abdi Süphan olaydı	<i>Edip Harabi</i>
152	330	Hayat sofrasında bir ağaç gördüm Yedi budağı var on iki dalı	<i>Sefil Abdal</i>
153	146	Serseri meydanı değil bu meydan Gafil yürümeyip hazer olmalı	<i>Hatayi</i>
154	215	Ali ismi dört kitapta okunur Lâilâhe illâllah yazılır	<i>Kul Himmet</i>
155	216	Gel gönül idrak eyle hem fehmeyle Kimdir şu cihanın kaimmakamı	<i>Kul Himmet</i>
156	278	Acep dosttan bize nazar ola mı Dost ile asillu bazar ola mı	<i>Muhyiddin Abdal</i>
157	395	Cihan derya iken âlem şu iken Arşa yeşil kandil nurolmadı mı	<i>Veli Baba</i>
158	50	Gönül aşka kondu mu Girip aşka kandı mı	<i>Dağistanhoğlu</i>
159	369	Tâ ezelden yârın yüzüne bakıp Cemali didarı gören ağlar mı	<i>Testim S. A.</i>
160	197	Flibede bir karı Yenile sevdi banı	<i>Kaygusuz Abdal</i>
161	89	Ey ehli teberrâ kapanmaz asla Pîr Balım Sultan ulu meydanı	<i>Edip Harabi</i>

Sıra	Sahife		
162	266	Güşeyle pendimi arifü dâna Dâna isen seyret sırrı	<i>Mir'atî</i>
163	311	Kaygusuz Sultanın keşfü kemali Er kulu Hacım Sultanın bürhanı	
164	324	Gönül kelâmını kâmile söyle Alıcı olmazsa açma dükkânı	<i>Sadık</i>
165	312	İsmi Şah methine Rüstem Babanın Vasfı şerholunur yoktur akranı	<i>Rahmî</i>
166	202	Eşeği saldım çayıra otlıya karnım doyura Gördüğü duşu hayıra yoranım da anasım	<i>Kazak Abdal</i>
167	218	Seyran edip bu âlemi gezerken Uğradım gördüm bir bölük canları	<i>Kul Himmet</i>
168	199	Yücelerden yüce gördüm Erbapsım sen koca Tanrı	<i>Kaygusuz Abdal</i>

K

169	182	Gel gönül kâmiller bendesi ol gel Kâmiller kalbinde tecellî Hak	<i>Hulûsî Baba</i>
170	288	Muhyiddinin aynı Hak	<i>Muhyiddin Abdal</i>
171	266	Ey Şahrîsalet sultanı kevneyn Buyruldu şanımda Levlâke levlâk	<i>Mir'atî</i>
172	396	Şu yalan dünyada üstat bulmadım Ben de beğenmedim işini felek	<i>Veli Baba</i>
173	424	Sırrımda ararken aynımda gördüm Ne keremdir dostu ziyaret etmek	<i>İsmail</i>
174	305	Hey Yezit yanına kalır mı sandım Nice intikamlar almsa gerek	<i>Pir Ali</i>
175	275	Bize serleşker olmağa Şahrî kerem Ali gerek	<i>Muhyiddin Abdal</i>
176	219	Her sabah her sabah ötüşür kuşlar Allah bir Muhammet Ali diyerek	<i>Kul Himmet</i>

Sıra	Sahife		
177	188	Aşkın piyalesin yedi kudretten İçtiğimiz demde bismi Şah dedik	<i>İhlâsî</i>
178	82	Daha Allah ile cihan yok iken Biz anı varedip ilân eyledik	<i>Edip Harabî</i>
179	296	Uykudan uyanmış şahin bakışım Dedim sarhoş muşun söyledi yok yok	<i>Nesimî</i>
180	346	Gurbet diyarımda bakes garibim Muhammet Aliden özge yârim yok	<i>Surri</i>
L			
181	119	Şehri ulûm Mustafadır babı Hayder din eri Öp eşiğin dâra dur meydanma merdane gel	<i>Fennî</i>
182	52	Hasretin ciğerim büryan eyledi Gözlerim yolları gel efendim gel	<i>Dedemoğlu</i>
183	147	Alinin sırrına ereyim dersin Bir mürşidi kâmil bul da andan gel	<i>Hatayî</i>
184	228	Elif Allah ismi okur yazarım «B» bir nokta ile «T» yi ne güzel	<i>Kul Himmet</i>
185	33	Gel koma Hakkı gönülden anda bulursun necat Rehberin ol Mustafayı Şah Ali âlâyı bil	<i>Bengî</i>
186	148	Bu yolun yolcusu olayım dersin Elde iki karpuz tutmalı değil	<i>Hatayî</i>
187	265	On sekiz bin âlem icat olmadan Lâmekân elinden ilmettim tahsil	<i>Mir'atî</i>
188	147	Bir güzelin vücudunun şehrine Bak nazar eyle de heman arif ol	<i>Hatayî</i>
189	340	Dolan gönül dolan eflâki arşı Saadet bürcünün devranesi ol	<i>Seyranî</i>
190	304	Verdiğin ikrara doğru gel yürü Mansur olup dârda tuttuğun eli bul	<i>Pinhan Abdal</i>
191	64	Cümle işler malûm ol efendime Nice türlü türlü iş etti gönül	<i>Derviş Mehmet</i>

Sıra	Sahife		
192	237	Nesini sorarsın garip halimin Çoktan beri yatır hastadır gönül	<i>Kul Mustafa</i>
M			
193	254	Piri erbabı mahabbet vâkıfı sırrı Ali Şem'i meydanı hakikat mürşidi sahipmakam	<i>Mehdî Baba</i>
194	149	Muhammet Alinin aldım elini Hak diyüp tuttuğum yoldan ayrılmam	<i>Hatayî</i>
195	51	Muhammedi eğer candan seversen Varınca bir tel ver pirime turnam	<i>Dedemoğlu</i>
196	310	Beni kabul etse erenler şahı Bir kul olup şu meydanda satılsam	<i>Ramî</i>
197	241	Gönül hanesinde bir güzel sevdim Âşk defterine yazar mı bilmem	<i>Kul Yusuf</i>
198	55	Ervah ezelde evvelki safta Elestü hitabımdan ben belî dedim	<i>Dertli</i>
199	421	Arızhal eyledim şahlar şahına Kıl derdime derman el'aman dedim	<i>Fedayî</i>
200	335	Âleme geldim hidayet ile seyran eyledim	<i>Selîm Baba</i>
201	308	Aman hey erenler mürvet sizindir Öksüzem yetimem amana geldim	<i>Pir S. A.</i>
202	347	Kurbanlar tığlanıp gülbank çekildi Gaflet uykusundan uyana geldim	<i>Şahî</i>
203	28	Zühtü terkeyleyip girdim meydana Çırağlar uyandı ikrara geldim	<i>Basrî Baba</i>
204	34	Makamı vahdetten düştüm yabana Peymane yollarım geçtim de geldim	<i>Bosnavî</i>
205	13	Bu âlemi ekvan yradılmadan Evvel yokken vara uğradım geldim	<i>Alioğlu</i>
206	280	Bu vücade gelicek ben can buldum Evvel katre göründüm umman geldim	<i>Muhyiddin Abdal</i>

Sıra	Sahife		
207	278	İnsan insan derler idi İnsan nedir şimdi bildim	<i>Muhyiddin A.</i>
208	306	Eğer benim ahü zârım sorarsan Allah bir Muhammet Ali sevdiğim	<i>Pir Mehmet</i>
209	248	Ey benim sevdiğim hem iki gözüm Salm bizi imamlara gidelim	<i>Mahreмоğlu</i>
210	326	Gel gönül seninle abdal olalım Desti Kerbelâya yolu çekelim	<i>Şefîl Abdal</i>
211	427	Varalım meykedei aşka nida eyliyelim	<i>Kadrî</i>
212	420	İsmi var cismi lâmekân âleme Geçti lâmekânla devranım benim	<i>Bürhanî</i>
213	247	Canfedayı canım şaha Derdment uryan benim	<i>Lem'i Baba</i>
214	297	Âteşi aşkımla yaktım özümü Halil İbrahimle merdan gelirim	<i>Nesimî</i>
215	414	Zahidâ yanaşma semti salâta Çok girip işleyip ol yandan geçtim	<i>Zahmî</i>
216	150	Bir nefesçik söyliyeyim dinlemezsen neyliyeyim	<i>Hatayî</i>
217	124	Şol fenâ mülkünün vefası yoktur Konan göçtü növbet bizim yol bizim	<i>Geda Musli</i>
218	194	Serçeşmedir evlâdımız pirimiz Pirimiz Muhammet Alidir bizim	<i>Kararsız Veli</i>
219	419	Biz Urûm Abdallarımız Maksudumuz yârdır bizim	<i>Balım Sultan</i>
220	70	Niyaz ehlerindeniz zannetme zahit Meşhuru cihandır nazımız bizim	<i>D. Rûhullah</i>
221	396	Cenabı Bariden ihsan olursa Gönlümün gamını atmak muradım	<i>Veli Baba</i>
222	11	İkrar verdim dönmem bezmi Elestten Verdiğim ikrarı imandan aldım	<i>Âhû Dede</i>
223	115	Bugün ben prime vardım Hayırlı himmetin aldım	<i>Emine Beyza Bacı</i>

Sıra	Sahife		
224	149	Bir kandilden bir kandile atıldım Türap olup yeryüzüne saçıldım	<i>Hatayî</i>
225	257	Semavatta geçti günüm Yola erkâna bağlandım	<i>Meknunî</i>
226	106	Ben müslüman iken ah Aptestimi alırdım	<i>Edip Harabî</i>
227	37	Aşkım çoktur benim candan yenilmez Günahkârım kapma geldim şahım	<i>Bosnavî</i>
228	322	Sensin beni bu sevdaya düşürten Hünkâr Hacı Bektaş Velisin Şahım	<i>Sabrî</i>
229	320	Nice bir dağdağai dehrile berbat olalım	<i>Ruhî Bey Baba</i>
230	117	Yâr istedi bizden dür gibi sözler Tefekkür bahrine daldık bakalım	<i>Fennî Baba</i>
231	380	Derdü gamın gevherini bulmağa Kasavet bahrine daldık bakalım	<i>Türabî</i>
232	261	Yüzün nuru keremdir hey imanım	<i>Miadi</i>
233	354	Emirim seyyidim Âli Resuldür derde dermanım	<i>Şemimî</i>
234	281	Erenler görünüz ne tuhfe canım Defterim elimde dilde divanım	
235	128	Cemalinden senin ey mah Gariki bahrı envarım	<i>Gülsüm Bacı</i>
236	386	Ben Hak ile Haklanırım Pir gönlünde saklanırım	<i>Useyle Bacı</i>
237	269	Dünyadan el çektim erkândır işim Çeşmi pürhunumdan aktıttım yaşım	<i>Mir'atî</i>
238	111	Meyhanede kandil gecesi bir iki çaktım	<i>Edip Harabî</i>
239	298	Gel beni ağlatma şahım Ben sana kullar olayım	<i>Nesimî</i>
240	91	Bir zaman camiye devam ederdim Aklımca sanırdım müslüman oldum	<i>Edip Harabî</i>
241	261	Sahrayı cedide yeni bir mecnun İntihap ettiler intihap oldum	<i>Mihrabî</i>

Sıra	Sahife		
242	29	Tarikat sırrınadn olmuşum âgâh Okudum başımı başa başoldum	<i>Basrî Baba</i>
243	46	Evvel ateş püskürürken ağzımdan Şimdilik pamuğu yakmaz oldum	<i>Ceyhuni</i>
244	279	Katreden deryayı ummanı buldum	<i>Muhyiddin Abdal</i>
245	279	Vücudum şehrinin seyran ederken Gönüller tahtında sultanı buldum	<i>Muhyiddin Abdal</i>
246	220	Dün gece seyrim içinde Ben dedem Aliyi gördüm	<i>Kul Himmet</i>
247	191	Dün gece seyranda bâtin yüzünde Hünkâr Hacı Bektaş Veliyi gördüm	<i>Kalender Abdal</i>
248	189	Adem menzillerin seyran ederken Ulular ulusu şahımı gördüm	<i>İhlâsî</i>
249	361	Men dilâ nuru kadîmim can içinde bülbülüm	<i>Şirî</i>
250	229	Allah medet yâ Muhammet yâ Ali Yusuf kuyusunda zindana düştüm	<i>Kul Himmet</i>
N			
251	26	Abit kisvesinde görünen Haktır Sen anı gayrıda arama ey can	<i>Basrî Baba</i>
252	249	Ey gönül sandım mı sen derviş oldun Bu menzil uzaktır çıkma rızadan	<i>Mahzunî Muharrem Baba</i>
253	44	Dilâ gûşet bu nushu pendî candan	<i>Cemalî Baba</i>
254	330	Virdi zebanım zikri Hudadır Sanma bu canım mürgu hoşelhan	<i>Seher Abdal</i>
255	92	Musa Haktan sordu Tûru Sinada Yâ Rabbi yok iken bu kevnü mekân	<i>Edip Harabî</i>
256	230	Benim günahım çok senin katında Allah bir Muhammet Ali el'aman	<i>Kul Himmet</i>
257	247	Mürşidi kâminden aldım haberi Zahitlerin hâli gayet pek yaman	<i>Lokmanî</i>
258	63	Bir mi bin mi bu kubbenin kapusu Diyen bilmez bilen demez ne seyran	<i>D. Mehmet</i>
259	41	Bu anasır dört güruhtur Dördünden biridir insan	<i>Câferoğlu</i>

Sıra	Sahife		
260	370	Ol Habibullahın kelâmı ile Ağzlarımız açık ola sabahtan	<i>Teslim S. A.</i>
261	371	Yönümü döndürdüm Sarı Sultana Ali muratları vere sabahtan	<i>Teslim S. A.</i>
262	230	Yetmiş iki buçuk millet dileği Yaradana yalvarırım sabahtan	<i>Kul Himmet</i>
263	337	Uyan ne yatarsın şafak söküldü Hep niyazlar kabul olur sabahtan	<i>Sersem Ali Baba</i>
264	249	Aşk ile uyandım aradım derman Bu derde dermanım pir Balım Sultan	<i>Mahzunî Muharrem B.</i>
265	357	Cihan varolmadan ketmi ademde Hak ile birlikte yekdaş idim ben	<i>Şirî</i>
266	273	Erenler eşğinde yaslanuben yattım ben	<i>Muhyiddin Abdal</i>
267	387	İkrarı aşkımız çün ezelîdir Müminin ikrarı kalûbeliden	<i>«Usulî»</i>
268	151	Ben de bildim benlik yoktur özümde Benliği yezide sattım ezelden	<i>Hatayî</i>
269	56	Şah Abdal Musaya bende olalı Çillenin muradın verir tez elden	<i>Deli Şükri</i>
270	281	Yine bir söz diyelim dilü candan Her ne keşfoldu ise bana benden	<i>Muhyiddin Abdal</i>
271	407	Fena bağında her demde Ali senden medet senden	<i>Viranî</i>
272	244	Gelenler âleme canan elinden	<i>Kemterî</i>
273	411	Aldı deri dergâhma ol yâr kereminden	<i>Yesarî</i>
274	438	Gine bir ün işittim Huda bilir ününden	<i>Sadettin</i>
275	151	Gel Ali yoluna beli desene En sonunda garkolursun sele sen	<i>Hatayî</i>
276	424	Babullah deminde bir güzel gördüm Görünen sen gösteren sen gören sen	<i>İsmail</i>
277	272	Elâ gözlü sultan Baba Ululardan ulusun sen	<i>Muhyiddin Abdal</i>

Sıra	Sahife		
278	333	Hanei zenbura dahil olalı Bal tutup parmağın yalayım dersen	<i>Selman Cemali Baba</i>
279	429	Gece gündüz âşık olup isteyen İstedğin sende görebilirsen	<i>Kul Âdil</i>
280	152	Muhammet Alinin kurduğu yoldur Ak sütünde ağır görebilirsen	<i>Hatayî</i>
281	314	Bil teehhül âleminde olmuşum hakkalyekin	<i>Recâi Baba</i>
282	294	Gelin hey erenler dirlik edelim Kapuları açık Seyit Alinin	<i>Nesli</i>
283	397	Saadetli yârim nazar kıldığı Elleri var Hacı Bektaş Velinin	<i>Veli Baba</i>
284	167	Dil ile dervişlik olmaz Hâli gerek yol ehlinin.	<i>Hatayî</i>
285	414	Hakikatte mürgu tayyar olanlar Lâmekânda âşiyânı neylesin	<i>Zahmî</i>
286	94	Yedullah âyetin bilmez ise Hak nasip etmemiş zahit neylesin	<i>Edip Harabî</i>
287	91	Yâ Rap senin mekânım yok yatağım yok yorganım yok Hem dinin hem imanım yok her bir şeyden münezzehsin	<i>Edip Harabî</i>
288	190	Çevir yüzün semaya otur her dem duaya Niyaz eyle Hudaya derdine derman gelsin	<i>İkbal Bacı</i>
289	195	Gözlerim yollarda uyukular gelmez Gülbangın çektiğin erenler gelsin	<i>Kasım Dede</i>
290	117	Muhammet Alidir her seher virdim Hayderiyim Câferiyim ne dersin	<i>Fahrî</i>
291	112	Ey sofî meyân neşvefezasın ne bilirsin	<i>Edip Harabî</i>
292	365	Benim bu sözlerim herdem sanadır Bir yuva bulup ta uçar imişsin	<i>Teslim S. A.</i>
293	207	Hak nefesin inkâr eliyen talip İblistir bu cemden sürülsün gitsin	<i>Kul Budala</i>
294	430	Hak nefesin inkâr eyliyen talip İblistir bu cemden sürülsün gitsin	<i>Kul Mazlum</i> [1]

[1] 207 inci sahifede de kaydettiğimiz bu nefes iki şaire isnat edilmektedir.

Sıra	Sahife		
295	181	Nurun alâ nurdur cemali pâkin Nuri Baba Sultan efendimizin	<i>Hulkî Baba</i>
296	111	Zahit bizi sen maili efsane mi sandım	<i>Edip Harabî</i>
297	93	Herkese matlubu bir gülolurdun Bu gülşenden gonce dermiş olaydım	<i>Edip Harabî</i>
298	371	Evliyaya muhip olayım dersen Zarafet eyleyip gülmeden sakım	<i>Teslim S. A.</i>
299	384	Seyit Ali Sultan himmet eyledi Açıldı meydanı çırağ uyandı Münkirlerin özü gözü bağlandı Şulesinden Sersem Ali Babanım	<i>Türabî</i>
300	313	Karşı Ahmet Baba Horasan piri Budur namu şanı Karşı Babanım	<i>Rahmî</i>
301	252	Otman Baba dergâhını soranlar Dergâhı cennettir Otman Babanım	<i>Meczip Abdal</i>
302	16	Karyağdı dergâhı ettik ziyaret Cemalini gördük Hafız Babanım	<i>Ârife Bacı</i>
303	108	Beyti Hudadır ey Şah uşşaka âsitanım	<i>Edip Harabî</i>
304	62	Tâ ezelden bendesi olup etmişim Rahma can feda Balım Sultanım	<i>D. İbrahim</i>
305	413	Geceler tâ supholunca zârı var beктаşınım	<i>Yetimî</i>
306	154	Gel gönül incinme bizden Kalsın gönül yol kalmasın	<i>Hatayî</i>
307	354	Derdimizdir bizim Muhammet Ali Zeynel'abâdandır bunların hâli Hasan Hüseyine demişiz belî İman olsun kardaş güman olmasın	<i>Şemsî Baba</i>
308	22	Yeri göğü insü cini yarattın Sen ey mimar başı evvancı mısın	<i>Azmî Baba</i>
309	28	Talip ol cismin aşk ile yansın İç câmi tevhit kalbin uyansın	<i>Basrî Baba</i>
310	308	Sordum sarı çiğdeme Sen nerede kırsılsın	<i>Pir S. A.</i>

Sıra	Sahife		
311	112	Sofi bu gidişle hize yoldaş olamazsın	<i>Edip Harabî</i>
312	153	Dervişlik ider bana Sen derviş olamazsın	<i>Agâhî Dede</i>
313	8	Tevellâsın teberrâsın bilen abdala aşkolsun	<i>Agâhî Dede</i>
314	121	Erenlerin kıldan ince yolları İnce yoldan geçen cana aşkolsun	<i>Ferdî</i>
315	353	Böyle buyurmuştur pirler erenler Sırrı sır eyliyen cana aşkolsun	<i>Şehidî</i>
316	329	Safa geldin safa geldin erenler Mehabbet eyliyen cana aşkolsun	<i>Sefil Abdal</i>
317	49	Çoktan âşık oldum didarımıza Güzel şahım gazilere aşkolsun	<i>Çerkezoğlu</i>
318	157	Vücutum şehrin seyredip gezerim Didar ile mehabbete aşkolsun	<i>Hatayî</i>
319	339	Arzulayıp geldim devri âlemde Ey güruhu nacî size aşkolsun	<i>Sersem Ali Baba</i>
320	77	Lâmekân elinden bir sada geldi Nevruzunuz canlar mübarek olsun	<i>Didari</i>
321	93	Yâ Rap sen Allahı azîmüştânsın Her yerde her ferde makbul olursun	<i>Edip Harabî</i>
322	320	Gelin erenler Hakka gidenler Halden bilenler yanalım bugün	<i>Rümuzî</i>
323	398	Necef deryasında gemi yüzdürür Dalgası var coğası var gönlümün	<i>Veli Baba</i>
324	63	Her sabah her sabah hânın dağılır Ver benim muradım İmamı Hüseyin	<i>D. Mehmet</i>
325	155	Türbesin üstüne nakşeylemişler Gel dinim imanım İmamı Hüseyin	<i>Hatayî</i>
P			
326	288	Muhyidinim öş kitap	<i>Muhyiddin Abdal</i>
327	437	Kulağında dehanımda nedir bildir bana yâ Rap	<i>Sâcî</i>

R

Sıra	Sahife		
328	325	Oı Arşî Rahman bu Arşta yok iken Ezelî kandili tutandır Haydar	<i>Sadık</i>
329	126	Bahar eyyamı erdi de Şadoluben güldü dağlar	<i>Geda Musli</i>
330	385	Şahımerdanın kulları Hacı Bektaşın gülleri İlmi ledün bülbülleri Güldestedir Bektaşılar	<i>Türabî</i>
331	41	Küntükenzin huccetü bürhandır bektâşılar	<i>Bosnavî</i>
332	156	Sırrı sırrelemek Aliden kaldı Sırrı durmaz beyan eyler bazılar	<i>Hatayî</i>
333	398	Âdem nebiyüllah dünyaya geldi Görelim ki Şahımerdan ne yapar	<i>Veli Baba</i>
334	79	Şükür olsun ol Hudanın demine Hacı Bektaş Veli Sultan Bahm var	<i>Didari</i>
335	59	Gel gönül mülküne gir nazar eyle Mehabbet arzeder hâllerimiz var	<i>Derun Abdal</i>
336	250	Dil secdegâhı erenler şahı Oldum agâhı mutadımız var	<i>Makbulî</i>
337	157	Bâtınımda dedi bana bir aziz Mehabbetten geçen Haktan da geçer	<i>Hatayî</i>
338	372	Süren erenler süreği Süregelmiş süre gider	<i>Teslim S. A.</i>
339	381	Bir şah ki hükmünde olmazsa muhkem Dağıtır askeri hân üste gider	<i>Türabî</i>
340	157	Karşiki karlıca dağ gördün mü Yoldurmuş eyyamın eriyip gider	<i>Hatayî</i>
341	415	Ehli suhan biziz ârifan içre Lisanımız saçar lü'lüü gevher	<i>Zahmî</i>
342	48	Ey şuhu müstesna çeşmi sahharın Pençe salıp bu çeşmimden mü çeker	<i>Ceyhunî</i>

Sıra	Sahife		
343	401	Eğer bir kâmilde kemal ararsan Özünü bilene âlâ dediler	<i>Veli Baba</i>
344	323	Tarikatin binasını kurunca İptida şanma yekta dediler	<i>Sadık</i>
345	378	Eski sebaktan geçübün Gel çevir evrak dediler	<i>Türabî</i>
346	253	Yatardım gafletle bir güruhu pirap Tuttular destimi kalk kalk dediler	<i>Mejharî</i>
347	388	Tevellâyı imamlardan getirdim Tavafm kabuldür abdal dediler	<i>Uryan Abdal</i>
348	122	Vardım kırklar meydanma Gel otur be can dediler	<i>Ferdî</i>
349	158	Kırklar meydanına vardım Gelberi hey can dediler	<i>Hatayî</i>
350	410	Cemali pâkini ey nuru didem Görenler Allahuekber dediler	<i>Yesarî</i>
351	402	Seyran bahçesinin bir yanı elma On sekiz bin âlem nuru dediler	<i>Veli Baba</i>
352	271	Medineden gider olduk Kûfeye Dön gitme İmam dedi sünniler	<i>Muhyiddin</i>
353	120	Desti dilberden olar kim bir kadeh nuşettiler	<i>Fennî Baba</i>
354	314	Öksüz gibi harap yerde kalmışım Günah deryasına düşüp dalmışım Ben pirimden böyle haber almışım Kem bizdedir kerem sizde erenler	<i>Rahmî</i>
355	129	Dün gece seyranım Hakmı huzuru Hünkâr Hacı Bektaş pirim erenler	<i>Hafız Baba</i>
356	416	Bu zümrei gülşaha kızılbaşı desinler	<i>Zikrî Baba</i>
357	54	Bir yere cem'olmuş beş on âşıklar Biribirleriyle meydan ederler	<i>Dertli</i>
358	96	Varlık deryasına dalma ey kardaş Kardaşlıkta birlik dirlik isterler	<i>Edip Harabî</i>

Sıra	Sahife		
359	372	Mürşide varmağa talip olursan İptida insandan rehber isterler	<i>Teslim S. A.</i>
360	349	Bir gün otururdum yaranı safa Gönülden dinliyen duyar demişler	<i>Şahî</i>
361	30	Kelâmı ehlûllah kelâmullahıtır Nutm ile kâfiri müslüman eyler	<i>Basrî Baba</i>
362	373	Dört duvar içinde olsa mekânım Taşrasından esen yel bana neyler	<i>Teslim S. A.</i>
363	38	Arzu ile veçhin görenler ey mah Hürşidi Haveri dünyayı neyler	<i>Bosnavî</i>
364	381	Gel gönül gidelim âşkellerine Muradım yâr ise bir dane yeter	<i>Türabî</i>
365	68	Gerçek olan yolun evvelin izler Eğer yolcu isen yol kâmil ister	<i>D. Mehmet</i>
366	37	Neden şadolursun bugünkü günde Cümle muhiplerin gönlü gamdedir	<i>Bosnavî</i>
367	285	Hızırım suyu benem Abıhayat bendedir	<i>Muhyiddin Abdal</i>
368	283	Keremeti âdem benem keşfü keramet bendedir	<i>Muhyiddin Abdal</i>
369	284	Ol yedi Mushaf benem Heft âyet bendedir	<i>Muhyiddin Abdal</i>
370	9	Bir günah ettimse yâ Rap affü gufran sendedir	<i>Ahmet Talibi İrşadî</i>
371	17	Eğrefoğlu al haberi Bahçe bizim gül bizdedir	<i>Âşık Hasan</i>
372	433	Biz harabat ehliyiz kâşanemiz viranedir	<i>Müştak</i>
373	288	Muhyiddin gaggap nedir	<i>Muhyiddin Abdal</i>
374	288	Muhyiddin bu söz nedir	<i>Muhyiddin Abdal</i>
375	94	Ey sofî nutkuma gel eyle iman Her sözüm Mevlânın sözü gibidir	<i>Edip Harabî</i>
376	236	Hak nasip eylese görsem yüzünü Canım arzuladığı sahip Mehdîdir	<i>Kul Mehmet</i>

Sıra	Sahife		
377	18	Hayali gönlümde yadigâr kalan Hünkâr Hacı Bektaş Ali kendidir	<i>Âşık Hasan</i>
378	344	Her ne okursan Otuz ikidir	<i>Sırrî</i>
379	163	Be erenler be gaziler Gelen Mürteza Alidir	<i>Hatayî</i>
380	315	Tut damenini sıdk ile bir mürşidi pâkin Zira ki o mürşit sana derbanı Alidir	<i>Rıfat Paşa</i>
381	335	Miracı emel kâmile meydanı Alidir	<i>Selman Cemalî Baba</i>
382	262	Gel durma gönül rahma erkânı Alidir	<i>Mihrabî</i>
383	164	İkilikle sakın girme meydana İkinin birisi pirim Alidir	<i>Hatayî</i>
384	405	Bir ulu şehirde tellallığım var Ben tellahım pazar başım Alidir	<i>Viranî</i>
385	352	Yürüt saki demi irfan cemidir Cemiyet sultan şahım Alidir	<i>Şehribanû Bacı</i>
386	313	Tarikat gülleri kavım kardaşlar Gafil olman gelen şahım Alidir	<i>Rahmî</i>
387	200	Benim pirim Hacı Bektaş Velidir Pirim piri Şahmerdan Alidir	<i>Kazak Abdal</i>
388	203	Bilmedin mi yeknazarda uyarıp Çekip seni irşat eden Alidir	<i>Kul Bayram</i>
389	95	Hayderi Kerrara canım fedadır Çünkü kendileri şahı velidir	<i>Edip Harabî</i>
390	95	Yâ hû burda olan muhibbana bak Öyle sarga burga kardaş değildir	<i>Edip Harabî</i>
391	362	Tâ kelâmullahı natık hucceti tenzildir	<i>Şirî</i>
392	412	Yeşil Abdal dört kitabı Cem'eyleyip yazan kimdir	<i>Yeşil Abdal</i>
393	383	Biz kalenderliği ihtiyar ettik Kanaat mülkünde uzlet bizimdir	<i>Türabî</i>
394	165	İptidadan yol sorarsan Yol Muhammet Alinindir	<i>Hatayî</i>

Sıra	Sahife		
395	66	Ol yeşil kandilde balkılıp duran Şahmerdan Mürteza Ali Hayderdir	<i>D. Mehmet</i>
396	333	Bizler aşkehlizy bağı sevdaya Salsak ta birdir salmasakta birdir	<i>Selman Cemalî Baba</i>
397	8	Ey sofî bana mescidü meyhane de birdir	<i>Âgâhî Dede</i>
398	112	Ey hace Felâtun dediğin cahilimizdir	<i>Edip Harabî</i>
399	113	Miraç dediğin sofî bizim menzilizimizdir	<i>Edip Harabî</i>
400	374	Bozuk düzen öyle gelme meydana Ehlibeyte iman eyle gel münkir	<i>Teslim S. A.</i>
401	344	Cihanın şahına minnet eylemem Kısmetim Muhammet Aliden gelir	<i>Sırrî</i>
402	116	İkrarü imandan haber sorarsan İkrar iman Kalûbeliden gelir	<i>Esat Baba</i>
403	374	Türlü kumaşlardan yükünü tutmuş Gördüm bir bezirgan Yemenden gelir	<i>Teslim S. A.</i>
404	316	Sırre erenlere hey iki gözüm Eren bilir ermiyenler ne bilir	<i>Rıza Efendi</i>
405	285	Bizim tacımız suretâ Seb'ulmesanî gösterir	<i>Muhyiddin Abdal</i>
406	329	Şemsü kamer doğar Arştan yücedir Kimi bazirgandır kimi hocadır	<i>Sefil Abdal</i>
407	114	Şer'in içine hile katan hep fukahadır Erbabı riyadır	<i>Edip Harabî</i>
408	426	Bizi mesteyledi sahbayı Elest Lâtakrabussalât bize bağlıdır	<i>Kadrî</i>
409	165	Men dervişem deyu göğsüm gerersin Hakkı zikretmeğe dilin var mıdır	<i>Hatayî</i>
410	291	Vellelyi izâ yağsâ buyurdu Süphan Vennehri izâ tecellâsıdır	<i>Nedimî</i>
411	191	Âlemi mamuru âbadan eden beктаşdır	<i>Kadirî</i>
412	108	Gûşeyin erenler Bu başka bir beyandır	<i>Edip Harabî</i>

Sıra	Sahife		
413	97	Kün dedi varettiler kevnü mekânı Bu kudret Hazreti Kibriyanıdır <i>Edip Harabî</i>	
414	97	Cahiller çekemez ehli kemali Zira sözlerinin hikmeti vardır <i>Edip Harabî</i>	
415	96	Aşkım ocağın yandırmak için Haktan ihsan olmuş yelpazem vardır <i>Edip Harabî</i>	
416	433	Bugün meydanı aşk içre yine ahengimiz vardır <i>Nakdi</i>	
417	110	Ey hâce Kabekavseyin Bizim makamımızdır <i>Edip Harabî</i>	
418	166	Hü diyelim gerçeklerin demine Gerçeklerin demi nurdan sayılır <i>Hatayî</i>	
419	118	Sail olma cahilden sorma sırrı Gözü bakar amma körden sayılır <i>Fennî Baba</i>	
420	309	Sabahın seherinde cümbüşe geldim Dağlar yâ Muhammet Ali çağırır <i>Pir Sultan A.</i>	
421	132	Cem'olup erenler yerli yerine Erlere yâ Muhammet Ali çağırır <i>Hamdi</i>	
422	76	Cem'olup her yerde güruhu naci Allah dost Muhammet Ali çağırır <i>D. Tevfik</i>	
423	302	İkrarım Enelhaktır Bu ikrarım belî haktır <i>Perişan Baba</i>	
424	113	Cevretmesin uğsaka deyin yâra ayıptır <i>Edip Harabî</i>	
425	375	Arzulamış gelir koca Bağdadı Şah Süleyman başı telli geliyor <i>Teslim S. A.</i>	
426	160	Ne yetirdin aranırsın burada Gel ey talip özün kuleyliyegör <i>Hatayî</i>	
427	160	Bizim içtiğimiz dolu erenlerin dolusudur <i>Hatayî</i>	
428	375	Âşnamdan ayrıldım yamandır hâlim Âdetdir aşkın hâli böyle olur <i>Teslim S. A.</i>	
429	334	Kâbei Hudadır dil yıkmak olmaz Dil şikest edenler hasmullah olur <i>Selman Cemalî Baba</i>	
430	57	Derdim vardır deye neye ağlarsın Aliyi sevenin derdi mi olur <i>Deli Şükrî</i>	

Sıra	Sahife		
431	323	Anka meydan alamaz uçmak ile Meydan alan türap olur hâkolor <i>Sadık</i>	
432	161	İmam Câfer kullarıyız Sohbetimiz nihan olur <i>Hatayî</i>	
433	98	Hak Musaya Tûrda etti hitabı Bana gelen bende birleşmiş olur <i>Edip Harabî</i>	
434	162	Gaziler bu yola riyala girmen Yarın anda kıl köprüler kurulur <i>Hatayî</i>	
435	343	Mürşide ermeyen Hakrı bilemez Seni irşat eder bir cân bulunur <i>Sırrî</i>	
436	342	Vücudum şehrinin seyran ederken Gördüm dört köşede dört cân oturur <i>Seyit Ali S.</i>	
437	113	Yâ Rap beni hasrette koma yâra kavuştur <i>Edip Harabî</i>	
438	270	Âlemi kesrette kalma ey gönül gel bâhuzur <i>Edip Harabî</i>	
439	428	Aşk elinden içtiğimiz Denizlerin sürüsüdür <i>Koyunoğlu</i>	
440	238	Ecelsiz yiğide ölüm yok imiş Ölümden evveli ölmek görünür <i>Kul Mustafa</i>	
441	14	Eğer âşık oldu isen Dost yüzü ayan görünür <i>Alioğlu</i>	
442	39	Mürşidi kâmile başeğmiyene Erenler deminde ziyan görünür <i>Bosnavî</i>	
443	39	Kerbelâ kâtibi döktü rakamlar Evlâdı Aliye sefer görünür <i>Bosnavî</i>	
S			
444	9	Tâ ezelden kılmışam ikrarî imanım hulûs <i>Ahmet Talibi İrşadî B.</i>	
445	98	Enbiya içinde Şakkulkamerin İcrası Ahmedî Muhtara mahsus <i>Edip Harabî</i>	

Ş

Sıra	Sahife		
446	220	Gece gündüz hayaline döndüğüm Bir gece ruyama gir Hacı Bektaş	<i>Kul Himmet</i>
447	99	Ey sofî cenabı Halıkı mutlak Bu şarabı bize in'am eylemiş	<i>Edip Harabî</i>
448	425	Aynicem olmuşlar didara karşı Kalbi kallâş hain gelmiş gelmemiş	<i>İsmail</i>
449	286	Özünü bilen bil ki insan imiş Bilmiyenler ya gulryaban imiş	<i>Muhyiddin Abdal</i>
450	100	Ey derviş açıktan etme şikâyet Tekkeyi bekliyen çorbayı içermiş	<i>Edip Harabî</i>
451	404	Kınamayım aklım yetirdiğime Âşık maşukunu deli eylemiş	<i>Veli Baba</i>
452	193	Gurbet elde neler geldi başıma Cezayer erleri aman gel yetiş	<i>Kara Hamza</i>
453	327	Hak dedim yönümü dergâha tuttum Yetiş yâ Muhammet Ali sen yetiş	<i>Sefil Abdal</i>
454	70	Çıkmaz benlikle arşı didara Varmı yoğunu yak ta gel derviş	<i>D. Ruhullah</i>
455	317	Beyti Hak edersen kalbini derviş Kalmaz asla beyti dilinde teşviş	<i>Rıza Efendi</i>

T

456	114	Zahit ne için etmedin imanı harabat	<i>Edip Harabî</i>
457	100	Ey zahit götürmez seni cennete Aldığım aptesle bu savmu salât	<i>Edip Harabî</i>
458	36	Mehabbet neydüğün bileyim dersen Erenler ceminde birdir mehabbet	<i>Bosnavî</i>
459	221	Tâ Kalûbelâdan sevdik seviştik Bizimle ezeli yâdır mehabbet	<i>Kul Himmet</i>

Sıra	Sahife		
460	43	Teveccüh eyledim mihrabı yâra Göründü gözüme kırblei hacet	<i>Cemalî Baba</i>
461	232	Abdal Musa Sultan gazaba geldi Fetheden Urumu yâreden medet	<i>Kul Hüseyin</i>
462	65	Niyazım var Muhammetle Aliye Cümle günahıma imamlar medet	<i>Derviş Mehmet</i>
463	409	Hâgâ birbirinden kim ayrı gördü Muhammet Alidir Ali Muhammet	<i>Yesarî</i>
464	167	Muhammet Aliden kurulu yoldur Evvel rehberinden kaçana lânet	<i>Hatayî</i>
465	237	Ol ilmi hikmetten haber almıyan Götürürler dâra seni ne minnet	<i>Kul Mustafa</i>
466	80	Bir kaz beni ruyada gelip etti ziyaret	<i>Edip Harabî</i>
467	376	Bu dünyadan o dünyaya giderken Tu yüzüne lânet şanıma Yezit	<i>Teslim S. A.</i>
468	27	Melâik sıfatım zatımdır âdem Sıfatım zatıma eyledi sücut	<i>Besrî Baba</i>

U

469	7	Gel ey can durma bigâne makamı âşmadır bu	<i>Âbidin Baba</i>
470	355	Bismişahla başlıyalım Can başı feda kılalım Her daim şahı analım Nurdan bir nur daha doğdu	<i>Şeref Bacı</i>
471	231	Seyyah oldum şu âlemi gezerim Bir dost bulamadım gün akşam oldu	<i>Kul Himmet</i>
472	299	Âşk evinde kışlıyalı Rivayete başlıyalı Gidi münkir taşlıyalı Gönül çayır çemen oldu	<i>Öksüz Ali</i>
473	49	Âşık ol serseri gezme âlemde Bir kadem bas bezmi irfana yâ Hû	<i>Çınarî</i>

Sıra	Sahife		
474	243	Aşk Alim Hu gülüm Hu Gülüme bülbülüne Hu	<i>Kemteri</i>
475	55	Arzulayıp sana geldim Ol mübarek yüzün gördüm Eşiğine başım koydum Timur Babam Hû	<i>Dertli Kâtip</i>
476	436	Ehli diliz bizi dil dolandırır Feleğin işine hile olur mu	<i>Rıza</i>
477	168	Âdem olup geldim âdem içine Nasip olmaz türlü candan içeru	<i>Hatayî</i>
478	5	Ben hocamdan böyle aldım dersimi Okur idim eliften bâya deyu	<i>Abdal Musa</i>
479	434	Yine havalandı gönlümün kuşu Aşk ile şevk ile döner Şah deyu	<i>Noksanî</i>
480	316	Çağrıldım hazrete doğruldum yola Rahı erenlere girdim Hu deyu	<i>Rıza Efendi</i>
481	338	Yedi iklim dört köşeyi dolandım Hünkâr Hacı Bektaş Pirim Hu deyu	<i>Sersem Ali Baba</i>
482	208	Zahit Hu demeyi inkâr eyleme Ya neye çağırır insan Hu deyu	<i>Kul Himmet</i>

Ü

483	223	Yerde insan gökte melek yok iken Kudretinden bir nur indi süzüldü	<i>Kul Himmet</i>
484	431	Kudret lisanını anda Lemyezel Kurarken gözüme dergâh göründü	<i>Kemal</i>
485	24	Gene havalandım divane gönül Ol şah ikliminin eli göründü	<i>Baba Yahşi</i>
486	78	Sabahtan gözümü açtım uyandım Hakikat bağmın gülü göründü	<i>Didari</i>
487	382	Âdem Havva şu dünyaya gelmeden Muhammet Alinin nurun gördün mü	<i>Türabî</i>
488	187	Kardaş bu derdine deva istersen Şahım Sultan Karyağdıya gel yürü	<i>Ihlâsî</i>

Sıra	Sahife		
489	242	Şu benim divane gönlüm yine huptan huba düştü	<i>Kul Yusuf</i>
490	231	Gül bittiği yeri bilirim dersin Bilir misin benlik şeytana düştü	<i>Kul Himmet</i>
Y			
491	15	Bak veçhi yâra yâ Hay Gelmiş kemale yâ Hay	<i>Ali Ulvî Baba</i>
Z			
492	336	Sırrul'esrara yetiştim beni hayvan anlamaz	<i>Selim Baba</i>
493	123	Bai Bismillâhı bilmiyen faki Fatiha okusa imam olamaz	<i>Garbî</i>
494	287	Nefsini bilmiyen kes canolamaz Özü hayvandürür insan olamaz	<i>Muhyiddin Abdal</i>
495	30	Kelâmın kadrini bilene söyle Şalgam pazarında cevher satılmaz	<i>Basrî Baba</i>
496	421	Baş uydurup gözün aç gel didara Bu didarda kavga olmaz kalolmaz	<i>Fedayî</i>
497	383	Salma dil gemisin engine âşık Erenler aşkına payan bulunmaz	<i>Türabî</i>
498	201	Ormanda büyüyen adam azgını Çarşıda pazarda insan beğenmez	<i>Kazak Abdal</i>
499	298	Kadir geceleri fırsat sizindir Böyle Hak mihmanı can ele girmez	<i>Nesimî</i>
500	206	Bülbül oldum gül dalında şakırım Gül dalında biten gül neme yetmez	<i>Kul Budala</i>
501	50	Biz geçti güzârız haneharabız Tamir kabul etmez viraneyiz biz	<i>Çinari</i>
502	131	Sakıyâ sahbadañ kısmetliyiz biz Erenler bezmine davetliyiz biz	<i>Hakkî</i>
503	380	Erenler serveri gerçekler piri Hünkâr Hacı Bektaş erleriyiz	<i>Türabî</i>

Sıra	Sahife		
504	60	Erenler veliler kırklar yediler On iki imamlar kurbanıyız biz	<i>Derviş Ali</i>
505	103	Ey vâiz sen bize vazedemezsin Çünkü her bir ilmin deryasıyız biz	<i>Edip Harabî</i>
506	101	Ak üzre karadan sorma ey zahit Biz Haktan ders aldık zorlu âlimiz	<i>Edip Harabî</i>
507	359	Baş açık yalm ayak uryana gelmişlerdeniz	<i>Şiri</i>
508	245	Tâ ezel bezminde ikrar eyliyen şiişleriz	<i>Kemteri</i>
509	410	Sanma ey zahit cihan içre sivayı bekleriz	<i>Yesarî</i>
510	346	Ezelden güzelden gönlümüz geçmez Biz âşıkız Haktan didar isteriz	<i>Surri</i>
511	101	Ne çare zahidâ kızılbaş olduk Daima badei gülfam süzeriz	<i>Edip Harabî</i>
512	258	Hamdü sena olsun irfanımız var İnabe alacak piri biliriz	<i>Meknuni</i>
513	345	Yetmiş iki millet içre nacîyız	<i>Surri</i>
514	251	İkrar verdik biz bir pire Dil salmayız her bir yere Bendeleri ulu ere Biz Bektaşî gülleriyiz	<i>Matlubî</i>
515	42	Biz ki Rûm abdalyız her yerde var dergâhımız	<i>Cesarî</i>
516	74	Lûtfeyle her nazarda Nurî Baba sultanımız	<i>D. Tévfik</i>
517	226	Biz Muhammet Ali diyenlerdeniz Dergâhâ doğru gider yollarımız	<i>Kul Himmet</i>
518	10	Eşya sıfâtmdan soyun Gel gör bizim esrarımız	<i>A. Talibi İrşadi</i>
519	69	Vahdet badesile mestiz ezelden Elest kadehinden tatanlardanız	<i>D. Rûhullah</i>
520	4	Kim ne bilir bizi nice soydanız Ne zerrece ottan ne hot sudanız	<i>Abdal Musa</i>

Sıra	Sahife		
521	309	Ey benim divane gönlüm dağlara düştüm yalmız	<i>Pir S. A.</i>
522	334	Bu bizler bülbülü bağı behiştiz Gülzarı dehre dil koymıyanlarız	<i>S. Cemalî Baba</i>
523	264	Zincir kâreylemez bizlere sofî Bin can ile bir canana bağılıyız	<i>Mir'atî</i>
524	411	Fahrî âlem Mustafanın kuluyuz kurbanıyız	<i>Yesarî</i>
525	102	Kâfü nun hitabr izhar olmadan Biz bu kâinatın iptidasıyız	<i>Edip Harabî</i>
526	288	Biz Hüseyinî mevaliyiz Aşkehlinin imanryız	<i>Münir Baba</i>
5 7	302	Aşkın katarında merdi mücerret Biz bu dehrin hem bay hem gedasıyız	<i>Perişan</i>
528	410	Gösterip gün gibi hüsnü pakizi Biz de o cemalin müptelâsryız	<i>Yesarî</i>
529	48	Rahr hakikate diloldu bende Biz sırrı İllânın tevellâsryız	<i>Ceyhunî</i>
530	426	Eğer âkil isen dinle bu pendi Bir muazzam beytiz Hak binasıyız	<i>Kadrî</i>
531	251	Ey dilâ biz pirden aldık himmeti beктаşiyız	<i>Matlubî</i>
532	31	Kayıttan olduk âzade Biz nazenin beктаşiyız	<i>Basrî Baba</i>

ŞAIRLER

Sıra	Sahife	Adı	Hece	Aruz
1	4—7	Abdal Musa	4	
2	7	Âbidin Baba		1
3	8	Agâhî Dede		2
4	9—10	Ahmet Talibi İrşadî Baba		3
5	11—13	Âhû Dede	1	
6	13—14	Alioğlu	2	
7	15—16	Ali Ulvî Baba		1
8	16	Ârife Bacr	1	
9	17—19	Âşık Hasan	2	
10	20—21	Âşık Hıfzî		1
11	21—22	Azbî Baba	1	
12	22—24	Azmî Baba	1	
13	24—25	Baba Yahşi	1	
14	25	Ballı Baba	1	
15	26—32	Basrî Baba	8	
16	32	Behlûl	1	
17	33	Bengî		1
18	34—41	Bosnavî	11	1
19	41—42	Câferoğlu	1	
20	42—43	Cesarî		1
21	43—45	Cemalî Baba	1	1
22	45—46	Cemalî	1	
23	46—47	Ceyhunî	1	
24	47—48	Ceyhunî	3	
25	49	Çerkezoğlu	1	
26	49—50	Çinarî	2	
27	50—51	Dağistanlıoğlu	1	
28	51—53	Dedemoğlu	3	
29	53—55	Dertli	2	
50	55—56	Dertli Kâtip	1	
31	56—59	Delî Şükrî	4	

ŞAIRLER

543.

Sıra	Sahife	Adı	Hece	Aruz
32	59—60	Derun Abdal		1
33	60—61	Derviş Ali		2
34	61—62	Derviş Herdemî		1
35	62	Derviş İbrahim		1
36	62—68	Derviş Mehmet		8
37	68—71	Derviş Ruhullah		4
38	71—77	Derviş Tevfik		6
39	77—79	Didarî		3
40	79—115	Edip Harabî	31	20
41	115—116	Emine Beyzâ Bacr	1	
42	116	Esat Baba	1	
43	117	Fahrî	1	
44	117—120	Fennî Baba	2	5
45	121—122	Ferdî	3	
46	123—124	Garbî	1	
47	124—127	Geda Musli	3	
48	127	Genç Abdal	1	
49	127—128	Gülsüm Bacr		1
50	129—130	Hafız Baba	2	
51	130—131	Hakkî	1	
52	131—132	Hakkî	1	
53	132—133	Hamdî	1	
54	133—134	Hâşim	1	
55	134—169	Hatayî	44	
56	169—181	Hatîfî	1	
57	181	Hulkî Baba	1	
58	182	Hulûsî Baba	1	
59	182—183	Hüsniye Bacr	2	
60	184	Hüsni Baba	1	
61	184—185	Hüsni Baba	1	
62	185	Hüsni Baba		1
63	186	İbrahim Baba	1	
64	186—189	İhlâsî	4	
65	190—191	İkbal Bacr	1	
66	191	Kadîrî		1
67	191—192	Kalender Abdal	1	
68	192—193	Kanberî		1
69	193—194	Kara Hamza	1	
70	194—195	Kararsız Veli	1	

Sıra	Sahife	Hece	Aruz
71	195 — 196	Kasım Dede	1
72	196 — 200	Kaygusuz Abdal	3
73	200 — 203	Kazak Abdal	3
74	203 — 205	Kul Bayram	1
75	205 — 207	Kul Budala	4
76	208 — 232	Kul Himmet	22
77	232 — 236	Kul Hüseyin	4
78	236	Kul Mehmet	1
79	237 — 240	Kul Mustafa	6
80	241	Kul Yetim	1
81	241 — 243	Kul Yusuf	2
82	243 — 245	Kemterî	1 2
83	245 — 246	Kerim Dede	1
84	246	Köçek Abdal	1(?)
85	247	Lem'î Baba	1
86	247 — 248	Lokmanî	1
87	248	Mahremoğlu	1
88	249 — 250	Mahzunî Muharrem Baba	2
89	250	Makbulî	1
90	251 — 252	Matlubî	1 1
91	252	Mazharî	1
92	252 — 253	Meczip Abdal	1
93	253 — 254	Mefharî	2
94	254	Mehdî Baba	1
95	254 — 256	Mehmet Ali Hilmî Dede Baba	1 1
96	257	Mehmet Bey Baba	1
97	257 — 259	Meknunî	2 1
98	259 — 261	Miadî	3 1
99	261 — 263	Mihrabî	7 1
100	264 — 271	Mir'atî	1
101	271	Muhyiddin	23
102	272 — 288	Muhyiddin Abdal	1
103	288 — 289	Münir Baba	2
104	289 — 291	Münire Bacı	1
105	291 — 292	Nedimî	1
106	292 — 293	Nehrî	1
107	293 — 295	Nesî	2
108	295 — 299	Nesimî	5 1(?)
109	299 — 300	Öksüz Ali	1

Sıra	Sahife	Hece	Aruz
110	300 — 301	Pakî	1
111	301 — 303	Perişan Baba	3
112	304 — 305	Pinhan Abdal	1
113	305	Pir Ali	1
114	306 — 307	Pir Mehmet	1
115	307 — 310	Pir Sutan Abdal	6
116	310 — 311	Ramî	2
117	311 — 314	Rahmî	6
118	314 — 315	Recaî Baba	1
119	315	Rifat Paşa	1
120	315 — 317	Rıza Efendi	3
121	317 — 318	Rıza Dede	1
122	318 — 320	Ruhî Bey Baba	1
123	320 — 322	Rumuzî	1
124	322	Sabrî	1
125	322 — 323	Sadık Baba	1
126	323 — 326	Sadık	4
127	326 — 330	Sefil Abdal	7
128	330 — 333	Seher Abdal	2
129	333 — 335	Selman Cemalî Baba	4 1
130	335 — 336	Selim Baba	2
131	336	Selim	1
132	337 — 340	Sersem Ali Baba	4
133	340 — 341	Seyranî	1
134	341 — 342	Seyyah Dede	1
135	342 — 343	Seyit Ali Sultan	1
136	343 — 345	Sırrî	3 1
137	346 — 347	Sırrî	2
138	347 — 352	Şahî	2
139	352	Şehribanû Bacı	1
140	353	Şehidî	1
141	353 — 354	Şemimî Baba	1
142	354 — 355	Şemsî Baba	1
143	355	Şeref Bacı	1
144	356 — 363	Şirî	2 3
145	363 — 364	Telemsanî Baba	1
146	364 — 376	Teslim Sultan Abdal	19
147	376 — 386	Türabî	12 1
148	386	Useyle Bacı	1

Sıra	Sahife		Hece	Aruz
149	387	Usulî	1	
150	388 — 389	Uryan Abdal	2	
151	389	Uzletî Baba	1	
152	390 — 392	Vahdetî		2
153	392 — 404	Veli Baba	12	
154	404 — 408	Viranî	4	
155	408	Yeksanî	1	
156	408 — 411	Yesarî	4	3
157	411 — 412	Yeşil Abdal	1	
158	413	Yetimî		1
159	413 — 415	Zahmî	4	1
160	416	Zikrî Baba		1

İLÂVELER

161	419	Balm Sultan	1	
162	420	Bürhanî	2	
163	421 — 422	Fedayî	2	
164	422 — 423	Fehmî Baba	1	
165	423	İdris	1	
166	423 — 426	İsmail	3	
167	426 — 428	Kadrî	2	2
168	428 — 429	Koyunoğlu	1	
169	429 — 430	Kul Âdil	1	
170	430 — 431	Kul Mazlum	1	
171	431 — 432	Kemal	1	
172	432 — 433	Meydan Abdal	1	
173	433	Müştak		1
174	433	Nakdî		1
175	434	Nazmî		1
176	434 — 435	Noksanî	1	
177	436	Rıza	1	
178	436 — 437	Sâcîc		1
179	437 — 438	Sadettin	2	
180	438 — 439	Süleyman	1	

UMUMÎ CETVEL

— İsmihâsları alfabe sırasile ihtiva eden —

A

Abdallık, Abdallar V, VI, 2, 4
 Abdal Musa 56, 57, 125, 196, 392, 393, 443
 Abdullah Baba 56
 Abdülkadir Geylânî 349
 Abdülkerim (Ciyî) 451
 Abdüllâtif Baba (Çelebi) 335
 Ahilik, Ahiler V, VI, 2
 Ahmet Bedevî 349
 Ahmet (Câferoğlu) 241, 428
 Ahmet Yesevî (Hace) 134
 Akçehisar 353
 Akdeniz 392
 Alevî 46
 Âli (müverrih) 1, 4
 Âli 1
 Ali-Allahîler 134
 Ali Baba (Acem) 174
 Ali Baba (Pazarçıklı) 172
 Ali (Koç Baba) 336
 Ali (Nutkî Baba) 310, 322
 Âlişan (Bey) 53
 Amiş Efendi (Melâmî) 127
 Anadolu 1, 2, 3, 4, 49, 53, 54, 79, 134, 196, 356, 443
 Ankara 4, 42, 53, 196, 272, 301, 306, 311, 343, 377
 Apa 315
 Ârife (Bacı) 436
 Arif (Mehmet) 1

Aslan (Baba) 436
 Arşî 276
 Âşıkpaşazade 1
 Atalay (Besim) VII, 2, 3, 25, 49
 Atâyî (şair) 166
 Aydın 392
 Azbî 389
 Âzerî 134
 Aziz (İbni Mehemmedünnesefî) 477
 Azmî (Baba) 33

B

Babaîlik, Babaîler V, 2
 Bağdat 318
 Bakî (muallim) 356, 428, 436
 Bali (Resul) 356
 Balm (Sultan) VI, 2, 4, 6, 59, 62, 200, 275, 276, 356, 419
 Bandırma 310
 Barugun 32
 Basrî (Baba) 184, 353
 Batmîlik, Batmî 2, 3
 Bedevî 349
 Behlûl 32
 Bekrî (Ebûbekir'e mensup) 450
 Bektaş (Çelebi) 356
 Bektaş (Çelebi) 356
 Bektaş (Çelebi) 356
 Bektaşî V, VI, VII, 1, 2, 53, 54, 134
 Belgrat 8, 17, 42
 Boğazhisar 125
 Bolu 53

Bolvadin 20
Bor 77, 257
Bulgaristan 49
Bursa 4, 264
Bravn (Pr.) 1

C

Câferî 117
Celâlî 349
Celvetî 349
Cemaleddin (Çelebi) 261, 356
Cemaleddini Savî 481
Cemalî (şair) 49
Ceyhunî 49

Ç

Çağa 53
Çanakkale 185, 257, 314
Çankırı 46, 253, 411, 413, 426
Çinarî 47
Çırçır 307
Çırpan 49
Çorum 46
Çudi 1

D

Deliorman 55
Denizli 364
Devriye VI, 2, 356
Di'bil (Huzai) 487
Dimetoka 390
Dinek (nahiye) 315
Divan 3
Divrik 423
Dürbali (Sultan) 408

E

Ebu Medyen (Mıgribî) 456
Ebu Sait (Ebulhayr) 481

Ebu Yezit (Bıstamî) 490
Ebu Zeynül'ukayfî 451
Ebülhaseni Harkanî 94
Ecrî VI
Edirne 131, 181, 318
Eflâkî 1
Elmalr 4, 125
Emin (Baba) 175
Emrah 397
Erich Grob (Dr.) 437
Erzurum 46, 49
Eşref (şair) 319
Eşrefoğlu (Rumî) 2, 17
Evliya Çelebi 124

F

Fahrî (şair) 20, 310
Fartaloğlu (şair) 124
Fazlullahı Hurufî VI, 2, 276
Fehmi (Hasan) 272
Feyzî (Baba) 453
Fezullah (Çelebi) 356
Fezullah (Dede) 170, 171, 186
Filibe 197, 254, 408
Fuat (Köprülüzade) 1, 3, 4, 17, 54, 135, 208, 237, 347, 429, 437, 443, 464, 465, 481, 482
Fuzulî 3, 54, 377

G

Geda Musli 124
Gedayî 124
Gedik Süleyman (şair) 124
Gelibolu 125
Gerede 53
Gevherî 54
Gibb 1
Goldziher 1
Golos 408
Gövenç (Abdal) VI, 127

H

Habibî 134
Hacı Bektaş Veli 2, 6, 18, 19, 76, 200, 275, 276, 350, 351, 356, 437
Hacı Hasan (Baba) 47
Hacı Kerim (Baba) 468
Hacım (Sultan) 5, 59
Hafız (Şirazi) 455
Hakî (Emin) 81
Hakrî (Bıçakçızade) 319
Hakkî (mürebbi) 124
Halit (Mehmet) 62, 330
Hallaç (Mansur) 1, 27, 276, 463, 467, 479
Halvetî 53, 54, 349
Hamdun (Kassar) 481
Hamzevî 350
Harabî (Edip) 314
Hasan (Âşık) 17, 297
Hasan (Gazi) 4
Hasan Baba (Japon) 455
Hasan (Hacı) 17, 170, 255, 301
Hasan Bısrî 349
Hasan Sencerî 100
Hasan (Karpuzu büyük) 17
Hamdî (şair) VI
Hâşim (Baba) 335, 336, 465
Hatayî VI, 2
Haydar (Ata) 4
Haydar Hâşimî (Baba) 353
Hayderîlik Hayderîler VI, 2
Haymana 53
Hakreti Ayşe 492
Hikmet VI
Hilmî (Mehmet Ali) 80, 172, 254, 408, 487
Hindistan 481
Hızır (Baba) 60
Horasan 4, 6, 19, 126, 129, 351
Hoy 126

Huart 1
Hulûl VII
Hulûsî (Baba) 9
Hurufî, Hurufîlik V, VI, VII, 1, 2, 134, 135, 255, 276, 405
Hüdayî 2
Hüsnî (Baba) 26

İ

İbrahim (Baba) VI
İbrahim (Olanlar Şeyhi) 3
İbrahim Ethem 350, 468
İlâhî VI, 134
İlegup 392
İmamı Ali 2, 6, 7, 18, 19, 34, 36, 45, 57, 59, 66, 71, 72, 73, 74, 76, 95, 123, 203, 204, 205, 209, 211, 215, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 265, 275, 394, 395, 450, 454, 455, 470, 472, 473, 487, 492, 493
İmamı Azam 79, 90
İmamı Hasan 65, 126
İmamı Hüseyin 63, 65
İran 134, 443, 481
İsa 356
İshak (Bey) 190
İshak (Hoca) 1
İrşadî (Baba) 185
İsmail (Baba) 423
İsmet (Buharî) 493
İsmet (Müstecabîzade) 80
İstanbul 21, 47, 49, 53, 71, 79, 116, 129, 257, 261, 270, 319, 322, 333, 356, 389, 408, 436
İşkodra 353
İttihat VIII, 2
İlgaz 46

Irak 481
Işık 443

K

Kadirî 26
Kalâcık 264
Kalender (Abdal) VI
Kalenderlik, Kalenderiler VI, 2, 3, 276, 350
Kalender (Sultan) 356
Kalkandelen 337
Kanber 208
Kandiye 434
Karaağaç 21
Karaca Ahmet 351
Karacaoğlan 124
Karamürsel 186
Karyağdı (Baba) 129, 186, 187
Kasaba 9
Kasım (Baba) 195
Kastamoni 414
Kâtibî 124
Kaygusuz (Abdal) 3, 4, 33, 56
Kayıkçılar Mustafası 124
Kayıkçı Mustafa 124, 237
Kayseri 77
Kazak Ahmet (Baba) 200
Kâzmiye 333
Kemal (Namık) 82
Kesriye 195
Kilitbahir 185
Kırım 261
Kırşehir 3, 261, 315, 335, 422
Kızılbaş, Kızılbaşlık VI, VII, 2
Kızıl Deli (Sultan) VI, 2, 6, 59
Koniça 377
Konya 53, 315
Koşma 134, 255
Köroğlu 124
Kul Himmet VI, 235, 236

Kul Hüseyin 211
Kul Nesimî VI
Kuloğlu 124
Kutsî (Ahmet) 124, 194
Kütahya 56

L

Lâmekânî 3
Londra 1

M

Mağaralı 434
Mahcubî (ermeni) 3
Mahfi (Âşık) 47
Mahmut (Âşık) 47
Mahmut (Baba) 356
Mahvî (İhsan) 81, 82
Mani 272, 276
Masinyan 1
Mehdi (Baba) 255
Mehmet Ali Paşa (Kavalalı) 56
Melâmet 26
Melâmî 127
Mes'ut (Baba) 175
Mevlânâ VI, 27, 80, 86, 94, 434, 465, 467, 479
Mevlevî 42, 350
Mihrabî 356, 473
Minoreskiy 1
Mir'atî VI
Mısır 53, 56, 196, 473, 481
Mısrî (Niyazî) 1, 255, 389, 465
Muaviye 65
Muhammet (Hazreti Peygamber) 6, 36, 45, 57, 59, 76, 123, 203, 204, 205, 209, 211, 212, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 395, 472, 482, 487
Muhitî 3, 276

Muhyiddini Arabî VI, 80
Mûsa 356
Mustafa Baba 54
Muhtar (Baba) 486
Münir (Baba) 49, 186, 251, 261
Mürsel (Baba) 200

N

Nâfi (Baba) 43, 310, 319, 356
Nahit (Tahsin) 414
Nailî 46
Nâkşî 349
Nazenini uşakî 9
Nazmî (Fâzıl) 434
Necatî (Baba) 471
Necf 398, 404, 470
Nefes VI
Nef'î 434
Nesimî 134, 135, 272, 276, 295
Nevzat (muharrir) 319
Niğde 257, 315
Nihali (Bursalı şair) 472
Niş 311
Nişabur 1
Niyazî VI
Nizamoglu (Seyyit) 2
Nurî (Baba) 71, 127, 172, 181, 289, 355
Nurî (hattat) 437
Nusayrî 350, 404
Nutuk VI

O

Orta Asya 481
Otman (Baba) 274, 275, 276

Ö

Ömer (Âşık) 54

P

Paris 1, 194
Perişanî (Perişan Baba) VI, 171, 172, 175, 247
Piri Abdalan VI, 2
Pir Sultan (Abdal) VI, 166, 241
Preveze 110

R

Rahmî 311
Rahva 436
Rifâî 26, 349
Rif'at (Ahmet) 1
Rifkî (A) 1, 404
Romanya 200
Ruhullah (Derviş) VII, 3
Rûm 1, 6, 129, 227
Rûm Abdalları 42, 196
Rumeli 125, 251
Rûm erleri 351
Ruzî (Âşık) 2
Rumuzî V I
Rüşti (Âşık) 2

S

Sabri (Hafızıkütüp) 376
Sadeddini Cibavî 349
Sadi (Muallim) 421, 423, 432, 434, 438
Sâdiler 349
Safevî 134
Sâip (İsmail) 272
Sait (Baba) 1
Sait Emre 3, 437
Sait (Sadettin) 437
Seher (Abdal) V I
Selânik 56
Selmanî Farisî 6, 7, 11, 470
Semaî 3
Semerkant 32

- Senirkent 392
Sersem Ali (Baba) 337
Seyranî 3
Seyyit Abdülvehhabî Gazi 2
Seyyit Ali Sultan 128, 200, 201
Seyyit Gazi VI, 2
Sinop 408, 420
Sıtkı (Kesriyeli) 81
Sofiyeye 190
Sultan Baba (Otman) 272
Suriye 481
Süreyya (Baba) 1, 3, 416
- Ş
- Şahî VI, 346
Şahî (Otman Baba) 272
Şah İsmail Safavî (Hatayî) 134, 347
Şahneler 53
Şakir (Mehmet) 408, 420
Şebinkarahisar 32
Şebüsterî (Mahmut) 101
Şem'î VI
Şif, Şifler 2, 3
Şirî VI
Şumnu 55
Şükrî (Deli) VI, 56
- T
- Talât (Ahmet) 46, 53, 201, 202, 253, 347, 348, 411, 413, 414, 419, 426, 431, 433
Tamşivar 17
Tanrıdağ 125, 126
Tekirdağ 42, 343
Tenasuh VII
Tevfik Sultan (Abdal) 364
Tevfik (Derviş) 190
Tevfik (Rıza) 22
Timur (Baba) 55
Tırhala 127
Tokmak Baba (İhlâsî) 186
- Trablusgarp 184
Tsalya 408
Tuyuğ 272, 276
Türabî VI, 13, 169, 255, 264, 301, 377
Türabî 377
- U
- Uşşakî 9, 26, 29, 135
- Ü
- Üsküdar. 20, 26, 115, 200, 234, 270, 310, 335
Üsküp 352
- V
- Vahdetî 77
Vâsıl-İbni Atâ 261
Veli (Baba) VI, 392
Viranî (Viran Abdal) 123, 490
Viyana 17, 241, 428
- Y
- Yahya (bin Maaz) 490
Yakob (Pr.) 1
Yanya 6, 377
Yaşar (Âgâhî) 42
Yatağan (Baba) 4
Yenişehir (Mora) 115, 117, 249
Yesevî VI, 4, 350
Yezit VI, 2, 6, 130, 139
Yıldızeli 307
Yunanistan 408
Yunus (Emre) V, VI, VII, 2, 3, 134, 168, 196, 276
Yusuf (Çelebi) 356
Yusuf (Hâşim Babazadelerden) 335
- Z
- Zeynel'âbidin (Şeyhülislâm) 318, 319.
Zeynel (Baba) 452
Ziya (Hilmi) 1, 437

BİBLİYOGRAFYA

ABDÜLKERİM (Ciyli) — انسان کامل , matbu.

ÂLİ — كنه الاخبار , İstanbul tab'ı.

ÂLİ — عاشق پاشا زاده تاریخی İstanbul 1332 Matbaai Âmire.

ÂRİF (Mehmet) — بيك بر حديث شريف شرحی matbu.

ÂSİM (Mütercim) — قاموس tercümesi 3 cilt.

— برهان قاطع tercümesi 2 cilt

ÂŞİK PAŞA — غيرينامه Konya Mevlânâ Kütüphanesindeki yazma nüsha.

ATALAY (Besim) — بكتاشيك و ادبياتی matbu

AVNİ (Ahmet) — ستمسالار ترجمه سی matbu.

— Fususulhikem şerhi, gayrimatbu. Bütün şerhler tetkik edilerek yazılmıştır.

— Gülşenirâz şerhi. Gayrimatbu.

— Lemeat tercümesi. Gayrimatbu.

— Makalâtı sofiyane. (Azizi Nesefî) ye ait bir risalenin tercümesi gayrimatbu.

AVNİ (Yenişehirli) — ديوان matbu nüsha.

BAKÎ — ديوان باقى yazma nüsha

CÂMÎ (Molla) — اصطلاحات صوفيه Üsküdar Selimağa Kütüphanesindeki yazma nüsha. Lâmiî, İstanbul 1289.

EFLÂKÎ DEDE — مناقب مولانا Ahmet Remzi Ef. nin hususî kütüphanesindeki yazma nüsha.

ESAT (Dede) — Mesnevî şerif şerhi. Gayrimatbu.

— İstilahatı sofiye. Gayrı matbu.

ESRAR DEDE — ديوان اسرار دده Yazma nüsha.

ESREFOĞLU (Rumî) — ديوان اشرف اوغلى زوي matbu nüsha 1286.

- EŞREF (Paşa)** — دیوان اشرف matbu nüsha.
- FENNİ (İsmail)** — لغتچة فلسفه , matbu.
- FUAT (Köprülüzade)** — ساز شاعراری İkdam gazetesinde neşredilmiş 11 makale, 1329-1330
— تورك ادبیاتنده ایلک متصوفلر , 1919 Matbaai Âmire.
— تورك ادبیاتی تاریخی , 1928 Devlet Matbaası.
— بکتاشیلنک منشای , Türkyurdu mecmuasında (c. 2, No. 8) intişar etmiştir.
— Erzurumlu Emrah, 1928. Türk Sazşairlerine ait metinler ve tetkikler serisinin 2 inci kitabı.
- FUZULİ** — دیوان فضولی , Köprülüzade M. Fuat Beyin mukaddemesini ihtiva eden.
- GALİP (Leskofçalı)** — دیوان غالب İbnül'emin Mahmut Kemal Beyin mukaddemesile beraber matbudur.
- HARABİ (Edip)** — دیوان ادیب خرابی , yegâne yazma nüshası İhsan Mahvî B. dedri.
- HİKMET (Arif)** — دیوان , İbnül'emin Mahmut Kemal B. in mukaddemesile beraber matbudur.
- GALİP (Şeyh)** — دیوان غالب دده , matbu.
- HİLMİ (Mehmet Ali)** — دیوان حلمی , matbudur.
- HULÜSİ (Ragıp)** — بکتاشیلرک جغرافی توعی Türkiyat Enstitüsü neşriyatından 1928.
- İSHAK (Hoca)** — کاشف الاسرار ودافع الاشرار — İstanbul 1291.
- İZZET MOLLA** — دیوان عزت matbu nüsha.
- KARAKAŞZADE** — نورالهدی لمن اهتدی , matbu.
- KAYGUSUZ** — توضیح نامه Ankara Maarif Kütüphanesi 2/131 VI
- KEMAL (Eğerdarli Hacı)** — جامع النظائر , Bayazit Kütüphanesindeki yegâne yazma nüsha.
- KUŞAYRİ (İmam)** — رساله قشیره — matbu.
- MECMUALAR** — Elimizde ve hususî ellerde mevcut yüz kadar mecmua.
- MEVLÂNÂ (Ceâleddini Rûmî)** — مشنوی شریف — Ankaravî'nin şerhi.
— دیوان کبیر , yazma nüsha,

- MİSRİ (Niyazi)** — مصری دیوان مصری نیازی matbu nüsha.
- MUHYİDDİN ABDAL** — دیوان محی الدین آبدال , yazma nüsha.
- MUHYİDDİNİ ARABİ** — فتوحات مکيه matbu.
- NABİ** — دیوان نابی , Mısır tab'ı.
- NAİLİ** — دیوان نائل قديم yazma nüsha.
- NEFİ** — دیوان نفی , yazma nüsha.
- NESİMİ** — دیوان نسیمی , müteaddit yazma nüshalar.
- NÜZHET (Sadettin)** — ادیب خرابی , Millî mecmuada neşredilmiştir. Şairin resmi vardır.
— بکتاشی ادبیاتی , Yeni Fikir mecmuasında neşredilmiştir.
— بکتاشی ادبیاتی , Gençlik mecmuasında neşredilmiştir. s.1.
— Halk bilgisi Derneği mecmuası s. 1
— روسی بك بابا , Millî mecmuada neşredilmiştir.
— قونیه ولایتی خلیفات و حرثیاتی 1927 Konya Vilâyet Matbaası. M. Ferit Beyle müşterek.
— محی الدین آبدال , Halk Bilgisi Derneği mecmuası s. 1.
— Pir Sultan Abdal. 1928 Türk Sazşairlerine ait metinler ve tetkikler serisinin 3 üncü kitabı.
- RİFAT EFENDİ** — مرآت المقاصد في دفع المفاسد , matbu 1293.
- RİFKİ (A)** — بکتاشی سری matbu, 3 cilt.
- RUHİ** — دیوان روسی matbu
- RUHULLAH (Derviş)** — بکتاشی نفساری matbu.
- SAİT (Baha)** — Türkyurdu mecmuasında Bektaşılık ve kızılbaşlığa ait neşredilmiş muhtelif makaleler. Cilt 5, No. 22 den 282 ye kadar.
- SÜREYYA BABA** — بکتاشیلک و بکتاشیلر — matbudur.
— منجی بابا طریقت علیة بکتاشیه — matbudur.
- SÜRURİ** — بحر المعارف , Nuruosmaniye Kütüphanesindeki yazma nüsha.
- ŞEBÜSTERİ (Mahmut)** — کلشن راز , Lâhici'nin matbu şerhi
- TAHİR (Bursalı)** — عثمانلی مؤلفاری Birinci cilt, Matbaai Âmire 1333.

TALÂT (Ahmet) — دردی matbu 1928

— خلق ادبیاتک شکل و نوعی , Devlet Matbaası 1928

TEVFİK (Rıza) — پیام ادبی — deki muhtelif makaleler 1329 senesi esnasında.

— قاموس فلسفه — 2 cilt matbu.

ULVÎ (Ali) — بکتاشی مقالاتی , küçük bir risale halinde matbudur.

VİCDANÎ (Sadık) — Bektaşılık. Gayrimatbu.

VİLÂYETNAMEİ HACİ BEKTAŞI VELÎ — Ali Emîri Ef. Kütüphanesindeki müteaddit yazmalar.

VİRANÎ — Risalei Viran Abdal. Yazma nüsha.

ZİYA (Hilmî) — آثار طوی تاریخچه دینی روحيات مشاهده لری , Mihrap mecmuası sayı, 15-16.

ZÜBEYR (Hâmit) — بکتاشی تکیه سی , Türkiyat mecmuası, cilt, 2 de.

UMUMÎ FİHRİST

Sıra		Sahife
1	Bektaşî şairleri: <i>Pr. Dr. Köprülüzade M. Fuat</i>	V—VII
2	XIV asır Bektaşî şairleri	VIII
3	XVI asır Bektaşî şairleri	VIII
4	XVII asır Bektaşî şairleri	VIII
5	XVIII asır Bektaşî şairleri	IX
6	XIX asır Bektaşî şairleri	IX
7	XX asır Bektaşî şairleri	X
8	Yaşayan Bektaşî şairleri	X
9	Başlangıç	1—3
10	Bektaşî şairleri	4—416
11	İlâveler	419—439
12	Lûgatçe	443—495
13	Notalar	499—508
14	Şiirler	509—541
15	Şairler	542—546
16	Umumî cetvel	547—552
17	Bibliyografya	553—556
18	Umumî fihrist	557

FOTOĞRAFLAR

1	Basrî Baba	26
2	Mehdî Baba	245
3	Mehmet Ali Hilmî D. B.	255
4	Münir Baba	288
5	Ruhî Bey Baba	318
6	Selman Cemalî Baba	333
7	Yesarî Baba	409

YANLIŞLAR

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
2	26	gibi	gibi. Buna,
20	23	Zehra	gaffar
35	13	geldim	geldin
37	26	gabdedir	gamdedir
49	28	ağzımızdan	ağzımdan
61	22	gillüğe	gillü gışla
100	29	Hasanî	Hasanr
117	26	haberine	bahrine
155	19	Türebsin	Türbesin
162	5	Kan eşkerinden (?)	Han eşğinden
167	32	Katlu	kati
184	24	Hüsnî	Hüsnî
193	27	erenler	erleri
197	30	eylesün	eyliyesün
195	17	gözlerin	gözlerim
267	4	şeytan	şeytanr
295	9	serin	serim
322	30	tavrı aslanî	Tanrı aslanr
346	28	bir	biz
349	33	Bısrî	Bısrî
356	15	1642	1042
373	18	yol	yel
378	4	gücübên	geçübên
382	17	huri	Havva
389	13	gee	gele
390	14	Lemzezeli	Lemyezeli
390	18	zuleli ?	zuleli
435	33	نو	نو
445	11	فيا ليت	فيا ليت
487	44	Zugayli	Di'bil

150037

Sahife Sayısı 1998 16. 666. 666 TL

S. 261 — Mihrabî'nin tercümeihali yazıldığı sırada, asıl isminin İbrahim olduğu ve Müminler dergâhr Babası bulunduğu zikredilmemiştir.

Mihrabî'nin güzel rubâileri de vardır. Bir rubâisini 437 inci sahifede neşrettik.

S. 433 te Müştak'tan bahsedilirken hayatı hakkında yazılması lâzımgelen şu satırlar unutulmuştur: Müştak Harput'ludur. 1295 senelerine doğru menfi olarak giderken Çankırı'da kalmıştır. Heybetli bir insanmış.

